วารสารวิจัย ราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

วารสารวิจัยเพื่อรับใช้สังคม ท้องถิ่น ชุมชน

Journal of Research for Local Communities

ปีที่ 21 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2563

Vol. 21 No. 3 September - December 2020

ISSN 1513-8410 (Print)

ISSN 2651-2068 (Online)

Approved by TCI during 2020-2024

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

ประจำปีที่ 21 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2563

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ประพันธ์ ธรรมไชย	รักษาราชการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์ ดร. ถนัด บุญชัย	รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์ ดร. บังอร ฉัตรรุ่งเรือง	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร. รัชพล สัมพุทธานนท์	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กองบรรณาธิการ

Professor Dr. Andreas Zins	Modul University, Vienna, Austria
รองศาสตราจารย์ ดร. จีรยุทธ ไชยจารุวณิช	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เดชา ทำดี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุฑาศินี ธัญปราณีตกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร. ยงยุทธ วิถีไตรรงค์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธา เจนศิริศักดิ์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์ ดร. อัครสิทธิ์ บุญส่งแท้	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ดร. ฆนธรส ไชยสุต	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

สถาบันวิจัยและพัฒนา ชั้น B2 อาคารอำนวยการและบริหารกลาง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ศูนย์แม่ริม

180 หมู่ 7 ถนนโชตนา (เชียงใหม่-ฝาง) ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 50180 โทรศัพท์ 062-3104911

โทรสาร 0-5388-5950 https://www.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch

วารสารนี้ได้รับการรับรองจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Center) กลุ่ม 1

ข้อความหรือข้อคิดเห็นในวารสารนี้เป็นของผู้เขียน มิใช่ความรับผิดชอบของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

Vol. 21 No. 3 September – December 2020

Consultants

Assoc. Prof. Dr. Prapan Thumachai	Acting president of the rector Chiang Mai Rajabhat University
Dr. Thanad Boonchai	Vice president of Chiang Mai Rajabhat University
Dr. Bung-on Chartrungruang	Director of Institute of Research and Development Chiang Mai Rajabhat University

Editor

Dr. Ratchaphon Samphutthanont	Deputy director of Institute of Research and Development Chiang Mai Rajabhat University

Editorial team

Professor Dr. Andreas Zins	Modul University, Vienna, Austria
Assoc. Prof. Dr. Jeerayut Chaijaruwanich	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Dr. Dr. Somsak Phuwiphadawat	Chiang Mai University
Asst. Prof. Dr. Decha Tamdee	Chiang Mai University
Asst. Prof. Dr. Juthasinee Thanyapraneedkul	Thammasat University
Asst. Prof. Dr. Nattachet Pooncharoen	Naresuan University
Dr. Yongyoot Witheetrirong	Silpakorn University
Asst. Prof. Dr. Sittha Jaensirisak	Ubon Rachathani University
Asst. Prof. Dr. Supareuk Tarapituxwong	Chiang Mai Rajabhat University
Dr. Akharasit Bunsongthae	Chiang Mai Rajabhat University
Dr. Khontaros Chaiyasut	Chiang Mai Rajabhat University

Institute of Research and Development Chiang Mai Rajabhat University

Institute of Research and Development B2 Floor, Central Administrative Building and Administration Building

Chiang Mai Rajabhat University, Mae Rim Center 180 Moo 7, Chotana Road (Chiang Mai-Fang),

Khi Lek Subdistrict, Mae Rim District, Chiang Mai Province 50180

Telephone 062-3104911 Fax 0-5388-5950 https://www.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch

This journal has been certified by the Thai Journal Citation Index Center group 1

The statements or opinions in this journal belong to the author. It is not the responsibility of Institute of Research and Development Chiang Mai Rajabhat University

คำนำ

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นวารสารที่จัดทำขึ้นเพื่อตีพิมพ์บทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนและท้องถิ่น ทางด้าน Social Sciences & Humanities โดยมีสาขาย่อย 3 สาขา ได้แก่ 1) Arts and Humanities 2) Business, Management and Accounting และ 3) Social Sciences และวารสารนี้ได้รับการรับรองจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Center) กลุ่ม 1 โดยวารสารฉบับนี้ได้เผยแพร่ผลงานที่มีเนื้อหาทางด้านวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ การบูรณาการผลงานวิจัยและการบริการวิชาการและข้อมูลอันเป็นประโยชน์จากคณาจารย์ นักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิต สังคม ชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านวิชาการแก่ผู้ที่สนใจทั่วไป โดยมีบทความ 15 เรื่อง ที่มีเนื้อหาหลากหลาย ได้แก่ แนวทางเพื่อการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดบึงกาฬ การพัฒนาต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สำหรับผู้ดูแลเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลของโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2–5 ปี ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและปัญญา เพื่อนำไปสู่การมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย การพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่มีต่อความสามารถการแก้ปัญหาและการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลที่มีต่อมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาพปัจจุบันและปัญหาของคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่ อิทธิพลเชิงสาเหตุของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทและผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ อิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี แนวทางการพัฒนาพัทยาสู่เมืองแห่งการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ โดยบทความได้ผ่านการพิจารณาและการกลั่นกรอง จากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

กองบรรณาธิการขอขอบคุณนักวิจัยทุกท่านที่ได้ส่งบทความเข้ามาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารและหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความในวารสารฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการของประเทศไทยต่อไป

กองบรรณาธิการ
วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

สารบัญ

แนวทางเพื่อการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดบึงกาฬ 1
ธีระพล เพ็งจันทร์

การพัฒนาต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน 24
ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สำหรับผู้ดูแลเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 39
อทิตยา ใจเตี้ย, ดารารัตน์ จำเกิด และ สามารถ ใจเตี้ย

ผลของโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2–5 ปี ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อนำไปสู่การมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย 49
อัจฉรียา กสิยะพัท, พิมพ์ทอง สังสุทธิพงศ์, ปวีณา โฆสิโต, ปริญญา สำราญบำรุง, พงศธร ศรีทับทิม, โกวิท จอมคำ และ คะนอง ธรรมจันตา

การพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 68
อภิสิทธิ์ ชัยมัง

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่มีต่อความสามารถการแก้ปัญหาและการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 84
วรากร ศิริสิทธิ์, สมเกียรติ อินทสิงห์ และนทัต อัศภาภรณ์

ผลการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลที่มีต่อมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 99
นิตยา วงค์ใน, สมเกียรติ อินทสิงห์ และนทัต อัศภาภรณ์

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล 110
ภานัดดา ญาศรี, สมเกียรติ อินทสิงห์ และ นทัต อัศภาภรณ์

การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 127
ธนาคาร โกศัย, สมเกตุ อุทธโยธา, สำเนา หมื่นแจ่ม และ สนิท สัตโยภาส

สภาพปัจจุบันและปัญหาของคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย 144
ณัฐนนท์ จิรกิจนิมิต และศาสตรา เหล่าอรรคะ

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่ 155
ปรมินทร์ นาระทะ และ ศันสนีย์ กระจ่างโฉม

อิทธิพลเชิงสาเหตุของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทและผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน 174
วัลลี พุทโสม และ จิระภา จันทร์บัว

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ 193
ชัยรัตน์ นทีประสิทธิพร

*อิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อ*ความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี 209
กฤตชน วงศ์รัตน์

แนวทางการพัฒนาพัทยาสู่เมืองแห่งการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ 228
วัชรวิชญ์ วิยาภรณ์

Table of contents

The Guideline for Developing the Quality of Small-sized Schools in Bueng Kan Province 1
Teerapol Peangchan

Development of Intergenerational Learning Activity Model for Enhancement Local Wisdom Learning of Child and Youth 24
Choosak Ueangchokchai

A Development Children with Special Needs Quality of Life Promotion Learning Activities for Caregivers in Suthep sub-district Municipality Muangchiangmai District, Chiangmai Province 39
Atitaya Jaitae, Dararat Jumkead and Samart Jaitae

Effects of Physical Activity Promotion Program for Preschoolers 2-5 year of age on Physical Fitness, Emotional, Social, and Cognitive Development Contributing to PA Literacy 49
Atchareeya Kasiyaphat, Pimthong Sangsutthipong, Paweena Kosito, Parinya Sumranbumrung, Pongsatorn Sritubtim, Kovit Jomkum and Kanong Thamachanta

The development of movement skills of preschoolers, School Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai 68
Apisit Chaiyamang

Effect of Scenario-based Learning Management on the Problem Solving Ability and Media Literacy for Grade 6 Students 84
Warakorn Sirisit, Somkiart Intasingh and Natad Assapaporn

Effects of using POGIL on the science concepts and collaborative skills of grade 4 students 99
Nittaya Wongnai, Somkiart Intasingh and Natad Assapaporn

The Development of Science Process Skills and the Scientific Mind of Grade 7 Students by Using POGIL 110
Panatda Yasri, Somkiart Intasingh and Natad Assapaporn

The Building For Pga K' Nyau Youth Leadership in order to Develop the Qualities of Life Under the Local Context (Self-Reliance) in Mae Na Chang Sub District Mae La Noi District Mae Hong Son Province 127
Thanakarn Kosai, Somkate Utthayotha, Samnao Muenjaem and Sanit Sattayopat

Current Conditions and Problems of Digital Cultural Heritage Archive in Thailand 144
Nadthanon Chirakitnimit and Sastra Laoakka

Farmers Participation in Water Resource Management in Main Rice Planting Area of Chiang Mai Province 155
Porramin Narata and Sansanee Krajangchom

The causal factors of leader-member exchange, in-role job performance and innovative job performance that affecting job satisfaction of employees 174
Wanlee Putsom and Jirapa Junbua

Administrative Success Factors of Local Administrative Organizations in Chiang Mai Province 193
Chairat Nateeprasittiporn

The Influence of Service Marketing Mix and the Perception of Corporate Image Affects the Loyalty of Customers of Resort and Homestay in Phetchaburi Province 209
Kritchana Wongrat

Guildlines for Development Pattaya to Sustainable Shopping Tourism City of Mainland Chinese Tourist 228
Watcharawit Wiyaporn

แนวทางเพื่อการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดบึงกาฬ

The Guideline for Developing the Quality of Small-sized Schools in Bueng Kan Province

ธีระพล เพ็งจันทร์

Teerapol Peangchan

สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Program in Educational Administration, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

E-mail: teera_o@yahoo.com

(Received : April 12, 2020 Revised : July 16, 2020 Accepted : July 23, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางเพื่อการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดบึงกาฬ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในจังหวัดบึงกาฬ และเพื่อสังเคราะห์แนวทางการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในมิติการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการติดตามประเมินผลของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดบึงกาฬ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ คณะทำงานบูรณาการจัดทำแผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ระดับจังหวัดและ ระดับอำเภอ ของจังหวัดบึงกาฬ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 วิธี คือ การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร,การศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การศึกษาโดยการจัดสนทนากลุ่ม การศึกษาโดยวิธีการสังเกตการณ์ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็น ในการดำเนินงานโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดบึงกาฬ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการ ยังไม่สามารถมีอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว ในการดำเนินงานและขาดการมี ส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ให้มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ 2) การบริหารงบประมาณ ควรมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล สถานศึกษา ยังไม่สามารถ ปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของตนเองเพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิด ความคล่องตัวอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบเป็นไปตามหลักการธรรมาภิบาล และ 4) การบริหารทั่วไป การจัดระบบการบริหารองค์การให้สามารถบริการบริหารงานอื่น ๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แนวทางการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา 2) แนวปฏิบัติด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดบึงกาฬ และ 3) แนวปฏิบัติ ด้านการติดตามประเมินผล

คำสำคัญ: การยกระดับคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดบึงกาฬ

Abstract

The present study ‘guideline for developing the quality of small-sized schools in Bueng Kan Province’ aimed to analyze the present situation, problems and needs of administrators, teachers and school-board members of small schools in Bueng Kan Province, and to synthesize the guidelines for developing the quality of small-sized schools in terms of administration, teaching and learning, measurement and monitoring, by administrators, teachers and school-board members of small schools in Bueng Kan Province. This research is a qualitative research. Key informants included the province and district level- committees for small school management planning, and the stakeholders who involved in the administration of small schools in Bueng Kan Province. There were 4 methods used in the study included document study, in-depth interview, focus group, and observation. Results of the study showed problems and needs in operating small schools in Bueng Kan Province were found in 4 aspects; namely; 1) Academic administration is not independent, not agile, and slow, lack of participation from stakeholders, lack of quality and inefficiency. 2) Budget management; the budget should be independently, flexibly, transparently, and accountably spent for organization administration in an effective way. 3) The schools lacked of the ability to administrate personnel flexibly and independently under the rules and regulations, and the principles of good governance. 4) General administration; The organization management system of the schools lacked of the ability to facilitate the administration of other departments effectively. Guidelines for enhancing the quality of small schools’ education; 1) Strategies for managing small schools to enhance the quality of education. 2) Guidelines for teaching and learning process of small schools in Bueng Kan Province. 3) Monitoring and evaluation.

Keywords: Enhancing the quality of education, Small schools in Bueng Kan Province

Introduction

His Majesty King Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun is graciously pleased to proclaim that the Prime Minister has respectfully informed to adhere to a democratic regime of government with the King as Head of State. Human dignity, rights, liberties and equality of the learner shall be protected. The Thai learner shall enjoy equal protection under this Constitution. The Constitution is the supreme law of the State. The provisions of any law, rule or regulation or any acts, which are contrary to or inconsistent with the Constitution, shall be unenforceable. In the past, educational reform found an important issue in driving education reform, which is the quality and opportunity of learners, with one important cause of quality and opportunity of learners with their age free of charge for Improving learning and instruction at every level so that students are able to study according to their aptitudes, and improving the structure of relevant agencies with a view to uniformly achieving such a goal at both the national level and local level (The constitutional court, 2017).

Summarized the Constitution on Education Reform of the kingdom of Thailand as above: There are 77 provinces throughout of Thailand, each province is administered by the Basic Educational Commission under the Ministry of Education; the Office of the Basic Education Commission (OBEC) is a Thai governmental agency. It is an office of the Thai Ministry of Education (MOE). Its mission is to organize and promote basic education from primary school to upper school. The Office of the Basic Education Commission has agencies in each region including an Education Service Area Office in 181 Primary Educational Areas and 42 secondary education Service Area agencies.

The Basic Education Core Curriculum prescribes a framework for minimal learning time structure for the eight learning areas and learner development activities. Educational institutions can increase the allotment of time, depending on their readiness and priorities, through the adjustment to suit their contexts and learners' situations as follows:

Primary Education Level (Grades 1-6, age 7-12 years old): Learning time is allotted on an annual basis; not exceeding five hours each day.

Lower Secondary Education Level (Grades 7-9, age 13-15 years old): Learning time is allotted on a semester basis; not exceeding six hours each day; the weight of the course is counted in credits; the criterion is that 40 hours per semester is equivalent to one credit (cr). In terms of the Lower Educational Level in the Office of Primary Education Service Area called *Opportunity expansion schools.*

Upper Secondary Education Level (Grades 10-12, age 16-18 years old): Learning time is allotted on the semester basis; not less than six hours each day; the weight of a course is counted in credits; the criterion is that 40 hours per semester is equivalent to one credit (cr). This level focuses on increasing specific knowledge and skills in line with capacities, aptitudes, and interests of individual learners in regard to academic and technological application, skills for high-level thinking process, ability to apply knowledge for further education and livelihood, and self-development and national progress in accordance with students' respective roles, as well as the ability to lead and offer community services in various respects (The ministry of education, 2017).

The Office of the Basic Education Commission (OBEC) is a Thai governmental agency, founded in 2003. It is an office of the Thai Ministry of Education (MOE). Its mission is to organize and promote basic education from primary school to secondary school. Bueng Kan Province is the Bueng Kan Basic Primary and Secondary Educational Service Area Office. In this research study was focused on the small-sized (the schools consist of less than 120 students at the Office of Buengkan Primary Education Service Area).

There are 212 primary schools under the Office of Buengkan Primary Education Service Area throughout the 9-district. The accounting primary educational teachers consist of 3,010 teachers, 39,610 primary students, and 2,203 classrooms. In terms of the small-sized school obtains as 80 schools; the accounting student range from 0 to 120 students (Education Management Information System (EMIS), 2019). Because there are 305 small-sized schools at the Office of Buengkan Primary Education Service Area has too many problems, so the Thai Government policy on the dissolution of small-sized schools in Bueng Kan Province (Figure 1).

(a) (b) (c) (d)

Figure1 The Office of Buengkan Primary Education Service Area (a)
Primary student at the small - size school (b)
Small sized school environment (c)
Government policy on the dissolution of small -sized schools in Bueng Kan Province (d)
(Source: Teerapol Peangchan, 2020)

Bueng Kan Province

In 1994, Sumet Phromphanhao, a member of the House of Representatives from Nong Khai Province, proposed that the province of Bueng Kan be established by consolidating the 9-District, namely: Bueng Kan, Seka, So Phisai, Bung Khla, Bueng Khong Long, Pak Khat, Phon Charoen, and Si Wilai Districts of Nong Khai Province as a new province. Bueng Kan is the 76th province of Thailand, established by the Act Establishing Bueng Kan Province, in 2011 on 22 March 2011. The province is in the northeastern region of the Kingdom of Thailand. It borders, from the south clockwise, Nakhon Phanom, Sakon Nakhon, and Nong Khai Province. To the north along the east, it borders Bolikhamsai Province of the PDR of Laos, with the Mekong River forming the boundary. The provincial seal of Bueng Kan, newest province, has a depiction of Phu Thok, a mountain in Si Wilai District, an Isan language name which means "Lonely Mountain" The province is divided into eight districts. The districts are further subdivided into 53 sub-districts and 615 villages (Figure 2).

Figure 2 Map of Thailand highlighting Bueng Kan Province, District, lovely environmental locations and local cultural tourism

(Source: Teerapol Peangchan, 2020)

The new province, if created, would be 4,305 km^2, with a population of about 390,000 inhabitants. At that time, the Ministry of Interior replied that creating a new province would load a heavy burden to the state budget and was contrary to the resolution of the Council of Ministers. The Greatest King Bhumibol Adulyadej signed the bill on 11 March 2011, enacting it as the "Act Establishing Changwat Bueng Kan (2011). The act was published in the Government Gazette on 22 March 2011 and came into force the next day (Government Gazette, Thailand, 2014). While Bueng Kan finally, it's new found provincial status didn't change the fact that it remains a quiet backwater—a good thing in our mind. Although Bueng Kan is a new province but rich with culture and culture and many tourist attractions, most people are still poor. The school is located in a remote area. Solving small school problems to increase efficiency Management and promotion of equality in educational opportunities Small schools should be established, taking into account geographic conditions, social conditions and community needs, with the Education Reform Steering Committee of the Ministry of Education in the region. Is an organization in policymaking rules and methods? The merger of small schools and the educational institutions affiliated with the Basic Education Commission (OBEC) are policy organizations Rules and procedures for implementation? (Figure 2)

Qualities and opportunities of primary students at the small-sized schools

Education in Thailand is provided mainly by the Thai government through the Ministry of Education from pre-school to upper educational level school, free basic education of fifteen years is guaranteed by the constitution. Neither is mandatory. (The Ministry of Education , 2018) . Children are enrolled in elementary school from the age of six and attend for six years, students at the 1st grade level to the 6th grade level who are spent time in their classes is at least 7 hours per day, with a maximum learning time of 1,000 hours per year. Therefore, homeschooling is legal in Thailand. Thailand's constitution and education law explicitly recognize alternative education and considers the family to be an educational institution. A home-school law passed in this recent. Ministerial Regulation No. 3 on the right to basic education by the family governs homeschooling. Families must submit an application to home-school and students are assessed annually.

In the last two decades, educational reform found an important point in driving education reform, namely the quality and opportunity of learners, with one important reason for the quality and opportunity of the learners, that is, small-sized schools (Schools with less

than 120 students) under the Basic Education Commission that has a tendency to increase every year continuously and the obstacles in the administration of small-sized school education. For example:

1) Small-sized schools have a small number of students and receive a budget for education expenses. The number of students is less than those of large schools that have a lot of students, resulting in small-sized school lacking educational technology, resulting in decreased teaching and learning efficiency.

2) Lacking teachers with specialized expertise and the number of teachers don't complete the class, not all teachers in all subjects, with the learning achievement from the National evidence of the 6th grade level tests of small-sized school as a whole at a low level than a large school size.

3) The birth rate has decreased, resulting in the size of the school changing to a smaller school.

4) The policies for managing small-sized school lack continuity.

5) The popularity of parents who want to send their children to schools in the city.

6) Parents and communities are jealous of the school, want to maintain the school in the community, and don't want to dissolve the school because of not understanding the real objectives of the policy implementation and lack of confidence in the education of the school isn't far from the house includes unrest in some areas.

7) Teachers don't want the school to be dissolved due to attachment to the school and don't wanting to go to another school.

8) Most small-sized schools have stand-alone schools, such as on highland islands or remote locations, unable to manage all small-sized schools.

9) Most small-sized schools are in small communities with a poor population. Causing no potential to mobilize resources to support educational management for that school (Office of the Permanent Secretary for Education, 2019)

The Minister of Education (ME) elucidated that currently, there are approximately 19,000 small-sized schools nationwide (Secretariat of the cabinet, 2019). The Office of the Permanent Secretary for Education, there are the document letters that Sor. 02137/14727 to the governor of the whole provinces whereas regarding the educational management of small-sized schools for all provinces to implement the school management plan for small size schools to see concrete results according to the policy of the ME, with the Provincial Education Office in every province (Office of the permanent secretary for education, 2019).

Udon Thani Rajabhat University (UDRU) has a mission under the Rajabhat University Act of 2004. Section 7 is "Let the university be a higher education institution for local development. That empowers the wisdom of the land restoring the power of learning, honoring local wisdom, creating art, and science for stable and sustainable progress of all people. Participate in management, maintenance, and utilization of natural resources and a balanced and sustainable environment with the objective of promoting academic and advanced professionals conducting teaching, research, providing academic services to society. Improve, transfer, and develop technology preserve art and culture produce teachers and promote teacher education" (Udon Thani Rajabhat University, 2018), which are responsible areas are Udon Thani, Nong Khai, Nong Bua Lam Phu, and Bueng Kan Provinces.

Office of Bueng Kan Primary Educational Service Area (OBKPESA) is an agency whose mission is to manage basic education; there are 212 schools in charge. There is 1 school without schools, 80 small-sized schools, or 37.74% of all schools. In this meeting, the working group on the plan for the management of small-scale schools at the provincial level 1/2019 on October 11, 2019, with the provincial governor of Buengkan as the chairman resolved to proceed with the preparation of the small-school administrative plan with targeted clear duration and guidelines for completion within 6 weeks. By focusing on the sub-district as the base for managing small-sized schools, which focuses on parents, local communities and relevant parties to participate in each sub-district and the Provincial Education Office to send the small-sized school administration plan to the Office of the Permanent Secretary for Education (Bueng Kan Provincial Education Office, 2019, p.6-9)

Interestingly, as an academic of the UDRU causing the researcher to be interested in studying the problems needs and synthesis of guidelines for improving the quality of education of small-sized schools by teachers' administrators and the school boards were provided. In the dimension of the educational management process and the evaluation and follow-up process to improve the quality of small-sized school education in which there are not all classes of teachers In the service area of Bueng Kan Province.

Methodology

Designing the qualitative and quantitative research methods by the primary informants as the integrated working group to formulate small-sized school management plans was designed. In this regard, the researcher has specified the research methodology into 4 research procedure methods as followsซ.

Research objectives

1. To analyze the current conditions, problems, and needs of the administrators, teachers and school board of small-sized schools In Bueng Kan Province.

2. To synthesis the developing guidelines for raising up the quality enhancement according to Bueng Kan Primary Educational Service Area Official Schools and monitoring and evaluations of teachers, administrators, and school board of small-sized schools In Bueng Kan Province.

Research Procedures

1. To review the document studies by reviewing the documents and related academic articles such as academic tables in both Thai and English, research reports, dissertations, academic documents, documents from relevant departments from the Department State, for example, government documents, annual reports, and statistics related to the management of small-sized school.

2. To investigate the study was conducted by an *In-depth Interview*, the key informants of the Office of Bueng Kan Primary Educational Service Area, consisting of Deputy Director of Bueng Kan Primary Educational Service Area, Supervisor, Director of Small-sized schools, and researchers.

3. To discuss the study was conducted by the focus group, in which researchers joined the working group to create a plan for managing the small-sized schools. Provincial-level, Bueng Kan and the integrated working group to develop a plan for managing small-sized schools at the district level in all 8 districts by the meeting of the important informant group invited by the ordering document of Bueng Kan Province 2017/2019 on appointing the *Working Group* for the establishment of the small-sized school management plan at the provincial level, and the *Order of Buengkan Province* No. 2525/2562 on the *Appointment of the Working Group* on the *Plan for the Management of Small-sized Schools at the Level District* (Education Section of Bueng Kan Province, 2019,0 p.30).

4. The meeting together gave information, opinions and jointly discussed the current situation, problems, and needs in the management of the small-sized schools. The meeting raised ideas on ways to improve the quality of education in the small-sized schools. The researcher is responsible for collecting, analyzing, and synthesizing to summarize as a way to improve the quality of education of small-sized schools. In the management dimension, teaching management, and monitoring and evaluation of teacher administrators, and school board of small-sized schools in the service area at Bueng Kan Province.

5. To randomize study by observation method. The researcher observed in carrying out various activities related to small-sized school activities, such as meetings, the duties of the relevant personnel, and etc. by means of non-participant observation (Non-participant observation) to create accurate and complete understanding, support collection in the first two ways.

Participations

Mixing the Ethnographic Qualitative, Quantitative Research, and the Integrated Participatory Action Research (IPAR) methods were developed and assessed by survey empirical data with the collecting and processing knowledge according to the skills and experiences of all participators as below:

1. Minister of Education
2. Governor of Bueng Kan Province
3. Education Officer, Bueng Kan Province
4. The Basic Education Committee
5. The director of the Office Bueng Kan Primary Education Service Area
6. The vice director of the Office Bueng Kan Primary Education Service Area
7. The director schooling administration in the small-sized schools
8. The teacher schooling instructions at the small-sized schools
9. The local communities at the at the small-sized school villages
10. The research team from Udon Thani Rajabhat University
11. The National Educational Reform Steering Commission

Data Analysis

Generally, the Office of the Basic Education Commission requires that schools with less than 120 students have the status of "small-sized schools", statistics show that schools lacking a small tendency to increase continuously, which is partly a result of the falling fertility rate by a small-sized school affiliated with Office of Bueng Kan Primary Educational Service Area,

the academic year 2019, there are 80 schools, representing 37.74% of all schools in the area meanwhile as classifying small-sized schools by number of students are able to an present information.

Results

From the research study using the survey, the ethnographic qualitative and quantitative research methods on empirical data, using in-depth interview method, group discussion from the main original data provider, able to summarize research findings as follow:

Small-Sized Schools' Problems and needs

Problems and needs, which are various obstacles or obstacles that make the performance, not meet the goals or needs of operations. Problems in operating small-sized schools of administrators, teachers and school board of small-sized schools in Bueng Kan Province in the past, faced with similar problems, there are 4 area problems which are:

1. Past academic administration can't decentralize administrative authority arrange for the school, which will allow the school to operate independently, agile, fast, in line with the needs of the learners, the local community, and the participation of all stakeholders can't support making sense the school stronger in administration and management, to be able to develop curriculum and learning process, as well as m0nitoring and evaluation that including the arrangement of supporting factors student quality development quality local communities and efficiency as expected

2. Budget management should promote independence in management flexible, transparent, accountable, and adhering to management principles, focusing on achievement and budget management. Focus on work providing benefits from educational assets including procuring revenue from Service used Services used to manage and manage for educational benefits for promoting better quality for students.

3. Personnel administration, the school is not able to perform its tasks in response to its mission. To carry out personnel management for Independent agility under the law. The regulations adhere to good governance principles of the civil servant teacher and educational personnel still being developed to have knowledge and ability, to have morale is honored, stable, and has little professional advancement, which has an important effect on the development of the quality of the learners.

4. General administration, organization management system to be able to service manage other tasks achieve standards quality and, as a consequence, has not yet been defined as a primary role in coordination, promotion, support, and facilities. In providing educational services of all forms. Focus on the development of schools to use innovation and technology appropriately to promote management and educational management.

Small-Sized Schools' Management Problems

1. Management problems found that a small number of schools are in a special area with remote areas, prosperity in the mountains, teachers, and students have difficulty traveling. Causing a lack of school administrators and will be open for the appointment of new school administrators, causing most small-sized school administrators to lack the skills of school management, and another problem is the migration of the school-age population that moves with parents to hire foreign workers cause problems and obstacles in teaching and school management and efficiency.

2. Problems in teaching found that when teachers do not complete the class and most teachers lack skills in organizing integrated teaching and learning activities in multiple classes Teachers cannot teach full time, full capacity due to the mission of promoting educational management comparable to medium and large schools. Lack of technology media for teaching and learning and learning resources due to the limited budget according to the number of students

Focused on the small-sized school under the Office Bueng Kan Primary Education Service Area, overall on the sectors are aware and attaches great importance to developing the quality of small-sized schools equal to medium and large school sizes. For the ultimate goal of improving the quality of learners and to create equality in educational opportunities, but from previous operations, there are problems and obstacles in operations such as geography, social conditions, needs of teachers as well as the needs of the community. Therefore, we need to create an understanding of the same goal, namely; the quality of students. In the next section will report the data of the small-sized schools under the Office Bueng Kan Service area that fallow:

Table 1 Shows the accounting number of small-sized schools during the academic year 2016-2019

Academic year	Accounting overall schools	Accounting small-sized school	Percentage
2016	214	81	37.9
2017	214	78	36.4
2018	213	77	36.2
2019	212	80	37.7

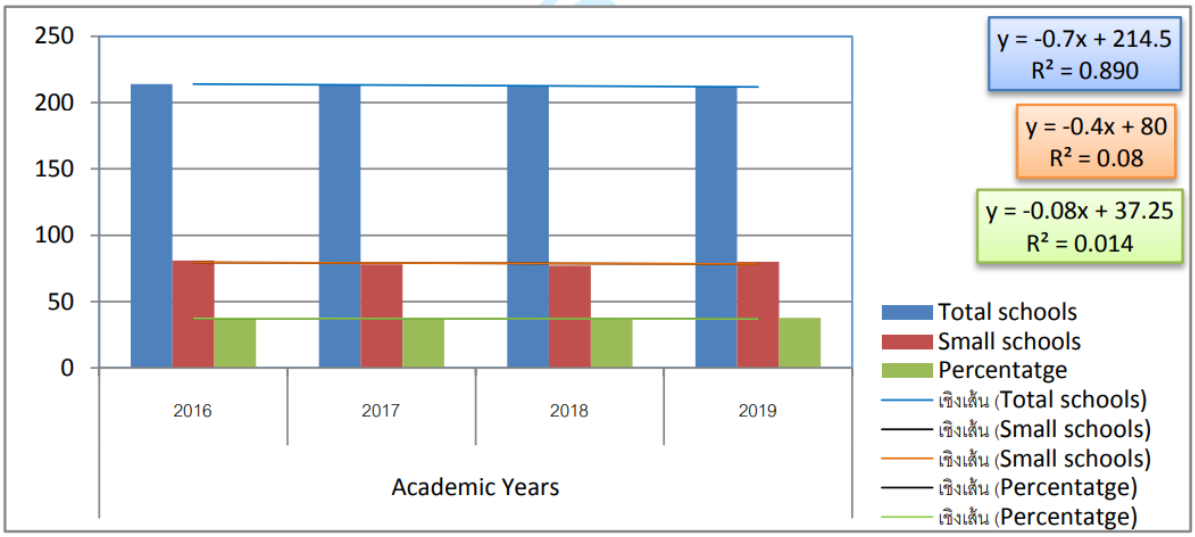

Figure 3 Comparison between the total and small school sized with gap of percentage in 2016 -2019

As reported in Figure 3, the linear equations between the academic years (y) and accounting total schools (x_1) (y = -0.7x1 + 214.5), accounting number of small-sized schools (x_2) (y = -0.4x_2 + 80), and the percentage of the gap in accounting number of total and small-sized schools (x_3) (y = -0.08x_3 + 37.25). It meanwhile as the slops relatively are shown in negative decreasing value of the associations between accounting numbers in four academic years are decreased, significantly.

In terms of the determination efficient predictive (R^2) values indicated that of 9%, 8%, and 1%, respectively that the R^2 values of the variance in each academic year to the account number small-sized schools were attributable to their accounting numbers in each academic year, decreasingly.

Table 2 Accounting number of Number of students in small-sized schools during academic year 2016-2019

Academic year	Accounting Students No.	Accounting Teachers No.	Accounting classroom No.	Teacher: student rated	Classroom: student rated
2016	5,563	448	632	1:12	1:9
2017	5,328	404	609	1:13	1:9
2018	5,267	417	598	1:13	1:9
2019	5,539	453	638	1:13	1:9

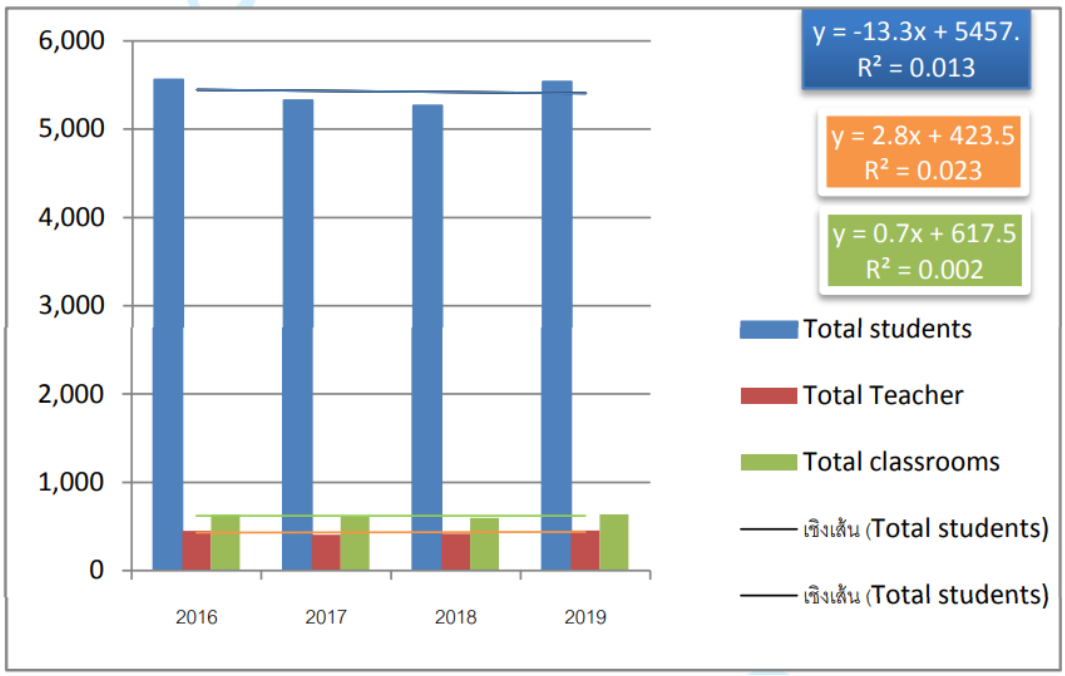

Figure 4 Comparisons between total students, teachers, and classroom learning in the small -sized schools with linear equation and determination efficient predictive (R^2) values.

As reported in Table 2 and Figure 4, the linear equations between the academic years (y) and accounting total student (x_1) ($y = -13.3x_1 + 5457$), accounting number of teachers (x_2) ($y = 2.8x_2 + 423.5$), and the total classrooms and (x_3) ($y = 0.8x_3 + 617.5$). It meanwhile as the slops relatively are shown in negative value on the association between accounting numbers and accounting students in four academic years are decreased, significantly. In the other hand,

associations between the academic years and total teachers, and the accounting number of the classrooms are increased.

In terms of the determination efficient predictive (R^2) values indicated that of 1.3% of the variance in the academic years to the accounting numbers of students, decreasingly. In terms of the determination efficient predictive (R^2) values on the accounting teachers and classroom numbers indicate that of 2.3%, and 0.2%, respectively of the variance in each academic year to the accounting teacher number and classroom number in the small-sized schools were attributable, in a little increasingly.

Table 3 Accounting Number of small-sized schools in academic year 2016-2019 that classified by accounting number of students

Accounting No. of students	**Accounting No. of the small-sized schools for each academic year**			
	2016	**2017**	**2018**	**2019**
Less than 10 student	0	0	2	1
Less than 20 students	4	3	4	2
21-40 students	9	7	6	10
41-60 students	20	21	21	21
61-80 students	22	19	19	18
81-120 students	26	26	27	29
Average students	**13.50**	**12.70**	**13.20**	**13.50**
Total	**81**	**76**	**79**	**81**

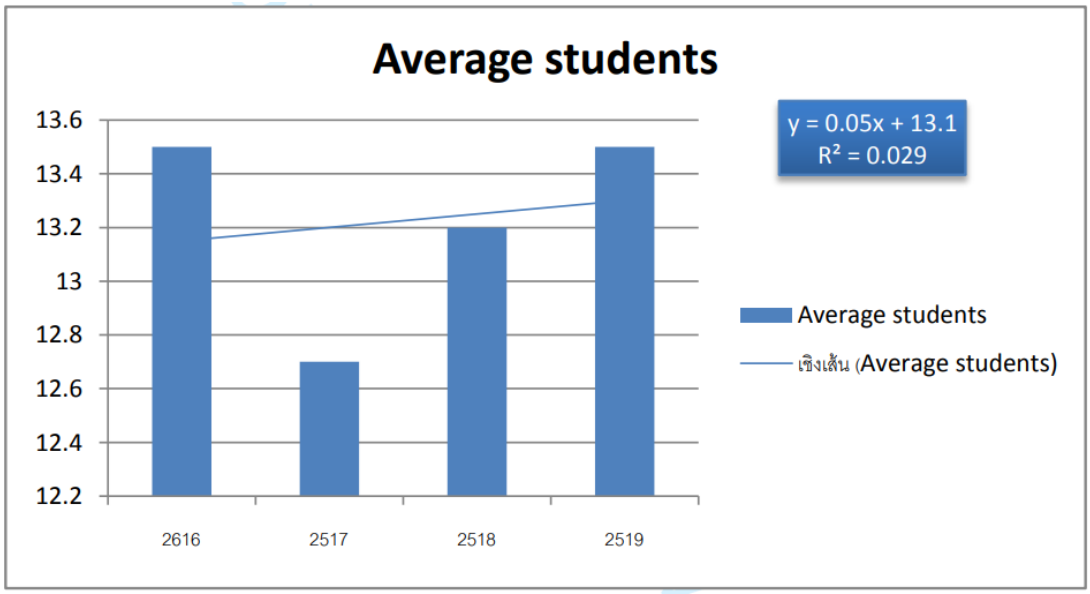

Figure 5 Comparisons between total average students in the small -sized schools with linear equation and determination efficient predictive (R^2) values

As reported in Table 3 and Figure 5, the linear equations between the academic years (y) and average small-size students (x) ($y = 0.05x_1 + 13.1$). It meanwhile as the slops relatively are shown in positive value on the association between accounting student numbers in four academic years are increasing, significantly.

In terms of the determination efficient predictive (R2) values indicated that of 2.9% of the variance in the academic years to the accounting numbers of students of the variance in each academic year to the accounting student numbers in the small-sized schools were attributable, in a little increasingly.

The guidelines for raising up the quality enhancement in primary education

Normally, there are six basic elements influence the quality of education: the teacher and teaching methods, the teacher is perhaps the most important factor in the quality of education, educational content, learning environment, school management, preconditions for pupils, and funding and organization.

There are too many questions for improving the guidelines for raising up the quality enhancement in primary education. Teachers who cannot survive on their wages will become less motivated and have frequent absences. If it takes them two to three hours to get to school, they will have less time for preparation.

1. Are the curriculum and the teaching material relevant? Are basic literacy and numeracy skills sufficiently emphasized?

2. Is the learning environment healthy, secure, protective, inspiring and adapted for both girls and boys?

3. Is there an inclusive learning environment also for minorities or pupils with disabilities?

4. Do the pupils learn to respect each other and the surrounding natural environment?

5. Do teachers cooperate to ensure a sound learning environment?

6. Do they punish the pupils?

7. Are parents and the surrounding community included so as to ensure that the school is a welcoming place to be?

8. Does the school well run? Does it adhere to national guidelines?

9. Is the school day well organized?

10. Is the administration of the school transparent so that everyone can see how funding and other resources are deployed?

11. What experiences do pupils bring with them to school?

12. Has the pupil been exposed to special challenges such as natural disasters, abuse, child labor or AIDS?

13. Has the pupil grown up in an environment where girls and boys have equal opportunities?

A school that is not granted adequate funding and has no clear guidelines will not be able to ensure quality. However, each individual school must administer its own resources and organize the work in the best possible way on its own terms, especially in the small-size schools in Thailand.

Guidelines for raising the quality of small-sized schools

The Council for National Reform Movement (2016) reported on the summary of opinions and recommendations of members of the National Reform Steering Assembly the National Education Reform Steering Commission that subject on small sized school education administration.

Reason and necessity It is necessary to integrate small-sized schools.

Member of the National Reform Steering Assembly, there are two ways of agreeing to agree or disagree with the merger of small-sized schools with the following supporting reasons.

The first way should be for mergers or dissolution of small-sized schools. Due to the cost of caring for students and teachers of a very high number but the quality of education is not as standard as it should be when compared to medium and large schools

The second way, the merger of small-sized schools will not be able to solve the problems of teaching quality but will create problems in the matter of management. School director Quality teachers and teaching equipment should coordinate for cooperation with the Border Patrol Police School, which is very successful in teaching students in remote villages.

Solutions for small-sized school management problems

Most small-sized schools suffer from there are at least 3 important factors that cause small-sized schools to not be able to provide teaching and learning as effective as small and medium schools.

1. Each school is allocated a budget for education expenses from the government, representing students. This kind of budget allocation means that small-sized schools with fewer students are at a disadvantage, that is, they receive fewer budgets than the large schools with more students. Resulting in a small-sized school lacking equipment educational technology has reduced teaching and learning efficiency.

2. The shortage of teachers with specific expertise and the number of teachers are not complete in class due to the Office of the Basic Education Commission Specify the ratio of 1 teacher to 20 students. Such proportion causing problems in the allocation of teachers to students in some places with a small number of students, so the school has a problem of teachers not completing classes and not all teachers in all eight subject courses.

3. Most small-sized schools are in small communities. Poor populations do not have the potential to mobilize resources to help support education for the school.

As reported in Figure 5, the professional educators have tried to solving small-sized school problems to increase efficiency, management, and promotion of equality in educational opportunities small-sized schools should be established, taking into account geographic conditions, social conditions, and community needs by the Education Reform Steering Committee of the Ministry of Education in the region is an organization in policy makingrules and methods. Especially see that it is the duty of the state to provide education for students and teachers to be ready.

Figure 6 Solutions for small sized school management problems
(Source: Teerapol Peangchan, 2020)

Conclusion and Discussion

Mixing the qualitative and quantitative, survey with group discussion, and IPAR methods on the guidelines for raising up the quality enhancement according to develop the synthesis of the Office Bueng Kan Primary Educational Service Area were designed with the implementation obstacles in the past from school efforts related agencies and responsible for small-sized schools in Bueng Kan Province whereas tried to solve a variety of small-sized school problems and various methods of implementation faced with many obstacles of the senior management policies lack continuity was changed.

The lack of serious support of the responsible department, lack of good coordination between related departments from the school operating level and the department higher than the school level, and school administrators of the size school small that lack of confidence in participating in the program because of fear of a negative impact on their position of the personnel policies of the department responsible for the school with unclear policies.

Improving the quality of education to achieve the desired objectives and raising the quality of education standards to be higher but from study implementing educational reform for nearly two decades. The major problems found in driving education reform are the quality and opportunity of students. One of the main reasons for the quality and the opportunity of

learners is "small-sized school" under the OBEC, which is likely to increase in number every year continuously according to the OBEC 2015, there are small-sized schools under the Office of Basic Education, as many as 15757 schools, representing 50.5 percent of the total number of schools, 30,816 schools currently, the Office of the Basic Education Commission Classified small-sized schools into 3 categories, consisting of schools with constant needs, schools with merger and three schools with community management. (The basic education commission, 2015)

These small-sized schools causing a major problem, especially, the cost of teaching and learning that is higher than the large schools, the government requires a larger amount of budget or pay more expensive to arrange teaching in a small-sized school teaching efficiency decreased. Due to lack of equipment and technology to support education Including school problems without administrators lack specialized teachers and the number of teachers not complete in which teachers and administrators play an important role in improving the quality of education.

The quality and educational standards should be improved in small-sized schools by "School merger" to be a guideline to solve small-sized school problems, consisting of small-sized school merger forms management guidelines. Managed by an engaging community and guidelines for management by using educational technology media to be a guideline to upgrade the administration of small-sized schools to be effective increase educational opportunities and learning for all Thais to learn throughout their lives with quality.

Normally, the state should develop a system of administration of state affairs of central, regional and local administrations, as well as another state affairs in accordance with the principles of good public governance, provided that state agencies shall cooperate with and assist each other in performing duties, with a view to maximizing, for the benefit of the learner, the efficiency of the administration of state affairs, provision of public services and expenditure of budget. However, this is too far for the guidelines to solving-problem on the guidelines for raising up the quality enhancement according to develop the synthesis of the OBKPESA, unfortunate.

The prescription of the number of Members of the House of Representatives which each Province shall have, and the division of constituency shall be in accordance with the following procedure are provided the local administrative organization has the duties and powers to regulate and provide public services and public activities for the benefits of the learner in the locality, in accordance with the principle of sustainable development, and to

promote and support the provision of education for the learner in the locality, as provided by law. The local poor population and social comities aren't able to access government policies. The people who live in Bueng Kan villages and supporting their children may be synthesis the guidelines for raising up the quality enhancement according to develop the synthesis of the OBPESA.

Finally, therefore the National reform in various areas shall be carried out to at least achieve the following results: reforming the system of legal learning, instruction and education with a view to developing legal practitioners into well-informed persons who have a legal mindset and who adhere to the morality and ethics of lawyers, the researcher team has trusted and believable to solving-problem the guidelines for raising up the quality enhancement according to develop synthesis of the Office of Buengkan Primary Education Service Area, possibly.

New knowledge and the effects on society local and communities

The study entitled 'Guidelines for Raising up the Quality Enhancement according to Develop Synthesis of the Office of Buengkan Primary Education Service Area' was resulted from the cooperation between Udon Thani Rajabhat University, researchers, small school management plan Working Group at Provincial level of Buengkan, and small school management plan Working Group at District level of Buengkan province comprising 8 districts, in order to set up the guideline to improve the quality of small schools in BK province comprising 81 schools.

The Guidelines can truly be applied with 15,089 small schools, 50% out of 30,111 small schools, nationwide. Under the cooperation and participation of all sectors in the province, the tasks that must be completed include 1) small school management strategy to improve the quality of education, 2) a guideline for small school teaching and learning process in Bueng Kan Province, 3) a guideline for monitoring and evaluation. However, what you should be aware is to dedicate to the education for the future of the country.

Acknowledgement

This research was partially supported by the Research and Development Institute at Udon Thani Rajabhat University. We thank our colleagues from the Department of Educational Administration, Faculty of Education who provided insight and expertise that greatly assisted

the research, although they may not agree with all of the interpretations/conclusions of this paper.

Thanks to the Director and Vice director of the Office Buengkan Primary Education Service Area, and the Directors, Vice Directors, Primary Teachers at the small-sized schools under the Office Buengkan Primary Education Service Area for assistance with particular empirical data technique, methodology, and Prof. Dr. Toansakul Tony Santiboon, Research and Postgraduate Administrator (18/106935) Queen's University Belfast, Northern Ireland, UK for comments that greatly improved the manuscript.

References

Act Establishing Changwat Bueng Kan, BE 2554. (2011). *Government Gazette (in Thai). 128 (18 A)*: Retrieved from ttp://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2554/A/018/1.pdf (In Thai)

Bueng Kan Provincial Education Office. (2019). *Discuss the guidelines for creating a school management plan under OBEC with more than 216 from 501.* Retrieved from http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2554/A/018/1.pdf (In Thai)

Education Management Information System (EMIS), Office of Buengkan Primary Education Service Area, (2019). *Basic information of the school under the Office of Buengkan Primary Education Service Area.* Retrieved from https://data.boppobec.info/emis/school.php?Area_CODE=3801 (In Thai)

Government Gazette, Thailand. (2014). *Act Establishing Changwat Bueng Kan, BE 2554 (2011). Government Gazette (in Thai). 128 (18 A): 1.* Retrieved from http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2554/A/018/1.pdf (In Thai)

Office of the Permanent Secretary for Education, (2019). *Action style manage a small school Of Office of the Basic Education Commission (Academic year 2014).* Research and Development Group, Office of Policy and Planning Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. (In Thai)

The Basic Education Commission. (2015).*The quality and opportunity of learners are "small schools" under Office of the Basic Education Commission.* Retrieved from https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/usergroup_disaster/5- 10.pdf (In Thai)

The Council for National Reform Movement. (2016). *Reported the Council for National*

Reform Movement in Thailand. Office of the Representative Parliament. Retrieved from https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/usergroup_disaster/5- 10.pdf (In Thai)

The Constitutional Court. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand 2017*. Retrieved from http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_en/download/article_20170410173022.pdf (In Thai)

The Ministry of Education. (2018). *Education system of Thailand*. Retrieved from https://bkkprep.ac.th/education-system-thailand (In Thai)

Udon Thani Rajabhat University. (2018).*The Rajabhat University Act 2004.* Retrieved from http://www.uru.ac.th/assets/upload/attach_news/pdf/RajabhatUniversity.pdf (In Thai)

การพัฒนาต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน

Development of Intergenerational Learning Activity Model for Enhancement Local Wisdom Learning of Child and Youth

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย

Choosak Ueangchokchai

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Education, Kasetsart University

E-mail: feducsu@ku.ac.th

(Received : March 19, 2020 Revised : June 16, 2020 Accepted : June 19, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและทดลองใช้ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย ด้วยการศึกษาปัญหาและความต้องการจากการสนทนากลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนทั้ง 6 ภูมิภาคของประเทศไทย สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และรวบรวมข้อมูลพัฒนาเป็น (ร่าง) ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความถูกต้องและเหมาะสม ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการนำไปทดลองใช้กับชุมชนทุ่งสมอ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ศึกษาผลจากการใช้แบบประเมินตนเองในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการเปรียบเทียบระดับคะแนนการเรียนรู้ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง และระดับคะแนนพัฒนาการในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ และร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยมีความถูกต้องและเหมาะสม ประกอบด้วย 1) แนวคิดและหลักการ 2) เป้าหมายของกิจกรรมและผลลัพธ์ที่คาดหวัง 3) แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญา 4) ต้นแบบชุดประสบการณ์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ผู้จัดการเรียนรู้ 6) พื้นที่การเรียนรู้ 7) เครือข่าย และ 8) สื่อ/ทรัพยากรการเรียนรู้ ภายหลังการทดลอง เด็กและเยาวชนมีระดับการเรียนรู้ภูมิปัญญาในด้านเจตคติ ความรู้ และทักษะที่ดีขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลองกิจกรรมและมีระดับคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นในทุกด้าน

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เด็กและเยาวชน

Abstract

This research and development aimed to develop and examine result of the Intergenerational learning activity to promote local wisdom learning for Child and Youth. This study is divided into two phases, the first is development of the Intergenerational learning activity by studying problems and needs from the focus groups of children and youth in all 6 regions of Thailand, interviewing wisdom experts by using a semi-structured interview, and collecting data for drafting a model of Intergenerational learning activity for approval by the experts. The second phase is studying of result of the Intergenerational learning activity to promote local wisdom learning by testing on Tung Samor Community, Phanom Tuan District, Kanchanaburi Province. Result is obtained from self-assessment form for local wisdom learning, comparison between pretest and posttest learning scores, and examination of development scores in knowledge, skills and attitude related with local wisdom learning by analyzing the data which were frequency and percentage. .

The result shows that: The components of Intergenerational learning activity Model to promote local wisdom learning for Child and Youth which were accurate and appropriate consists of 8 components: 1) Concept and principle, 2) Goal and expectation, 3) local wisdom learning promotion guideline, 4) model of experience in local wisdom learning, 5) Learning manager, 6) learning space, 7) network and 8) media/learning resources. After the experiment, the result shows that: the children and youth have improvement in knowledge, skills and attitude compared to before the test, and have improvement in all aspects of development.

Keywords: Intergenerational learning activity, Local wisdom learning, Children and youth

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้การดำเนินชีวิตของคนยุคปัจจุบันมีความสะดวกสบายมากขึ้น หากพิจารณาให้ถ่องแท้จะพบว่ามนุษย์มีกระบวนการคิดค้น สร้างสรรค์ ผ่านการทดลอง พิสูจน์ และสั่งสมประสบการณ์มาอย่างยาวนาน โดยนำทรัพยากรรอบตัวมารังสรรค์ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อความอยู่รอด สิ่งเหล่านั้นถูกเรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ที่มีลักษณะแตกต่างกันตามภูมิศาสตร์ เป็นองค์ความรู้เพื่อการดำรงอยู่ของมนุษย์บนความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างกัน (Sinthopphan, 2015) อาจกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ มรดกอันล้ำค่าของชาติเป็นศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินชีวิตที่ได้สืบทอดต่อกันมา โดยความรู้ที่ถูกหล่อหลอมผ่านกระบวนการคิดค้นนั้นไม่ใช่เกิดจากสมองหรือความคิดเพียงอย่างเดียว แต่ผสมผสานไปด้วยอารมณ์ ความรู้สึก และจิตวิญญาณ จึงมีความสำคัญในการแสดงถึงอัตลักษณ์ และรากเหง้าของความเป็นไทยที่โดดเด่น เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ (Sirasunthon, 2009)

ช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาบทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาสังคมได้รับการยอมรับจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมาย การวิจัยเหล่านี้ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลายเกี่ยวข้องกับทุกมิติของสังคม โดยมี “คน” เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์กับมิติทางสังคมนั้น ๆ และเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาของสังคม เป็นผู้เรียนรู้ สืบทอด พัฒนาถ่ายทอดและนำความรู้ทางภูมิปัญญามาพัฒนาชีวิตของคนในสังคม แต่ครั้นความเจริญที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทแทนที่วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ส่งผลให้ค่านิยมการเรียนรู้ภูมิปัญญาเริ่มลดลง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากวิกฤติทางเศรษฐกิจ สภาพสังคมและการเมืองที่อ่อนแอขาดความเป็นตัวของตัวเอง ประกอบกับการขาดความสมดุลแห่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะถูกครอบงำจากภูมิปัญญาสากล การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีเนื้อหาเน้นภูมิปัญญาสากลมากกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้การถ่ายทอดเริ่มลดน้อยลง คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้ภูมิปัญญาที่งดงามกำลังจะสูญหายไปพร้อมกับครูภูมิปัญญาที่ก้าวเข้าสู่วัยชราช่วงสุดท้ายของชีวิต (Office of the National Education Commission, 1998) ดังนั้นการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สู่คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนผู้มีอายุระหว่าง 10 - 25 ปี ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จึงเป็นหัวใจสำคัญ เพราะจัดเป็นช่วงวัยที่เป็นฐานรากของการพัฒนาในอนาคต เป็นผู้ที่พร้อมเรียนรู้ที่จะทำให้ภูมิปัญญายังคงอยู่ได้ในสังคมอย่างเข้มแข็ง

การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่มีการดำเนินงานอย่างหลากหลายในชุมชนต่าง ๆ ของสังคมไทย อาทิ การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาที่สอดแทรกเข้ามากับการศึกษาในระบบจำนวนมาก แต่สุดท้ายก็ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ หรือแม้แต่ในบางชุมชนที่มีการรวมตัวกันของกลุ่มเยาวชนเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง แต่ด้วยลักษณะของการถ่ายทอดที่ขาดความยืดหยุ่นและไม่ตอบสนองต่อธรรมชาติการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ ท้ายที่สุดแล้วการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นก็ไม่บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าความแตกต่างของช่วงวัยเป็นอีกปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้ง ๆ ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

“การเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย” เป็นฐานคิดสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างครูภูมิปัญญาซึ่งอยู่ในวัยชรา กับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นได้เป็นอย่างดี กล่าวคือเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้และการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นในครอบครัวเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ ภูมิปัญญาตั้งแต่ครั้งอดีต ซึ่งสอดคล้องกับสภาพบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในศตวรรษที่ 21 ที่การเรียนรู้ควรผสมผสานบูรณาการบนความหลากหลายทั้งความเชื่อ วัฒนธรรม และช่วงวัย โดยการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย หมายถึง การเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ ผ่านความสัมพันธ์ต่างช่วงวัยในการถ่ายทอดประสบการณ์ เรื่องราว ความงดงามในมิติต่าง ๆ ระหว่างรุ่นต่อรุ่น ซึ่งมุ่งเน้นการปฏิบัติร่วมกันเป็นกลไกสำคัญในการเรียนรู้ มีการแบ่งปันประสบการณ์การเรียนรู้ อีกทั้งยังส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกช่วงวัยทั้งภายในและภายนอกชุมชนในลักษณะความเป็นหุ้นส่วนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยฐานความเชื่อในศักยภาพของการเป็นมนุษย์ ส่งผลให้การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นร่วมกันเป็นพลวัต สามารถขับเคลื่อนและถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น (Sajjasopon, 2016 ; Newman & Hatton-Yeo, 2008)

การศึกษาบริบทสังคมไทยพบว่ามีหลายชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้หลักคิดของการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย อาทิ ชุมชนบ้านห้วยสามัคคี จังหวัดกาญจนบุรี ชุมชนบ้านโคกสลุง จังหวัดลพบุรี ชุมชนบ้านฟ้าฮ่าม จังหวัดเชียงใหม่ โดยแต่ละชุมชนมีรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความยืดหยุ่น ไม่มีหลักสูตรตายตัว เยาวชนสามารถเลือกเรียนรู้ได้อย่างอิสระ ซึ่งสามารถตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของเยาวชนรุ่นใหม่ ทำให้กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และการทบทวนวรรณกรรมพบข้อมูลที่สอดคล้องตรงกัน คือ การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะประสบความสำเร็จนั้นพึงต้องสร้างให้ผู้เรียนรู้ให้มีเจตคติที่ดี มีความรอบรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น และมีความพร้อมที่จะลงมือเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Sinthopphan, 2015) ในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เยาวชนไทยได้เกิดประสิทธิผลควรครอบคลุมตามทฤษฎีการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย (Bloom et al., 1956)

ในทางปฏิบัติจริงพบว่าการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก แต่หากสามารถสร้างแนวปฏิบัติหรือแนวทางการดำเนินการเรียนรู้ให้มีเหมาะสมแล้วโอกาสที่จะบรรลุผลตามเป้าหมายก็มีมากขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้ทฤษฎีกิจกรรม แนวคิดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ เพื่อเป็นต้นแบบให้แต่ละพื้นที่ที่มีความสนใจในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาสามาร’ถนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทที่มีความแตกต่างกัน โดยมีความเชื่อว่ากิจกรรมคือเครื่องมือที่มีความเหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเยาวชน และเป็นเครื่องมือที่มีความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติสูง และเมื่อนำมาผสานกับแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยจะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่หน่วยงาน สถานศึกษา และชุมชน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปลูกฝังคนรุ่นใหม่ให้สามารถเรียนรู้ภูมิปัญญาได้อย่างเต็มศักยภาพ เกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าของความเป็นไทย มีเจตคติที่ดีต่อครูภูมิปัญญาผู้สูงวัย และเป็นคนรุ่นใหม่ที่จะสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปจากชุมชนของตนและสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบวิจัยและพัฒนา (Research and development) แบ่งการศึกษาเป็น 2 ระยะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน (R1 และ D1) แบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กและเยาวชน (R1) ทำการศึกษาปัญหาและความต้องการจากกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สนใจเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีอายุระหว่าง 10 - 25 ปี จำนวน 90 คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ในพื้นที่ชุมชนที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา จำนวน 6 ชุมชน ชุมชนละ 15 คน ใน 6 ภูมิภาคของประเทศไทย ที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เยาวชนและมีระยะเวลาดำเนินการมากกว่า 5 ปี ประกอบด้วย ภาคเหนือ ได้แก่ ชุมชนบ้านฟ้าฮ่าม จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ชุมชนบ้านไทย-ยวนนครจันทึก จังหวัดนครราชสีมา ภาคกลาง ได้แก่ ชุมชนโคกสลุง จังหวัดลพบุรี ภาคตะวันออก ได้แก่ ชุมชนเมืองสำนักท้อน จังหวัดระยอง ภาคตะวันตก ได้แก่ ชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี จังหวัดกาญจนบุรี และ ภาคใต้ ได้แก่ กลุ่มผ้าทอเกาะยอ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มย่อย โดยใช้ประเด็นสำหรับการสนทนากลุ่ม 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาของการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน และความต้องการในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอนาคต ภายหลังจากที่เก็บข้อมูลเสร็จสิ้นผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยการด้วยการสร้างข้อสรุป 2 ประเด็น คือ ปัญหาในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความต้องการในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กและเยาวชน

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนา (ร่าง) ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน (D1) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน ด้วยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยใช้เกณฑ์ดัชนีวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index: IOC) ซึ่งต้องมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า แล้ววิเคราะห์ผลด้วยวิธีการสร้างข้อสรุปเป็น (ร่าง)

ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน ก่อนนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การประเมิน (ร่าง) กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน (D1) ผู้วิจัยนำผลการพัฒนา (ร่าง) ต้นแบบฯ ในขั้นตอนที่ 2 เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษานอกระบบ จำนวน 3 คน ที่ทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ประเมิน (ร่าง) ต้นแบบฯ โดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ที่มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ทั้งนี้ได้จำแนกการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ประเมินความถูกต้องตามหลักการ และความเป็นได้ในการปฏิบัติ และส่วนที่ 2 ประเมินแผนการจัดประสบการณ์การการเรียนรู้ ซึ่งภายหลังที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลไปหาค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุง (ร่าง) ต้นแบบฯ ก่อนนำไปทดลองใช้จริงในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน (R2 และ D2)

การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการนำ (ร่าง) ต้นแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นในระยะที่ 1 มาทดลองใช้จริง ซึ่งพื้นที่ที่ใช้สำหรับการทดลองในครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนทุ่งสมอ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นชุมชนที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 32 คน ประกอบไปด้วย เยาวชนจากกลุ่มสภาเยาวชนตำบลทุ่งสมอ จำนวน 15 คน ครูภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 คน เครือข่ายการเรียนรู้ภูมิปัญญาจากโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลทุ่งสมอ จำนวน 8 คน โดยมีระยะเวลาการดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2562

ระยะก่อนและหลังการทดลอง ผู้วิจัยใช้แบบประเมินตนเองในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มทดทดลองประเมินตนเอง โดยเครื่องมือดังกล่าวเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ จำนวน 12 ข้อ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยใช้เกณฑ์ดัชนีวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective congruency index: IOC) ซึ่งต้องมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็นการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ด้านเจตคติ ความรู้ และทักษะ เป็นรายบุคคล การเปรียบเทียบจำนวนผู้ที่มีคะแนนความเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ภายหลังการทดลอง ด้วยการหาค่าความถี่ และร้อยละ หาค่าคะแนนพัฒนาการเป็นรายบุคคล และเปรียบเทียบจำนวนผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพัฒนาการในด้านเจตคติ ความรู้ และทักษะ ด้วยการนำเสนอค่าค่าความถี่ และร้อยละ จากนั้นนำข้อมูลที่พบจากการทดลองไปสู่การปรับปรุงต้นแบบกิจกรรมให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเยาวชน

1.1 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กและเยาวชน พบว่า ปัญหาในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กและเยาวชนไทย จำแนกได้ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเจตคติของเยาวชนต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านการมีมุมมองเชิงลบต่อผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 4) ด้านการให้ความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาของหน่วยงาน ความต้องการในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กและเยาวชนไทย ประกอบด้วย 1) ต้องการให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่คนทุกช่วงวัย และคนทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงและจับต้องได้ โดยต้องไม่ยึดติดว่าเป็นสมบัติของใครคนใดคนหนึ่ง 2) ต้องการให้ลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีวิธีการที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและธรรมชาติของเยาวชนรุ่นใหม่ซึ่งมีความแตกต่างไปจากเดิม 3) ต้องการให้ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญารับฟังความคิดเห็นของเยาวชน ในขณะเดียวกันเยาวชนเองก็พร้อมเปิดใจที่จะรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่แตกต่าง และต้องการรับฟังประสบการณ์ที่มีคุณค่าจากผู้รู้ในชุมชน 4) ต้องการห้องเรียนของการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เต็มเปี่ยมไปด้วยบรรยากาศของความสุข มีรอยยิ้ม สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ 5) ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณ หรือสถานที่ในการเป็นพื้นที่เรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นร่วมกัน

1.2 ผลจากการสัมภาษณ์นำมาสู่การพัฒนา (ร่าง) ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2.1 แนวคิดและหลักการ ต้นแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชนใช้หลักการและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย และหลักคิดสำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีหลักการสำคัญของการจัดกิจกรรมประกอบด้วย การมีบรรยากาศการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของคนหลากหลายช่วงวัย มีการเสริมสร้างพลังอำนาจระหว่างกันอย่างต่อเนื่องระหว่างเด็ก เยาวชน และครูภูมิปัญญา ตลอดจนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างช่วงวัยควรเป็นการเรียนรู้ที่มีความท้าทายที่เด็ก เยาวชน และครูภูมิปัญญาสามารถร่วมมือกันปฏิบัติได้อย่างบรรลุผล

1.2.2 เป้าหมายของกิจกรรมต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยที่พัฒนาขึ้นมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อเสริมสร้างความรู้ในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เด็กและเยาวชน เสริมสร้างทักษะการปฏิบัติในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เด็กและเยาวชน และเสริมสร้างเจตคติในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เด็กและเยาวชน

1.2.3 แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญากับเยาวชน 3) การพัฒนาความรู้เรื่องภูมิปัญญาในท้องถิ่นของเยาวชน 4) การวางแผนและเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการลงมือปฏิบัติของเยาวชน และ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเยาวชน

1.2.4 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบผสานความร่วมมือแบบพหุวัย ที่มีกลไกสำคัญของการเรียนรู้ คือ การวางแผนร่วมกัน การปฏิบัติร่วมกัน การตรวจสอบการเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างข้อตกลงและปรับปรุงการเรียนรู้ร่วมกัน โดยตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ ประกอบไปด้วย 7 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ แผนจัดประสบการณ์ที่ 1 กิจกรรมการเตรียมความพร้อม แผนจัดประสบการณ์ที่ 2 กิจกรรมสานสัมพันธ์ต่างวัย..แต่ใจเดียวกัน แผนจัดประสบการณ์ที่ 3 กิจกรรมสุนทรียสนทนา แผนจัดประสบการณ์ที่ 4 กิจกรรมเรื่องเล่าภูมิปัญญาท้องถิ่น แผนจัดประสบการณ์ที่ 5 กิจกรรมปักหมุดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนเองสนใจ แผนจัดประสบการณ์ที่ 6 กิจกรรมรวมพลังสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ แผนจัดประสบการณ์ที่ 7 กิจกรรมการนำเสนอผลการเรียนรู้ที่ภาคภูมิใจ

1.2.5 ผู้จัดการเรียนรู้ ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และครูภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน

1.2.6 พื้นที่การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่หรืออาณาบริเวณต่าง ๆ ภายในชุมชนที่ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถเข้าไปใช้ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงกลุ่มเยาวชนสามารถเข้าไปใช้สำหรับการเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยเพื่อให้การเรียนรู้ภูมิปัญญาบรรลุวัตถุประสงค์

1.2.7 เครือข่าย ได้แก่ องค์กร หน่วยงาน ภาคีเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ หรือบุคคลที่เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนให้กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความเต็มใจและไม่หวังผลตอบแทน อาทิ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เงินทุน สถานที่ หรืออาหารและเครื่องดื่มในการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาในแต่ละครั้ง

1.2.8 สื่อ / ทรัพยากรการเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งข้อมูลจากที่ต่าง ๆ ที่สามารถสนับสนุนส่งเสริมให้กิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ ทรัพยากรบนเครืออินเทอร์เน็ตที่เยาวชนใช้สำหรับการค้นคว้า หาความรู้ ข้อมูล รูปภาพ ทรัพยากรประเภทบุคคล ที่เด็กและเยาวชนสามารถเข้าไปพูดคุยสัมภาษณ์เพื่อศึกษาข้อมูลสำคัญ ทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสถานที่ อาทิ พิพิธภัณฑ์หรือศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และทรัพยากรการเรียนรู้ตามธรรมชาติ อาทิ ต้นไม้ ดอกไม้ ที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถเข้าไปเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการสังเกต ศึกษา นำมาทดลองได้โดยตรง

1.3 ผลการประเมิน (ร่าง) ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาสำหรับเด็กและเยาวชน พบว่า ด้านความถูกต้องตามหลักการ ทุกองค์ประกอบ ได้แก่ แนวคิดและหลักการ เป้าหมายของกิจกรรม แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย ผู้จัดการเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ เครือข่าย สื่อ / ทรัพยากรการเรียนรู้ และชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีระดับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่เท่ากันคือ 5.00 คะแนน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.00) ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ทุกองค์ประกอบมีระดับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านแนวคิดและหลักการ เครือข่าย และสื่อ / ทรัพยากรการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 4.80 คะแนน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.45) ด้านเป้าหมายของกิจกรรม แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย ผู้จัดการเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ และชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีคะแนนเฉลี่ย 4.60 คะแนน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.54)

2. ผลการใช้ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน

ผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเจตคติของเด็กและเยาวชนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า เด็กและเยาวชนมีคะแนนการประเมินตนเองก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 73.33 ระดับดี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรม ประเมินตนเองอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 และระดับดี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 โดยเด็กและเยาวชนทุกคนเกิดการปรับเปลี่ยนด้านเจตคติคิดเป็นร้อยละ 100 ผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความรู้ของเด็กและเยาวชนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า เด็กและเยาวชนมีคะแนนการประเมินตนเองก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 67.67 ระดับดี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมประเมินตนเองอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 86.67 และระดับดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 โดยเด็กและเยาวชนทุกคนเกิดการปรับเปลี่ยนด้านความรู้คิดเป็นร้อยละ 100 ผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านทักษะของเด็กและเยาวชนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า เด็กและเยาวชนมีคะแนนการประเมินตนเองก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 67.67 ระดับดี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรม ประเมินตนเองอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 86.67 และระดับดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 โดยเด็กและเยาวชนทุกคนเกิดการปรับเปลี่ยนด้านทักษะคิดเป็นร้อยละ 100

ผลการศึกษาระดับของพัฒนาการจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ ระดับของพัฒนาการอยู่ระดับกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.33 ด้านทักษะ ระดับของพัฒนาการอยู่ระดับกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.00 และด้านเจตคติ ระดับของพัฒนาการอยู่ระดับกลาง คิดเป็นร้อยละ 60.00 ข้อมูลโดยละเอียดแสดงผลตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การศึกษาระดับของพัฒนาการของการเรียนรู้ภูมิปัญญาของเด็กและเยาวชน จำแนกเป็นรายด้าน (N = ความถี่ และ P = ร้อยละ)

ด้านการศึกษา	ระดับของพัฒนาการ							
	สูงมาก		สูง		กลาง		ต้น	
	N	P	N	P	N	P	N	P
ความรู้	0	0.00	7	46.67	8	53.33	0	0.00
ทักษะ	3	20.00	5	33.33	6	40.00	1	6.67
เจตคติ	0	0.00	6	40.00	9	60.00	0	0.00

ภายหลังจากการทดลองต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชนไทยเสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้มีการปรับแก้ต้นแบบกิจกรรมฯ โดยมีประเด็นสำคัญสำหรับการปรับแก้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและหลักการ มีการระบุรายละเอียดในหลักการแต่ละด้านให้มีความชัดเจนครอบคลุมกับที่เห็นจากการปฏิบัติจริง ในด้านบรรยากาศต้องกล่าวถึงทั้งเชิงกายภาพและเชิงจิตวิทยา ด้านการมีส่วนร่วมควรระบุตัวอย่างผู้ที่ควรมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านปฏิสัมพันธ์ควรเพิ่มช่องทางของการสื่อสารในโลกเสมือนด้วย เพราะในทางปฏิบัติจริงพบว่าเด็กและเยาวชนมักที่จะพูดคุยกันผ่านช่องทางประเภทนี้ ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ เพิ่มเติมข้อมูลที่เห็นจริงจากการปฏิบัติที่มีการโอบกอด มีการยกย่องชื่นชมกันเกิดขึ้น

2. ด้านเป้าหมายของกิจกรรม และผลลัพธ์ที่คาดหวัง มีการเพิ่มเติมผลลัพธ์ที่คาดหวังซึ่งเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ทำให้เห็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

3. ด้านแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย ได้นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองปฏิบัติจริงมาใส่รายละเอียดให้เห็นกลไกและเป้าหมายที่ชัดเจนในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ปฏิบัติจริง

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำผลมาอภิปรายดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 1) หลักการและแนวคิด 2) เป้าหมาย 3) ผู้จัดการเรียนรู้ 4) แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย 5) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) พื้นที่การเรียนรู้ 7) เครือข่าย และ 8) สื่อ / ทรัพยากรการเรียนรู้ องค์ประกอบดังกล่าวสอดคล้องเป็นไปตามรูปแบบสามเหลี่ยมกิจกรรมในทฤษฎีกิจกรรม ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมพึงมีองค์ประกอบ ได้แก่ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ บุคคลในกิจกรรม เครื่องมือที่เป็นสื่อกลางในกิจกรรม กฎกติกาหรือข้อตกลง การแบ่งบทบาทและความรับผิดชอบ ชุมชน และผลลัพธ์ โดยอาจใช้คำที่สื่อความหมายแตกต่างกันไปตามบริบท แต่ทั้งนี้มีองค์ประกอบหนึ่งที่จำแนกออกมาให้มีความชัดเจน คือ เครือข่าย ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าเครือข่ายการเรียนรู้ในระดับชุมชนจัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาระดับท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมาย โดยเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทั้งในแง่ของทรัพยากร สถานที่ รวมถึงบุคคล สอดคล้องกับ Trentin (1999) ที่กล่าวว่า เครือข่ายเป็นกลไกสำคัญและจำเป็นที่ช่วยให้ชุมชนเกิดความร่วมมือในการแสวงหาเป้าหมายในการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง ประสานความร่วมมือ ตลอดจนเป็นผู้ระดมทรัพยากรและสร้างพลังอำนาจการต่อรองที่สามารถขับเคลื่อนกระบวนการต่าง ๆ ในสังคมให้บรรลุเป้าหมาย จึงเป็นองค์ประกอบที่ขาดมิได้ในต้นแบบกิจกรรม

2. ต้นแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยในการวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามแนวคิดของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบพหุวัยของ International Conference on Intergenerational Programmes (1999) ที่มีจุดเน้นในการเรียนรู้ร่วมกันอย่างน้อยสองวัย ได้แก่ ผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งจะเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคม และยังสอดคล้องกับ Kaplan et al. (1998) ที่มุ่งใช้แนวคิดนี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทุนทางสังคมให้มีความเข้มแข็ง โดยผลจากการวิจัย พบว่าหลักการสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ร่วมกันแบบหลากหลายช่วงวัยนั้น พึงประกอบไปด้วย

(1) การมีบรรยากาศในการเรียนรู้ (Learning atmosphere) มีจุดเน้นสำคัญคือการสร้างบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา ที่มุ่งสร้างเสริมการยอมรับ ความผูกพัน และความไว้วางใจระหว่างกัน ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมในทุกแผนของการปฏิบัติจะต้องสร้างบรรยากาศผ่านการจัดกิจกรรมนันทนาการเป็นหลักเพื่อสร้างความสนุกสนาน ความผ่อนคลาย ความเป็นกันเองระหว่างคนที่มีช่วงวัยแตกต่างกัน นำไปสู่การเปิดใจในการเรียนรู้ร่วมกันได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Knowles, 1975; Leone, 2013) ทั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรคือพื้นฐานในการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัย

(2) การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Participation) จัดได้ว่าเป็นกลไกสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเด็ก เยาวชน และครูภูมิปัญญา ทั้งนี้การมีส่วนร่วมทำให้การเรียนรู้ร่วมกันมีความหมาย กล่าวคือทั้งครูภูมิปัญญาและเยาวชนจะสามารถร่วมกันวางเป้าหมาย สร้างแนวทางการเรียนรู้และ

รับประโยชน์ที่ได้ร่วมกันจากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจะเป็นพลังสำคัญของการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดความร่วมมือและมีโอกาสบรรลุผลสำเร็จ

(3) ปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ (Interaction) ได้แก่ การสร้างโอกาสให้ครูภูมิปัญญาและเยาวชนได้แบ่งปันประสบการณ์ผ่านวงสนทนาที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงเกิดการแบ่งปันประสบการณ์ในมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย โดยการสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ช่วยเสริมสร้างกระบวนการรับฟังระหว่างกันให้เพิ่มมากขึ้น และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนสัมพันธภาพในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ Charles (1971) ที่กล่าวว่า การสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบจะนำไปสู่การสร้างสัมพันธภาพในการเรียนรู้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาที่จะต้องเริ่มต้นที่สัมพันธภาพที่ดีเช่นกัน นอกจากนั้นการมีพื้นที่การเรียนรู้สำหรับการปะทะสังสรรค์จัดเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่ง Kotchasee & Anukulyudhathon (2019) กล่าวว่า พื้นที่การเรียนรู้จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันด้วย

(4) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ผู้วิจัยเชื่อว่าจัดเป็นกลไกสร้างความเชื่อมั่นในการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันระหว่างครูภูมิปัญญาในฐานะผู้ถ่ายทอดและเยาวชนในฐานะผู้เรียนรู้ สอดคล้อง Sajjasopon (2016) กล่าวว่า กลไกดังกล่าวเป็นกระบวนการทางสังคมที่แสดงออกถึงการยอมรับ ชื่นชม เสริมแรง สร้างความเชื่อมั่นในตนเองและรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจสามารถควบคุมการเรียนรู้ให้สำเร็จตามเป้าหมายด้วยตนเอง ทั้งยังสร้างความเคารพระหว่างกัน ความห่วงใย เอื้ออาทร ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยประสบความสำเร็จ

(5) การเรียนรู้ที่ท้าทาย (Challenging learning) เป็นหลักการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยตามช่วงวัยของเด็กและเยาวชนที่ต้องการทดสอบความสามารถของตนเอง (Ruangsuwan, 2009) ดังนั้นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรกำหนดโจทย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พิสูจน์ตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และคอยกำกับให้ความช่วยเหลือในบทบาทการเป็นเพื่อนร่วมเรียนรู้

3. จากผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยควรเริ่มต้นจากการสร้างสัมพันธภาพที่ดีของคนหลายช่วงวัย ซึ่งได้แก่ ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาและผู้เรียนรู้ที่เป็นเด็ก เยาวชน แล้วจึงให้ความสำคัญกับขั้นตอนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเป็นลำดับต่อไป ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยหลายฉบับในบริบทสังคมไทย ที่มุ่งเน้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลัก โดยหลักการของการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยนั้น กล่าวว่า การเริ่มต้นจากสัมพันธภาพที่ดีในการเรียนรู้ร่วมกันจะนำไปสู่การร่วมกันสร้างผลผลิตที่มีคุณค่าอย่างยิ่งให้กับสังคม (International Conference on Intergenerational Programmes, 1999) นอกจากนั้นในการถ่ายทอดภูมิปัญญา ก็ไม่ควรรีบร้อนที่จะให้ผู้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติโดยที่ยังไม่ได้เกิดแรงจูงใจหรือแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ภูมิปัญญา หากแต่ควรสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจต่อภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเองเสียก่อน ต่อด้วยการสร้างความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น แล้วจึงลงมือเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Youth Network inherits the wisdom, 2015)

4. จากการนำต้นแบบไปศึกษาจริงผ่านการปฏิบัติในเชิงพื้นที่นั้นพบว่า ผู้จัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ผู้นำ” เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการเรียนรู้ภูมิปัญญาให้ประสบ

ความสำเร็จ ตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ข่าวสารไปยังกลุ่มเยาวชน และครูภูมิปัญญา การขอความร่วมมือจากกลุ่มเครือข่าย การอนุเคราะห์สถานที่ในการจัดการเรียนรู้ และให้งบประมาณการสนับสนุนการเรียนรู้จนบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sajjasopon (2016) ที่กล่าวว่า ผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาในระดับชุมชน ซึ่งชุมชนใดที่มีผู้นำที่มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพโอกาสของการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาในชุมชนนั้น ๆ มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จสูงตามไปด้วย ดังนั้นการสร้างบุคคลให้มีความเป็นผู้นำที่สามารถประสานสัมพันธ์กับคนทุกช่วงวัยในชุมชนจะเป็นกลไกที่ทำให้การดำเนินงานด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

5. ผลการศึกษาระดับการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งทางด้านเจตคติ ความรู้ และทักษะของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมพบว่า มีระดับคะแนนในทุกด้านเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการนำแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยมาใช้ เพราะแนวคิดดังกล่าว คือ การใช้ธรรมชาติและความเป็นจริงของการถ่ายทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสม โดยพยายามหาวิธีการปิดช่องว่างที่เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ระหว่างวัย ซึ่งได้แก่ ความเข้าใจที่แตกต่างกัน แต่ท้ายที่สุดเมื่อทั้งผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและผู้เรียนที่เป็นเยาวชนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน ก็นำมาสู่การมีสัมพันธภาพที่ดีเกิดการรับฟังระหว่างกันมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การวางแผน การร่วมมือร่วมใจให้การเรียนรู้ภูมิปัญญาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jitwilai (2017) ที่กล่าวว่ากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาบนฐานความร่วมมือของคนหลากหลายช่วงวัย ทำให้คนรุ่นใหม่มีระดับความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับผู้สูงอายุ รวมทั้งมีความสามารถในการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับยุคสังคมปัจจุบันมากขึ้น และอาจนำไปสู่การสร้างอาชีพได้ในอนาคต เพราะกลไกการเรียนรู้ในกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีอิสระทางความคิดเป็นตัวของตัวเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอนของกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ผลการวิจัยพบว่าจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีนั้นควรพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาและเยาวชน ดังนั้นผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี หรือผู้นำในชุมชนที่มีบทบาทอย่างไม่เป็นทางการซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชนทุกกลุ่มในท้องถิ่น ควรสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่มีช่วงอายุแตกต่างกันมาก ซึ่งอาจใช้กิจกรรมการละเล่น หรือกีฬาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ในโอกาสต่าง ๆ อาทิ เทศกาลปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลเข้าและออกพรรษา หรือจัดเวทีที่ไม่เป็นทางการที่เปิดโอกาสให้ครูภูมิปัญญาและเยาวชนได้มาร่วมวงสนทนาแลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็น เพื่อสร้างความยอมรับระหว่างกันเสียก่อนแล้วจึงมุ่งไปที่เป้าหมายการเรียนรู้ภูมิปัญญาเป็นลำดับต่อไป

1.2 กิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีความเข้มแข็งอย่างมากหากได้พลังอำนาจจาก 3 กลุ่มประสานแรงร่วมกันขับเคลื่อน ได้แก่ กลุ่มครูภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้าน

จากโรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชนจากสภาเยาวชนประจำตำบล และกลุ่มเครือข่ายและผู้นำชุมชน ดังนั้นผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำหรือมีความรับผิดชอบของทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว จึงควรมีเวลาร่วมกันเพื่อปรึกษาวางแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเองโดยใช้ทุนทางสังคมในท้องถิ่นเป็นฐาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาไปทดลองใช้กับชุมชนของไทยในบริบทต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อศึกษาปัจจัยสำเร็จ ข้อจำกัด หรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นแล้วนำมาพัฒนารูปแบบให้มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผน ออกแบบแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญา ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่สำคัญ ประกอบด้วย เด็กและเยาวชน ครูภูมิปัญญา ผู้จัดกิจกรรม ผู้นำ และเครือข่าย บนพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน โดยอาศัยกระบวนการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การสร้างความสัมพันธ์ก่อนการเรียนรู้ การสร้างความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่น การวางแผนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติร่วมกัน และการประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถขับเคลื่อนได้โดยแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นการเรียนรู้ที่ทุกคนวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ภายใต้เงื่อนไขการมีบรรยากาศการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การเสริมสร้างพลังอำนาจ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และการเรียนรู้ด้วยความท้าท้าย โดยใช้สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นตัวช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมีความเหมาะสมที่องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือชุมชนต่าง ๆ ซึ่งมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาสามารถนำไปทดลองใช้เพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นโดยนำองค์ประกอบต่าง ๆ ในต้นแบบดังกล่าวไปวางแผน ออกแบบ และปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งต้นแบบกิจกรรมดังกล่าวพัฒนาขึ้นบนฐานของการเรียนรู้ร่วมกันแบบหลายช่วงวัย ดังนั้นนอกจากจะส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว ยังสามารถสร้างสัมพันธภาพ ความเข้าใจ ความเชื่อใจที่ดีระหว่างวัย นำไปสู่การสร้างชุมชนที่มีความสุขร่วมมือกันสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีคุณค่าร่วมกันต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2561

References

Bloom, B., Englehart, M. Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain.* New York: Longmans Green.

Charles, E. O. (1971). *Nature of Communication Between Humans. The Process Communication.* New York: Harper & Row.

Jitwilai, J. (2017). *Effects on the elderly –youth relationship of organizing a local wisdom based on non-formal education process.* (Master of Education Program in Non-Formal Education, Faculty of Education Chulalongkorn University). (In Thai)

International Conference on Intergenerational Programs. (1999). *The First ICIP International Intergeneration Conference: Connecting Generations a Global Perspective Conference Report.* London: The UNESCO Institute of Education and The Beth Johnson Foundation.

Kaplan, M., Kusano, A., Tsuji, I., & Hisamichi, S. (1998). *Intergenerational Programs Support for Children, Youth and Elders in Japan.* New York: State University of New York Press.

Knowles, M. (1975). *Andragogy in Action.* San Francisco: Jossey Bass.

Kotchasee, K., & Anukulyudhathon, E. (2019). Dimension application of public space and role of traditional community in Chiang Mai City. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, *20*(1), 5-18. (In Thai)

Leone, S. (2013). *Characterisation of a Personal Learning Environment as a Lifelong Learning Tool.* New York: Springer.

Office of the National Education Commission. (1998). *Guidelines for promoting Thai wisdom in education management.* Bangkok: Pimdee. (In Thai)

Ruangsuwan, C. (2009). *Teaching Technology: Design and Development.* Bangkok: Odia Store. (In Thai)

Sajjasopon, R. (2016). *The intergenerational learning activities based on local wisdom: lesson learned from Bann Huay Sapan Samakee Community, Kanchanaburi Province.* Nakorn Pathom: Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University. (In Thai)

Sinthopphan, A. (2015). *Local wisdom*. Phatum Thani: S Charoen Printing Co., Ltd. (In Thai)

Sirasunthon, P. (2009). *Community of practice (COP): Concepts, techniques and process.* Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)

Youth Network inherits the wisdom. (2015). *Open the world of youth to carry on the wisdom*. Bangkok: Thai Health Promotion Foundation. (In Thai)

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษสำหรับผู้ดูแลเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

A Development Children with Special Needs Quality of Life Promotion Learning Activities for Caregivers in Suthep sub-district Municipality Muangchiangmai District, Chiangmai Province

อทิตยา ใจเตี้ย

Atitaya Jaitae

ศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Disability and Human Development Center, Chiang Mai Rajabhat University

ดารารัตน์ จำเกิด

Dararat Jumkead

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Public Health and Environment Division, Suthep sub–district, Municipality Muang, Chiang Mai

สามารถ ใจเตี้ย

Samart Jaitae

ภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Department of Public Health, Faculty of Science and Technology, Chiang Mai Rajabhat University

E-mail: chompoobaby@hotmail.com, dararat_phc_main@hotmail.com, samart_jai@cmru.ac.th

(Received : January 22, 2020 Revised : April 24, 2020 Accepted : May 12, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ทดสอบประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษสำหรับผู้ดูแล ใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 96 คน และผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 31 คน เครื่องมือเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ประเมินประสิทธิภาพผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการเรียนรู้โดยการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ร้อยละ 80 / 80 (E1 / E2) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนความรู้ก่อน - หลังด้วยการทดสอบค่า t แบบอิสระกัน (Pair t – test) ผลการศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มผู้ดูแลมีค่าคะแนนในการทำกิจกรรมระหว่างเรียน (E1) และผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ (E2) เท่ากับ 80.16 / 84.20 ซึ่งสูงกว่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ร้อยละ 80

/ 80 (E1 / E2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยหลังทดลองใช้กิจกรรมมีค่าสูงกว่าก่อนทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = .004) ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนรู้ได้สะท้อนความต้องการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชุมชน

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ดูแล

Abstract

The purpose of this study was to develop and efficiency assessment of children with special needs quality of life promotion learning activities for caregivers.The study was designed by Mixed method. The number of sample size was 96 caregivers and 31 stakeholders in Suthep sub-district Municipality Muangchiangmai District, Chiangmai Province. The tools consist follow the 1) children with special needs quality of life promotion learning activities for caregivers and 2) the examination assessment for a learning activity. The descriptive, efficiency of E1/ E2 according to the set criteria of 80 /80 and paired – t were utilized data analysis. The results indicated that the efficiency gain on each quality of life promotion learners' learning was specified at 80.00 / 80.00 percent (80.16 / 84.20). Comparison of comparison of learning activity the post–learning achievement score was higher than the pre–learning score (p-value = 0.04). The quality of life promotion learning activities recommendations for needs children with special needs quality of life development in the community.

Keywords: Learning activities, Children with special needs, Caregivers

บทนำ

ปัญหาการดำรงชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในสังคมมิได้เป็นการดำรงชีวิตตามอุดมคติแบบที่ควรจะเป็น เด็กที่มีความต้องการพิเศษมักจะเป็นเพียงผู้ได้รับความช่วยเหลือจากความมีน้ำใจเท่านั้น แต่มิได้เป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาด้วยและถึงแม้ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนแต่เด็กที่มีความต้องการพิเศษก็มิได้รู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคเสมือนกับสมาชิกอื่นในชุมชน มีรายงานพบว่า ในปี ค.ศ. 2015 – ค.ศ. 2016 มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั่วโลกอายุ 3 – 21 ปี ได้รับการช่วยเหลือด้านการศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลร้อยละ 13 ซึ่งเด็กส่วนใหญ่ร้อยละ 34 มีปัญหาด้านการเรียนรู้ (National Center for education statistic, 2018) ในส่วนประเทศไทยรัฐบาลได้ตระหนักถึงสิทธิของเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นอย่างดี จึงได้เริ่มออกกฎหมายเพื่อพิทักษ์คุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษมาตั้งแต่ พ.ศ. 2519 และได้

กระตุ้นให้หน่วยงานและชุมชนให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และพยายามในการออกกฎหมายโดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านต่าง ๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในการพัฒนาประเทศโดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการคุ้มครองสิทธิ มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามศักยภาพ มีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่และเสมอภาคภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค อันเป็นแนวทางที่เคารพในคุณค่า สิทธิความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พ.ศ.2550 ที่ส่งผลให้เกิดกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายด้านเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งในเชิงประเด็น และเชิงพื้นที่แต่ก็ยังมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือจากแผนและกฎหมายดังกล่าว (Department of employment of persons with disabilities, 2018) เช่นเดียวกับพื้นที่เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารและวิถีการช่วยเหลือที่ถูกต้องส่งผลให้เกิดอาการซึมเศร้า วิตกกังวล บางคนเกิดความท้อแท้เบื่อหน่าย ตำหนิตัวเองและรู้สึกว่าตนเองต้องรับภาระการเลี้ยงดูบุตรเพิ่มมากขึ้น บางครอบครัวยากจนจึงไม่สามารถนำบุตรเข้าสู่กระบวนการการฟื้นฟูที่เหมาะสมได้ (Division of public health and environment, 2016) นอกจากนี้ภาวะดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจทั้งค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่ายา และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นอีกทั้งยังส่งผลสืบเนื่องไปถึงการใช้ชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่

อย่างไรก็ตามความพิการที่เกิดขึ้นกับสมาชิกของครอบครัวคนใดคนหนึ่งย่อมต้องมีผลกระทบต่อสมาชิกทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะด้านอารมณ์และจิตใจ ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เรื่องภาระหน้าที่ของครอบครัวที่จะต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งมีผลต่อเนื่องถึงปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทัศนะของผู้คนส่วนใหญ่จึงมักจะมองเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่าเป็นผู้ไม่สมประกอบและเป็นภาระ มีรายงานการศึกษา พบว่า ผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีภาระค่าใช้จ่ายในการดูด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นจึงไม่สามารถดูแลคุณภาพภาพชีวิตด้านอื่น ดังนั้นการช่วยเหลือที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพจะส่งผลต่อการฟื้นฟูสุขภาพของของเด็กเหล่านั้น (Charan, 2018) ผู้ดูแลเด็กยังต้องเผชิญปัญหาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการดูแลเด็กในการปกครองของตนเองดังเช่นผู้ปกครองเด็กที่มีความพิการด้านสติปัญญามีคุณภาพชีวิตลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยระดับความรุนแรงของความพิการในเด็กที่ดูแลมีความสัมพันธ์เชิงบวก (Cecilia, Leungb & Li, 2003) การดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของครอบครัวทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพจิต ด้านสุขภาพกาย และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเมื่อเทียบกับครอบครัวที่ดูแลเด็กปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังประสบกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพซึ่งขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง อันเป็นการปิดโอกาสสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่ให้เข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคมจากภาครัฐอย่างเหมาะสม (Dunsirichai & Grisanaputi, 2013) จากข้อมูลข้างต้นปัญหาของผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังคงต้องการแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กทั้ง

ด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณที่ก่อเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ดังนั้น ผลงานวิจัยนี้จะนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งจะนำไปสู่ระบบการช่วยเหลือผู้ดูแลและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนสามารถใช้ประโยชน์สู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษสำหรับผู้ดูแล

2. ทดสอบประสิทธิภาพ และกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษสำหรับผู้ดูแล

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี แบ่งการศึกษา ได้ดังนี้

ระยะที่ 1 การสำรวจระดับความรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบภาคตัดขวาง ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ตามขั้นตอนดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 96 คน

เครื่องมือ เป็นแบบวัดความรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 4 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการเข้าถึงสวัสดิการ และด้านการฟื้นฟู ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 2 ระดับ แบบสอบถามแต่ละข้อมีคะแนนตั้งแต่ 0 - 1 คะแนน มีทั้งหมด 30 ข้อ มีค่าความเที่ยงด้วยวิธีคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson, KR - 21) เท่ากับ 0.89 (Ebel & Frisbie, 1986)

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ข้อมูลความรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา การแปลผลคะแนนโดยพิจารณาตามเกณฑ์ของบลูม (Bloom, 1975) ดังนี้

ระดับความรู้ดี คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 – 100 (ตอบถูก 23 ข้อขึ้นไป)

ระดับความรู้ปานกลาง คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 60 – 79 (ตอบถูก 19 - 22 ข้อ)

ระดับความรู้ต่ำ คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60 (ตอบถูก 1 – 18 ข้อ)

ระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดทำข้อเสนอแนะหัวเรื่อง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียได้ทราบถึงแนวโน้มสถานการณ์การในปัจจุบัน และร่วมคิดและวิจารณ์ รวมถึงสังเคราะห์องค์ความรู้อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดจากความต้องการของผู้ดูแลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การจัดลำดับความสำคัญของสถานการณ์ความรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ใช้ข้อมูลจากการศึกษาระยะที่ 1) และร่วมกันสังเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะการกำหนดกิจกรรมในกิจกรรมการเรียนรู้

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการพัฒนา ทดสอบประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวแทนผู้ดูและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 31 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากผู้นำชุมชน 3 คน ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 10 คน ตัวแทนหน่วยงานด้านสาธารณสุข 1 คน และตัวแทนจากหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์ จำนวน 2 คน และตัวแทนผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 15 คน

1.2 เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction)

2. การทดสอบประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการเรียนรู้

2.1 การทดสอบประสิทธิภาพกิจกรรม ใช้การประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมใช้แบบวัดประสิทธิภาพ E1/E2 ตามเกณฑ์ 80/80 (Brahmawong, 2013) การหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการหาอัตราส่วนของประสิทธิภาพของกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์จากการสอบ การให้ค่าคะแนนแต่ละรายการเป็น 0 1 ตามลำดับ

2.2 การวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ก่อนและหลัง วัดจากแบบทดสอบก่อน - หลังที่ผู้วิจัยได้ร่วมกันสร้างขึ้นและนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินตามขั้นตอน แต่ละรายการเป็นคะแนน ตอบผิด 0 คะแนน ตอบถูก 1 คะแนน ตามลำดับ

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินผลสัมฤทธิ์กิจกรรมใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยสถิติ pair *t* – test

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

การสำรวจจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในเขตเทศบาลตำบลสุเทพ พบว่า มีเด็กอายุ 3 – 10 ปี จำนวน 22 คนมีความต้องการพิเศษ แยกออกเป็นด้านการเคลื่อนไหว ร้อยละ 31.80 สติปัญญาและการรับรู้ ร้อยละ 31.80 ออทิสติก ร้อยละ 22.72 การได้ยิน ร้อยละ 9.09 และการสื่อความหมาย ร้อยละ 4.54 ส่วนผู้ดูแลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 81.20 มีอายุเฉลี่ย 53.88 สถานภาพสมรส ร้อยละ 58.30 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 47.90 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 34.40 ปัจจุบันป่วยด้วยโรคทั่วไป ร้อยละ 61.00 ผู้ดูแลมีรายได้เฉลี่ย 10,725.33 บาท รายจ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 8,909.72 บาท ระยะเวลาอาศัยในชุมชนเฉลี่ยเท่ากับ

35.23 ปี จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.00 คน เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเฉลี่ย 4.16 ครั้ง ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา และเข้าร่วมกิจกรรมหน่วยงานเฉลี่ย 3.98 ครั้งในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา

ส่วนที่ 2 ระดับความรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ตารางที่ 1 ระดับความรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษของผู้ดูแล (n = 96)

ความรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	ร้อยละ	ระดับความรู้
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	52	ต่ำ
ด้านการศึกษา	75	ปานกลาง
ด้านการเข้าถึงสวัสดิการ	72	ปานกลาง
ด้านการฟื้นฟู	50	ต่ำ

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความรู้ด้านการศึกษาและด้านการเข้าถึงสวัสดิการของผู้ดูแลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 75 และ 72 ตามลำดับ) ส่วนด้านการส่งเสริมสุขภาพและการฟื้นฟูโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 52 และ 50 ตามลำดับ)

ส่วนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์ความรู้ในแต่ละด้าน คณะผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ มากำหนดส่วนประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นกลุ่มเด็กที่มีความผิดปกติด้านสติปัญญาและการรับรู้ ดังนี้

เนื้อหา

1. การสร้างเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย ความหมาย สาเหตุของภาวะบกพร่องทางสติปัญญาและการรับรู้ การแบ่งประเภทของภาวะบกพร่องทางสติปัญญาและการรับรู้ ลักษณะทางคลินิก ความผิดปกติที่พบร่วมกับภาวะบกพร่องทางสติปัญญาและการรับรู้ และรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพเด็กที่มีความผิดปกติด้านสติปัญญาและการรับรู้

2. การช่วยเหลือและฟื้นฟูบุคคลที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาและการรับรู้ เป็นการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์โดยการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์โดยการช่วยเหลือการช่วยฟื้นคืนชีพเบื้องต้น (Cardiopulmonary Resuscitation: CPR)

3. แบบคัดกรองและแบบทดสอบความต้องการพิเศษด้านสติปัญญาและการรับรู้ ประกอบด้วย แบบคัดกรองบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ แบบทดสอบเชาวน์ปัญญา Stanford - Binet Intelligence Scale และ Wechsler Intelligence Scale for Children และเครื่องมือวัดพฤติกรรมการปรับตน Vineland Adaptive Behavior Scales การจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาการเรียนรู้ 3 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ครั้งที่	เนื้อหา	วิธีการสอนและกิจกรรม	ผลลัพธ์
ครั้งที่ 1	ลักษณะเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้านสติปัญญาและการรับรู้	บรรยาย อภิปรายด้วยสื่อ Power Point หัวข้อความหมาย สาเหตุของภาวะบกพร่องทางสติปัญญา การแบ่งประเภทของภาวะบกพร่องทางสติปัญญา ลักษณะทางคลินิก และความผิดปกติที่พบร่วมกับภาวะบกพร่องทางสติปัญญา	ความรู้เกี่ยวกับลักษณะเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้านสติปัญญาและการรับรู้
ครั้งที่ 2	การช่วยเหลือและฟื้นฟูบุคคลที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา	ฝึกปฏิบัติการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์โดยการช่วยเหลือการช่วยฟื้นคืนชีพเบื้องต้น (CPR)	ความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์
ครั้งที่ 3	แบบคัดกรองและแบบทดสอบความต้องการพิเศษด้านสติปัญญาและการรับรู้	บรรยายประกอบสื่อ Power Point เรื่องแบบคัดกรองและแบบทดสอบความต้องการพิเศษด้านสติปัญญาและการรับรู้ ระหว่างบรรยายให้ผู้เข้าร่วมได้ร่วมกันอภิปรายและซักถาม วิทยากรสรุปและให้ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง	ความรู้และการประยุกต์ใช้เกี่ยวแบบคัดกรองและแบบทดสอบความต้องการพิเศษด้านสติปัญญาและการรับรู้

ส่วนที่ 4 ผลการหาประสิทธิภาพและการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ E1 / E2

กิจกรรมการเรียนรู้	กลุ่มทดลอง	จำนวน	E1	E2	E1 / E2
การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้านสติปัญญาและการรับรู้	ผู้มีส่วนได้เสียกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเด็ก	31	80.16	84.20	80.16 / 84.20

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนในการทำกิจกรรมระหว่างเรียน (E1) และผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ (E2) เท่ากับ 80.16 / 84.20 ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนรู้ที่คณะผู้วิจัยร่วมกับผู้เกี่ยวข้องได้สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพให้ค่า E1 / E2 ตามเกณฑ์ 80 / 80 ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการเรียนรู้

ระยะเวลา	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t -test	*p*-value*
กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม			2.026	0.004
ก่อนการทดลองใช้	4.72	0.81		
หลังการทดลองใช้	8.56	0.78		

*Paired – Samples T Test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนและหลังการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 4.72 และ 8.56 ตามลำดับ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.81 และ 0.78 ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยหลังทดลองใช้มีค่าสูงกว่าก่อนทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (P-value = 0.004)

การอภิปรายผล

ระดับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษของผู้ดูแลด้านการสร้างเสริมสุขภาพและการฟื้นฟูในระดับต่ำ อาจเป็นไปได้ว่าผู้ดูแลบางส่วนมีความคิดต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่าเป็นภาระของครอบครัวอันส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและการฟื้นฟู ลดลงเมื่อเทียบกับเด็กในการปกครองที่ไม่มีความต้องการพิเศษ ผู้ดูแลบางส่วนยังต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพจิตภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในชุมชนปัจจุบันทั้งด้านกายภาพและเศรษฐกิจก่อเกิดการแข่งขันในการดำรงชีวิตที่ครอบครัวมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้นส่งผลต่อการลดกิจกรรมการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเด็กในการปกครองของตนเอง ทั้งนี้พ่อแม่และครอบครัวที่มีบุตรที่มีความต้องการพิเศษต้องรับภาระหนักในการดูแลเด็กและอาจเผชิญกับความเครียด และมีรายงานการศึกษา พบว่า การรับรู้ปัญหาพฤติกรรมของบุตรออทิสติกมีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างความเครียด ความวิตกกังวน และภาวะซึมเศร้าของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Douglas et al., 2003)

ส่วนประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นไปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสะท้อนความต้องการการเรียนรู้ด้วยตนเองสู่การพัฒนาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการดำเนินชีวิตประจำวันและบทบาทที่ควรปฏิบัติ ทั้งนี้ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในส่วนของการบรรยายเชิงทฤษฎีผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังไม่สามารถเรียนรู้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องได้มากนักอาจเป็นไปได้ว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังไม่มีฐานความรู้ด้านการคัดกรองและการฟื้นฟูเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากนัก และบางกิจกรรมต้องใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์จึงส่งผลต่อความไม่เข้าใจ สอดคล้องกับความรู้ของผู้ปกครองในการฝึกทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตร

ประจำวันเด็กออทิสติกหลังการฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย = 18.00) สูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย = 8.33) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการณ์ในการวิจัยนี้ยังก่อเกิดกระบวนการทางสังคมที่นำไปสู่การสร้างจิตอาสาในชุมชนในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Rinjun & Rotjanalert, 2015)

บทสรุป

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพให้ค่า E1 / E2 ตามเกณฑ์ 80 / 80 ที่กำหนดไว้ ส่วนผลสัมฤทธิ์กิจกรรมค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยหลังทดลองใช้มีค่าสูงกว่าก่อนทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามกิจกรรมการเรียนรู้เป็นความพยายามให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษอันจะส่งผลต่อความตระหนักของประชาชนในชุมชนให้เห็นว่าเป็นปัญหาที่ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลืออันจะนำไปสู่แนวทางของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและครอบครัวอันเป็นทุนทางสังคมอันสำคัญในการพัฒนาแนวทางการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.หน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์และด้านสาธารณสุขในพื้นที่นำข้อมูลสภาพปัญหาและแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาและการฟื้นฟูที่เป็นข้อมูลจากการปฏิบัติของผู้ดูแล ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของครอบครัวและผู้เกี่ยวข้อง

2. รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นร่วมกันเป็นแนวทางในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนสำคัญในการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้การนำไปใช้ประโยชน์ต้องสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยเฉพาะด้านวิชาการที่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในแต่ละด้านอันจะส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง ในส่วนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องมีความสนใจอย่างแท้จริงซึ่งควรจะเป็นผู้ดูแลหลัก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งด้านสุขภาพ การศึกษาและการพัฒนาอาชีพให้กับครอบครัว

2. พัฒนานโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะระดับท้องถิ่นอันจะส่งผลต่อการเข้าถึงและการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ที่ครอบคลุมกับความต้องการที่แท้จริง

3. พัฒนาแนวทางการจัดการปัญหาภาวะสุขภาพของผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยอาจนำแบบแผนภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนามาเป็นแนวทาง

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การศึกษานี้จะนำไปสู่กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษบนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งกระบวนนี้การมรส่วนร่วมลักษณะนี้เป็นการสะท้อนสภาพปัญหาที่แท้จริงสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เป็นกลุ่มเปราะบางในชุมชน รวมถึงยังเป็นการเปิดช่องทางการรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแล การช่วยเหลือ และการส่งต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษสู่แนวทางการรักษาและฟื้นฟูเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

References

Bloom, B.S. (1975). *Taxonomy of Education*. David McKay Company Inc.,: New York.

Brahmawong, C. (2013). Developmental testing of media and instructional package. *Silpakorn Educational Research Journal, 5*(1), 7–19. (In Thai)

Cecilia, Y.S, Leungb C.W.P, & T. Li. (2003). Quality of Life of Parents who have Children With Disabilities Hong Kong. *Journal of Occupational Therapy, 13*(1), 19–24.

Charan, K.K.D. (2018). Management of children with special health care needs (SHCN) in the dental office. *Journal of Medical Society, 32*(1), 1–6.

Department of Employment of Persons with Disabilities. (2018). *Knowledge about the health of persons with disabilities*. Retrieved from http://202.151.176.107:8080/public/health.do?cmd=goView&id=6 (In Thai)

Division of Public Health and Environment. (2016). *Annual report 2015*. Duplicate document. (In Thai)

Douglas, B., Melissa, C., Melissa, K.E., & Janice, F. (2003). Building new dreams supporting parents' adaptation to their child with special needs. *Infant and Young Children, 16*(3)*,184* - 200.

Dunsirichai, C., & Grisanaputi, W. (2013). Study of social welfare for disabled persons in Khon Kaen Province: A case study of people with visual impairments. *KKU Research Journal of Humanities and Social Sciences (Graduate Studies)*, *1*(1), 41 -53. (In Thai)

Ebel, R.L. & D.A. Frisbie. (1986). *Essentials of Educational Measurement*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Rinjun, N., & Rotjanalert, N. (2015). Training parents to train their Autistic children in daily routine activities. *Veridian E-Journal, Slipakorn University*. *Thai Version, Humanities, Social Sciences, and Arts, 8*(2), 1765 -1782. (In Thai)

National Center for Education Statistic. (2018). *Children and Youth with Disabilities*. Retrived from https://nces.ed.gov/programs/coe/indicator_cgg.asp (In Thai)

ผลของโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2–5 ปี ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อนำไปสู่การมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย

Effects of Physical Activity Promotion Program for Preschoolers 2-5 year of age on Physical Fitness, Emotional, Social and Cognitive Development Contributing to PA Literacy

อัจฉรียา กสิยะพัท

Atchareeya Kasiyaphat

คณะเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์ ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์

Faculty of Health Science Technology, The HRH Princess Chulabhorn College of Medical Science, Chulabhorn Royal Academy

พิมพ์ทอง สังสุทธิพงศ์, ปวีณา โฆสิโต, ปริญญา สำราญบำรุง, พงศธร ศรีทับทิม, โกวิท จอมคำ และ คะนอง ธรรมจันตา

Pimthong Sangsutthipong, Paweena Kosito, Parinya Sumranbumrung, Pongsatorn Sritubtim, Kovit Jomkum and Kanong Thamachanta

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

E-mail: atchareeya.kas@cra.ac.th, pimy_p77@hotmail.com, kspaweenacmru@gmail.com, prin_kwan@hotmail.com, jeepfy_kung23@hotmail.com, hammaraj@gmail.com, kanong42@gmail.com

(Received : March 2, 2020 Revised : May 29, 2020 Accepted : June 2, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2–5 ปี ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อนำไปสู่การมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย และ 2) พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจด้านกิจกรรมทางกาย มีโรงเรียนที่เข้าร่วมวิจัยจำนวน 41 โรงเรียน ทั้งในและนอกเขตเมืองของภาคเหนือ ซึ่งนักเรียนปฐมวัย (n=2,635) ปฏิบัติกิจกรรมทางกายตามโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายฯ รวม 16 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 40 นาที ทำการทดสอบสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทางกาย ทำการทดสอบความรู้ผู้บริหาร (n=41) และครูผู้สอนนักเรียนระดับปฐมวัย (n=127) ก่อนและหลังการจัดอบรม วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ t-test

ผลการวิจัยพบว่าหลังจากทำกิจกรรมทางกายตามโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัย นักเรียนชายและหญิงมีสมรรถภาพทางกายดีขึ้นทุกรายการ (p<.01) และมีพัฒนาการดีขึ้นทั้งด้านอารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา (p<.01) ผู้บริหารและครูผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม (p<.01) สรุปได้ว่าโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2–5 ปี สามารถนำไปใช้ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพดี ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาด้านสมรรถภาพทางกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญาที่ดีขึ้นได้ สามารถพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจด้านกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยที่ดีขึ้น และสามารถนำไปส่งเสริมการออกกำลังกายแก่นักเรียนได้

คำสำคัญ : กิจกรรมทางกาย นักเรียนระดับปฐมวัย ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย

Abstract

The purposes of this research were 1) to study and compared the effects of physical activity promotion program on physical fitness, emotional, social, and cognitive development contributing to PA Literacy for preschoolers (2-5 year of age) and 2) to develop school administrators and teachers in physical activity program for preschoolers. The samples were recruited from 41 schools located in urban and rural areas in the North of Thailand. In this program, the preschoolers (n=2,635) participated in physical activities for 16 weeks. They performed 40-minute daily physical activities for five days a week. The pretest and the posttest on physical fitness, emotional, social, and cognitive development of preschoolers were administered. In addition, the pretest and the posttest on physical activity knowledge of schools' administrators (n=41) and teachers (n=127) were administered. Mean differences of pretest and posttest were analyzed by *t*-test.

The results revealed that after completing physical activity promotion program, preschool boys and girls improved significantly in physical fitness ($p<.01$) as well as in emotional, social, and cognitive development ($p<.01$). In addition, preschool administrators and teachers' physical activity knowledge improved significantly ($p<.01$). In conclusion, the physical activity promotion program for preschoolers (2-5 year of age) could be embedded in instructional management effectively, resulting in improvement in physical fitness, emotional, social, and cognitive development. In addition, this program could promote preschool teachers' physical activity knowledge for preschoolers. As a result, preschool teachers could utilize this knowledge to promote physical activities for students.

Keywords: Physical activity, Preschoolers, PA literacy

บทนำ

การมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอมีความจำเป็นต่อประชากรทุกช่วงวัย ประโยชน์ของการมีกิจกรรมทางกายที่มีผลต่อช่วงวัยเด็ก คือ ช่วยให้มีพัฒนาการทางกายที่สมบูรณ์ลดความเสี่ยงต่อโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นร้อยละ 40 เพิ่มความมั่นใจในตนเอง (Self esteem) และยังทำให้เด็กมีความสุข นอกจากนี้การรู้คิดและนำไปสู่ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย (Physical activity literacy) จะทำให้บุคคลนั้นพัฒนาการมีกิจกรรมทางกายของตนเองต่อเนื่องไปได้ (Mandolesi et al., 2018) ซึ่งต้องมีพื้นฐานในวัยเด็กที่ได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะการเคลื่อนไหวที่เหมาะสมกับวัย และปฏิบัติกิจกรรมทางกายจนเกิดความมั่นใจและชอบในการเคลื่อนไหวร่างกาย สิ่งเหล่านี้จะทำให้บุคคลมีอุปนิสัยชอบการเคลื่อนไหวร่างกายหรือมีกิจกรรมทางกายไปตลอดช่วงชีวิต

การออกกำลังกายก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมรรถภาพทางกายโดยรวม รวมถึงอารมณ์ และสังคม กล่าวคือ การออกกำลังกายสามารถช่วยควบคุมน้ำหนัก ลดความดันของเลือด และไขมันในเส้นเลือด ช่วยลดความเสี่ยงในการเป็นโรคเบาหวานโรคมะเร็งบางชนิด และสามารถพัฒนาสุขภาพจิตสร้างความเชื่อมั่นและภูมิใจในตนเองให้มากขึ้น (Knapen et al., 2009) ในเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เป็นช่วงวัยที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วทั้งทางร่างกายและการเรียนรู้ องค์การอนามัยโลก (World health organization, 2019) ได้ให้คำแนะนำว่าภายในหนึ่งวัน เด็กและผู้ใหญ่ในแต่ละช่วงอายุควรมีกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมตามวัย สำหรับเด็กอายุไม่เกิน 2 ปี ควรใช้เวลาทำกิจกรรมทางกายที่หลากหลายรูปแบบอย่างน้อย 180 นาที โดยเฉลี่ยเวลาตลอดทั้งวัน อาจเป็นกิจกรรมในระดับปานกลางถึงหนักและสามารถใช้เวลามากกว่าที่แนะนำได้ สำหรับเด็กอายุ 3-4 ปี ควรมีกิจกรรมทางกายที่หลากหลายรูปแบบอย่างน้อย 180 นาที โดยอย่างน้อย 60 นาทีควรทำกิจกรรมในระดับปานกลางถึงหนัก และใช้เวลามากกว่าที่แนะนำได้ สำหรับเด็กอายุ 5-17 ปี (World health organization, 2010) ควรมีกิจกรรมทางกายในลักษณะ การเล่น กีฬา เกม กิจกรรมพลศึกษา หรือกิจกรรมในรูปแบบอื่นๆ ที่ทำร่วมกับครอบครัว หรือสังคม เป็นกิจกรรมที่พัฒนาสมรรถภาพการทำงานของหัวใจและการหายใจ กล้ามเนื้อ กระดูก และการเผาผลาญพลังงาน จึงควรทำกิจกรรมในระดับความหนักปานกลางถึงหนักอย่างน้อยวันละ 60 นาที และเน้นกิจกรรมที่เสริมสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและกระดูกอย่างน้อย 3 ครั้งต่อสัปดาห์

อนึ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้ให้การสนับสนุนโครงการส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางกายและการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (Sangsutiphong et al., 2018) และพบว่าผลของการจัดกิจกรรมทางกายและการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนอายุ 4-6 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ทุกภูมิภาคที่เข้าร่วมโครงการ มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญาหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมทางกายและการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผู้บริหารและครูผู้สอน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารและออกแบบสื่อและกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนอายุ 4-6 ปี เพื่อต่อยอดการพัฒนากิจกรรมทางกายต่อไปได้ โดยงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการสร้างพื้นฐานที่สำคัญสำหรับเด็ก คือการเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ตลอดจนสติปัญญา เมื่อเด็กมีร่างกายแข็งแรงทั้งกล้ามเนื้อมัดเล็กและมัดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีประสาท

สัมพันธ์ที่ดี ย่อมส่งผลต่อการเขียนหนังสือ การเคลื่อนไหวร่างกายที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การทำกิจกรรมอย่างสนุกสนานทำให้เด็กมีจิตใจเบิกบานอารมณ์ดี พร้อมรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เสมอ อีกทั้งการทำกิจกรรมกลุ่มทำให้เด็กเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน การมีระเบียบวินัยและรู้แพ้รู้ชนะ เป็นการเตรียมความพร้อมทางสังคมได้เป็นอย่างดี รวมถึงการทำกิจกรรมในพื้นที่สร้างสรรค์ ที่มีรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย เป็นการฝึกให้เด็กรู้คิดอย่างเป็นระบบ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และแก้ปัญหาได้

นอกจากนั้นยังมีข้อเสนอแนะในส่วนของ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้หลากหลายเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กอย่างเหมาะสม ซึ่งครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการจัดกิจกรรมทางกายที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องดังกล่าว

ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาและต่อยอดจากโครงการข้างต้น และการมีกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมตั้งแต่ช่วงปฐมวัยนอกจากช่วยลดความเสี่ยงต่อโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และเป็นการปลูกฝังให้บุคคลมีนิสัยรักการมีกิจกรรมทางกายไปตลอดช่วงชีวิต งานวิจัยครั้งนี้จึงได้พัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายในเด็กปฐมวัย ผ่านการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรการส่งเสริมกิจกรรมทางกายในเด็กนักเรียนปฐมวัย อายุ 2-5 ปี เพื่อให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับเด็ก ได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดกิจกรรมทางกายสำหรับเด็ก และสามารถนำแผนกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 2-5 ปี ไปปรับใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างให้เด็กมีกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมและเพียงพอในวิถีชีวิต มีพัฒนาการในด้านสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา ที่พัฒนาอย่างเหมาะสมตามวัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 2–5 ปี
2. เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจด้านกิจกรรมทางกายที่ถูกต้อง

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ประชากรเป็นนักเรียนระดับปฐมวัยอายุ 2-5 ปี จำนวน 2,635 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 41 คน ครูผู้รับผิดชอบนำหลักสูตรไปสอนกับนักเรียนระดับปฐมวัย อายุ 2-5 ปี จำนวน 127 คน ของ 41โรงเรียนในเขตจังหวัดภาคเหนือ 8 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน และแม่ฮ่องสอน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัย อายุ 2–5 ปี

ตัวแปรตาม สมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา ของนักเรียนระดับปฐมวัย และระดับความรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนนักเรียนระดับปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร นักเรียนระดับปฐมวัยอายุ 2-5 ปี ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนนักเรียนระดับปฐมวัย อายุ 2-5 ปี ทั้งในและนอกเขตอำเภอเมือง จำนวน 41 โรงเรียน ของภาคเหนือ 8 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน และแม่ฮ่องสอน และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการเจาะจงนักเรียนระดับปฐมวัยอายุ 2-5 ปี จำนวน 2,635 คน ผู้บริหารสถานศึกษา (โรงเรียนละ 1 คน) จำนวน 41 คน ครูผู้รับผิดชอบนำหลักสูตรไปสอนกับนักเรียนระดับปฐมวัย อายุ 2-5 ปี จำนวน 127 คน

นิยามศัพท์

1) โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี หมายถึง การนำเอากิจกรรมทางกายแต่ละทักษะจากแผนฯได้แก่ การเดิน การวิ่ง การกลิ้ง-ม้วนตัว การกระโดด การคลาน-ลอด และ การใช้อุปกรณ์ จากแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีการจัดกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนบูรณาการ มาดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมวันละ 40 นาที สัปดาห์ละ 5 วัน

2) แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนการจัดกิจกรรมด้วยกิจกรรมทางกาย แบ่งเป็น 4 ช่วงอายุ ๆ ละ 54 แผน ดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 2 ปี (2-3 ปี)
2) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 ปี (3-4 ปี)
3) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 4 ปี (4-5 ปี)
4) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 5 ปี (5-6 ปี)

โดยในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน ประกอบด้วย **ชื่อกิจกรรม จุดประสงค์** ด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา ที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ **ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม**พร้อมวิธีปฏิบัติและภาพประกอบ แบ่งเป็น ขั้นนำ 5 นาที ขั้นสอน 20 นาที ขั้นสรุป 5 นาที **สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้** และ**การประเมินผล** ด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา ซึ่งได้จัดทำเป็นรูปเล่มที่ประกอบด้วยรายละเอียดของเนื้อหา 4 ส่วน ดังนี้

1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวเบื้องต้น การเดิน การวิ่ง การกลิ้ง-ม้วนตัว การกระโดด การคลาน-ลอด และ การใช้อุปกรณ์
2) วิธีการออกกำลังกายและการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ
3) ท่าทางการอบอุ่นร่างกายและการคลายอุ่น และ
4) เทคนิคและวิธีการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ

เครื่องมือในการวิจัย

1. โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย

2. แบบทดสอบด้านอารมณ์จิตใจ จำนวน 4 ฉบับ ซึ่งลักษณะของแบบทดสอบจะเป็นข้อคำถามที่เป็นรูปภาพสถานการณ์ต่าง ๆ ที่วัดพัฒนาการทางอารมณ์จิตใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเอง การเข้าใจความรู้สึก การรับรู้อารมณ์ และการสัมผัส โดยมีตัวเลือกที่เป็นภาพให้เลือกตอบ

3. แบบทดสอบด้านสังคม จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งลักษณะของแบบทดสอบจะเป็นข้อคำถามที่เป็นรูปภาพสถานการณ์ต่าง ๆ ที่วัดพัฒนาการทางสังคมเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคม โดยมีตัวเลือกที่เป็นภาพให้เลือกตอบ

4. แบบทดสอบด้านปัญญา จำนวน 6 ฉบับ ซึ่งลักษณะของแบบทดสอบจะเป็นข้อคำถามที่เป็นรูปภาพสถานการณ์ต่าง ๆ ที่วัดเกี่ยวกับพัฒนาการทางปัญญาในด้านการเปรียบเทียบความต่าง การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ โดยมีตัวเลือกที่เป็นภาพให้เลือกตอบ และแบบทดสอบที่เป็นข้อคำถามที่เป็นรูปภาพเป้าหมายโดยให้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งวัดเกี่ยวกับพัฒนาการทางปัญญาในด้านมิติสัมพันธ์ และการแก้ปัญหา

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

5.1 แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายสำหรับเด็กอายุ 4-6 ปี พร้อมแบบบันทึกข้อมูลผลการทดสอบ และเกณฑ์การประเมินสมรรถภาพทางกาย จำนวน 6 รายการ คือ 1) การลุกนั่ง 30 วินาที 2) นั่งงอตัวไปข้างหน้า 3) ยืนกระโดดไกล 4) วิ่งเร็ว 20 เมตร 5) วิ่งเก็บของ 3 จุด และ 6) วิ่งอ้อมหลัก ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (Samahito, 2006) สำหรับเด็กนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-3 ปี ช่วงวัยนี้ไม่มีการทดสอบสมรรถภาพทางกาย

5.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา

5.3 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการมีกิจกรรมทางกายของผู้บริหารและครูระดับปฐมวัยเป็นแบบปรนัยจำนวน 20 ข้อ

ขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อนำไปสู่การมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกาย ดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางกาย การเคลื่อนไหวพื้นฐานทั้งแบบที่ใช้ และไม่ใช้อุปกรณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ การสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายสำหรับเด็กปฐมวัยแบบสถานี กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย รวมถึงจิตวิทยาสำหรับเด็กปฐมวัย

1.2 สร้างโปรแกรมการจัดกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัย 2-5 ปี (4 ช่วงอายุ) ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกาย รวม 16 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 40 นาที ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกาย ประกอบด้วย กิจกรรมการเคลื่อนไหวเบื้องต้น การเดิน การวิ่ง การกลิ้ง-ม้วนตัว การกระโดด การคลาน-ลอด และ การใช้อุปกรณ์

1.3 นำโปรแกรมการจัดกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัย 2-5 ปี (4 ช่วงอายุ) ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกาย เสนอผู้เชี่ยวชาญทางด้านพลศึกษา วิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย ปฐมวัย จิตวิทยา และการวัดประเมินผล รวม 5 คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและโครงสร้าง รวมถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยการจัดประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group)

1.4 นำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาปรับปรุง แก้ไข จนได้โปรแกรมการจัดกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อนำไปสู่การมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย ที่เหมาะสม สำหรับนำไปใช้กับนักเรียนในสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

2. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายสำหรับเด็กอายุ 4-6 ปีพร้อมแบบบันทึกข้อมูลผลการทดสอบและเกณฑ์การประเมินสมรรถภาพทางกาย ได้ศึกษาและประยุกต์ใช้แบบทดสอบ แบบบันทึกข้อมูลผลการทดสอบ และเกณฑ์การประเมินสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพสำหรับเด็กอายุ 4-6 ปี จำนวน 6 รายการย่อย ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

3. แบบทดสอบด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม ด้านปัญญา พร้อมแบบบันทึกผลการทดสอบรวม 11 ฉบับ ดำเนินการดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย หลักการพัฒนาการของเด็กปฐมวัย หลักการสร้างและรูปแบบเครื่องมือวัดและประเมินสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบทดสอบวัดพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญาสำหรับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3.2 สร้างแบบทดสอบพัฒนาการ 3 ด้าน คือ ด้านอารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา จำนวน 11 ฉบับ ดังนี้ 1) ด้านอารมณ์จิตใจ จำนวน 4 ฉบับ 2) ด้านสังคม จำนวน 1 ฉบับ 3) ด้านปัญญา จำนวน 6 ฉบับ

3.3 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นทั้ง 11 ฉบับ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล ด้านปฐมวัย ด้านพลศึกษา ด้านจิตวิทยา พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา รวมทั้งความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับชั้น การจัดลำดับเนื้อหา การใช้ภาษา การใช้ภาพประกอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาแบบทดสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ตั้งแต่ 0.50-1.00 พบว่า แบบทดสอบพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.92, 1.00 และ 1.00 ตามลำดับ

3.4 นำแบบทดสอบทั้ง 11 ฉบับ ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนอนุบาล 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability) โดยวิธีการหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ให้คะแนน (Inter-rater reliability) พบว่า แบบทดสอบพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.86, 0.95, และ 0.90 ตามลำดับ รวมถึงได้ตรวจสอบเกี่ยวกับการสื่อความหมายของภาษาที่ใช้ ความยากง่าย ลำดับของแบบทดสอบ รูปแบบและรูปภาพของแบบทดสอบ รวมทั้งศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนในการตอบแบบทดสอบด้านเวลา วิธีการตอบ รวมถึงวิธีการทดสอบ และการบันทึกผลการทดสอบของครู ผลการทดลองพบว่า

1) เวลาที่ใช้ในการทำแบบทดสอบของนักเรียนมีความเหมาะสม นักเรียนสามารถใช้เวลาในการทำแบบทดสอบได้ทันตามเวลาที่กำหนด ยกเว้นฉบับที่ 11 แบบทดสอบการแก้ไขปัญหา นักเรียนต้องใช้เวลามากกว่าปกติ

2) ภาษาที่ใช้ สามารถสื่อความหมายให้นักเรียนเข้าใจได้เป็นอย่างดี โดยครูจะต้องเป็นผู้อ่านคำถามโดยไม่มีการอธิบาย แล้วให้นักเรียนเลือกตอบ แล้วจึงให้คะแนนตามเกณฑ์

3) รูปแบบของแบบทดสอบ และรูปภาพที่ใช้ มีความเหมาะสม น่าสนใจ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำแบบทดสอบ

ในการทดลองใช้แบบทดสอบ ได้พบข้อบกพร่องของแบบทดสอบ จึงได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลผลของการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายที่มีต่อด้านสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา ของนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี ไปทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างก่อนกับหลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมกิจกรรมทางกาย โดยใช้สถิติ *t*-test

2. นำข้อมูลคะแนนการทดสอบความรู้ในการจัดกิจกรรมทางกายของผู้บริหารและครูผู้เข้ารับการอบรม ไปทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างก่อนกับหลังการอบรมโดยใช้สถิติ *t*-test

ขั้นตอนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บรวมรวมข้อมูลดังนี้

1. จัดอบรมสัมมนาผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนละ 3-5 คน เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกิจกรรมทางกาย รวมถึงขั้นตอนที่ถูกต้องและเหมาะสมในการออกกำลังกาย การฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมทางกาย การใช้เครื่องมือทดสอบสมรรถภาพทางกาย และเครื่องมือวัดประเมินผลด้านอารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา ใช้เวลา 2 วัน โดยทำการทดสอบเพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับการมีกิจกรรมทางกายของผู้บริหารและครูระดับปฐมวัย ก่อนและหลังการอบรม

2. หลังจากการอบรมสัมมนาผู้บริหารและครูผู้สอนแล้ว ครูดำเนินการใช้โปรแกรม/แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัย อายุ 2-5 ปี เพื่อส่งเสริมการมีกิจกรรมทางกายอย่างเป็นลำดับขั้นพัฒนาไปสู่การมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย ให้แก่นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางการจัดกิจกรรมทางกาย รวม 16 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 40 นาที โดยทำการทดสอบสมรรถภาพทางกายก่อน และหลังการจัดกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กอายุ 4-5 ปี และ 5-6 ปี ส่วนด้านอารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา ทำการวัดและประเมินผลก่อน และหลังการจัดกิจกรรมทางกาย สำหรับเด็กทุกช่วงอายุ

3. ดำเนินการรวมรวมข้อมูลผลการใช้โปรแกรม/แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัย อายุ 2-5 ปี เพื่อส่งเสริมการมีกิจกรรมทางกายอย่างเป็นลำดับขั้นพัฒนาไปสู่การมี

ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย โดยเชิญผู้บริหารและครูผู้สอนทั้ง 41 โรงเรียนๆ ละ 3-5 คน เข้าร่วมประชุมสัมมนาสรุปบทเรียน 2 วัน

4. ดำเนินการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัย อายุ 2-5 ปี ให้มีความเหมาะสมและจัดทำรูปภาพประกอบทุกกิจกรรมเพื่อเผยแพร่และนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสมรรถภาพทางกายก่อนและหลังใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี

อายุ	จำนวน (คน)	ก่อน (คะแนน)		หลัง (คะแนน)		t	p
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
2 ปี (2-3 ปี)	–	–	–	–	–	–	–
3 ปี (3-4 ปี)	–	–	–	–	–	–	–
4 ปี (4-5 ปี)	**ชาย 372**	17.74	1.21	20.10	1.16	12.75**	0.00
	หญิง 367	17.92	17.92	20.19	1.31	11.78**	0.00
5 ปี (5-6 ปี)	**ชาย 301**	19.18	1.37	21.85	1.07	13.86**	0.00
	หญิง 308	19.08	1.12	21.90	1.08	14.18**	0.00

** $p<0.01$ ค่าเฉลี่ยแตกต่างกับก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 1 แสดงผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสมรรถภาพทางกายทั้ง 6 รายการ คือ การลุกนั่ง 30 วินาที นั่งงอตัวไปข้างหน้า ยืนกระโดดไกล วิ่งเร็ว 20 เมตร วิ่งเก็บของ 3 จุด และวิ่งอ้อมหลัก ของนักเรียนอายุ 4 ปี และ 5 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง หลังการปฏิบัติกิจกรรมทางกายตามโปรแกรมฯ ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับเด็กนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-3 ปี ช่วงวัยนี้ไม่มีการทดสอบสมรรถภาพทางกาย

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนการทดสอบ ด้านอารมณ์จิตใจ ก่อนและหลัง ใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี

อายุ	จำนวน (คน)	ก่อน (คะแนน)		หลัง (คะแนน)		t	p
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
2 ปี (2-3 ปี)	474	2.33	0.42	2.68	0.30	11.71**	0.00
3 ปี (3-4 ปี)	793	2.66	0.32	2.87	0.20	11.19**	0.00
4 ปี (4-5 ปี)	739	2.84	0.23	2.95	0.13	7.34**	0.00
5 ปี (5-6 ปี)	629	2.46	0.48	2.81	0.24	11.52**	0.00

** $p<0.01$ ค่าเฉลี่ยแตกต่างกับก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนการทดสอบด้านอารมณ์จิตใจ ของนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี พบว่าหลังการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนการทดสอบ ด้านสังคม ก่อนและหลังใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ก่อน (คะแนน)		หลัง (คะแนน)		t	*p*
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
2 ปี (2-3 ปี)	474	6.35	0.46	7.49	0.37	12.23**	0.00
3 ปี (3-4 ปี)	793	7.40	0.38	8.29	0.27	15.28**	0.00
4 ปี (4-5 ปี)	739	8.29	0.27	8.72	0.17	10.07**	0.00
5 ปี (5-6 ปี)	629	8.30	0.27	8.84	0.13	10.11**	0.00

** $p<0.01$ ค่าเฉลี่ยแตกต่างกับก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนการทดสอบสังคม ของนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี พบว่าหลังการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนการทดสอบ ด้านปัญญาก่อนและหลัง ใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ก่อน (คะแนน)		หลัง (คะแนน)		t	*p*
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
2 ปี (2-3 ปี)	474	6.27	0.72	7.81	0.73	16.36**	0.00
3 ปี (3-4 ปี)	793	7.87	1.09	10.38	1.19	24.44**	0.00
4 ปี (4-5 ปี)	739	13.60	1.39	17.12	1.48	29.48**	0.00
5 ปี (5-6 ปี)	629	12.23	1.49	14.70	1.55	23.41**	0.00

** $p<0.01$ ค่าเฉลี่ยแตกต่างกับก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนการทดสอบด้านปัญญา ของนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี พบว่าหลังการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการทดสอบการวัดความรู้เกี่ยวกับการมีกิจกรรมทางกายของผู้บริหารและครูระดับปฐมวัย โดยเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการอบรม พบว่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการอบรมเท่ากับ 14.57 $\pm$ 3.00 คะแนน และหลังการอบรมเท่ากับ 15.08 $\pm$ 3.10 คะแนน แสดงให้เห็นว่าผู้เข้ารับการอบรม มีความรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาพที่ 1 รูปเล่มแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัย เพื่อส่งเสริมการมีกิจกรรมทางกายอย่างเป็นลำดับขั้นพัฒนาไปสู่การมี PA literacy 4 ช่วงอายุ (อายุ 2-5 ปี)

(Source: Researcher team, 2020)

ภาพที่ 2 การปฏิบัติกิจกรรมทางกายของนักเรียนปฐมวัย (อายุ 2-5 ปี)

(Source: Researcher team, 2020)

การอภิปรายผล

วัยเด็กเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิต เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด โดยเฉพาะพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัยนี้จึงเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานที่ช่วยเตรียมความพร้อมให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนและการดำเนินชีวิตต่อไป ซึ่งผลจากการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อนำไปสู่การมี PA Literacy ในงานวิจัยนี้นั้น พบว่าหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมทางกายตามโปรแกรมและระยะเวลาที่กำหนดแล้ว นักเรียนปฐมวัยมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดีขึ้นทุกด้านมากกว่าก่อนการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การพัฒนาด้านร่างกาย ผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย จำนวน 6 รายการ คือ 1) การลุกนั่ง 30 วินาที 2) นั่งงอตัวไปข้างหน้า 3) ยืนกระโดดไกล 4) วิ่งเร็ว 20 เมตร 5) วิ่งเก็บของ 3 จุด และ 6) วิ่งอ้อมหลัก ภายหลังการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย ทุกรายการดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งในแต่ละรายการเป็นการแสดงให้เห็นถึงความแข็งแรงของกล้ามเนื้อหน้าท้องและลำตัว ความอ่อนตัวของหลังและขา กำลังของกล้ามเนื้อขา ความเร็วในการเคลื่อนที่ ความคล่องตัว ความคล่องแคล่วว่องไว ตามลำดับ ผลของการพัฒนาสมรรถภาพทางกายจากการปฏิบัติกิจกรรมตามโปรแกรมการจัดกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกายช่วงอายุละ 54 แผน ปฏิบัติกิจกรรม รวม 16 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 40 นาที ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกาย

ประกอบด้วย กิจกรรมการเคลื่อนไหวเบื้องต้น การเดิน การวิ่ง การกลิ้ง-ม้วนตัว การกระโดด การคลาน-ลอด และ การใช้อุปกรณ์ ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงว่าโปรแกรมดังกล่าวมีความเหมาะสมสำหรับนักเรียนปฐมวัย อายุ 4 ปี และ 5 ปี

กิจกรรมทางกายที่ส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายได้ดี ควรเป็นกิจกรรมที่ทำให้ร่างกายได้ทำงานมากกว่าปกติ นอกเหนือจากการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน เช่น การนั่ง การเดิน การเดินขึ้นบันได เป็นต้น และผู้ปฏิบัติกิจกรรมจะต้องได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า กิจกรรมพัฒนาทางกายสามารถแบ่งพัฒนาการทางด้านร่างกายเป็นสองส่วนใหญ่ๆ คือ การทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็ก โดยหลักสำคัญของการจัดกิจกรรมทางกาย คือ การจัดให้กิจกรรมที่ทำให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับผลของงานวิจัยนี้ที่พบว่า ผลของการจัดกิจกรรมทางกายมีประสิทธิภาพและเหมาะสมตามวัย ทำให้สมรรถภาพทางกายของเด็กนักเรียนดีขึ้นภายหลังจากการจัดกิจกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการจัดกิจกรรม มีความสอดคล้องกับ Livonen et al. (2011) ซึ่งรายงานว่าการจัดกิจกรรมทางกาย สามารถพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กปฐมวัยในคาบเรียนพลศึกษา 45 นาที ระยะเวลารวมแปดเดือน สามารถพัฒนาสมรรถภาพทางกายในด้านความเร็ว และพลังกล้ามเนื้อขา เพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยได้เสนอแนะให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบการฝึกทักษะเการเคลื่อนไหวเฉพาะด้าน จัดกิจกรรมให้หลากหลาย คัดเลือกอุปกรณ์และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมสำหรับเด็ก จะช่วยส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหวได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย เป็นพัฒนาการด้านหนึ่งที่ครูปฐมวัยต้องตระหนักและให้ความสนใจ เพราะสมรรถภาพร่างกายที่ดี จะเป็นรากฐานที่สำคัญ อันจะส่งผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่นๆไปพร้อมๆกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียนรู้ ความฉลาดและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (Tomporowski et al., 2008)

แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมทางกายส่งผลต่อการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายซึ่งเป็นผลจากการใช้พลังงาน และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆที่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การเดิน การเคลื่อนไหวร่างกายพื้นฐาน ทำให้สมรรถภาพร่างกายดีขึ้นได้หากมีการปฏิบัติอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาถึงผลของการใช้กิจกรรมที่พัฒนาความสามารถทางทักษะกลไก เช่น การวิ่ง การกระโดด การขว้าง และการคลาน ในเด็กนักเรียนปฐมวัยอายุ 4-6 ปี ที่พบว่าส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกายที่ดีขึ้นและพัฒนาทักษะกลไกการเคลื่อนไหวของเด็กไปพร้อมๆกัน (Sigmundsson & Haga, 2016)

การพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจ ผลการทดสอบด้านอารมณ์จิตใจ ของนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี พบว่าหลังการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี พัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ ประกอบด้วย การช่วยเหลือตนเอง ความรู้สึก อารมณ์ และ ประสาทสัมผัส ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี มีผลต่อการพัฒนาด้านอารมณ์จิตใจ และมีความเหมาะสมสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี

ซึ่งการออกกำลังกายส่งผลต่ออารมณ์และจิตใจของทุกช่วงวัยรวมถึงสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิต (Zubala et al., 2017) การออกกำลังกายช่วยทำให้เด็กเกิดความสนุกสนาน ได้ผ่อนคลายความตึงเครียด ช่วยป้องกันความก้าวร้าว ได้ทดแทนความรู้สึกที่ผิดหวังและขจัดความกระวนกระวายในจิตใจ อันเนื่องมาจาก

สาเหตุต่างๆ รอบตัว รับมือกับความเครียดได้ดีขึ้น (Gomez & Hillman, 2013) ซึ่งการจัดกิจกรรมทางกายไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมใดก็ตาม ต้องเป็นกิจกรรมที่จูงใจ ตื่นเต้น น่าสนใจ มิฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นความเบื่อหน่าย แผนการจัดกิจกรรมทางกายในโครงการนี้มีความหลากหลายของการเคลื่อนไหวพื้นฐานต่าง ๆ มีการจัดเรียงกิจกรรมจากง่ายไปหายาก และการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบที่น่าสนใจจึงช่วยส่งเสริมด้านจิตใจ อารมณ์ได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นครูควรให้ความสำคัญกับบรรยากาศของการจัดกิจกรรมที่ต้องควบคู่ไปกับความสนุกสนาน ถ้ากิจกรรมเร้าใจและมีความสนุกควบคู่ไปด้วยกันแล้ว เด็กจะมีความสนใจ และพร้อมเข้าร่วมอย่างเต็มใจ ซึ่งหมายความว่าเด็กจะได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ สิ่งนี้คือเป้าหมายของกิจกรรมทางกายที่ครูต้องพัฒนาให้เกิดขึ้น ในวัยเด็กการออกกำลังกายหรือการมีกิจกรรมทางกายมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งต่อความเชื่อมั่นในตนเอง การมีเป้าหมาย และ การรับรู้ความสำเร็จ (Biddle et al., 2011) และรายงานวิจัยส่วนใหญ่ยังสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างการออกกำลังกาย (แบบแอโรบิก) และการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกด้านอารมณ์อีกด้วย (Mandolesi et al., 2018)

การพัฒนาด้านสังคม ผลการทดสอบด้านสังคม ของนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี พบว่าหลังการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี ผลการพัฒนาด้านสังคม ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี มีผลต่อการพัฒนาด้านสังคม และมีความเหมาะสมสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี

กิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยนั้นจะต้องมีหลายกิจกรรม ซึ่งครูจะต้องนำกิจกรรมเหล่านั้นมาบูรณาการเข้าด้วยกันได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นกิจกรรมที่เด็กควรได้เรียนรู้และตอบสนองความสนใจของเด็ก การปฏิบัติกิจกรรมเคลื่อนไหวออกแรง/ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอมีผลให้เด็กเกิดความสนุกสนาน มีการพัฒนาทางด้านสังคมกับเด็กในวัยเดียวกัน และการที่เด็กมีสุขภาพกายที่แข็งแรง ทำให้เด็กสามารถเล่นกับเพื่อนๆ ได้อย่างดี ไม่มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนอ่อนแอ อันจะมีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองสูงและกล้าแสดงออก (Sanguanrungsirikul, 2003; Zamani et al., 2016; Saeliu, 2018) ในแผนการจัดกิจกรรมทางกาย สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 2-5 ปี ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วยกิจกรรมที่ปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น การวิ่ง กลิ้ง กระโดด และม้วนตัว ที่เป็นกิจกรรมเดี่ยว และกิจกรรมที่ใช้อุปกรณ์ เช่น การโยน-รับลูกบอลส่งให้เพื่อน เป็นกิจกรรมกลุ่ม การรอต่อแถวในการปฏิบัติกิจกรรมที่มีลักษณะทำซ้ำหลายรอบ และกิจกรรมที่มีการแข่งขัน ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกทางด้านคุณธรรม ปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาของการเล่นรู้จักหน้าที่ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย รู้จักรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย และรู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านสังคมสำหรับเด็กอีกด้วย

การพัฒนาด้านปัญญา ผลการทดสอบด้านปัญญา ของนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี พบว่าหลังการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี การพัฒนาทางปัญญา ซึ่งประกอบด้วยพัฒนาการ ด้านการเปรียบเทียบความต่าง การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การรู้ค่า มิติสัมพันธ์ และการแก้ปัญหาดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทาง

กายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี มีผลต่อการพัฒนาด้านปัญญา และมีความเหมาะสมสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2-5 ปี

การปฏิบัติกิจกรรมทางกายในงานวิจัยนี้ แต่ละแผนกิจกรรมมีการเรียงลำดับกิจกรรมจากง่ายไปยาก และในบางกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวที่ซับซ้อน จะทำให้เด็กค่อยๆเกิดการเรียนรู้ การพัฒนาการเรียนรู้ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักใช้ไหวพริบในการตัดสินใจ สามารถปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมต่างๆได้อย่างเฉลียวฉลาด นั้นเป็นผลจากการมีกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมและทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอเป็นระยะเวลานาน (Chang & Etnier, 2019) นอกจากนี้รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายก็มีผลต่อความสามารถทางด้านสติปัญญาของเด็ก ครูผู้สอนจึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น และเปิดกว้างให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมทางกายแบบใหม่ๆที่ท้าทาย โดยใช้ความเพียรพยายาม ความสนใจ ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ (Etnier & Chang, 2019) การมีกิจกรรมทางกายมีผลต่อโครงสร้างและหน้าที่การทำงานของสมอง การรู้คิดของสมอง (Cognitive function) (Erickson, Hillman & Kramer, 2015; Donnelly et al., 2016) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกกำลังกายแบบแอโรบิก (การออกกำลังกายที่ใช้กระบวนการสร้างพลังงานโดยอาศัยออกซิเจน) อย่างน้อยวันละ 30 นาที จะกระตุ้นการรู้คิด ของสมอง และพฤติกรรมการควบคุมการแสดงออกในทางที่ดี (Kubesch et al., 2009) การมีกิจกรรมทางกายช่วยส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ ในเด็กวัยเรียน อายุ 4-18 ปี (Sibley & Etnier, 2003) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยที่กำลังมีการพัฒนาการเรียนรู้ ในช่วงอายุ 4-7 ปี พบว่ามีการพัฒนาอย่าชัดเจนมากกว่าช่วงวัยอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการรับรู้, ความเฉลียวฉลาด, การประสบความสำเร็จ, การใช้ภาษา , การคิดคำนวณ, ความจำ, ระดับพัฒนาการ/ความพร้อมในการศึกษา และ อื่นๆ ซึ่งการมีกิจกรรมทางกายอย่างเหมาะสมไม่เพียงช่วยส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กแต่ยังช่วยพัฒนาสุขภาพและการทำงานของร่างกายโดยรวม

จากผลการอบรมผู้บริหารและครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจด้านกิจกรรมทางกาย (Physical activity) ที่ถูกต้อง โดยรูปแบบของการอบรมที่เหมาะสมนั้นเป็นการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย และความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายและรูปแบบการจัดกิจกรรมทางกาย จากนั้นมีการสาธิตให้เห็นวิธีการเคลื่อนไหวร่างกายในแต่ละรูปแบบ และให้ครูผู้เข้าร่วมการอบรมได้มีโอกาสในการปฏิบัติจริง ทดลองใช้เครื่องมือในการทดสอบสมรรถภาพทางกายและการวัดและประเมินผลในทุกๆด้านด้วยตนเอง พบว่าครูระดับปฐมวัยผู้เข้ารับการอบรม มีความรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าแต่เดิมครูผู้สอนเด็กปฐมวัยยังมีความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกาย ตลอดจนการจัดกิจกรรมทางกายที่ยังไม่ดีพอ เมื่อได้รับความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับความสำคัญของการมีกิจกรรมทางกายในระดับที่เหมาะสม ขั้นตอนของการออกกำลังกายที่ถูกต้อง การอบรมในรูปแบบที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ทำให้ครูมีความรู้ในการปฏิบัติกิจกรรมทางกายตามขั้นตอนและเลือกรูปแบบการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเด็กให้มีความรู้ความเข้าใจในการออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ก่อนที่ครูจะไปพัฒนาเด็ก เนื่องจากครูจำเป็นต้องรู้จักและเข้าใจธรรมชาติเกี่ยวกับความ

พร้อมของเด็กในแต่ละวัย เพื่อที่จะได้สามารถใช้ความพร้อมของเด็กให้เป็นปัจจัยเสริมการเรียนการสอนของครู หรือเรียกว่าเป็นการสร้างโอกาสให้การสอนของตนเองประสบความสำเร็จมากขึ้นด้วย (Intaraprawat, 2011)

ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่าครูมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่เด็กกำลังปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาทางกาย ซึ่งการส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ต่างๆ ของเด็กปฐมวัยนั้น ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้เด็ก การนำด้วยคำถามของครูเป็นการช่วยกระตุ้นให้เด็กคิด การมีส่วนร่วมของครูขณะทำกิจกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจ (Tantipalajiva, 2008) ผลจากการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนปฐมวัยอายุ 2–5 ปี เพื่อส่งเสริมการมีกิจกรรมทางกายอย่างเป็นลำดับขั้นพัฒนาไปสู่การมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย ในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นคู่มือในการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัย อายุ 2-5 ปี โดยแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐาน การเดิน การวิ่ง การกลิ้ง-ม้วน การกระโดด และกิจกรรมที่ใช้อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหวนั้น มีลำดับขั้นตอนในการอบอุ่นร่างกาย ขั้นสอนมีการแบ่งกลุ่มนักเรียน ครูเป็นผู้อธิบายและสาธิตการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ จากนั้นในขั้นปฏิบัติให้นักเรียนทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง และขั้นสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม และคลายอุ่นตามลำดับ ซึ่งครูสามารถใช้คู่มือเทคนิคและวิธีการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ ในขั้นตอนการอบอุ่นร่างกายและการคลายอุ่น และคู่มือการวัดและประเมินผล ประกอบการใช้แบบทดสอบด้านต่างๆของนักเรียนทั้งก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย อายุ 2-5 ปี

ดังนั้นการมีกิจกรรมทางกายกายอย่างเหมาะสมตั้งแต่ช่วงปฐมวัย จึงเป็นการปลูกฝังให้บุคคลมีนิสัยรักการมีกิจกรรมทางกายไปตลอดช่วงชีวิต ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับเด็กสามารถนำโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายในเด็กปฐมวัย อายุ 2-5 ปี ไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้เด็กมีกิจกรรมทางกายในวิถีชีวิต มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดีสมวัย มีทักษะทางสังคมที่ดีและมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจในการทำกิจกรรมของเด็ก ครูจึงควรรู้และเข้าใจในขั้นตอนของแต่ละกิจกรรม เพื่อจะได้เป็นผู้นำกิจกรรมที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความมั่นใจและทำให้เด็กสนุกสนาน

2. การจัดทำแผนกิจกรรมแต่ละช่วงอายุควรเลือกกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานจากง่ายไปยากและผสมผสานกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลา ความสามารถ และความสนใจของเด็ก

3. ควรมีการวัดและประเมินผลแต่ละด้านก่อนและหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรม เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนในด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ผลจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย (อายุ 2-5 ปี) เพื่อส่งเสริมการมีกิจกรรมทางกายอย่างเป็นลำดับขั้นพัฒนาไปสู่การมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย จำนวน 4 ช่วงอายุ ส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก มีภาวะผู้นำ และมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และปัญญา สูงขึ้น จากการได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับเด็ก ทำให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการมีกิจกรรมทางกายและได้นำกิจกรรมทางกายไปบูรณาการและต่อยอดกับกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ของหลักสูตรปฐมวัย ครูได้ศึกษาและเตรียมความพร้อมก่อนการนำปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้งเพื่อการบรรลุจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรมและเน้นเรื่องความปลอดภัย มีการขยายผลโดยการเผยแพร่แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 2-5 ปี เพื่อส่งเสริมการมีกิจกรรมทางกายอย่างเป็นลำดับขั้นพัฒนาไปสู่การมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนอื่นๆ

ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางกาย ทำให้เกิดการบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเกิดความสามัคคีของคณะครูในสถานศึกษา มีนโยบายให้จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในปีต่อๆไปและอาจนำไปสู่งานวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมเชิงสุขภาพของไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ภายใต้แผนงานการออกกำลังกาย และขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และนักเรียนของโรงเรียนในเขตภาคเหนือที่เข้าร่วมโครงการ

References

Biddle, S. J. H., Atkin, A. J., Cavill, N., & Foster, C. (2011). Correlates of physical activity in youth: A review of quantitative systematic reviews. *Int. Rev. Sport Exerc. Psychol*, *4*(1), 25–49. https://doi.org/10.1080/1750984X.2010.548528

Chang, Y. & Etnier, J.L. (2019). Chronic exercise and cognitive function: An update of current findings. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, *17*(2), 85-88. DOI: 10.1080/1612197X.2019.1597460

Donnelly, J.E., Hillman, C.H., Castelli, D., Etnier, J.L., Lee, S., Tomporowski, P., Lambourne, K., & Szabo-Reed, A.N. (2016). Physical activity, fitness, cognitive function and

academic achievement in children: A systematic review. *Med Sci Sports Exerc*, *48*(6), 1197-1222. DOI: 10.1249/MSS.0000000000000901

Erickson, K.L., Hillman, C.H., & Kramer, A.F. (2015). Physical activity, brain, and cognition. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, *4*(1), 27-32. https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2015.01.005

Etnier, J.L. & Chang, Y. (2019). Exercise, cognitive function, and the brain: Advancing our understanding of complex relationships. *Journal of Sport and Health Science*. 8(4), 299-300. 10.1016/j.jshs.2019.03.008

Gomez-Pinilla, F. & Hillman, C. (2013). The influence of exercise on cognitive abilities. *Compr. Physiol*, *3*(1), 403-428.

Intaraprawat, C. (2011). *Readiness of the learners.* Nakhon Ratchasima: Suranaree University of Technology. (In Thai)

Knapen, J., Sommerijns, E., Vancampfort, D., Sienaert, P., Pieters, G., Haake, P., Probst, M., & Peuskens, J. (2009). State anxiety and subjective well-being responses to acute bouts of aerobic exercise in patients with depressive and anxiety disorders. *British Journal of Sports Medicine*, *43*(10), 756–759.

Kubesch, S., Walk, L., Spitzer, M., Kammer, T., Lainburg, A., Heim, R., & Hille, K. (2009). A 30-minute physical education program improves students' executive attention. *Mind Brain and Education*, *3*(4), 235-242. DOI: 10.1111/j.1751-228X.2009.01076.x

Livonen, S., Saakslahti, A., & Nissinen, K. (2011). The development of fundamental mortor skills of four-to five-year-old preschool children and the effects of a preschool physical education curriculum. *Early Child Development and Care*, *181*(3), 335-343.

Saeliu, C. (2018). Iu Mien tribe child rearing culture. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal. 19*(2), 75-87. (In Thai)

Samahito, S. (2006). *Tests and benchmarks of the physical fitness which connect to the health for children 4-6 years old*. Bangkok: Committee of Promoting Exercise and Sport for Health in Educational Institutions. Thai Health Promotion Foundation. (In Thai)

Sangsutiphong, P., Udakan, Y., Sri Tubtim, P., Kasiyaphat., A., Samranbamrung, P., & Jomkham, K. (2018). Promotion of physical activity and creative space for students in the Child Tantipalajiva, K. (2008). *Organizing learning activities for early childhood*. Bangkok: Brain-Base Book. (In Thai)

Sangsutiphong, P., Udakan, Y., Sri Tubtim, P., Kasiyaphat., A., Samranbamrung, P., & Jomkham, K. (2018). Promotion of physical activity and creative space for students in the Child Development Center. *Buabantid Journal of Educational Administration (BUAJEAD). 18*(3), 328-341. (In Thai)

Sanguanrungsirikul, S. (2003). *Physical activity recommendations for children (2-12 years old).* Nonthaburi: Department of Health. (In Thai)

Mandolesi, L., Polverino, A., Montuor, S., Foti, F., Ferraioli, G., & Sorrentino, G. (2018). Effects of physical exercise on cognitive functioning and wellbeing: Biological and psychological benefits. *Frontiers in Psychology*, *9*(1), 1-11.

Sibley, B.A. & Etnier, J.L.. (2003). The relationship between physical activity and cognition in children: A meta-analysis. *Pediatric Exercise Science*, *15*(3), 243-256. DOI: 10.1515/ijsl.2000.143.183

Sigmundsson, H., & Haga, M. *(2016). Motor competence is associated with physical fitness in four - to six-year-old preschool children. European Early Childhood Education Research Journal, 24*(3), 477-488.

Tomporowski, P.D., Davis, C.L., Miller, P.H., & Naglieri, J.A. (2008). Exercise and children's intelligence, cognition, and academic achievement. *Educ Psychol Rev*, *20*(1), 111–131.

World Health Organization. (2019). *Guidelines on physical activity, sedentary behavior and sleep for children under 5 years of age*. Retrieved from https://www.who.int/publications-detail/guidelines-on-physical-activity-sedentary-behaviour-and-sleep-for-children-under-5-years-of-age.

World Health Organization. (2010). *Global recommendations on physical activity for health*. Retrieved from https://apps.who.int/iris/handle/10665/44399.

Zamani, S. SH., Fathirezaie, Z., Brand, S., Pühse, U., Holsboer-Trachsler, E., Gerber, M., & Talepasand S. (2016). Physical activity and self-esteem: testing direct and indirect relationships associated with psychological and physical mechanisms. *Neuropsychiatric Disease and Treatment* , *12*(1), 2617–2625. https://doi.org/10.2147/NDT.S116811

Zubala, A., MacGillivray, S., Frost, H., Kroll, T., Skelton, D.A., Gavine, A., Gray, N. M., Toma, M., & Morris, J. (2017). Promotion of physical activity interventions for community dwelling older adualts: A systematic review of reviews. *PLOS ONE*, *12*(7), 1-36.

การพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

The Development Of Movement Skills Of Preschoolers, Chiangmai Rajabhat University Demonstration School, Mueang District, Chiang Mai Province

อภิสิทธิ์ ชัยมัง

Apisit Chaiyamang

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

E-Mail: apisit24@hotmail.com

(Received : December 24, 2019 Revised : April 27, 2020 Accepted : May 12, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กก่อนวัยเรียนทั้งเพศชายและหญิงโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ที่มีอายุระหว่าง 2-3 ปี แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 20 คน และเพศหญิง จำนวน 22 คน รวมจำนวน 42 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยโปรแกรมพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนและแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายของเด็กก่อนวัยเรียน

ผลการวิจัยพบว่า การทดสอบสมรรถภาพเพื่อประเมินทักษะการเคลื่อนไหวทางร่างกายของเด็กก่อนวัยเรียนมีความใกล้เคียงกันทั้งเพศชายและเพศหญิง รวมทั้งรู้จักการยืดเหยียดกล้ามเนื้อก่อนและหลังการเล่นและออกกำลังกายได้เป็นอย่างดี ซึ่งในรายการแรงบีบมือ, โยนและรับลูกบอล, นั่งงอตัว เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยมากกว่าเพศชาย ส่วนในรายการวิ่งเก็บของ, กลิ้งลูกบอลให้รับซ้าย - ขวา และยืนทรงตัว เพศชายมีค่าเฉลี่ยมากกว่าเพศหญิง และมีบางรายการที่จะต้องมีการปรับปรุงคือทักษะการยืนทรงตัวทั้งเพศชายและเพศหญิง เด็กก่อนวัยเรียนยืนทรงตัวได้ไม่นานเท่าที่ควร ซึ่งทักษะการยืนทรงตัวจะมีค่าในระดับพอใช้ทั้งเพศชายและเพศหญิงเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว เด็กก่อนวัยเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Abstract

The research was to study The development of movement skills of preschoolers. Chiangmai Rajabhat University Demonstration School, Mueang District, Chiang Mai Province.

The population used in this research. Pre-school children both male and female Demonstration School, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai In the first semester of the academic year of 2018, between the ages of 2 and 3 years, there were 20 males and 22 females. A total of 42 students were sampled by purposive sampling. The research consisted of the motor skills development program for pre-school children and physical fitness test of pre-school children.

The results of the research showed that Physical fitness tests for assessing physical motor skills of preschool children are similar in both males and females. Including knowing stretching muscles before and after playing and exercising very well. In the list of hand force force, throw and take the ball, sitting bent female than the average male. In the running list, roll the ball to get left-right and stand steady. The male is more average than the female. Some items that need to be improved are standing skills for both males and females. Preschoolers stand still for as long as possible. The skill of standing is stable at both male and female level.

Keywords: The development of movement skills, Preschoolers school, Chiangmai rajabhat university demonstration school

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพของประชาชนไทยมีความเสี่ยง เพิ่มมากขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของประชากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพฤติกรรมและวัฒนธรรมการใช้ชีวิตอันมีสาเหตุจากการพัฒนาประเทศและระบบเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอยู่บนฐานของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เน้นด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ มุ่งพัฒนาทางวัตถุตามกระแสทุนนิยมบริโภคมากกว่าเสริมสร้างสุขภาวะของคน ทำให้ทุนด้านต่างๆ ลดน้อยลง โดยเฉพาะทุนทางสังคมที่เป็นทุนมนุษย์และเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อการพัฒนาสร้างทุนอื่นๆ รวมทั้งนำไปสู่การพัฒนาคนและสังคมให้มีสุขภาวะ ตลอดจนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าเท่าทันการ เปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้การพัฒนาประเทศทั้งในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและโครงสร้างประชากร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมการบริโภค รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีผลพวงก่อเกิดปัญหาที่ซับซ้อนและเป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพประเทศและสุขภาพประชาชนไทยที่สำคัญและพบว่าสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น โดยจะเพิ่มเป็นร้อยละ18 ในอีก10 ปีข้างหน้า ส่งผลให้ความต้องการ รักษาพยาบาลของโรคเรื้อรังจะเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันจากการที่มีอัตราการเกิดต่ำทำให้ประชากรวัยแรกเกิดจะถูกพึ่งพิงมากขึ้น ปัจจุบันประชากรวัยทำงาน 6 คน ต่อประชากรผู้สูงอายุ 1 คน ในอีก 20 ปีข้างหน้า สัดส่วนนี้จะลดลงเหลือเพียง 2–3 คนต่อประชากรผู้สูงอายุ 1 คน จากการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากรดังกล่าวมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพและผลิตภาพ (Productivity) ของประเทศ เนื่องจากประชากรวัยทำงานต้องแบกภาระเพิ่มขึ้นเป้าหมายการแก้ปัญหาในหลายประเทศคือ ความพยายามทำให้ประชากรผู้สูงอายุมีสมรรถภาพและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระให้มากที่สุด และดำารงให้นานที่สุด (Active elderly)

นอกจากนี้ สถานการณ์ประชากรในกลุ่มเด็กของประเทศไทย จากข้อมูลการสำรวจ พัฒนาการในเด็กไทยตามช่วงวัยพบว่า กลุ่มวัยเด็กระดับเชาว์ปัญญามีค่าเฉลี่ยลดลงจาก 91 เป็น 88 ในช่วงปี 2552-2560 (องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่ 90-110) เด็กอายุ 0-5 ปี ที่มีพัฒนาการสมวัยมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 75 เหลือเพียงร้อยละ 65 นอกจากนี้ เด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี ในประเทศไทยมีพัฒนาการล่าช้า ไม่สมวัยถึงร้อยละ 32-37 ซึ่งนำไปสู่ความเสี่ยงต่อปัญหาการเรียนรู้ ความบกพร่องทางสติปัญญา และ สมรรถนะการทำางานตลอดจนปัญหาพฤติกรรมสุขภาพในชีวิต สอดคล้องกับ Office of the national economic and social development council (2016) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ได้เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า จึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าที่สุด เด็กในทางจิตวิทยา หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 1-12 ขวบ ซึ่งเด็กในวัยระยะ 6 ขวบแรก เป็นระยะที่สำคัญที่สุด (The first six years of life are most important) เป็นช่วงระหว่างการเจริญเติบโต เด็กจะต้องได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีเป็นพิเศษจากครอบครัวและครู อาจารย์ ทั้งทางสติปัญญา สังคม อารมณ์ จะทำให้เด็กมีการพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นระยะ ๆ

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น เพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนและการวิจัย จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการที่จะศึกษาพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียน โดยสถานที่ทำการวิจัยคือโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหน่วยการฝึกประสบการร์วิชาชีพครู ของคณะครุสาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และการ “พัฒนาการ” (Development) ทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนหรือเด็กที่อยู่ในระดับอนุบาล เป็นวัยพัฒนามาจากวัยทารก เริ่มจากอายุประมาณ 3-6 ปี มีลักษณะเด่นชัด คือ มีการพัฒนาการทางด้านส่วนสูง น้ำหนัก สรีระ สมอง สายตา และทักษะกล้ามเนื้อ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ค่อนข้างดื้อ มีความสามารถด้านภาษา เป็นวัยระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ ตามทฤษฎีของเพียร์เจ เด็กจะอยู่ในขั้นก่อนคิดแบบเหตุผล มีการพัฒนาการทางด้านภาษา การใช้สัญลักษณ์การคิด มีการเลียนแบบ การมีจินตนภาพ และสิ่งที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็กในช่วงนี้ คือ การรับรู้ ซึ่งจะเป็นสื่อกลางสำคัญให้เด็กเกิดประสบการณ์และเป็นกระบวนการนำความคิดเข้าสู่สมอง เพื่อเก็บรวบรวมและจดจำสิ่งต่าง ๆ เป็นพื้นฐานในการสร้างความคิดรวบยอดและใช้ความคิดนั้นในการแก้ปัญหาหรือค้นหาความรู้อื่น ๆ ต่อไป โดยอาศัยความเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน ซึ่งเด็กจะอาศัยการรับรู้ทางสายตาเป็นสิ่งสำคัญ โดยเด็กก่อนวัยเรียนมีพัฒนาการด้านการรับรู้ขนาดวัตถุตามเกณฑ์ การรับรู้จะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ ซึ่งเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่ง

อยู่ในช่วงอายุ 1 - 6 ปี มีความสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัวและจดจำได้อย่างรวดเร็วมีพัฒนาการทักษะในด้านต่างๆ การออกกำลังกายเป็นกิจกรรมหนึ่งในหลักสูตรที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนกลุ่มวิชาอื่นๆ ได้อีกด้วย เพราะการออกกำลังกายบางอย่างนั้นอาจจะนำมาเป็นกิจกรรมเข้าสู่บทเรียน กิจกรรมการเรียนโดยตรง กิจกรรมเสริมบทเรียน โดยผู้เรียนจะได้รับทั้งความรู้ ความสนุกสนานและได้รับการพัฒนาไปด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวทางด้านร่างกายของเด็กก่อนวัยเรียนฯ
2. เพื่อประเมินผลการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวทางด้านร่างกายของเด็กก่อนวัยเรียนฯ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กก่อนวัยเรียนทั้งเพศชายและหญิงโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ที่มีอายุระหว่าง 2 - 3 ปี จำนวน 42 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 20 คน และเพศหญิง จำนวน 22 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือได้แก่โปรแกรมสมรรถภาพที่ใช้พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนและแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายของเด็กก่อนวัยเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งได้มีการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ประกอบไปด้วยกัน 6 รายการ นั่งงอตัว วิ่งเก็บของ โยนและรับลูกบอล ยืนทรงตัว แรงบีบมือ กลิ้งลูกบอลซ้าย-ขวา

1. แบบทดสอบนั่งงอตัว

ภาพที่ 1 แสดงการทดสอบนั่งงอตัว

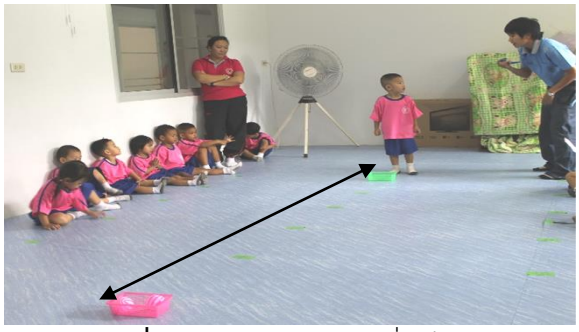
(Source : Research, 2018)

วัตถุประสงค์ เพื่อวัดความอ่อนตัว (เซนติเมตร)

อุปกรณ์ 1. เบาะรองนั่ง 2. ไม้บรรทัดหรือสายวัด (เซนติเมตร) 3. เทปกาว

วิธีการทดสอบ 1. ให้ผู้ทดสอบนั่งเหยียดขาไปด้านข้าง ทำมุมประมาณ 30-40 องศา ขาของผู้ทดสอบห้ามงอ
2. ผู้ทดสอบเหยียดแขนไปข้างหน้าให้ได้มากที่สุด

2. แบบทดสอบวิ่งเก็บของ

ภาพที่ 2 แสดงการทดสอบวิ่งเก็บของ

(Source : Research, 2018)

วัตถุประสงค์ เพื่อวัดความคล่องแคล่วว่องไว (วินาที)

อุปกรณ์ 1. ตะกร้า 2. ลูกบอลยาง ขนาดเล็ก 3. เทปกาว 4. นาฬิกาจับเวลา 5. นกหวีด

วิธีการทดสอบ 1. ให้ผู้ทดสอบยืนอยู่ที่เส้นเริ่ม
2. ให้ผู้ทดสอบฟังสัญญาณเพื่อเริ่มทำการทดสอบ โดยวิ่งไปหยิบลูกบอลที่อยู่ในตะกร้าที่ห่างออกไป 3 เมตร
3. ให้นำลูกบอลวางลงในตะกร้าที่จุดเริ่มต้นแล้วจากนั้นก็วิ่งไปหยิบลูกบอลอีกลูกมาใส่ตะกร้าอีกครั้งจับเวลาที่ผู้ทดสอบทำได้

3. แบบทดสอบโยนลูกบอลสองมือ (30 วินาที)

ภาพที่ 3 แสดงการทดสอบโยนลูกบอลสองมือ

(Source : Research, 2018)

วัตถุประสงค์ เพื่อทดสอบความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขนท่อนล่างด้านใน (นับจำนวนครั้ง)

อุปกรณ์ 1. ลูกบอล 2. ตะกร้า 3. นาฬิกาจับเวลา 4. นกหวีด 5. เทปกาว

วิธีการทดสอบ 1. ให้ผู้ทดสอบยืนอยู่ลักษณะท่าเตรียม และจับบอลไว้ในระดับอก
2. ให้ผู้ทดสอบฟังสัญญาณเพื่อเริ่มทำการทดสอบ
3. โดยผู้ทดสอบจะต้องโยนลูกบอลลงในตะกร้าที่ห่างออกไป 1.50 เมตร
4. โดยนับจำนวนที่โยนลงตะกร้าและรับลูกบอลได้

4. แบบทดสอบยืนทรงตัว (วินาที)

ภาพที่ 4 แสดงการทดสอบยืนทรงตัว

(Source : Research, 2018)

วัตถุประสงค์ เพื่อวัดความสมดุลของร่างกายในเรื่องของการทรงตัว (วินาที)

อุปกรณ์ 1. นาฬิกาจับเวลา 2. นกหวีด

วิธีการทดสอบ 1. ให้ผู้ทดสอบยืนในท่าเตรียมพร้อมขาเดียว (ขาข้างที่ถนัด)
2. หลังจากนั้นให้ผู้ทดสอบฟังสัญญาณเพื่อเริ่มทำการทดสอบ
3. ผู้ทดสอบจะต้องยืนและกางแขนออกขนานลำตัวและนิ่ง
4. ผู้ทดสอบจะต้องยืนให้ได้นานที่สุดโดยจับเวลาที่ทำได้

5. แบบทดสอบแรงบีบมือ (30 วินาที)

ภาพที่ 5 แสดงการทดสอบแรงบีบมือ

(Source : Research, 2018)

วัตถุประสงค์ เพื่อวัดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขน (นับจำนวนครั้ง)

อุปกรณ์ 1. ตุ๊กตายาง 2. นาฬิกาจับเวลา 3. นกหวีด

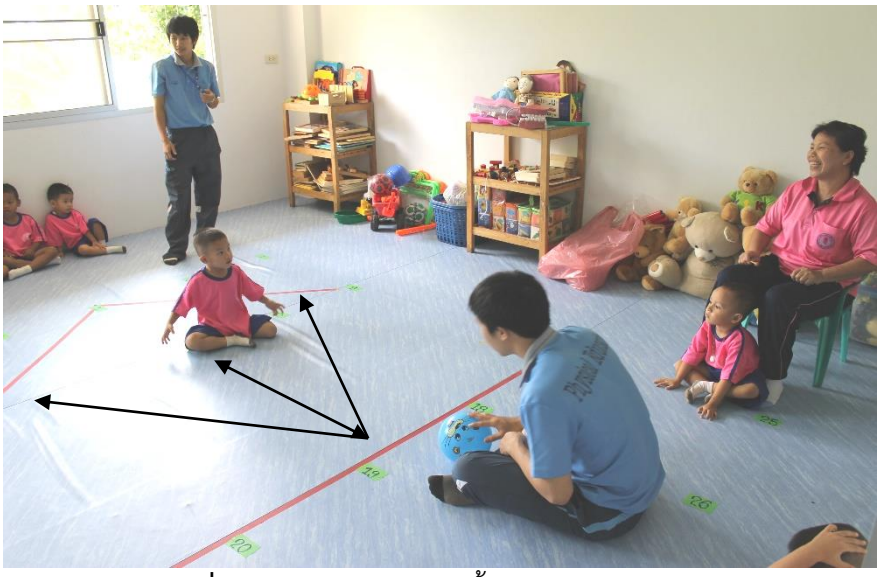
วิธีการทดสอบ 1. ให้ผู้ทดสอบยืนอยู่ลักษณะท่าเตรียม และจับตุ๊กตาจับไว้ในมือข้างที่ถนัด

2. หลังจากนั้นให้ผู้ทดสอบฟังสัญญาณ เพื่อเริ่มทำการทดสอบ

3. โดยผู้ทดสอบจะต้องบีบตุ๊กตาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. โดยนับจำนวนครั้งที่บีบตุ๊กตา (โดยนับจากความดังของเสียงตุ๊กตา)

6. แบบทดสอบกลิ้งรับลูกบอลซ้าย – ขวา (1 นาที)

ภาพที่ 6 แสดงการทดสอบกลิ้งรับลูกบอลซ้าย – ขวา

(Source : Research, 2018)

วัตถุประสงค์ เพื่อวัดปฏิกิริยาตอบสนองและการทำงานประสานกันของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ (จำนวนครั้ง)

อุปกรณ์ 1. ลูกบอล 2. นกหวีด 3. เทปกาว

วิธีการทดสอบ 1. ให้ผู้ทดสอบนั่งในท่าเตรียม หลังจากนั้นให้ผู้ทดสอบฟังสัญญาณ

2. เพื่อเริ่มทำการทดสอบ

3. ผู้ทดสอบจะต้องนั่งอยู่จุดเริ่มตรงกลางห่างจากผู้ที่ทำการทดสอบ 1.50 ม.

4. จากนั้นจะกลิ้งบอลไปทาง ซ้าย – ขวา สลับกัน (ห่างจากผู้ทดสอบข้างละ .50 ม.)

5. โดยให้ผู้เข้าทดสอบเอื้อมไปรับลูกบอลให้ได้และต้องกลับมายังจุดเริ่มเพื่อรอรับลูกบอลครั้งต่อไป (จะกลิ้งบอลไปซ้ายละขวา สลับกันไปนับจำนวนครั้งที่รับได้)

ตารางที่ 1 แสดงโปรแกรมสมรรถภาพที่ใช้พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน สัปดาห์ที่ 1 – 4

วัตถุประสงค์	กิจกรรมในแต่ละด้าน	นาที
	การปฏิบัติในวันอังคาร	
1.เตรียมสภาพร่างกาย	1.การอบอุ่นร่างกาย (ดูในภาคผนวก ค)	10
โดยทั่วไปให้เกิดความพร้อม	2.ความอ่อนตัว เช่นการนั่งงอตัว,การยืดเหยียดกล้ามเนื้อ	15
และเป็นการปรับสภาพของ	3.ความคล่องแคล่วว่องไว เช่น วิ่งเก็บของ,นั่งวงกลม	15
กล้ามเนื้อในมัดต่างๆ	ส่งลูกบอลไปด้านข้าง, นั่งวงกลมกลิ้งลูกบอลไป-มา	
2.การปฏิบัติโปรแกรม	เดินซิกแซกอ้อมกรวย, ส่งบอลลอดขา	
สมรรถภาพแต่ละด้านของ	4.ปฏิกิริยาตอบสนอง เช่น การโยนและรับลูกบอล	15
องค์ประกอบสมรรถภาพ	สองมือ, การออกตัวในการวิ่งโดยการปรบมือ	
รวมถึงความสัมพันธ์ของ	5.การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ (ดูในภาคผนวก ค)	5
การเคลื่อนไหว	การปฏิบัติในวันพฤหัสบดี	
	1.การอบอุ่นร่างกาย	10
	2.ความสมดุลของร่างกาย เช่น ยืนเท้าที่ละข้างกางแขน	15
	ทรงตัว, ยืนเขย่งปลายเท้าจับฝาผนัง, เดินบนเส้น	
	3.ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ เช่น มือบีบตุ๊กตาทีละข้าง,	15
	กระโดดตบลูกบอล, นั่งกระโดดข้ามกรวย,	
	4.การประสานงานของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ	15
	เช่นการวิ่ง ลอด กระโดดข้ามสิ่งกีดขวาง, การต่อจิ๊กซอส์	
	กลิ้งรับลูกบอลซ้าย-ขวา,โยนบอลลงตะกร้า	
	5.การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ	5

ตารางที่ 2 แสดงโปรแกรมสมรรถภาพที่ใช้พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน สัปดาห์ที่ 5 – 8

วัตถุประสงค์	กิจกรรมในแต่ละด้าน	นาที
	การปฏิบัติในวันอังคาร	
1.เตรียมสภาพร่างกาย	1.การอบอุ่นร่างกาย	5
โดยทั่วไปให้เกิดความพร้อม	2.ความอ่อนตัว เช่นการนั่งงอตัว,การยืดเหยียดกล้ามเนื้อ	5
และเป็นการปรับสภาพของ	3.ความคล่องแคล่วว่องไว เช่น วิ่งเก็บของ,นั่งวงกลม	10
กล้ามเนื้อในมัดต่างๆ	ส่งลูกบอลไปด้านข้าง, นั่งวงกลมกลิ้งลูกบอลไป-มา	
2.การปฏิบัติโปรแกรม	เดินซิกแซกอ้อมกรวย, ส่งบอลลอดขา	
สมรรถภาพแต่ละด้านของ	4.ปฏิกิริยาตอบสนอง เช่น การโยนและรับลูกบอล	10
องค์ประกอบสมรรถภาพ	สองมือ, การออกตัวในการวิ่งโดยการปรบมือ	
รวมถึงความสัมพันธ์	5.ความสมดุลของร่างกาย เช่น ยืนเท้าที่ละข้างกางแขน	5
ของการเคลื่อนไหวหลังจาก	ทรงตัว, ยืนเขย่งปลายเท้าจับฝาผนัง, เดินบนเส้น	
การปรับกิจกรรมให้	6.ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ เช่น มือบีบตุ๊กตาทีละข้าง,	10
เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง	กระโดดตบลูกบอล, นั่งกระโดดข้ามกรวย,	
	7.การประสานงานของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ	10
	เช่นการวิ่ง ลอด กระโดดข้ามสิ่งกีดขวาง, การต่อจิ๊กซอส์	
	กลิ้งรับลูกบอลซ้าย-ขวา,โยนบอลลงตะกร้า	
	8.การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ	5

ตารางที่ 3 แสดงโปรแกรมสมรรถภาพที่ใช้พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน สัปดาห์ที่ 5 – 8

วัตถุประสงค์	กิจกรรมในแต่ละด้าน	นาที
	การปฏิบัติในวันพฤหัสบดี	
1.เตรียมสภาพร่างกาย	1.การอบอุ่นร่างกาย	5
โดยทั่วไปให้เกิดความพร้อม	2.ความอ่อนตัว เช่นการนั่งงอตัว,การยืดเหยียดกล้ามเนื้อ	10
และเป็นการปรับสภาพของ	3.ความคล่องแคล่วว่องไว เช่น วิ่งเก็บของ,นั่งวงกลม	10
กล้ามเนื้อในมัดต่างๆ	ส่งลูกบอลไปด้านข้าง, นั่งวงกลมกลิ้งลูกบอลไป-มา	
	เดินซิกแซกอ้อมกรวย, ส่งบอลลอดขา	
2.การปฏิบัติโปรแกรม	4.ปฏิกิริยาตอบสนอง เช่น การโยนและรับลูกบอล	5
สมรรถภาพแต่ละด้านของ	สองมือ, การออกตัวในการวิ่งโดยการปรบมือ	
องค์ประกอบสมรรถภาพ	5.ความสมดุลของร่างกาย เช่น ยืนเท้าที่ละข้างกางแขน	10
รวมถึงความสัมพันธ์ของ	ทรงตัว, ยืนเขย่งปลายเท้าจับฝาผนัง, เดินบนเส้น	
การเคลื่อนไหวหลังจาก	6.ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ เช่น มือบีบตุ๊กตาทีละข้าง,	5
การปรับกิจกรรมให้	กระโดดตบลูกบอล, นั่งกระโดดข้ามกรวย,	
เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง	7.การประสานงานของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ	10
	เช่นการวิ่ง ลอด กระโดดข้ามสิ่งกีดขวาง, การต่อจิ๊กซอส์	
	กลิ้งรับลูกบอลซ้าย-ขวา,โยนบอลลงตะกร้า	
	8.การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ	5

อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย ในการดำเนินการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ใบบันทึกผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย นาฬิกาจับเวลาที่สามารถจับเวลาได้ 1/100 วินาที เครื่องชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง ลูกบอล ไม้บรรทัด เทปกาว ตะกร้า ตุ๊กตา และนกหวีด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้คำนึงถึงความถูกต้องแม่นตรงในการจัดเก็บและผลของข้อมูล จึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยกับโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2. สำรวจและเก็บข้อมูลนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

3. นำข้อมูลมาศึกษาเพื่อจัดเตรียมข้อมูลที่ใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูและผู้ปกครองในการทดสอบสมรรถภาพฯ

4. กำหนดการทำแผนงานประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการทดสอบสมรรถภาพทั้งขั้นตอนต่างๆ ให้ครูและผู้ปกครองให้ทราบและเข้าใจตรงกันในการเก็บข้อมูลการวิจัย

5. กิจกรรมการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว ประกอบไปด้วย

5.1 การอบอุ่นร่างกาย การยืดเหยียดและการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

5.2 โปรแกรมพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียน

6. ทดสอบทักษะการเคลื่อนไหวโดยการทดสอบสมรรถภาพทางกายฯ

7. สรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของอายุน้ำหนัก ส่วนสูงของกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิง

2. หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของการทดสอบสมรรถภาพทางกายแต่ละรายการของกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิง

3. เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตาราง ความเรียง แผนภูมิ และกราฟ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาและประเมินผลการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ให้มีทักษะการเคลื่อนไหวให้เหมาะสมกับวัยโดยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาด้านสถานภาพและขนาดรูปร่างของเพศชายและเพศหญิงเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละ

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2	10	50.00	14	63.63	24	57.14
3	10	50.00	8	36.37	18	42.86
รวม	**20**	**100.00**	**22**	**100.00**	**42**	**100.00**

จากตารางที่ 4 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียน ช่วงอายุ 2 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 และช่วงอายุ 3 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานส่วนสูงของเพศชายและหญิง

รายการทดสอบ	เพศชาย	เพศหญิง

	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ส่วนสูง (เซนติเมตร)	92.55	4.12	92.34	4.52

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยความสูงของเพศชาย 92.55 เซนติเมตร (σ 4.12) และเพศหญิงเฉลี่ยความสูง 92.34 เซนติเมตร (σ 4.52)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้ำหนักของเพศชายและหญิง

รายการทดสอบ	เพศชาย		เพศหญิง	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
น้ำหนัก (กิโลกรัม)	14.23	1.73	13.99	2.30

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยน้ำหนักของเพศชาย 14.23 กิโลกรัม (σ 1.73) และเพศหญิงเฉลี่ยน้ำหนัก 13.99 กิโลกรัม (σ 2.30)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาทักษะการเคลื่อนไหวของกลุ่มตัวอย่าง เพศชายและเพศหญิง เด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการเคลื่อนไหวของเพศชายและเพศหญิง

รายการทดสอบ	ชาย		หญิง	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. นั่งงอตัว (ซม.)	9.50	6.23	10.86	6.21
2. วิ่งเก็บของ (วินาที)	19.89	8.52	16.39	5.44
3. โยนและรับลูกบอล (30วินาที/ครั้ง)	4.55	2.76	5.41	2.30
4. ยืนทรงตัว (วินาที)	4.10	4.85	3.64	1.92
5. แรงบีบมือ (30วินาที/ครั้ง)	11.50	7.54	14.73	8.47
6. กลิ้งลูกบอลซ้าย-ขวา (1 นาที)	11.35	2.81	11.27	2.78
รวม	**10.15**	**5.45**	**10.38**	**4.52**

จากตารางที่ 7 พบว่า เพศชายค่าเฉลี่ยทักษะการเคลื่อนไหวมากที่สุดคือรายการวิ่งเก็บของ ค่าเฉลี่ย 19.89 รองลงมาคือแรงบีบมือ ค่าเฉลี่ย 11.50, กลิ้งบอลซ้าย-ขวา ค่าเฉลี่ย 11.35, นั่งงอตัว ค่าเฉลี่ย 9.50, โยนและรับลูกบอล ค่าเฉลี่ย 4.55 และรายการยืนทรงตัว ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4.10 ตามลำดับ

สำหรับเพศหญิง พบว่า ค่าเฉลี่ยทักษะการเคลื่อนไหวมากที่สุดคือรายการวิ่งเก็บของ ค่าเฉลี่ย 16.39 รองลงมาคือแรงบีบมือ ค่าเฉลี่ย 14.73, กลิ้งบอลซ้าย-ขวา ค่าเฉลี่ย 11.27, นั่งงอตัว ค่าเฉลี่ย 10.86, โยนและรับลูกบอล ค่าเฉลี่ย 5.41 และรายการยืนทรงตัว ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3.64 ตามลำดับ

การอภิปรายผล

1.ผลจากการศึกษาทักษะการเคลื่อนไหวทางด้านร่างกายของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่าทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งได้แก่การพัฒนาของร่างกาย การยืดเหยียดกล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการออกกำลังกายโดยใช้และไม่ใช้อุปกรณ์ อยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์สมรรถภาพและมีรายการที่จะต้องมีการปรับปรุงคือ การยืนทรงตัว ซึ่งทักษะการยืนทรงตัวจะมีค่าในระดับพอใช้ทั้งเพศชายและเพศหญิงเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเพราะว่าการฝึกด้วยโปรแกรมสมรรถภาพมีผลทำให้มีผลต่อการพัฒนาของเซลเนื้อเยื่อ อวัยวะ และระบบการทำงานของร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับ Klafs & Arnheim (1973) กล่าวว่า ในการฝึกถ้าต้องการพัฒนากล้ามเนื้อส่วนใด จะต้องให้กล้ามเนื้อส่วนนั้นได้ทำงานหรือออกกำลังกาย เนื่องจากกล้ามเนื้อที่ได้รับการฝึกนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเคมีเกิดขึ้นภายในกล้ามเนื้อ ซึ่งการฝึกกล้ามเนื้อเพียง 2-3 สัปดาห์ สามารถเพิ่มกลัยโคเจน สารนอนไนโตรเจน มัยโอโกลบินขึ้นเป็นจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสารที่จำเป็นที่จะทำให้กล้ามเนื้อทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อกล้ามเนื้อทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นก็จะทำให้ร่างกายมีสมรรถภาพสูงขึ้นตามไปด้วยและจะส่งผลให้มีความสามารถและทักษะทางกีฬาเพิ่มขึ้นอีกด้วย สอดคล้องกับ Wchiansathien et al. (2010) ได้ศึกษารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพเด็กในศูนย์ศึกษาเด็กเล็กเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องชั่งน้ำหนัก เครื่องวัดความยาว/ความสูง เครื่องมือในการประเมินและการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก DSI. พบว่า การเจริญเติบโต พัฒนาการภาวะโภชนาการและสุขภาพฟันดีขึ้น ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อบริการที่ได้รับมากขึ้น บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพมากขึ้นและมีความพึงพอใจต่อบริการที่ดำเนินการในโครงการส่งเสริมสุขภาพเด็กข้อเสนอแนะ สถานเลี้ยงเด็กควรกำหนดเป็นนโยบายและจัดให้มีกิจกรรมการบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพเด็ก นอกจากนี้การดูแลส่งเสริมสุขภาพควรทำอย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและสถานเลี้ยงเด็ก รวมทั้งการจัดโปรแกรมและกิจกรรมที่จะต้องส่งเสริมให้เด็กก่อนวัยเรียนได้ออกกำลังกายและให้มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ Udakan et al. (2017) ที่ได้สร้างคู่มือการจัดกิจกรรมทางกายสมวัยและศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมทางกายของนักเรียน โดยเห็นว่าควรจัดกิจกรรมทางกายให้แก่นักเรียนในชั่วโมงเรียนวิชาพลศึกษา โดยบูรณาการกับโครงการอื่นและเล่นอิสระนอกเวลา รวมทั้งการใช้ประโยชน์ร่วมกันของเครือข่าย นอกจากนั้นแล้วสอดคล้องกับ Chaiyamang (2013) ศึกษาการพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กก่อนวัยเรียน การจัดทำชุดกิจกรรมในการพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กก่อนวัยเรียน และ การประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กก่อนวัยเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หลังจากการปฏิบัติชุดกิจกรรมการพัฒนาทางด้านร่างกายของเด็กก่อนวัยเรียนในด้านต่างๆ มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ซึ่งเด็กสามารถตอบสนองต่อการออกคำสั่งพร้อมทั้งปฏิบัติตามคำสั่งของครูได้ดีขึ้น อีกทั้งสามารถจัดทำชุดกิจกรรมฯ ที่ดึงดูดความสนใจและเหมาะสำหรับกลุ่มประชากรได้เป็นอย่างดีและสมรรถภาพทางกายหลังจากได้มีการทดสอบก่อนและหลังการฝึกปรากฏว่าสมรรถภาพทางกายดีขึ้นกว่าก่อนการฝึก

2. ผลจากการทดสอบสมรรถภาพเพื่อประเมินทักษะการเคลื่อนไหวทางร่างกายของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า สมรรถภาพทางกายของเด็กก่อนวัยเรียน มีความใกล้เคียงกันทั้งเพศชายและเพศหญิง รวมทั้ง

รู้จักการยืดเหยียดกล้ามเนื้อก่อนและหลังการเล่นและออกกำลังกายได้เป็นอย่างดี ซึ่งในรายการแรงบีบมือ โยนและรับลูกบอล นั่งงอตัว เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยมากกว่าเพศชาย ส่วนในรายการ วิ่งเก็บของ กลิ้งลูกบอลให้รับซ้าย - ขวา และยืนทรงตัว เพศชายมีค่าเฉลี่ยมากว่าเพศหญิง แต่ในทักษะการยืนทรงตัวทั้งเพศชายและเพศหญิง ยืนทรงตัวได้ไม่นานเท่าที่ควร ครูจะต้องส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านนี้ให้เพิ่มมากขึ้น อาทิเช่นการฝึกให้เด็กยืนแล้วแตะฝาผนังโดยการใช้เท้าทีละข้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaiyamang (2014) พบว่าหลังจากการศึกษาพัฒนาการทางด้านร่างกายและการจัดทำเกณฑ์สมรรถภาพทางกายของเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยทีปังกรการุณยมิตร เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ครบ 8 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาการทางด้านร่างกายและสมรรถภาพทางกายดีขึ้นกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khumduang et al. (2009) ศึกษาสมรรถภาพทางกายภาพและประการที่สองเพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพของนักเรียนก่อนการฝึกระหว่างการฝึกและหลังการฝึกโดยการใช้สนามเด็กเล่นสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพนักเรียนมีความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง ลุกนั่ง 60 นาที ดันพื้น 30 วินาที นั่งงอตัวไปข้างหน้า วิ่งอ้อมหลัก และวิ่งระยะทางไกลก่อนการฝึก ระหว่างการฝึก และหลังการฝึก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรายการดัชนีมวลกายไม่แตกต่างกันทางสถิติ

บทสรุป

จากผลการวิจัยการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียน ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาทักษะการเคลื่อนไหวทางด้านร่างกายของเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งได้แก่การยืดเหยียดกล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการออกกำลังกายโดยใช้และไม่ใช้อุปกรณ์อยู่ในระดับดี และมีรายการที่จะต้องมีการปรับปรุงคือ การยืนทรงตัว ซึ่งทักษะการยืนทรงตัวจะมีค่าในระดับพอใช้ทั้งเพศชายและเพศหญิงเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์

2. ผลจากการทดสอบสมรรถภาพเพื่อประเมินทักษะการเคลื่อนไหวทางร่างกายของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่าสมรรถภาพทางกายของเด็กก่อนวัยเรียน มีความใกล้เคียงกัน ในแต่ละช่วงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิง รวมทั้งรู้จักการยืดเหยียดกล้ามเนื้อก่อนและหลังการเล่นและออกกำลังกายได้เป็นอย่างดี ซึ่งในรายการแรงบีบมือ โยนและรับลูกบอล นั่งงอตัว เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยมากกว่าเพศชาย ส่วนในรายการ วิ่งเก็บของ กลิ้งลูกบอลให้รับซ้าย - ขวา และยืนทรงตัว เพศชายมีค่าเฉลี่ยมากว่าเพศหญิง แต่ในทักษะการยืนทรงตัวทั้งเพศชายและเพศหญิง ยืนทรงตัวได้ไม่นานเท่าที่ควร ครูจะต้องส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านนี้ให้เพิ่มมากขึ้น อาทิเช่นการฝึกให้เด็กยืนแล้วแตะฝาผนังโดยการใช้เท้าทีละข้าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการทำวิจัยต่อเนื่องเพื่อฝึกและพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งให้เด็กก่อนวัยเรียนสร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2. การนำข้อมูลหลังจากการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ไปใช้ ควรให้ทางโรงเรียนฯ จัดกิจกรรมการออกกำลังกายให้กับเด็กอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 วันๆ ละประมาณ 30-50 นาที

3. ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ มาช่วยพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียนและเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายให้กับเด็กก่อนวัยเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดทำโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยเรียน โดยมีวิธีการและขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนและครูผู้ทดสอบ

2. ควรมีการนำจากการศึกษาไปเปรียบเทียบกับโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นๆ ที่มีสภาพใกล้เคียงกัน เพื่อนำข้อมูลมาสร้างเกณฑ์มาตรฐานให้กับเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

งานวิจัยนี้จะส่งผลให้ชุมชน ผู้ปกครอง และโรงเรียน ได้ตระหนักถึงพัฒนาการในการเคลื่อนไหวของเด็กก่อนวัยร่วมกัน รวมทั้งเป็นการตรวจและเบื้องต้นในการคัดกรองเด็กก่อนวัยเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับพัฒนาการในการเคลื่อนไหว เพื่อที่เด็กก่อนวัยเรียนจะได้รับการดูแลและรักษาได้ทันท่างทีและให้เด็กก่อนวัยกลับมาได้เป็นปกติและผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้โปรแกรมในการพัฒนาการเคลื่อนไหว การออกกำลังกายและแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายของเด็กก่อนวัยเรียน

References

Chaiyamang, A. (2013). Physical development of the preschool children of Child Development Center in Fhaham District Amphur Muang, Chiang Mai Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal, 14*(1), 42-56. (In Thai)

Chaiyamang, A. (2014). Creating a competency program to develop movement competence of pre-school students in Dipangkornrasemijoti Developing Center in MuangKaen Phatthana Municipality, Amphur Maetang Chiang Mai. Chiang Mai: Chiang Mai Rajabhat University. (In Thai)

Khumduang, D., Samavardhana, K., Pairat, J., & Tongsodsang, K. (2009). Effectiveness of improvement in health-related physical fitness using playground. *Rajabhat Maha Sarakham University Journal*, *3*(1), 85-97. (In Thai)

Klafs, C. E., & Arnheim, D. D. (1973). Modern Principles of Athletic Training. CV Mosby: St. Louis.

Office of the National Economic and Social Development Council. (2016). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. Bangkok: Office of the Prime Minister. (In Thai)

Udakan, Y., Sangsutthipong, P., Kasiyaphat, A., Thummajunta, K., Sumranbumrung, P. Sritubtim, P., Kosanpipat, P., Treesopanakorn, K., Chaiyamang, A & Pattanakul, N. (2017). Physical activities for students in Border Patrol Police Schools and remote area schools. *Journal of Graduate Research, 8*(1), 141-154. (In Thai)

Wchiansathien, W., Thaiyaphirom, N., Tanasuwan, W., Kiatwattanacharoen, S., & Rattanadumrongaksorn, N. (2010). A model of child health promotion in Early Childhood Education Center. Chiang Mai: Faculty of Nursing Chiang Mai University. (In Thai)

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่มีต่อความสามารถการแก้ปัญหาและการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Effect of Scenario-based Learning Management on the Problem Solving Ability and Media Literacy for Grade 6 Students

วรากร ศิริสิทธิ์, สมเกียรติ อินทสิงห์ และนทัต อัศภาภรณ์

Warakorn Sirisit, Somkiart Intasingh and Natad Assapaporn

สาขาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Division of Curriculum, Teaching and Learning Technology, Faculty of Education, Chiang Mai University

Email: s.warakon@gmail.com, somkiart.int@cmu.ac.th, natad.a@cmu.ac.th

(Received : April 20, 2020 Revised : June 12, 2020 Accepted : June 19, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่มีต่อความสามารถการแก้ปัญหาและการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการรู้เท่าทันสื่อโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน และ 3) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 29 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันทรายคองน้อย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน จำนวน 7 แผน แบบทดสอบความสามารถการแก้ปัญหา และแบบวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อ และแบบวัดความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และร้อยละพัฒนาการ ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 12.72 คะแนน และหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 18.17 คะแนน ซึ่งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีร้อยละพัฒนาการ เท่ากับ 74.86 เป็นพัฒนาการระดับสูง 2) ระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 คะแนน และหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 คะแนน ซึ่งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีร้อยละพัฒนาการ เท่ากับ 53.53 เป็นพัฒนาการระดับกลาง และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ หลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ความสามารถการแก้ปัญหา การรู้เท่าทันสื่อ

Abstract

This research was aimed to study the effects of scenario-based learning management on the problem solving ability and media literacy for grade 6 students. The objectives of this research were 1) to compare their ability to solve problems by using the scenario-based learning during the pretest and posttest, 2) to compare the level of students' media literacy by using the scenario-based learning during the pretest and posttest, and 3) to examine the satisfaction of students. The population was 29 students in grade 6, during the second semester in the academic year 2019 of Ban Sansaikongnoi School, Fang District, Chiang Mai province. The research instruments were 7 lesson plans using scenario-based learning management, problem-solving ability test, media literacy scale, and the satisfaction questionnaire. The data was analyzed by using means, standard deviation, percentages, and gain scores. The results showed that 1) The problem-solving ability of students prior to studying was at an average of 12. 72 points. After learning by using the scenario-based learning, the average score was 18.17 points. This was higher than prior to studying with gain score equal to 74.86 percent, which was at the high level of development. 2) Media literacy level of students prior to studying was at an average of 3.02 points. After learning by using the scenario-based learning, the average was 4. 08 points, which is higher than prior to learning with the gain score equal to 53. 53 percent, which was at the middle level of development. 3) Students' satisfaction with learning by using the scenario-based learning, given after the lessons, has an overall average value of 4.53, which was at the highest level.

Keywords: Scenario-based learning, Problem-solving ability, Media literacy

บทนำ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นรายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม สามารถปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (Phinla & Phinla, 2018) ซึ่งวิชาสังคมศึกษาฯ ประกอบด้วย 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นการนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดีบนความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม 3) เศรษฐศาสตร์ ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่าง

มีประสิทธิภาพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ 4) ประวัติศาสตร์ ศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีตที่ส่งผลต่อสถานการณ์ปัจจุบัน และ 5) ภูมิศาสตร์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย รวมทั้งภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Ministry of Education, 2008) การจัดการเรียนรู้ที่ครูใช้จัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในปัจจุบัน ส่งผลให้นักเรียนไม่เข้าใจกับเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นรอบตัวหรือเมื่อได้รับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ได้ตามเป้าหมายของสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์

Phinla (2017) กล่าวว่า สาระการเรียนรู้ของวิชาสังคมศึกษาฯ ทั้ง 5 สาระฯ นั้น มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิด การยอมรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ความสามารถในการเข้าใจและตัดสินใจ ทัศนะคติที่ดี การคิดวิเคราะห์ การกำหนดปัญหา และการแก้ปัญหา เพื่อนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องในชีวิตประจำวันของนักเรียน แต่ปัจจุบันพบว่าเด็กไทยจำนวนมากขาดทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งสะท้อนจากสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ปัญหาการตัดสินใจที่ไม่เหมาะสม (Chareonwongsak, 2007) นอกจากนี้ ผลจากการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนที่สะท้อนออกมาผ่านผลการประเมินกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนจากผลการประเมินของ PISA ในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (Sathongniam, 2013) โดย Ministry of Education (2008) ได้กำหนดให้นักเรียนที่จะสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสมรรถนะสำคัญของนักเรียน ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อให้เป็นบุคคลที่สามารถในการจัดการกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัย พบว่า นักเรียนมีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียนไม่บรรลุเป้าหมายที่โรงเรียนฯ กำหนด จึงยังต้องเร่งพัฒนานักเรียนให้มีระดับผลการประเมินสมรรถนะสำคัญ ให้เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อีกทั้ง ผู้วิจัยยังพบว่านักเรียนขาดการรู้เท่าทันสื่อ โดยนักเรียนยังขาดความสามารถการเข้าถึงสื่อเพื่อการใช้ประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ ไม่สามารถกำหนดคำค้นสำหรับใช้สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเพื่อการทำรายงานหรือทำกิจกรรมในห้องเรียนจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและน่าเชื่อถือ และไม่สามารถวิเคราะห์ความเหมาะสมและความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสำหรับทำรายงานและการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน รวมทั้งการเลียนแบบคำพูดและการกระทำที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนอันเกิดจากการรับสารจากสื่อที่ขาดการพิจารณาอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับ Chamrunsuk (2018) กล่าวว่า เด็กยังเป็นวัยที่ไม่สามารถวิเคราะห์หรือแยกแยะสื่อได้ด้วยตัวเอง ประกอบกับ Panyapayatjati (2014) กล่าวว่า ปัจจุบันเด็กใช้เวลาอยู่กับสื่อวันละ 3-5 ชั่วโมง บางกรณีถ้าเป็นวันหยุดก็อาจจะวันละ 5-8 ชั่วโมง เมื่อนำมารวมกัน จะพบว่าเด็กใช้เวลาอยู่กับ “สื่อ” มากกว่าอยู่ในห้องเรียนหรือครอบครัว และเมื่อ “สื่อ” เข้าถึงวิถีชีวิตของเด็กได้มากเช่นนี้ ย่อมมีผลกระทบในหลายด้าน เช่น ขาดกิจกรรมทางกาย ซึ่งเป็นเหตุให้มีปัญหาทางด้านสุขภาพ ส่วนทางด้านจิตใจและทัศนคติจะทำให้เด็กมีปัญหา และไม่มีความสุข ส่งผลให้เด็กหงุดหงิดง่าย และสมาธิสั้นอีกด้วย

จากปัญหาที่นักเรียนมีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียนด้านการแก้ปัญหาและการใช้สื่ออย่างรู้เท่าทันของนักเรียนอยู่ในระดับที่ต้องเร่งพัฒนา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน (Scenario-based learning) เป็นการนำเหตุการณ์ในปัจจุบันหรือบริบทที่สำคัญหรือที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันมาวิเคราะห์ให้เหตุผล และสร้างเป็นภาพที่เป็นไปได้จากเหตุการณ์ปัจจุบันมากที่สุด เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ระหว่างปัจจุบันจนถึงช่วงเวลาที่เราอยากเห็นภาพนั้น ๆ ในช่วงระยะเวลา 5-10 ปี (Rober, 1995 as cited in Phongphaew, 2014) รวมถึง เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้สำหรับการฝึกฝนการใช้ทักษะคิดภาพเสมือนจริง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจบริบทของปัญหาและสามารถแก้ปัญหาจากสภาพจริง โดยการประยุกต์ความรู้ที่เรียนมาและประสบการณ์เดิม และความสามารถการแก้ปัญหา เพื่อแก้ปัญหาในโลกความเป็นจริง (Dudhagundi, 2016) สอดคล้องกับ Kövi and Spiro (2013) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยฉากทัศน์เป็นฐานว่าเป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และกระตุ้นความสนในนักเรียน รวมทั้ง Sinlarat (2018) ได้เสนอว่า การคิดเชิงฉากทัศน์ (Scenario thinking) มีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจสภาพปัจจุบันได้ดีขึ้น ลดการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นการเพิ่มความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมและรับมือกับภาพอนาคตที่คาดการณ์ไว้

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงเลือกแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานในการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนได้ฝึกฝนการแก้ไขปัญหา โดยการสร้างชุดภาพอนาคตจากสาเหตุที่วิเคราะห์ไว้ จนนำไปสู่การแสวงหาแนวทางสำหรับการป้องกันหรือแก้ปัญหาผลกระทบตามฉากทัศน์ที่สร้างขึ้น และน่าจะเป็นการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนอีกด้วย เนื่องจากขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานทุกขั้นตอนมีการใช้ข้อมูลที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือมาอภิปรายแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่ม จากโลกออนไลน์ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลใกล้ตัวของนักเรียนอย่างรู้เท่าทันในทุกขั้นตอนของฉากทัศน์

ดังนั้น จากแนวคิดที่นำเสนอข้างต้นเกี่ยวกับความสำคัญของความสามารถการแก้ปัญหาและการรู้เท่าทันสื่อ และความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถการแก้ปัญหาและการรู้เท่าทันสื่อในรายวิชาสังคมศึกษาฯ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อนักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้และนำไปใช้จริงจากการมองภาพของอนาคต เพื่อวิเคราะห์หาวิธีป้องกันและแก้ปัญหา นักเรียนจะตอบสนองต่อปัญหาซึ่งเป็นปัจจัยเร้าความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมพลวัติได้อย่างมีความสุข รวมทั้งการสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนของตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรู้เท่าทันสื่อโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านสันทรายคองน้อย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 ห้องเรียน ในรายวิชา ส 16101 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 6 จำนวนนักเรียน 29 คน

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาของการวิจัยครั้งนี้ คือ เนื้อหาในสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่อง การจัดการปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 7 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 21 ชั่วโมง ประกอบด้วย 1) ปัญหาแผ่นดินถล่ม 2) รักษ์น้ำ รักษ์ชีวิต (ปัญหามลพิษทางน้ำ) 3) อากาศดี ชีวีมีสุข (ปัญหามลพิษทางอากาศ) 4) รักษ์ดิน ถิ่นไทย (ปัญหามลพิษทางดิน) 5) รักษ์ป่าไม้ รักษ์ชีวิต (ปัญหาทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย) 6) ไฟมา ป่าหมด (ปัญหาไฟป่า) และ 7) ปัญหาอุทกภัย (ปัญหาน้ำท่วม)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการแก้ปัญหา การรู้เท่าทันสื่อ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยฉากทัศน์เป็นฐาน จำนวน 7 แผน จำนวน 21 ชั่วโมง ดำเนินการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดเรื่องที่ต้องการคิดคาดการณ์อนาคต 2) กำหนดผู้วางภาพอนาคตและเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมระดมความคิด 3) พิจารณากำหนดปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาพอนาคตทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก 4) ขั้นการสังเกตความเป็นไปได้ 5) กำหนดภาพฉากทัศน์ในอนาคต 6) กำหนดสัญญาณเตือนภัย เป็นขั้นของการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการป้องกันหรือแก้ปัญหา และ 7) ติดตามประเมินผลและทบทวนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้นี้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

2. แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา มีลักษณะเป็นอัตนัยแบบเขียนตอบใน 4 องค์ประกอบของการแก้ปัญหา คือ 1) การระบุปัญหา 2) การวิเคราะห์ปัญหา 3) การเสนอวิธีการแก้ปัญหา และ 4) การตรวจสอบผลจากการแก้ปัญหา จำนวน 2 ข้อ ข้อละ 10 คะแนน รวมทั้งหมด 20 คะแนน ซึ่งมีการกำหนดรูบริคส์ (Rubrics) สำหรับการตรวจให้คะแนน โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยทำการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of item-objective congruence; IOC) ซึ่งคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.60 ขึ้นไป โดยได้ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 รวมทั้งปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจนแบบทดสอบมีความสมบูรณ์ เมื่อนำไป

ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีความรู้ ทักษะการแก้ปัญหาตลอดจนมีวัยและระดับการศึกษาใกล้เคียงกับประชากร เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากง่าย (p) โดยโปรแกรมสำเร็จรูป B-Index and non 0-1 method item analysis program ผลปรากฏว่าแบบทดสอบชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง ค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ 0.59 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกในระดับดีมาก และมีค่าความยากง่ายเท่ากับ 0.70 มีค่าความยากง่ายอยู่ในระดับค่อนข้างง่าย

3. แบบวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบประเมินระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) การเข้าถึงสื่อ 2) การวิเคราะห์และตีความสื่อ 3) การประเมินค่าสื่อ และ 4) การสร้างสรรค์สื่อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อความในการสร้างแบบวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อจาก Chuachai (2019) จำนวน 20 ข้อ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยทำการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) ซึ่งคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป โดยได้ค่าเฉลี่ย IOC เท่ากับ 0.94 รวมทั้งปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจนแบบวัดมีความสมบูรณ์ เมื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีความรู้ ทักษะการแก้ปัญหา ตลอดจนมีวัยและระดับการศึกษาใกล้เคียงกับประชากร เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยโปรแกรมสำเร็จรูป B-Index and non 0-1 method item analysis program ผลปรากฏว่าแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 มีค่าความเชื่อมั่นสูง

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบฉากทัศน์เป็นฐานใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านครู 3) ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยทำการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) ซึ่งคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป โดยได้ค่าเฉลี่ย IOC เท่ากับ 0.94 รวมทั้งปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจนแบบสอบถามมีความสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ดำเนินการดังนี้

1. เตรียมการสอน โดยแจ้งจุดประสงค์ของการเรียนรู้ของบทเรียนให้นักเรียนทราบ

2. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน ได้แก่ การวัดความสามารถการแก้ปัญหา ด้วยแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา และวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อของประชากรก่อนการจัดการเรียนรู้ ด้วยแบบวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

3. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 7 แผน รวมทั้งหมด 21 คาบ

4. ดำเนินการวัดความสามารถในการแก้ปัญหา โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อ โดยใช้แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ และวัดความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หลักจากดำเนินการจัดการเรียนรู้ครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้

5. นำผลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ เพื่อวิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และร้อยละพัฒนาการ ดังต่อไปนี้

1. คะแนนร้อยละพัฒนาการ (Development score or gain score: GS%) มีสูตรการหา (Kanjanawasee, 2013) ดังนี้

$$GS\% = \frac{(Y-X)}{(F-X)} \times 100$$

เมื่อ GS% คือ คะแนนร้อยละของพัฒนาการนักเรียน
X คือ คะแนนวัดครั้งก่อน (คะแนนก่อนเรียน)
Y คือ คะแนนวัดครั้งหลัง (คะแนนหลังเรียน)
F คือ คะแนนเต็ม

เมื่อคำนวณร้อยละพัฒนาการแล้วจึงนำมาแปลผลตามคะแนนระดับพัฒนาการความสามารถการแก้ปัญหาและการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ดังนี้

0 – 20	หมายถึง	ไม่มีพัฒนาการ
21 - 40	หมายถึง	มีพัฒนาการระดับต้น
41 - 60	หมายถึง	มีพัฒนาการระดับกลาง
61 - 80	หมายถึง	มีพัฒนาการระดับสูง
81 - 100	หมายถึง	มีพัฒนาการระดับสูงมาก

2. เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหากำหนดดังนี้ (Ministry of Education, 2014)

ร้อยละ 80 - 100	หมายถึง	ดีมาก
ร้อยละ 70 - 79	หมายถึง	ดี
ร้อยละ 60 - 69	หมายถึง	ปานกลาง
ร้อยละ 50 - 69	หมายถึง	พอใช้
ร้อยละ 0 - 49	หมายถึง	ควรปรับปรุง

3. เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินระดับการรู้เท่าทันสื่อและความความพึงพอใจกำหนดดังนี้ (Srisaard, 2010)

4.51 – 5.00 หมายถึง มีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับดีมาก/มากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง มีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับดี/มาก
2.51 – 3.50 หมายถึง มีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายถึง มีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับพอใช้/น้อย
1.00 – 1.50 หมายถึง มีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับควรปรับปรุง/น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียนกันหลังเรียน แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ก่อนเรียนกับหลังเรียน (N=29)

องค์ประกอบความสามารถในการแก้ปัญหา	คะแนนเต็ม	คะแนนก่อนเรียน				คะแนนหลังเรียน				ร้อยละพัฒนาการ
		μ	σ	ร้อยละ	แปลผล	μ	σ	ร้อยละ	แปลผล	
1. การระบุปัญหา	4	2.41	0.54	24.14	ควรปรับปรุง	3.59	0.38	89.66	ดีมาก	74.21
2. การวิเคราะห์ปัญหา	8	5.38	1.07	53.79	พอใช้	7.24	0.67	90.52	ดีมาก	70.99
3. การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา	4	2.76	0.56	27.59	ควรปรับปรุง	3.86	0.25	96.55	ดีมาก	88.71
4. การตรวจสอบผลจากการแก้ปัญหา	4	2.17	0.79	21.72	ควรปรับปรุง	3.48	0.56	87.07	ดีมาก	71.58
รวม	**20**	**12.72**	**0.74**	**31.81**	**ควรปรับปรุง**	**18.17**	**0.47**	**90.95**	**ดีมาก**	**74.86**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความสามารถการแก้ปัญหาก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.72 อยู่ในระดับควรปรับปรุงและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.17 อยู่ในระดับดีมาก โดยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีร้อยละพัฒนาการโดยภาพรวมเท่ากับ 74.86 มีพัฒนาการระดับสูง

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการรู้เท่าทันสื่อโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับการรู้เท่าทันสื่อจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ก่อนเรียนกับหลังเรียน (N=29)

องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อ	ระดับการรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียน			ระดับการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียน			ร้อยละพัฒนาการ
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	
1. การเข้าถึงสื่อ	2.92	0.86	ปานกลาง	3.97	0.74	ดี	50.48
2. การวิเคราะห์สื่อ	3.11	0.95	ปานกลาง	4.19	0.80	ดี	57.14
3. การตีความสื่อ	3.17	0.95	ปานกลาง	4.07	0.81	ดี	49.18
4. การสร้างสรรค์สื่อ	2.88	0.91	ปานกลาง	4.10	0.80	ดี	57.55
รวม	**3.02**	**0.93**	**ปานกลาง**	**4.08**	**0.79**	**ดี**	**53.53**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน จำแนกตามองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนเท่ากับ 3.02 อยู่ในระดับปานกลาง และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันสื่อเท่ากับ 4.08 โดยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีร้อยละพัฒนาการโดยภาพรวมเท่ากับ 53.53 มีพัฒนาการระดับปานกลาง

3. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน (N=29)

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	μ	σ	แปลผล
1. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.51	0.61	มากที่สุด
2. ด้านครู	4.64	0.69	มากที่สุด
3. ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.46	0.62	มากที่สุด
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.56	0.60	มากที่สุด
รวม	**4.53**	**0.62**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความพึงพอใจของนักเรียนจำแนกตามรายด้าน เห็นได้ว่า ลำดับแรกได้แก่ความพึงพอใจด้านครู มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับต่อมาคือความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 อยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับมากที่สุด

การอภิปรายผล

สำหรับผลการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นเป็นดังนี้

1. จากผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหา ที่พบว่า จากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 90.95 และก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 31.81 อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เป็นการมองภาพเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากสาเหตุที่นักเรียนเลือก โดยเป็นภาพที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งนักเรียนจะเห็นผลกระทบที่ร้อยเรียงกันอันนำไปสู่การแสวงหาและการเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม เมื่อพิจารณาเทียบกับกระบวนการแก้ปัญหา พบว่าเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างชัดเจน ซึ่งนักเรียนสามารถระบุปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุและผลกระทบที่มีลักษณะเป็นภาพผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม พิจารณาร่วมกันถึงแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่กลุ่มนักเรียนคิดว่าเหมาะสม และยังได้ร่วมกันตรวจสอบผลจากการดำเนินการตามวิธีการที่ได้นำเสนอ เป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ละเอียดถี่ถ้วน ส่งผลให้นักเรียนสามารถเข้าใจปัญหาได้อย่างรอบด้าน และแก้ปัญหาอย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ National Innovation Agency (Public Organization) (NIA) Ministry of Science and Technology (2019) ระบุว่า ฉากทัศน์ ช่วยกำหนดทางเลือกหรือสถานการณ์แห่งอนาคตสำหรับประกอบการตัดสินใจในการการวางแผนหรือการกำหนดนโยบายเพื่อรองรับความเป็นไปได้และความไม่แน่นอนของอนาคต และยังสอดคล้องกับ Tonuch (2018) ที่กล่าวว่า ภาพฉากทัศน์ช่วยให้เข้าใจสภาพปัจจุบันและส่งเสริมให้สามารถป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตสำหรับเตรียมการไว้รองรับล่วงหน้า เป็นการลดการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ Shutidamrong (2015) กล่าวว่า กระบวนการมองอนาคตเป็นกระบวนการสร้างทางเลือกในการส่งเสริมหรือรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ เนื่องจากกระบวนการสร้างภาพอนาคตสามารถกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมระดมความคิดเห็น และช่วยฝึกทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับ Kelly (2015) และ Mariappan, Shih & Schrader (2019) กล่าวว่า เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับประยุกต์สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนมีระดับการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.91) อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานนั้น เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหา ผ่านการใช้กระบวนการกลุ่มในการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับ องค์การ Unesco (2011) กล่าวว่า แนวทางการสอนการรู้เท่าทันสื่อควรเป็นการสอนที่เน้นการวิเคราะห์เจาะลึกเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สืบค้นอย่างลึกซึ้งทุกแง่มุม

ของเหตุการณ์ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจถึงสาเหตุของเหตุการณ์ที่นำมาศึกษาอย่างลึกซึ้ง เช่น การวิเคราะห์ภาพยนตร์ เพื่อหาสาเหตุหรือปัจจัยของสถานการณ์ นอกจากนี้ ครูสามารถใช้การสาธิตหรือการจำลองเหตุการณ์ขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจเนื้อหาที่ต้องการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Sawatdiruk et al. (2016) นักเรียนมีพฤติกรรมการรับข้อมูลจากสื่อด้านความถี่ในการรับข้อมูลจากสื่อแต่ละประเภท ลำดับตามชั่วโมงการรับข้อมูลพบว่า ประเภทสื่ออินเทอร์เน็ตมีการเข้าถึงมากที่สุดเพื่อความบันเทิง เพื่อทำให้สังคมยอมรับ เพื่อแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.62) อาจเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานนั้นทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในการนำเอาข้อมูลที่สืบค้นได้มาใช้ในการอภิปราย ทำความเข้าใจ และสามารถตัดสินใจแนะนำแนวทางสำหรับการป้องกันและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สืบค้นความรู้และข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย อีกทั้งการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้คัดเลือกสถานการณ์ที่นำมาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ อันเป็นภัยพิบัติหรือเป็นสภาพปัญหาที่นักเรียนสามารถพบได้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอยู่ในบริบทแวดล้อมของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์สถานการณ์หรือปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและชุมชน โดยนักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ความเป็นเหตุผล ใช้กระบวนการกลุ่มร่วมกันนำเอาข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นมาสรุปเป็นปัจจัยหรือสาเหตุของเหตุการณ์ที่ศึกษา เพื่อเลือกปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบที่รุนแรงในอนาคตมาจินตนาการและสร้างเป็นภาพที่เป็นไปได้ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากเหตุการณ์ปัจจุบันมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นผลกระทบที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้หรือไม่ก็ได้ จากนั้น จึงร่วมกันแสวงหาแนวทางการป้องกันหรือแก้ปัญหา เพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการลดการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ตลอดจนเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับภาพอนาคตที่คาดการณ์ไว้ ผ่านเหตุการณ์หรือสถานการณ์ภัยพิบัติที่หลากหลาย ใกล้ตัว และมีโอกาสเกิดขึ้นจริง จึงทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจและอยากเรียนรู้ ไม่รู้สึกเบื่อหน่าย สอดคล้องกับ Rattanasupa (2016) กล่าวว่า การสอนจะประสบความสำเร็จมากเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นอย่างดีนับได้ว่าการจัดการเรียนรู้สำเร็จไปแล้วกว่าครึ่ง เช่นเดียวกันกับที่ Thavakul (2012) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ เพราะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการสอนสูงมากครูต้องพยายามสร้างสิ่งจูงใจให้เกิดขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ และมีความสนใจต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Sinlarat (2018) ได้ระบุว่าการจัดการเรียนรู้โดยฉากทัศน์เป็นฐานส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ใหม่ด้วยตนเองรวมทั้งสร้างความรู้ร่วมกันในกลุ่ม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี เช่นเดียวกันกับที่ Khwanmueang (2018) ที่ระบุว่าขั้นตอนการสร้างภาพฉากทัศน์ส่งผลให้เกิดความ พึงพอใจในการกำหนดเรื่องที่จะทำฉากทัศน์ที่เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและรู้สึกร่วมกันว่าจำเป็นต้องแก้ปัญหาร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Copley (2017) กล่าวว่า ระดับความพึงพอใจเป็นสิ่งสะท้อนความตั้งใจและความรู้สึกดีจากการเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอที่ได้จากการวิจัย

1. เนื้อหาสำหรับนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ควรเป็นสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียน หรือนักเรียนสามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวัน เช่น เป็นสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นเป็นประจำในบริบทแวดล้อมนักเรียน จะทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ปัญหา

2. ในการสอนเรื่องภัยพิบัติทางธรรมชาติ ครูควรมีการปรับพื้นฐานความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับความรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของประเทศไทยและหลักการพิจารณาข้อมูลที่ดีที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันก่อนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ดำเนินการสืบค้นความรู้

3. ผู้สอนควรแจ้งผลการตรวจและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียนทันทีหรือก่อนเริ่มต้นกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป เพื่อให้นักเรียนได้ทราบจุดเด่นและข้อจำกัด รวมทั้งความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานกับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีอื่น เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้แบบชุดการเรียนรู้ เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานในเนื้อหาอื่น เช่น เนื้อหาในสาระศาสนา ศีลธรรม เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานกับการพัฒนาตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนานักเรียนให้สามารถวิเคราะห์สาเหตุ/ปัจจัยการเกิดสถานการณ์ และสร้างภาพจินตนาการผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างแน่นอนจากปัจจัยหรือสาเหตุของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อวางแผนป้องกันหรือแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาของนักเรียนอย่างชัดเจน นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การฝึกการทำงานแบบร่วมมือ รวมถึงเป็นการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ โดยสามารถเลือกข้อมูลที่ดีมีคุณภาพสำหรับเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อให้ได้แนวทางการป้องกันหรือแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ เป็นการปลูกฝังให้เยาวชนของประเทศเป็นทรัพยากรบุคคลที่สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและปรับตัวให้มีความได้เปรียบในเวทีการแข่งขันได้ นอกจากนี้นักเรียนสามารถนำความรู้และความสามารถไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น โดยการเป็นผู้นำในการแสวงหาข้อมูล แลกเปลี่ยน

ความรู้ร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาในการวิเคราะห์ปัญหาในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน รวมทั้งการนำเสนอวิธีการในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับวัยและบริบทของนักเรียนได้อย่างดีอีกด้วย

References

Chamrunsuk, N. (2018). *Thailand 4.0 is still worrisome when "Thai Children" still cannot use the media and technology.* Retrieved from https://mgronline.com/qol/detail/9610000003736 (In Thai)

Chareonwongsak, K. (2007). *Problem solving skills, a necessary issue for Thai children*. Retrieved from http://www.kriengsak.com/node/1006 (In Thai)

Chuachai, S. (2019). A comparison of the effects of inquiry teaching method (5E) and simulation teaching method on media literacy of student teachers of Education Faculty, Srinakharinwirot University. *Journal of Education Research Faculty of Education, Srinakharinwirot University, 14*(2), 241-254. (In Thai)

Copley, L. (2017). *6 reasons why customer satisfaction is important.* Retrieved from https://www.allaboutcalls.co.uk/the-call-takers-blog/6-reasons-why-customer-satisfaction-is-important

Dudhagundi, D. (2016). *Scenario-based Learning: What Is It & Why Do You Need It?.* [Blog]. Retrieved from https://blog.commlabindia.com/elearning-design/scenario-based-learning-what-and-why

Kanjanawasee, S. (2013). *Classical test theory*. (7thed.). Bangkok: The publisher of Chulalongkorn University. (in Thai)

Kelly, Rob. (2015). *Scenario-Based Learning in the Online Classroom*. Retrieved from https://www.facultyfocus.com/articles/online-education/scenario-based-learning-in-the-online-classroom/

Khwanmueang. P. (2018). Refer in Sinlarat, P. (2018). *Conceptual thinking: Thinking for the future.* (2nd edition). Bangkok: DPU Coolprint Dhulakij Pundit University. (In Thai)

Kövi, H. and Spiro K. (2013). *How to Engage Learners with Scenario-based Learning*. Retrieved from https://www.learningsolutionsmag.com/articles/1108/how-to-engage-learners-with-scenario-based-learning

Mariappan, J., Shih, A., Schrader, P.G. (2019). *Use of Scenario-Based Learning Approach in Teaching Statics*. California State Polytechnic University, Pomona.

Ministry of Education. (2008). *Basic Education Core Curriculum 2008*. Bangkok: Ministry of Education. (In Thai)

Ministry of Education. (2014). Guidelines for measuring and evaluating of learning according to the Basic Education Core Curriculum 2008. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand Publishing House. (In Thai)

National Innovation Agency (Public Organization) (NIA) Ministry of Science and Technology (2019). *Future scenario building and analysis*. Bangkok: National Innovation Agency Public Organization) (NIA) Ministry of Science and Technology, National Innovation Agency Ministry of Science and Technology. (In Thai)

Panyapayatjati, C. (2014). Teaching children to know “Media" parents is the beginning. Retrieved from https://www.thaihealth.or.th/Content/25079- Teaching children to know%20 “media” Parents is the beginning.html (In Thai)

Phinla, W. (2017). Guidelines for learning management in Social Studies in the development of critical thinking skills for the 21st century learners. *Parichart Journal Thaksin University. 30*(1), 13-34. (In Thai)

Phinla, W., & Phinla, W. (2018). *Learning management Social Studies in the 21st century*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)

Phongphaew, N. (2014). Futuristic scenarios in educational management of multicultural areas under the ASEAN Community. (Master of Education Thesis Graduate school, Chiang Mai University). (In Thai)

Rattanasupa, P. (2016). *Creating and development of research instruments: Learning management plan.* Retrieved from http://drprasit.blogspot.com/2016/06/blog-post_8.html (In Thai)

Sathongniam, K. (2013). *Little Scientist House, lay the foundation for Thai children towards the future.* Dailynews. Retrieved from http://www.dailynews.co.th/Content.do?contentId=50718 (In Thai)

Sawatdiruk, A., Jaisanit, P., Rattanasimakul, K., & Ratanachuwong, S. (2016). Development of Learning package promotion media literacy of students in educational opportunity schools under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 3. *Journal of Social Academic. 9*(3), 122-138. (In Thai)

Sinlarat, P. (2018). *Conceptual thinking: Thinking for the future.* (2nd edition). Bangkok: DPU Coolprint Dhulakij Pundit University. (In Thai)

Shutidamrong, F. (2015). Scenario analysis for sustainable natural resources and environmental planning. *Journal of Environmental Management, 11*(1), 114-135. (In Thai)

Srisaard, B. (2010). *Preliminary research*. (8th ed.). Bangkok: Suveeriyasan. (In Thai)

Thavakul, J. (2012). *The satisfaction with learning of certificate students in Commercial first year, second year and third year of Chacherngsao Vocational College*. (Master of Education Thesis Graduate school, Chacherngsao Vocational College). (In Thai)

Tonuch, T. (2018). In Paitoon Sinlarat. (2018). *Conceptual thinking*: Thinking for the future. (2nd edition). Bangkok: DPU Cooprint Dhurakij Pundit University. (In Thai)

Unesco. (2011). *Media and information literacy curriculum for teachers.* The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

ผลการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลที่มีต่อมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

Effects of Using POGIL on the Science Concepts and Collaborative Skills of Grade 4 Students

นิตยา วงค์ใน, สมเกียรติ อินทสิงห์ และนทัต อัศภาภรณ์

Nittaya Wongnai, Somkiart Intasingh and Natad Assapaporn

สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Division of Curriculum, Teaching and Learning Technology,

Faculty of Education, Chiang Mai University

E-mail: nittaya65.wongnai@gmail.com, somkiart.int@cmu.ac.th, natad.a@cmu.ac.th

(Received : April 20, 2020 Revised : June 12, 2020 Accepted : June 19, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล และ 2) ศึกษาทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนระหว่างเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านนาพูน อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล จำนวน 9 แผน แบบวัดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และแบบสังเกตทักษะการทำงานแบบร่วมมือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ร้อยละพัฒนาการ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนร้อยละพัฒนาการเท่ากับ 62.47 ถือว่ามีพัฒนาการในระดับสูงและทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนระหว่างเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล อยู่ในระดับดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 93.58

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการทำงานแบบร่วมมือ

Abstract

The objectives of this research were 1) to compare of scientific concepts of students during the pretest and posttest, by using the POGIL learning process, and 2) to study the cooperative skills of students during their studies using the POGIL learning process. The population was 20 students in grade 4, during the second semester in the academic year of 2019 at Ban Napoon School, Wang Chin District, Phrae Province.The instruments used to collect data were 9 learning management plans using the POGIL learning process, conceptual science test, and observation form for cooperative skills. Quantitative data were analyzed by means, percentages, gain scores, and standard deviation. The results were as follows: 1) Scientific concepts of students after study were higher than prior to learning with gain score at 62.47 %. The learning development was at a high level. And 2) Collaborative skills of students during study by using the learning POGIL has an excellent level at 93.58 %.

Keywords: POGIL, Science concepts, Collaborative skills

บทนำ

การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันได้มุ่งเน้นการนำทฤษฎีมาผ่านกระบวนการและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตมีความสามารถในการปรับตัว รวมถึงการเข้าใจในธรรมชาติ การมีทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการเชื่อมโยงความคิดถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมาก ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่ได้เน้นแบบบรรยายมากกว่าการลงมือปฏิบัติ ประกอบกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ขาดความหลากหลาย ไม่น่าสนใจ การจัดการเรียนรู้ของครูจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะ มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ดังที่ Dechakup & Yindsuk (2016) กล่าวว่า “ครูเป็นบุคคลสำคัญที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดในชีวิตของการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจดีในความรู้ ทั้งความรู้พื้นฐานและความรู้ทางวิชาชีพ เป็นผู้มีทักษะศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ มีคุณธรรมและเป็นนักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกอปรด้วยการเป็นนักเรียนรู้ (Learner) เป็นผู้นำ (Leader) ตลอดจนเป็น นวัตกร (Innovator) ผู้สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้”

จากผลการทดสอบและผลการใช้แบบฝึกหัด การปฏิบัติกิจกรรมการทดลอง และการใช้แบบทดสอบย่อยกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านนาพูน อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 พบว่า นักเรียนไม่สามารถนำความรู้ในเนื้อหาที่ได้เรียนรู้แล้วมาเชื่อมโยงในเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ใหม่ได้ ทำให้นักเรียนขาดมโนทัศน์ในสิ่งที่เรียน นักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานแบบแข่งขัน ทำให้ผู้ที่เรียนช้ากว่าตามงานไม่ทัน ในกลุ่มไม่มีการแบ่งหน้าที่การทำงานของสมาชิกแต่ละคน หากผู้เรียนขาดมโนทัศน์

จะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และเกิดความเบื่อหน่าย ไม่ชอบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ตามที่ Susuorat (2008) กล่าวว่า “สาเหตุหนึ่งที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการคิดของนักเรียนเกิดขึ้นจากรูปแบบหรือวิธีการสอนของครู โดยครูมักจะสอนให้เด็กท่องจำมากกว่าที่จะสอนให้เด็กคิด ไม่สอนให้เกิดมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอด ขาดมโนทัศน์ในสิ่งที่เรียน ทำให้นักเรียนมีระดับความสามารถในการคิดไม่ดีเท่าที่ควรเพราะมโนทัศน์เป็นโครงสร้างทางสติปัญญาที่เป็น พื้นฐานของการคิดทุกประเภท” ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย นักการศึกษา ครูอาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรมีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ให้รูปแบบการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและมีความหลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ดังที่ Dechakup & Yindsuk (2016) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า “ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะของการเป็นครูมืออาชีพ อันประกอบด้วยความมีจิตวิญญาณของความเป็นครู และสร้างแรงบันดาลใจพัฒนาตนเองให้มีความเป็นครูที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ” ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทตนเองเป็นผู้อำนวยความสะดวก กล่าวคือ เป็นผู้จัดประสบการณ์ แล้วจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนใช้เป็นแนวทางในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนามโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ พบว่าได้มีงานวิจัยที่มีผู้นำกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล (Process oriented guided inquiry learning: POGIL) ที่สามารถนำมาพัฒนาทักษะความสามารถด้านการแก้ไขปัญหา รวมถึงการสร้างมโนทัศน์ของนักเรียน ซึ่ง Hanson (2006) ระบุว่า กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล ได้ถูกพัฒนาเมื่อปี 1994 ในมหาวิทยาลัย Stony brook ประเทศสหรัฐอเมริกา เขาได้เปลี่ยนรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนจากครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงทางเดียว เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ผ่านกระบวนการคิดและมีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำชี้แนะและอำนวยความสะดวก ซึ่งขั้นตอนของรูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล มี 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นระบุความต้องการที่จะเรียนรู้ 2) การเชื่อมโยงความเข้าใจเดิม 3) ขั้นสำรวจค้นคว้า 4) ขั้นการสร้างมโนทัศน์ 5) ขั้นการประยุกต์ความรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติ 6) ขั้นการประยุกต์ความรู้ในบริบทใหม่ และ 7) ขั้นสะท้อนความคิดกระบวนการ ต่อมาได้มีนักวิจัยที่นำการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลมาใช้กับการเรียนการสอน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Pootadto (2016) และ Irwanto et al. (2018) พบว่า วิธีการวิเคราะห์ตัวอย่างมโนทัศน์สามารถพัฒนาความเข้าใจมโนทัศน์และการเรียนรู้แบบโพกิลสามารถส่งเสริมให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียน ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอีกด้วย

ในการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลประกอบกับการใช้ทักษะการเรียนแบบร่วมมือ (Collaboration) ซึ่งวิธีการนี้ทำให้นักเรียนทำงานร่วมกัน หรือทำให้การทำงานเป็นทีมประสบความสำเร็จ เป็นวิธีการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนาทักษะการเรียนรู้ โดยมีวิธีการจัดการดังนี้ Dechakup & Yindsuk (2017) แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ คละความถนัด แบบคละความสามารถ คละความสนใจ ซึ่งโดยทั่วไปมีจำนวน 4 คน สมาชิกแต่ละคนทำหน้าที่ของตน ในการทำงานแบบร่วมมือ

รวมพลังนี้เน้นให้นักเรียนเก่ง หรือนักเรียนที่มีความสามารถสูงช่วยเหลือนักเรียนที่มีความสามารถอ่อนหรือนักเรียนเรียนช้า เพื่อไม่ทิ้งคนใดคนหนึ่งไว้ หรือช่วยให้ทุกคนบรรลุผลการเรียนรู้เหมือนกัน

จากแนวคิด ประเด็นปัญหา การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ผลการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลที่มีต่อมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านนาพูน อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ เพื่อให้นักเรียนมีการเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน สามารถเชื่อมโยง และสามารถนำความรู้นั้นมาใช้ในเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ใหม่ มีมโนทัศน์ในสิ่งที่เรียน เข้าใจหลักการและมีทักษะทางวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนบรรลุผลการเรียนรู้ อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อันจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล

2. เพื่อศึกษาทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนระหว่างเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านนาพูน อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำนวน 20 คน

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ คือ เนื้อหาในวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต ประกอบด้วย การจัดกลุ่มสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายของพืช การศึกษากลุ่มพืชดอก ความหลากหลายของสัตว์ หน้าที่ของส่วนต่าง ๆ ของพืชดอก การศึกษาท่อลำเลียงของพืช การคายน้ำของพืช การสร้างอาหารของพืช และส่วนประกอบของดอก

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล

ตัวแปรตาม คือ มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการทำงานแบบร่วมมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล จำนวน 9 แผน จำนวน 27 ชั่วโมง ดำเนินจัดการเรียนรู้ใน 7 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ Hanson (2006) ได้แก่ ขั้นที่ 1 ระบุความต้องการที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การเชื่อมโยงความเข้าใจเดิม ขั้นที่ 3 สำรวจค้นคว้า ขั้นที่ 4 การสร้างมโนทัศน์ ขั้นที่ 5 การประยุกต์ความรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติ ขั้นที่ 6 การประยุกต์ความรู้ในบริบทใหม่ และ ขั้นที่ 7 สะท้อนความคิดกระบวนการ ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้นี้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

2. แบบวัดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็น มโนทัศน์เชิงบรรยาย มโนทัศน์เชิงความสัมพันธ์ และมโนทัศน์เชิงทฤษฎี ด้านละ 10 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวมทั้งหมด 30 คะแนน ผู้วิจัยหาคุณภาพเครื่องมือเกี่ยวกับความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณา พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence; IOC) อยู่ในช่วง 0.60-1.00 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) จากการนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผ่านการเรียนรู้ในเนื้อหามาแล้ว จำนวน 30 คน มีค่าเท่ากับ 0.94

3. แบบสังเกตทักษะการทำงานแบบร่วมมือ มีลักษณะการบันทึกตามหัวข้อและประเมินเทียบกับรูบริคส์ ใช้สังเกตระหว่างนักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน สังเกตทักษะการทำงานแบบร่วมมือ 5 ด้าน คือ ความสามารถรู้จักตนเอง ความสามารถเข้าใจผู้อื่น ความมีระบบ ความสามารถปรับตัว และความสามารถในการตัดสินใจ ใช้เวลา 27 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 27 ครั้ง โดยให้คะแนนตามระดับคุณภาพที่เป็นตัวเลข 4 ระดับ คือ ระดับดีมาก (4) ระดับดี (3) ระดับพอใช้ (2) และระดับปรับปรุง (1) ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นจากองค์ประกอบของทักษะการทำงานแบบร่วมมือ ผู้วิจัยหาคุณภาพเครื่องมือเกี่ยวกับความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณา พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.60-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในช่วงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยมีรูปแบบการวิจัยแบบ One group pretest- posttest design

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคะแนนร้อยละพัฒนาการ (Development score or gain score: GS%) ของคะแนนที่ได้

1. สูตรคะแนนร้อยละพัฒนาการ (Kanjanawat, 2014) คือ

$$GS\% = \frac{(Y-X)}{(F-X)} \times 100$$

เมื่อ GS% คือ คะแนนร้อยละของพัฒนาการผู้เรียน (คิดเป็นร้อยละ)
X คือ คะแนนวัดครั้งก่อน (คะแนนก่อนเรียน)
Y คือ คะแนนวัดครั้งหลัง (คะแนนหลังเรียน)
F คือ คะแนนเต็ม

และกำหนดแปลผลตามเกณฑ์การแปลผล (Kanjanawat, 2014) ดังนี้

ร้อยละ 0 - 20 หมายถึง ไม่มีพัฒนาการ
ร้อยละ 21 - 40 หมายถึง มีพัฒนาการระดับต้น
ร้อยละ 41 - 60 หมายถึง มีพัฒนาการระดับกลาง
ร้อยละ 61 - 80 หมายถึง มีพัฒนาการระดับสูง
ร้อยละ 81 - 100 หมายถึง มีพัฒนาการระดับสูงมาก

2. เกณฑ์การแปลผลการประเมินมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนกำหนดดังนี้ (Ministry of Education, 2014)

ร้อยละ 80 - 100 หมายถึง ดีเยี่ยม
ร้อยละ 70 - 79 หมายถึง ดี
ร้อยละ 60 - 69 หมายถึง พอใช้
ร้อยละ 50 - 59 หมายถึง ค่อนข้างต่ำ
ร้อยละ 0 - 49 หมายถึง ไม่ผ่าน

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์โดยภาพรวมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล (N = 20)

คะแนน		คะแนนเต็ม	คะแนน			แปลผล	ร้อยละพัฒนาการ
			ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	ร้อยละ		
มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์	ก่อนทดลอง	30	11.75	0.49	39.17	ไม่ผ่าน	62.47
	หลังทดลอง	30	23.15	0.42	77.17	ดี	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าหลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์โดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.15 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 77.17 มีค่าร้อยละพัฒนาการของนักเรียนเท่ากับ 62.47 พัฒนาการอยู่ในระดับสูง

2. ผลการศึกษาทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนระหว่างเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และผลการประเมิน ทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียนระหว่างเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล

รายการประเมินทักษะการทำงานแบบร่วมมือ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	ร้อยละ	ผลการประเมิน
1. ความสามารถรู้จักตนเอง	4	3.74	0.23	93.56	ดีเยี่ยม
2. ความสามารถเข้าใจผู้อื่น	4	3.82	0.15	95.60	ดีเยี่ยม
3. ความมีระบบ	4	3.61	0.27	90.25	ดีเยี่ยม
4. ความสามารถปรับตัว	4	3.87	0.13	96.81	ดีเยี่ยม
5. ความสามารถในการตัดสินใจ	4	3.67	0.23	91.67	ดีเยี่ยม
รวม	**20**	**18.72**	**0.91**	**93.58**	**ดีเยี่ยม**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีทักษะการทำงานแบบร่วมมือเฉลี่ยโดยภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีเยี่ยม (ร้อยละ 93.58)

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลจำแนกตามประเด็นดังนี้

1. การประเมินมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลอยู่ในระดับ ดี ซึ่งมีค่าร้อยละพัฒนาการของนักเรียนเท่ากับ 62.47 อาจเป็นเพราะกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลช่วยพัฒนามโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ดังจะเห็นได้จากขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นระบุความต้องการที่จะเรียนรู้ ขั้นที่ 2 การเชื่อมโยงความเข้าใจเดิม ขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจค้นคว้า ขั้นที่ 4 ขั้นการสร้างมโนทัศน์เป็นขั้นที่ได้เน้นกระบวนการคิดให้นักเรียนสามารถสร้างมโนทัศน์ จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมีการระดมสมอง ขั้นที่ 5 ขั้นการประยุกต์ความรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติ เป็นขั้นที่เน้นกระบวนการกลุ่ม ขั้นที่ 6 ขั้นการประยุกต์ความรู้ในบริบทใหม่ สมาชิกแต่ละกลุ่มจะนำความรู้ ความคิดรวบยอดที่นักเรียนสร้างขึ้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือสถานการณ์ใกล้เคียง ที่จะส่งผลให้นักเรียนขยายขอบข่ายความเข้าใจของมโนทัศน์นั้น ๆ มากขึ้นด้วย และขั้นสุดท้ายขั้นที่ 7 ขั้นสะท้อนความคิดกระบวนการ สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะช่วยกันให้คะแนนการทำงานของกลุ่มตนเอง สะท้อนจุดเด่น ข้อบกพร่องพร้อมบอกถึงแนวทางการแก้ไขของข้อบกพร่องนั้น อีกทั้งกิจกรรมที่จัดโดยกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลสามารถช่วยพัฒนาทั้งทักษะกระบวนการและความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาไปพร้อมกัน สอดคล้องกับ Hanson (2006) ที่ได้กล่าวถึงห้องเรียนที่มีกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลไว้ว่า ครูเป็นผู้แนะนำนักเรียนในกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะและการพัฒนาความเข้าใจของนักเรียน ครูทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกที่มี 4 บทบาทได้แก่ ติดตาม, ประเมิน, อำนวยความสะดวกและประเมินผล ประกอบกับบทบาทของผู้เรียนที่สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะมีบทบาทที่แตกต่างกันออกไป เพื่อนในกลุ่ม

สามารถให้ความช่วยเหลือกันได้มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ทำให้กิจกรรมและการเกิดมโนทัศน์ของนักเรียนดียิ่งขึ้น เช่นเดียวกับที่ Opara (2014) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเกี่ยวกับปริมาณสารสัมพันธ์ผ่านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบโพกิล ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนวิทยาศาสตร์พิเศษใน Anambra รัฐไนจีเรีย จำนวน 145 คน 10 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบทดสอบปรนัย 20 ข้อ และแบบสังเกตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามหลักสูตร SS2 เรื่องปริมาณสารสัมพันธ์ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบโพกิลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปริมาณสารสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบวงจรการเรียนรู้ 5E อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ Potgieter (2015) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบโพกิลที่มีต่อการพัฒนามโนทัศน์และผลสัมฤทธิ์เรื่องปริมาณสารสัมพันธ์และปฏิกิริยารีดอกซ์กับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำนวน 50 คน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้สิบสอบแบบแนะนำเน้นกระบวนการมีคะแนนเฉลี่ย มโนทัศน์และผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มควบคุมและยังพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีความมั่นใจในการส่วนร่วมในชั้นเรียนและมีพัฒนาการในการทำงานเป็นกลุ่มเพิ่มขึ้น และยังสอดคล้องกับ Chairiah, Purwoko, & Hadisaputra (2018) ที่ศึกษาการพัฒนาแนวคิดการเรียนรู้แบบ POGIL (การเรียนรู้เชิงกระบวนการแบบเน้นกระบวนการ) การควบคุมแนวคิดในการปรับปรุงนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 8 วัสดุพื้นฐานของกรด ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมในเมืองสองแห่ง เครื่องมือที่ใช้ คือการพัฒนาซอฟต์แวร์การเรียนรู้ที่ใช้สารเคมีแบบ POGIL ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ และแผ่นกิจกรรมของนักเรียน ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 4 คน พบว่า การเรียนรู้แบบ POGIL (กระบวนการเรียนรู้แบบสืบหาข้อมูลเชิงกระบวนการ) มีความถูกต้องใช้งานได้จริงและมีประสิทธิภาพในการปรับปรุงผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้รับเฉลี่ย 72.26 ถึง 78.57% ของนักเรียนทั้งหมด

2. จากผลการวิจัยพบว่า การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล สามารถส่งเสริมทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการทำงานแบบร่วมมือโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม (ร้อยละ 93.58) อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลทั้ง 7 ขั้นตอนช่วยส่งเสริมการทำกิจกรมกลุ่ม มีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างดำเนินการเรียนรู้ ในขั้นตอนที่ 7 นักเรียนได้มีโอกาสประเมินและสะท้อนผลการเรียนรู้ของกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกับออกไปเป็นทั้งผู้จัดการ ผู้บันทึก ผู้สะท้อนปัญหา และผู้นำเสนอ สอดคล้องกับ Nuengchaloem (2015) ที่กล่าวถึงการรู้วิทยาศาสตร์แบบร่วมมือกันว่าเป็นการให้ผู้เรียนได้ร่วมแรงร่วมใจในการค้นคว้าหาความรู้ เป็นการบูรณาการทั้งด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญา เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้เรียนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รู้จักคิดรู้จักพูดรู้จักวางตัวและแสดงพฤติกรรมที่เป็นมารยาททางสังคมสามารถปรับตัวและควบคุมอารมณ์ตามสภาพแวดล้อมได้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมจากกลุ่มเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนเข้าสู่สังคมและการทำงานในโลกสมัยใหม่ และยังเป็นการเตรียมคนให้มีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดและลงมือทำในสิ่งที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้ ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดพูดคุยฟังอ่าน เขียนและสะท้อน

ความคิดผ่านกระบวนกลุ่ม เป็นการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับสภาพชีวิตจริงเมื่อเรียนทำงานและดำรงชีวิตในสังคม ผู้เรียนย่อมต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคลรอบข้างร่วมรับรู้ร่วมตรวจสอบความรู้และลงมือทำงานร่วมกับกลุ่ม เช่นเดียวกับ Pootadto (2016) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการใช้การเรียนรู้สืบสอบแบบแนะนำเน้นกระบวนการที่มีต่อมโนทัศน์ทางเคมีและความสามารถในการวิเคราะห์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 1 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดมโนทัศน์ทางเคมี และแบบวัดความสามารถในการวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสถิติทดสอบที (t-test) คะแนนมาตรฐาน พบว่า 1) นักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนรู้สืบสอบแบบแนะนำเน้นกระบวนการได้คะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์เชิงพรรณนาและเชิงทฤษฎีมีค่าเท่ากับ 82.45 และ 72.81 ตามลำดับ 2) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของมโนทัศน์ทางเคมีหลังการทดลองสูงกว่าการทดลองอย่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการวิเคราะห์คิดเป็นร้อยละ 78.43 4) หลังการทดลอง นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการวิเคราะห์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อจำแนกตามประเภทของความสามารถในการวิเคราะห์นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการวิเคราะห์ทั้ง 3 ประเภทคือ วิเคราะห์หน่วยย่อยวิเคราะห์ความสัมพันธ์และวิเคราะห์หลักการหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การนำกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลมาใช้ ผู้สอนควรชี้แจงเกี่ยวกับข้อปฏิบัติหรือข้อตกลงให้ทุกกลุ่มทราบอย่างชัดเจนและทั่วถึง เช่น บทเรียนที่จะสอนและจุดประสงค์ของแต่ละเรื่อง เกณฑ์การให้คะแนนกลุ่ม และแบบประเมินต่าง ๆ ในกิจกรรมเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้เป็นทิศทางและเข้าใจเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล ในขั้นที่ 2 ขั้นการเชื่อมโยงความเข้าใจเดิม ผู้สอนควรมีการใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความคิด ที่จะส่งผลให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์เพิ่มากขึ้น

3. การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลในขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจค้นคว้า จะใช้เวลาค่อนข้างนาน ดังนั้นในการกำหนดเวลาในแต่ละกิจกรรมควรมีการกำหนดเวลาให้นักเรียนอย่างชัดเจน กิจกรรมควรเน้นผู้เรียนรายบุคคลให้เกิดทักษะมากที่สุดและพิจารณาหัวข้อให้เหมาะสม

4. การดำเนินการทำกิจกรรมกลุ่ม ที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงควรให้นักเรียนได้ฝึกจากการปฏิบัติเป็นไปอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทหน้าที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างแท้จริง และมีการทำงานอย่างเป็นระบบ

5. การนำกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อาจใช้เวลากันต่อเนื่องหลายแผน ควรมีการแบ่งขั้นตอนและเวลาอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงธรรมชาติของการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล มาพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียนในรายวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ วิทยาการคำนวณ การงานอาชีพ เป็นต้น เนื่องจากเป็นกระบวนการที่มีวิธีการที่เน้นกระบวนการทำงาน การวางแผนเป็นขั้นเป็นตอน

2. ควรมีการศึกษากระบวนการ วิธีการหรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นที่นอกเหนือจากกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล เช่นกิจกรรมการเรียนแบบ Collaborative learning Science Concepts เพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานแบบร่วมมือของนักเรียน และการเกิดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน

3. ควรมีการนำกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลมาเปรียบเทียบกับกระบวนการเรียนรู้อื่น เช่น การเปรียบเทียบกับกระบวนการเรียนรู้แบบ 5E เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

จากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ครูสามารถนำกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลมาจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียนในรายวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ วิทยาการคำนวณ การงานอาชีพ อีกทั้งเผยแพร่วิธีสอนและขยายผลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครู บุคลากรในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียน ชุมชน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่มีวิธีการที่เน้นกระบวนการทำงาน การวางแผนเป็นขั้นเป็นตอน การทำงานแบบร่วมมือ เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดมโนทัศน์มีการทักษะการทำงานแบบร่วมมือทำให้เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านนาพูนและชุมชนอื่น ๆ มีความสมัครสมานสามัคคี มีทักษะการทำงานและการวางแผนอย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดีคุณภาพของชุมชนและสังคมต่อไป

References

Chairiah, Y., Purwoko, A., & Hadisaputra, S. (2018). Development Of Learning Based POGIL (Process Oriented Guided Inquiry Learning) Concept Control In Improving Student Senior High School 8 Mataram Acid Base Materials. IOSR *Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME), 8*(3), 4-6.

Dechakup, S. & Yindsuk, P. (2016). *Learning management in the 21st century*. (4th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)

Dechakup, S. & Yindsuk, P. (2017). *Teacher 7C Skills 4.0*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)

Hanson, D.M. (2006). *Instructor's guide to process-oriented guided-inquiry learning.* Lisle, IL: Pacific Crest.

Irwanto, Saputro, A. D., Rohaeti, E., & Prodjosantoso, A. K. (2018). Promoting Critical Thinking and Problem Solving Skills of Preservice Elementary Teachers through Process-Oriented Guided-Inquiry Learning (POGIL). *International Journal of Instruction, 11*(4), 777-794.

Kanjanawat, S. (2014). *Traditional testing theory*. (7th ed). Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)

Ministry of Education. (2014). *Guidelines for measuring and assessing learning outcomes according to the Basic Education Core Curriculum 2008*. Bangkok: Agricultural Assembly of Thailand. (In Thai)

Nuengchaloem, P. (2015). Science learning in the 21st century. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)

Opara, M. F. (2014). Improving Students Performance in Stoichiometry through the Implementation of Collaborative Learning. *Journal of Education and Vocational Research, 5*(3), 85-93.

Pootadto, K. (2016). Effects of Using Process Oriented Guided-Inquiry learning (Pogil) on Chemistry Concepts and Analyzing Ability of Upper Secondary School Students. *An Online Journal of Education (OJED), 11*(1), 266-281. (In Thai)

Potgieter, M. (2015). *Exploring the effectiveness of POGIL and Chemorganisers in foundation chemistry*. Hatfield: University of Pretoria.

Susuorat, P. (2008). *Development of thinking*. Bangkok: 9119 Printing Techniques. (In Thai)

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล

The Development of Science Process Skills and the Scientific Mind of Grade 7 Students by Using POGIL

ภานัดดา ญาศรี, สมเกียรติ อินทสิงห์ และ นทัต อัศภาภรณ์

Panatda Yasri, Somkiart Intasingh and Natad Assapaporn

สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Division of Curriculum, Teaching and Learning Technology,

Faculty of Education, Chiang Mai University

E-mail: panatda.yasri@gmail.com, somkiart.int@cmu.ac.th, natad.a@cmu.ac.th

(Received : April 20, 2020 Revised : June 12, 2020 Accepted : June 19, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล และ 2) ศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระหว่างและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 33 คน โรงเรียนเพียงหลวง 1 (บ้านท่าตอน) ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล จำนวน 7 แผน แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ และแบบสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละพัฒนาการ และสถิติทดสอบค่าที วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นและบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล นักเรียนมีผลการประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ โดยนักเรียนประเมินตนเอง และโดยครูผู้สอนประเมิน อยู่ในระดับมาก และระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล โดยการสังเกตของครูผู้สอน สรุปได้ว่า ชั่วโมงที่ 1 ถึงชั่วโมงที่ 12 นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ในทางที่ดีขึ้น แต่ในชั่วโมงที่ 13 ถึงชั่วโมงที่ 15

นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ลดลง และดีขึ้นอย่างต่อเนื่องในชั่วโมงที่ 16 ถึงชั่วโมงที่ 21

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were 1) to compare the science process skills of the students before and after using the POGIL, and 2) to study the scientific mind of the students during the lessons and after finishing the lessons with using the POGIL. The research sample was 33 of grade 7 students in the academic year of 2019 in Phiangluang 1 Under The Royal Patronage of Hrh Princess Ubolratana Rajkanya Sirivadhana Parnavadi which was chosen by cluster random sampling. Research tools included 7 learning management plans using the POGIL, scientific process skills test, and the scientific mind observation form. Content validity Quantitative data were analyzed by average, percentage, standard deviation, percentages and gain scores, and t-test. Qualitative data were analyzed by content analysis, issue summary, and descriptive explanation.

The results showed that 1) after using the POGIL, students have significantly improved science process skills higher than prior to the experiment at 0.01 level of significance, and 2) after using the POGIL, students had the scientific mind by self-assessment and by-teacher-assessment score at a very good level. The observation from the author showed the improvement of the scientific mind of the students in the first twelve hours. The level dropped between hours thirteen and fifteen. It became better again after hours sixteen and twenty-one.

Keywords: POGIL, Science process skills, The scientific mind

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) ซึ่งเป็นยุคที่ต้องขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะที่สำคัญในยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่ง Duangpummet & Kaewurai (2017) ได้กล่าวว่า ภาคการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการเตรียมนักเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ สร้างนักเรียนให้เป็นคนรักที่จะเรียนรู้ มีคุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงเป็นการเรียนรู้เพื่อรู้อย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนนักเรียนให้รู้จักปรับตัวแสวงหาความรู้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และด้วยทักษะที่จำเป็นมากขึ้น (Nueachalern, 2015) ดังนั้น วิทยาศาสตร์จึงมีความจำเป็นอย่างมากในการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน เพราะเกี่ยวข้องกับทั้งธรรมชาติและการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆขึ้นมาของมนุษย์ อีกทั้งธรรมชาติของนักเรียนจะเป็นผู้มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองสิ่งใหม่ ซึ่งวิทยาศาสตร์จะช่วยให้นักเรียนได้สำรวจและค้นพบสิ่งใหม่ๆด้วยตนเอง (Das, Amrita & Singh, 2014) เช่นเดียวกับที่ The institute for promotion of teaching science and technology (2013) ได้ระบุว่าการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะและเรียนรู้โดยการค้นพบด้วยตนเองมากที่สุด

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระบุไว้ว่า นักเรียนทุกคนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ การรู้วิทยาศาสตร์นี้ครอบคลุมคุณลักษณะต่างๆ ที่นักเรียนพึงมี ได้แก่ การมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การมีจิตวิทยาศาสตร์ และการมีความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผล ค้นคว้าหาความรู้ และแก้ปัญหาได้ (Ladachat, 2018) รวมทั้งทำให้นักเรียนเกิดทักษะที่สำคัญที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในโลกของยุคสังคมออนไลน์ และยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้ อีกทั้งจุดมุ่งหมายสำคัญของการสอนวิทยาศาสตร์ คือการสอนให้นักเรียนสามารถใช้กระบวนการคิด (Thinking skill) และช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Science process skill) ซึ่ง Klomdee (2018) ได้กล่าวว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หมายถึง ความชำนาญ หรือความสามารถในการใช้ความคิดเพื่อค้นคว้าความรู้ รวมทั้งการแก้ปัญหา ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์เป็นทักษะทางปัญญา (Intellectual skill) ไม่ใช่ทักษะการปฏิบัติด้วยมือ เพราะเป็นการทำงานของสมอง นอกจากนี้ คุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องสอนและฝึกฝนให้กับนักเรียน คือ การส่งเสริมให้นักเรียนมีลักษณะนิสัยและความรู้สึกทางจิตใจที่คล้ายกับนักวิทยาศาสตร์ ที่เรียกว่าจิตวิทยาศาสตร์ (Scientific mind) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้นักเรียนตั้งใจเรียน สนใจเรียน และสามารถแสวงหาความรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ Marzano (2000) ที่กล่าวว่า จิตวิทยาศาสตร์ เป็นมิติที่สำคัญที่สุดของมิติแห่งการเรียนรู้

โรงเรียนเพียงหลวง 1 (บ้านท่าตอน) ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าตอน อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชาติพันธุ์ ในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่ครูสอนโดยการบรรยายหน้าชั้นเรียน เนื่องจากครูยังขาด

ความรู้และเทคนิคเกี่ยวกับวิธีการสอน ทำให้นักเรียนไม่ได้รับการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมแบบรวมกลุ่มเท่าที่ควร นักเรียนบางส่วนทำการทดลองอย่างไม่มีเป้าหมาย ครูชี้แนะอย่างไม่ละเอียดว่าทำการทดลองไปเพื่ออะไร นักเรียนไม่ค่อยได้ถูกกระตุ้นให้เกิดคำถามและไม่ค่อยได้ถูกกระตุ้นให้แสวงหาคำตอบ อีกทั้งนักเรียนบางส่วนไม่ได้ถูกกระตุ้นให้เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ จึงเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ในระดับน้อย ในการทดสอบแต่ละครั้ง ทั้งการทดสอบระหว่างเรียนและทดสอบปลายภาคเรียน นักเรียนจะสอบได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 เกือบทุกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary national education test: O–NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าผลการทดสอบระดับโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2556-2560 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เฉลี่ยเพียงร้อยละ 43.52, 35.80, 38.50, 33.55 และ 30.37 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบกับระดับประเทศ พบว่า มีผลการทดสอบเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ (National institute of education testing service, 2017) สาเหตุที่ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อาจมาจากการที่นักเรียนขาดทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะกระบวนการแสวงหาคำตอบ และขาดพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ Aktamis & Yenice (2010) ที่เชื่อว่าทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการคิดขึ้นสูง สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว พบว่า ปัจจุบันกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นที่ยอมรับมากที่สุดที่จะช่วยให้นักเรียนได้ค้นคว้าคำตอบด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล (Process oriented guided-inquiry learning: POGIL) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผสมผสานระหว่างกระบวนการสืบเสาะหาความรู้กับกระบวนการทำงานร่วมกัน เกิดขึ้นครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1994 นักการศึกษาในสาขาวิชาเคมีของมหาวิทยาลัย Stony Brook ประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล เพื่อใช้พัฒนาการสอนในรายวิชาเคมีในระดับมหาวิทยาลัย โดยเปลี่ยนจากการจัดการเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้ส่งผ่านความรู้สู่นักเรียนเพียงอย่างเดียว มาสู่การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ โดยผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ผ่านการคิดและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ (Geiger, 2010) กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล ช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะ ในกระบวนการเรียนรู้ การคิด การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นกลุ่ม เหมาะสมสำหรับครูที่ต้องการชักจูงนักเรียนให้มีความสนใจใฝ่รู้ มีความกระตือรือร้นในการเรียน เหมาะสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ตามมา (Hanson, 2006) กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล จึงสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิจารณญาณ ความสามารถในการแก้ปัญหา และการสร้างมโนทัศน์ของนักเรียนอีกด้วย ซึ่ง Kussmaul (2012) ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล มีวงจรการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน คือ 1) การสำรวจข้อมูลและตั้งสมมติฐาน (Exploration) 2) การสร้างความคิดรวบยอด (Concept invention) 3) การประยุกต์ใช้ (Application) โดยบทบาทของนักเรียนจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกัน

อย่างชัดเจนภายในกลุ่ม ได้แก่ คนที่ 1 เป็นผู้จัดการ คนที่ 2 เป็นผู้บันทึก คนที่ 3 เป็นผู้วิเคราะห์และสะท้อนผล และคนที่ 4 เป็นผู้พูดหรือนำเสนอ (De Gale & Boisselle, 2015)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตัดสินใจใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเพียงหลวง 1 (บ้านท่าตอน) ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล
2. เพื่อศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระหว่างและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนเพียงหลวง 1 (บ้านท่าตอน) ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 68 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ปี จำนวน 33 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling)

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สาระการเรียนรู้ที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง สารรอบตัว มีหัวข้อย่อย ได้แก่ สารและการจำแนกสาร การเปลี่ยนแปลงของสาร สารบริสุทธิ์ ธาตุกัมมันตรังสี สารประกอบ สารผสม สมบัติของสารบริสุทธิ์และสารผสม

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล

ตัวแปรตาม คือ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล เรื่อง สารรอบตัว จำนวน 7 แผน รวม 21 ชั่วโมง ดำเนินจัดการเรียนรู้ใน 7 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ Hanson (2006) ได้แก่ 1) ขั้นระบุความต้องการที่จะเรียนรู้ (Identify a need to learn) 2) ขั้นการเชื่อมโยงความเข้าใจเดิม (Connect to prior understanding) 3) ขั้นสำรวจค้นคว้า (Exploration) 4) ขั้นการสร้างมโนทัศน์ (Concept invention) 5) ขั้น

การประยุกต์ความรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติ (Practice applying knowledge) 6) ขั้นการประยุกต์ความรู้ในบริบทใหม่ (Apply knowledge in new contexts) 7) ขั้นสะท้อนความคิดกระบวนการ (Reflect on the process) ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้นี้ ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพ พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

2. แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัว มีลักษณะเป็นแบบวัดแบบอัตนัย จำนวน 15 ข้อ ซึ่งจำแนกได้เป็น ทักษะการจำแนกประเภท จำนวน 5 ข้อ ทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล จำนวน 5 ข้อ และทักษะการทดลอง จำนวน 5 ข้อ หาคุณภาพของเครื่องมือโดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence: IOC) อยู่ในช่วง 0.60 – 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากการนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผ่านการเรียนเนื้อหาเรื่อง สารรอบตัว โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลแล้ว จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิแอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.776

3. แบบประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ สำหรับนักเรียนประเมินตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ความสนใจใฝ่รู้หรือความอยากรู้อยากเห็น ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นอดทนและเพียรพยายาม ด้านที่ 3 ความซื่อสัตย์ ด้านที่ 4 ร่วมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านที่ 5 ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น หาคุณภาพของเครื่องมือโดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.60 – 1.00 จำนวน 49 ข้อ และหาค่าความเชื่อมั่น จากการนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผ่านการเรียนเนื้อหา เรื่อง สารรอบตัว โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลแล้ว จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิแอลฟาครอนบาค พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.932

4. แบบประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ สำหรับครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ความสนใจใฝ่รู้หรือความอยากรู้อยากเห็น ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นอดทนและเพียรพยายาม ด้านที่ 3 ความซื่อสัตย์ ด้านที่ 4 ร่วมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านที่ 5 ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น หาคุณภาพของเครื่องมือโดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.60 – 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น จากการนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผ่านการเรียนเนื้อหา เรื่อง สารรอบตัว โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลแล้ว จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิแอลฟาครอนบาค พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.886

5. แบบสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล มีลักษณะเป็นแบบบันทึกพฤติกรรมโดยเขียนบรรยายเชิงคุณภาพ จำนวน 21 ชั่วโมง หา

คุณภาพของเครื่องมือโดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.60 – 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยแจ้งนักเรียนเกี่ยวกับรายละเอียดของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล วัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

2. จัดการเรียนการสอน ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง สารรอบตัว โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล และสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนทุกๆชั่วโมง จำนวน 21 ชั่วโมง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

3. วัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น และประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนจะประเมินตนเองและครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน โดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

4. นำผลคะแนนการวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งผลการประเมินและผลการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียน มาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละพัฒนาการ และสถิติทดสอบค่าที และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นและบรรยายเชิงพรรณนา โดยเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้

1. คะแนนร้อยละพัฒนาการ (Development score or gain score: GS%) มีสูตรการหา (Kanjanawasee, 2013) ดังนี้

$$GS\% = \frac{(Y-X)}{(F-X)} \times 100$$

เมื่อ GS% คือ คะแนนร้อยละของพัฒนาการนักเรียน
X คือ คะแนนวัดครั้งก่อน (คะแนนก่อนเรียน)
Y คือ คะแนนวัดครั้งหลัง (คะแนนหลังเรียน)
F คือ คะแนนเต็ม

เมื่อคำนวณร้อยละพัฒนาการแล้วจึงนำมาแปลผลตามคะแนนระดับพัฒนาการทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ดังนี้

0 – 20	หมายถึง	ไม่มีพัฒนาการ
21 - 40	หมายถึง	มีพัฒนาการระดับต้น
41 - 60	หมายถึง	มีพัฒนาการระดับกลาง
61 - 80	หมายถึง	มีพัฒนาการระดับสูง
81 - 100	หมายถึง	มีพัฒนาการระดับสูงมาก

2. เกณฑ์การวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กำหนดดังนี้ (Ministry of Education, 2014)

ร้อยละ 80 – 100	หมายถึง	ดีเยี่ยม
ร้อยละ 70 – 79	หมายถึง	ดี
ร้อยละ 60 – 69	หมายถึง	พอใช้
ร้อยละ 50 – 59	หมายถึง	ค่อนข้างต่ำ
ร้อยละ 0 – 49	หมายถึง	ไม่ผ่าน

3. เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ กำหนดดังนี้ (Srisaad, 2013)

4.51 – 5.00 คะแนน	หมายถึง	มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.00 คะแนน	หมายถึง	มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.00 คะแนน	หมายถึง	มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50 คะแนน	หมายถึง	มีพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50 คะแนน	หมายถึง	มีพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละพัฒนาการ และสถิติทดสอบค่าที ของผลการวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล (n = 33)

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	คะแนนเต็ม	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			ร้อยละพัฒนาการ	t-test	Sig
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ร้อยละ			
1. ทักษะการจำแนกประเภท	18	5.00	2.46	27.77	13.15	1.54	73.06	62.69	15.339	.000**
2. ทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล	18	0.70	1.47	3.87	12.61	2.17	70.03	68.84	25.368	.000**
3. ทักษะการทดลอง	14	2.30	1.45	16.45	10.06	1.35	71.86	66.32	21.162	.000**
รวม	**50**	**8.00**	**1.79**	**16.00**	**35.82**	**1.69**	**71.64**	**66.24**	**28.432**	**.000****
แปลผล			**ไม่ผ่าน**			**ดี**				

**p < 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยก่อนการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ร้อยละ 16.00 ซึ่งมีทักษะอยู่ในระดับไม่ผ่าน ภายหลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ร้อยละ 71.64 ซึ่งมีทักษะอยู่ในระดับดี และมีร้อยละพัฒนาการในภาพรวมเท่ากับ 66.24 มีพัฒนาการระดับสูง

นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล และทักษะการทดลอง เท่ากับ 73.06, 70.03 และ 71.86 ตามลำดับ ซึ่งมีทักษะอยู่ในระดับดี

2. ผลการศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระหว่างและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล

2.1 ผลการประเมินจิตวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล โดยนักเรียนประเมินตนเอง และโดยครูผู้สอนประเมิน แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผลการประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล

พฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์		ผลการประเมินโดยนักเรียน			ผลการประเมินโดยครูผู้สอน		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านที่ 1	ความสนใจใฝ่รู้ หรือความอยากรู้อยากเห็น	3.79	0.42	มาก	4.32	0.38	มาก
ด้านที่ 2	ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นอดทน และเพียรพยายาม	4.12	0.55	มาก	4.10	0.44	มาก
ด้านที่ 3	ความซื่อสัตย์	4.05	0.43	มาก	4.32	0.28	มาก
ด้านที่ 4	ความใจกว้าง ร่วมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	3.70	0.41	มาก	4.05	0.30	มาก
ด้านที่ 5	ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.96	0.50	มาก	4.24	0.27	มาก
	เฉลี่ยทั้ง 5 ด้าน	**3.92**	**0.46**	**มาก**	**4.21**	**0.33**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล นักเรียนมีผลการประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ โดยนักเรียนประเมินตนเอง และ โดยครูผู้สอนประเมินเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 และ 4.21 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งมีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก

2.2 ผลการศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล

ชั่วโมงสอน	พฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์	
ชั่วโมงที่ 1-3 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 สารและการจำแนกสาร)	ด้านที่ 1	มีนักเรียน 4 คนยกมือถามครูเกี่ยวกับวิธีการทำงานกลุ่ม
	ด้านที่ 2	มีนักเรียนบางคนทำงานเสร็จช้ากว่ากำหนด แต่ก็พยายามทำงานจนเสร็จ
	ด้านที่ 3	แต่ละกลุ่มทำงานด้วยตนเอง ไม่ได้ลอกหรือสอบถามจากกลุ่มอื่น
	ด้านที่ 4	มีสมาชิกเพียง 2-3 คน ในกลุ่มเท่านั้น ที่ร่วมแสดงความคิดเห็น
	ด้านที่ 5	มีนักเรียน 1 คน มาบอกครูว่าไม่อยากทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน

ชั่วโมงสอน		พฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์
ชั่วโมงที่ 4-6 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของสาร)	ด้านที่ 1	นักเรียนยิ้มแย้มแจ่มใส และสอบถามครูบ่อยๆ เช่น “ครูคะ วันนี้พวกหนูจะได้ทำอะไรคะ” หรือ “ครูคะ อยากทำกิจกรรมแล้วค่ะ”
	ด้านที่ 2	มี 1 กลุ่ม เตรียมอุปกรณ์มาไม่ครบ ทำให้การทดลองเสร็จช้า
	ด้านที่ 3	นักเรียนแต่ละกลุ่มจดบันทึกผลการทดลองตามผลที่ตัวเองได้
	ด้านที่ 4	สมาชิกในกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็น ยกเว้นนักเรียนที่มีหน้าที่นำเสนอจะไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น
	ด้านที่ 5	สมาชิกในกลุ่มแบ่งหน้าที่และช่วยกันทำการทดลองจนเสร็จ
ชั่วโมงที่ 7-9 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 สารบริสุทธิ์)	ด้านที่ 1	ช่วงต้นชั่วโมงนักเรียนมีความกระตือรือร้นและยกมือถามครูเป็นครั้งๆ แต่ช่วงการทำกิจกรรม มีนักเรียน 2 คน ที่ง่วงนอน
	ด้านที่ 2	บางกลุ่มมีการทำงานผิดและได้พยายามแก้ไขจนถูกต้อง
	ด้านที่ 3	ช่วงตอบคำถาม แต่ละกลุ่มช่วยกันหาคำตอบ ไม่ได้ลอกคำตอบจากกลุ่มอื่น
	ด้านที่ 4	นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น แต่มีการถกเถียงกันเล็กน้อย
	ด้านที่ 5	สมาชิกในกลุ่มแบ่งหน้าที่และช่วยกันทำงานกลุ่มจนเสร็จ
ชั่วโมงที่ 10-12 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ธาตุกัมมันตรังสี)	ด้านที่ 1	นักเรียนมีความสนใจ ช่วยกันศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือเรียนและอินเตอร์เน็ต
	ด้านที่ 2	มีนักเรียน 3 กลุ่ม ทำงานเสร็จไม่ทันตามเวลาที่กำหนด ครูให้นำกลับไปทำเป็นการบ้าน แล้วนำกลับมาส่งอีกครั้งจนครบ
	ด้านที่ 3	นักเรียนมาถามคำตอบบางข้อที่ไม่มีคำตอบในหนังสือเรียนจากครู
	ด้านที่ 4	นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของเพื่อนที่เก่งที่สุด
	ด้านที่ 5	นักเรียนทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่ ที่ตนเองได้รับมอบหมายจากกลุ่ม
ชั่วโมงที่ 13-15 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 สารประกอบ)	ด้านที่ 1	มีนักเรียนยกมือถามครู เพียง 1 ครั้ง นักเรียนไม่ร่าเริงแจ่มใส
	ด้านที่ 2	มีนักเรียนประมาณ 15 คน ทำงานเสร็จไม่ทันตามเวลาที่กำหนด
	ด้านที่ 3	มีนักเรียน 3 กลุ่ม ไม่ปรึกษากันในกลุ่ม และลอกงานจากกลุ่มอื่น
	ด้านที่ 4	นักเรียนส่วนใหญ่ง่วงนอนไม่ร่วมแสดงความคิดเห็น
	ด้านที่ 5	มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม แต่นักเรียนไม่ค่อยปฏิบัติตามหน้าที่
ชั่วโมงที่ 16-18 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 สารผสม)	ด้านที่ 1	นักเรียนมีความตื่นเต้นกับการเรียนนอกห้องเรียน กระตือรือร้น ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดคุยกันกับสมาชิกในกลุ่มใหม่
	ด้านที่ 2	ทุกกลุ่มทำงานตามขั้นตอน และเสร็จตามเวลาที่กำหนด
	ด้านที่ 3	สมาชิกในกลุ่มช่วยกันทำงานด้วยตนเอง
	ด้านที่ 4	ทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่ครูมอบหมาย และ

ชั่วโมงสอน		พฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์
		ยอมรับความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่
	ด้านที่ 5	สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มใจ
ชั่วโมงที่ 19-21 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 สมบัติของสารประกอบและสารผสม)	ด้านที่ 1	ทุกกลุ่มเตรียมความพร้อมโดยการศึกษาวิธีการทดลอง และออกแบบตารางบันทึกผลการทดลองมาก่อนล่วงหน้า
	ด้านที่ 2	ส่วนใหญ่ทำการทดลองและบันทึกผลได้อย่างถูกต้อง และเสร็จตามเวลาที่ครูกำหนด
	ด้านที่ 3	ทุกกลุ่มบันทึกผลการทดลองตามผลที่ออกมาถึงแม้ว่าผลการทดลองจะไม่ตรงกับเพื่อนก็ตาม
	ด้านที่ 4	ส่วนใหญ่ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และมีบางกลุ่มที่ผลการทดลองไม่ตรงกับเพื่อน เมื่อมีเพื่อนเสนอว่าควรบันทึกตามผลการทดลองที่ได้ สมาชิกภายในกลุ่มก็เห็นด้วย
	ด้านที่ 5	สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มใจ

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผล โดยจำแนกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโพกิล มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ซึ่งทั้ง 7 ขั้นตอน ส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติการทดลอง สำรวจข้อมูลด้วยตนเอง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม โดยได้รับการชี้แนะจากครูที่มีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก และส่งเสริมนักเรียนในการนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์ จัดจำแนกประเภท จัดเรียงข้อมูลใหม่ และเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ นำมาสร้างเป็นความคิดรวบยอดของตนเอง แล้วจึงนำมาแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้ในบริบทที่แตกต่างออกไป นอกจากนี้ มีขั้นตอนที่เป็นจุดเน้นของกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล คือ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสำรวจค้นคว้า เป็นขั้นที่เน้นกระบวนกลุ่ม และเน้นการปฏิบัติทดลองเพื่อค้นคว้าหาคำตอบ ซึ่งในขั้นตอนนี้ส่งเสริมและสะท้อนผลให้นักเรียนเกิดทักษะการทดลอง และในขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสร้างมโนทัศน์ เป็นขั้นที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ จัดจำแนกประเภทของข้อมูลที่ได้รับมาจากการศึกษาค้นคว้าหรือทดลอง เป็นการสะท้อนผลให้เห็นว่าให้นักเรียนเกิดทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Criasia et al. (2009) ที่ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลต่อการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และมโนทัศน์ทางเคมีของนักเรียนในสาขาเคมีและนักเรียนที่ไม่ใช่สาขาวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และมโนทัศน์ทางเคมีที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phutato (2015) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการวิเคราะห์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อน

และหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่าหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการวิเคราะห์สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล นักเรียนมีผลการประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ โดยนักเรียนประเมินตนเอง และครูผู้สอนประเมิน เท่ากับ 3.92 และ 4.21 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งมีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก และยังพบว่าครูผู้สอนประเมิน ให้คะแนนสูงกว่านักเรียน เกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น อดทนและเพียรพยายาม อาจเนื่องมาจากการรับรู้ในตนเองของนักเรียนยังไม่ดีพอ ทำให้เข้าใจว่าตนเองมีความรับผิดชอบในระดับมาก ทั้งนี้จากการประเมินตนเอง และจากครูผู้สอนประเมิน นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผนวกกับการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งสามารถพัฒนาให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีจิตวิทยาศาสตร์ได้ เพราะกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีลักษณะนิสัย พฤติกรรมและความรู้สึกทางจิตใจที่คล้ายกับนักวิทยาศาสตร์ จากการสังเกตพบว่า เมื่อนักเรียนถูกกระตุ้นความสนใจ ในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 1 และ ขั้นตอนที่ 2 นักเรียนจะยกมือถือถามครูเป็นครั้งๆ เช่น “ครูคะ วันนี้พวกหนูจะได้ทำอะไรคะ” หรือ “ครูคะ อยากทำกิจกรรมแล้วค่ะ” เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมด้านความสนใจใฝ่รู้หรือความอยากรู้อยากเห็น และในขั้นตอนที่ 3 ถึง ขั้นตอนที่ 7 เป็นเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการทำงานกลุ่ม เกิดการร่วมมือกันของสมาชิกภายในกลุ่ม จากการสังเกต พบว่า นักเรียนจะแบ่งบทบาทหน้าที่กัน ตามที่ครูได้ชี้แจงไว้ต้นชั่วโมง โดยนักเรียนที่มีบทบาทเป็นผู้จัดการ จะคอยเตือนสมาชิกในกลุ่มไม่ให้เล่นกัน และกำชับเรื่องเวลาเสมอเพื่อให้ทำกิจกรรมเสร็จทันตามเวลาที่ครูกำหนด ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นอดทนและเพียรพยายาม ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนที่เป็นคนเก่งของกลุ่มจะเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูล อธิบายความรู้ให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม และสมาชิกทุกคนก็ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่เป็นหลัก ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมด้านความใจกว้าง ร่วมแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ในขั้นตอนที่ 5 จะเป็นขั้นตอนการเล่นเกมตอบคำถาม คะแนนที่ได้จะเป็นคะแนนของกลุ่ม ทำให้เกิดกระบวนการแข่งขันระหว่างกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะร่วมมือกันภายในกลุ่มเท่านั้น ไม่ลอกความคิด หรือผลงานจากกลุ่มอื่น ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ และขั้นตอนที่ 7 เป็นการสะท้อนผลการทำกิจกรรมร่วมกันภายในกลุ่ม นักเรียนจะทราบข้อดีและบกพร่องของกลุ่มและปรับปรุงแก้ไขในครั้งถัดไป ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Napneo, Jaisanit & Pali (2017) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค ATLAS ที่มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คล้ายคลึงกับกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล เพื่อพัฒนาจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค ATLAS มีจิตวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล จำนวน 21 ชั่วโมง พบว่า ในชั่วโมงที่ 1 ถึง ชั่วโมงที่ 12 นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ในทางที่ดีขึ้น แต่ในชั่วโมงที่ 13 ถึง ชั่วโมงที่ 15 นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตวิทยาศาสตร์ลดลง และดีขึ้นอย่างต่อเนื่องในชั่วโมงที่ 16 ถึง ชั่วโมงที่ 21 อาจเนื่องมาจาก เนื้อหาในชั่วโมงที่ 13 ถึง ชั่วโมงที่ 15 เป็นเนื้อหา เรื่อง สารประกอบ ซึ่งมีความยากและซับซ้อนมากกว่าชั่วโมงอื่นๆ จึงทำให้นักเรียนไม่ค่อยเข้าใจ และมีความสนใจในการเรียนน้อยลง และอาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ในชั่วโมงแรกๆ นักเรียนมีความตื่นเต้นและกระตือรือร้นในการเรียน เพราะเป็นการเรียนแบบใหม่ที่นักเรียนยังไม่เคยเจอ แต่พอนักเรียนเรียนแบบเดิมทุกครั้ง เริ่มเกิดความเบื่อหน่าย เบื่อสมาชิกในกลุ่ม และรู้ว่าลำดับต่อไปครูจะให้ทำอะไรต่อ จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจน้อยลง มีความความรับผิดชอบน้อยลง และไม่อยากร่วมงานกลุ่มกับสมาชิกคนเดิม ครูผู้สอนจึงได้แก้ปัญหาโดยการเปลี่ยนสมาชิกในกลุ่มใหม่ และจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนเป็นบางครั้ง จึงทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น และอยากทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น มีความตั้งใจมากขึ้น จึงส่งผลให้นักเรียนมีจิตวิทยาศาสตร์ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลอาจต้องมีการเสริมเทคนิคหรือวิธีการอื่นๆ เข้ามาช่วยในการดึงดูดความสนใจของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hnoodam, Vipavin & Napatthalung (2013) ที่ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้ของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์เข้าไปช่วยจัดการเรียนรู้ สร้างความสนใจ ความสนุกสนาน และเพิ่มความอยากรู้อยากเห็น ทำให้นักเรียนอยากเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งผลการวิจัย พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีจิตวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง มีคำถามที่กระตุ้นการคิดเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์

2. ครูผู้สอนควรเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ และวางแผนเรื่องเวลา ให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 7 ขั้นตอนใน 1 แผนการจัดการเรียนรู้

3. ในระหว่างการดำเนินการทดลอง เมื่อเรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้โพกิลซ้ำๆ นักเรียนจะเกิดความเบื่อหน่าย และไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ครูผู้สอนควรเปลี่ยนกลุ่มนักเรียนเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม และใช้เทคนิคอื่นเข้ามาเสริม

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลเพื่อพัฒนาตัวแปรอื่น นอกเหนือจากทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ เช่น ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม ทักษะการแก้ปัญหามโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโพกิลร่วมกับเทคนิคการสอนอื่นๆในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและอยากเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น เช่น เทคนิคการเล่นเกม

3. ควรมีการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนด้วยเทคนิคอื่นๆ เช่น เทคนิค ATLAS การใช้โครงงานเป็นฐาน การใช้กิจกรรมการทดลอง และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิซึม เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้แบบโพกิล 7 ขั้นตอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนสามารถสืบเสาะหาความรู้ สรุปองค์ความรู้ นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบขั้นตอน ซึ่งนักเรียนจะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกับกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งสามารถพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความสนใจใฝ่รู้ มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีความมุ่งมั่นอดทน มีความซื่อสัตย์ และมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในโรงเรียนหรือชุมชน อีกทั้งยังเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดี มีศักยภาพของชุมชนและประเทศชาติ นอกจากนี้ งานวิจัยเรื่องนี้ สามารถนำไปเป็นประเด็นในการจัดทำ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ในโรงเรียนหรือเครือข่ายโรงเรียน ที่จะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการขยายผลในการเรียนรู้ ในรายวิชาอื่นๆต่อไป

References

Ministry of Education. (2014). *Guidelines for measuring and evaluating learning outcomes according to the Basic Education Core Curriculum 2008*. Bangkok: Department of Academic Affairs, Ministry of Education. (In Thai)

Napneo, K., Jaisanit, P., & Pali, J. (2017). Development of Science learning achievement, Science process skills, and scientific mind of Mathayomsuksa 3 students in Science strand by using ATLAS technique. *Graduate School Journal Chiang Rai Rajabhat University, 10*(2), 99-110. (In Thai)

Phutato, K. (2015). *Effects Of Using Process Oriented Guided-Inquiry Learning (Pogil) On Chemistry Concepts And Analyzing Ability Of Upper Secondary School Student*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)

Hnoodam, K., Vipavin,V., & Napatthalung, N. (2013). *Learning achievement and scientific mind of Prathomsueksa 5 students taught by the 7E learning cycle in combination with scientific toys.* (Master of Education in Curriculum and Instruction, Faculty of Education Thaksin University). (In Thai)

Srisaad, B. (2013). Preliminary research. (8 Edition). Bangkok: Suveeriyasan. (In Thai)

Nueachalern, P. (2015). 21st century learning in Science. *Journal of Rangsit University: Teaching & Learning, 9*(1), 136-154. (In Thai)

Klomdee, P. (2018). The results of development on basic Science process skills of Grade 5 students by using Science skill practice packages with inquiry-based instruction (5E) *Veridian E-Journal Silpakorn University, 11*(1), 2004-2020. (In Thai)

Ladachat, L. (2018). *Teaching Science as Science: history, philosophy and education.* Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)

Duangpummet, W., & Kaewurai, W. (2017). Learning management in the Thailand 4.0 era with active learning. *Humanities and Social Sciences Journal of Graduate School Pibulsongkham Rajabhat University*, *4*(2), 53-65. (In Thai)

National Institute of Education Testing Service. (2017). *The scores of the Onet Science test of Mathayomsuksa 3 students.* Phiangluang1 under the Royal Patronage of Her Princess Ubolratana Rajkanya Sirivadhana Parnavadi. Retrieved from http://www.niets.or.th_ (In Thai)

The Institute for Promotion of Teaching Science and Technology. (2013). *Manual for promoting the teaching of Science for Mathayomsuksa 1 students.* Bangkok: Ministry of Education. (In Thai)

Aktamıs, H., & Yenice, N. (2010). Determination of the science process skills and critical thinking skill levels. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *2*(2), 3282-3288.

Criasia, R., Lees, A., Mongelli, M., Shin, Y.-G., Stokes-Huby, H., & Vitale, D. (2009). *Nonlinear POGIL for Developing Cumulative Skills and Multidisciplinary Chemical Concepts for Non-science and Chemistry Majors Chemistry Education in the ICT Age*. Springer.

De Gale, S., & Boisselle, L. N. (2015). The Effect of POGIL on Academic Performance and Academic Confidence. *Science Education International*, *26*(1), 56-79.

Geiger, M. (2010). Implementing POGIL in allied health chemistry courses: insights from process education. *International Journal of Process Education, 2*(1), 19-34.

Hanson, D. M. (2006). *Instructor's guide to process-oriented guided-inquiry learning*. Lisle, IL: Pacific Crest.

Kanjanawasee, S. (2013). *Classical test theory*. (7thed.). Bangkok: The publisher of Chulalongkorn University. (In Thai)

Kussmaul, C. (2012). *Process oriented guided inquiry learning (POGIL) for computer science.* In Proceedings of the 43rd ACM technical symposium on Computer Science Education. ACM.

Das, N., Amrita, & Singh, A. (2014). Importance science in school curriculum. *WeSchool Knowledge Builder - The National Journal***,** 8(1), 546-556.

Marzano, R. J. (2000). *Designing a new taxonomy of educational objectives.* Thousand Oaks: CA.

การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

The Building For Pga K' Nyau Youth Leadership in order to Develop the Qualities of Life Under the Local Context (Self-Reliance) in Mae Na Chang Sub District Mae La Noi District Mae Hong Son Province

ธนาคาร โกศัย, สมเกตุ อุทธโยธา, สำเนา หมื่นแจ่ม และ สนิท สัตโยภาส

Thanakarn Kosai, Somkate Utthayotha, Samnao Muenjaem and Sanit Sattayopat

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Graduate School of Chiang Mai Rajabhat University

E-mail : thanakarnkos@gmail.com, somkate.utt@gmail.com, samnaocmru@gmail.com, sanit@cmru.ac.th

(Received : April 23, 2020 Revised : June 16, 2020 Accepted : June 19, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) และ 2) สร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจางจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เทคนิค Appreciation Influence Control (A-I-C) และ แบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอควรประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) เรื่อง การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP และ การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน 2) ผลการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ทำให้เยาวชนมีความสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ การวางแผน การให้ข้อมูล การสนับสนุน และการควบคุมและประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) จนสำเร็จ จำนวน 2 โครงการประกอบด้วย 1) โครงการศึกษาดูงานเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง และ 2) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ ปกาเกอะญอ คุณภาพชีวิต บริบทพื้นถิ่น

Abstract

The purposes of this research were to study approaches for building youth leadership of PGA K' NYAU young people able to develop the quality of life in their local context in accordance with self-reliance, and to enhance the youth leadership of PGA K' NYAU community in Mae Na Change sub-district, Mae La Noi district, Mae Hong Son province. As a tool for evaluation, participatory action research (PAR) was used. The sample group consisted of 30 PGA K' NYAU young people. The techniques of in-depth interviews, Appreciation influence control (A-I-C), and project assessment model were employed as the research instrument. Qualitative data analysis was verified by content analysis and the quantitative data were analyzed by mean and standard deviation.

The findings were as follows: 1) the application of leadership theories should maintain a focus on core practices of weaving skills, distributing marketing channels, promoting of Karen' s OTOP fabric weave products, and providing the knowledge of household bookkeeping in response to the quality of life development in their local context. 2) After the development of leadership skills and capacities, they were able to set up plans, provide information, give support, control, and assess two group projects. The first project was succeeded in terms of making the study tour for conserving local culture and developing Karen' s fabric weave products. The second one was succeeded in terms of conducting the workshop in relation to 'household bookkeeping' topic.

Keywords: Leadership, PGA K' NYAU, Quality of life, Local context

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมนุษย์มีความรู้ ความสามารถ สติปัญญาและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ไม่มีข้อจำกัด และได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายว่ายังไม่มีเครื่องมือหรือเทคโนโลยีใดที่จะมาทดแทนมนุษย์ได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าโดยพัฒนาศักยภาพในด้านความคิดและกระตุ้นให้ใฝ่เรียนรู้ เป็นผู้นำในการพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ สอดคล้องกับหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ของ Office of the National Economic and Social Development Council (2016, p.4) กล่าวว่า "หลักการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ การยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ นำไปสู่สังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนสำหรับคนทุกคน สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์" รวมถึง

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ รัชกาลที่ 9 ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตอนหนึ่งว่า **“จะต้องพัฒนาคนในชุมชนให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนาประเทศ”** (Office of the Royal Development Projects Board, 2016, p.2) ฉะนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน จึงต้องพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้มีความรู้ สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพชีวิตที่ดีภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ เห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ชนเผ่ากะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่ง เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีส่วนในการพัฒนาประเทศไทย ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่บนพื้นที่หลายจังหวัดชายแดนทางภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศ แต่เนื่องด้วยการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของชนเผ่ากะเหรี่ยงส่วนใหญ่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลจากตัวเมือง จึงทำให้เป็นพื้นที่ที่เข้าถึงการพัฒนาได้ล่าช้ากว่าที่ควรจะเป็น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “ชนเผ่าปกาเกอะญอ” (Pga K’ Nyau) ซึ่งเป็นภาษาสุภาพในการเรียกชนเผ่ากะเหรี่ยง หรือกะเหรี่ยงสะกอของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากประสบการณ์ของผู้วิจัย ซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ ได้คลุกคลีกับชุมชนในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ถึงปัจจุบัน รวมเวลามากกว่า 7 ปี พบว่าเป็นตำบลที่มีชนเผ่าปกาเกอะญออาศัยอยู่จำนวนมาก ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย ทอผ้าเป็นอาชีพเสริม เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจางจำนวนมากเมื่อสำเร็จการศึกษาภาคบังคับจะอยู่ช่วยพ่อแม่ทำงานที่บ้าน ประกอบอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะหาแนวทางและวิธีการพัฒนาชุมชนปกาเกอะญอในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นภายใต้บริบทพื้นถิ่นของชนเผ่าปกาเกอะญอ โดยให้ความสำคัญกับเยาวชนปกาเกอะญอ เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมดำเนินการมากที่สุด เพราะเยาวชนจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการพัฒนาชุมชน จะก่อให้เกิดความรักความสามัคคีต่อกันภายในชุมชน มีภาวะผู้นำ เป็นพลังที่ทำให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ และเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ขั้นตอนดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการ และประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

1. กำหนดพื้นที่ศึกษา หมู่บ้านชนเผ่าปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจาง 6 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ หมู่บ้านแม่กองแป หมู่บ้านแม่ขีด หมู่บ้านหนองม่วน หมู่บ้านแม่สะแมง และหมู่บ้านแม่นาจาง

2. ติดต่อ ประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยโดยการติดต่อและประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจาง ผู้สูงอายุที่คนในชุมชนเคารพนับถือ เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้แก่ ผู้อำนายการและครูผู้สอนของโรงเรียนในตำบลแม่นาจาง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจาง พยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่วนตำบลกอกหลวง เพื่อขอความร่วมมือ และชี้แจงวิธีการดำเนินการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพจริงของชุมชน พบปะกับผู้นำชุมชน เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อสร้างความคุ้นเคย นำไปสู่ความไว้วางใจ การยอมรับและให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย

3. เชิญชวนเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเข้าร่วมดำเนินการวิจัย โดยชี้แจงความต้องการพัฒนาชุมชน ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ แล้วจึงชักชวนเยาวชนให้เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน ในลักษณะร่วมกันคิด รวมถึงการชักชวนให้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ร่วมรับฟังความคิดเห็น เป็นที่ปรึกษา ให้คำชี้แนะแก่เยาวชนในระหว่างดำเนินการตามความเหมาะสม

4. สร้างความสัมพันธ์กับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ โดยการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระตุ้นให้เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนจากกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ตลอดจนประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในวัตถุประสงค์และกระบวนการวิจัย

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง)

ผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายของชุมชนร่วมกันศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนโดยมีกระบวนการดังนี้

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกี่ยวกับบริบทพื้นถิ่นของชนเผ่าปกาเกอะญอทั้ง 6 หมู่บ้าน ในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น 19 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย 12 คน และเยาวชน 24 คน รวมทั้งสิ้น 55 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1.2 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) จากบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย และเยาวชน นำไปสู่แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มาจากความต้องการของชุมชน

1.3 ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการพัฒนาในกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง)

2. เลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยผู้วิจัยจัดเวทีเสวนาด้วยเทคนิค Appreciation Influence Control (A-I-C) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ซึ่งมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นด้วย มีกระบวนการดังนี้

2.1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการสังเคราะห์ข้อมูลในเวทีเสวนา เพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นภาพรวมของแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง)

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนร่วมกันลงมติเพื่อเลือกประเด็นที่จะนำมาพัฒนาเป็นโครงการ ตามกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง)

2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน คัดเลือกตัวแทนผู้รับผิดชอบเป็นแกนนำในการดำเนินโครงการและที่ปรึกษาโครงการ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น 19 คน และเยาวชน 24 คน รวมทั้งสิ้น 43 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความสมัครใจหรืออาสาสมัคร (Volunteer sampling)

เครื่องมือที่ใช้ คือ ประเด็นการเสวนาโดยใช้เทคนิค A-I-C เพื่อใช้เป็นเทคนิคในการจัดเวทีเสวนาร่วมกันระหว่างผู้วิจัยผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชนปกาเกอะญอและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย

2.4 ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอที่ประยุกต์จากทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของเอแดร์ (Adair International, 2017, p.5) เพื่อสร้างภาวะผู้นำ 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การสนับสนุน 4) การควบคุมและประเมินผล

ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง)

ให้ความรู้แก่เยาวชน เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ เทคนิคการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น ตลอดจนการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่

สามารถให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ แล้วจึงให้เยาวชนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่มีความรู้ในเรื่องการพัฒนาโครงการ คอยเป็นที่ปรึกษาให้แก่เยาวชน และผู้วิจัยเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อให้เยาวชนที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด ดังนี้

1. การวางแผน เยาวชนร่วมกันวางแผน และเขียนโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) จนสำเร็จ โดยมีวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องคอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

2. การให้ข้อมูล ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน เพื่อให้ความรู้สร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายในชุมชน นำไปสู่การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในระหว่างการดำเนินโครงการ

3. การสนับสนุน ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ

4. การควบคุมและประเมินผล ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงและคอยกระตุ้น ให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการจนสำเร็จ แล้วจึงให้เยาวชนทำการประเมินโครงการร่วมกับ วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง และชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชน 30 คน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นคอยให้ความช่วยเหลือ 9 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความสมัครใจหรืออาสาสมัครจากหมู่บ้านปกาเกอะญอทั้ง 6 หมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ผลการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปรผลเทียบเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับตามหลักสถิติวิจัยของ Srisaad (2013, p.121) ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มาก ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง น้อย ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การเตรียมการ และประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัยเพื่อพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องการสร้างพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนและคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้เยาวชนเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนจากการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งตนเอง) ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการ พบว่า ชุมชนให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าปกาเกอะญอเป็นอย่างดี และพร้อมให้ความร่วมมือในกระบวนการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง)

1. ผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า

1.1 ประเด็นการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 6 เรื่อง คือ 1) การรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างอาชีพในชุมชน 2) การทำการเกษตรพอเพียง อย่างมีระบบรู้ลึกรู้จริง 3) การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การเพิ่มลวดลาย การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นรวมถึงการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP 4) ลดการใช้สารเคมีในพื้นที่ทำกิน การปลูกพืชหมุนเวียน ใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่าและปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน 5) การศึกษาจากเกษตรกรตัวอย่าง และ 6) การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไป

1.2 ประเด็นการทำบัญชีครัวเรือน มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 1 เรื่อง คือ การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนแก่คนในชุมชน

2. ผลการเลือกเรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ในเวทีเสวนา และการหาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำสรุปได้ดังนี้

2.1 การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การเพิ่มลวดลาย การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นรวมถึงการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่สะแมง โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วนและหมู่บ้านแม่สะแมงรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ

2.2 การทำบัญชีครัวเรือน ได้แก่ การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจาง โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่นาจางรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ

2.3 ที่ประชุมรับทราบและเห็นชอบแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ที่ผู้วิจัยได้ประยุกต์จากทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของเอแดร์ (Adair International, 2017, p.5) เพื่อให้เยาวชนที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือ

ปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การสนับสนุน 4) การควบคุมและประเมินผล

ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง)

เป็นกระบวนการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาชุมชนของตนให้สามารถพึ่งตนเองได้ สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมปรับตัว ให้ทันยุคทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ผลการวิจัยแยกรายละเอียดตามกระบวนการดังนี้

1. การวางแผน

ผู้วิจัยประสานงานกับวิทยากรและทีมงาน เป็นพี่เลี้ยงในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจาง เรื่อง การพัฒนาโครงการ การเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่สนับสนุน ตามขั้นตอนกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) โดยมีผู้เข้าร่วมการอบรมที่มาจากหมู่บ้านปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจาง 6 หมู่บ้าน จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น 7 คน เยาวชน 23 คน และทีมงานผู้ช่วยวิทยากรคอยให้การช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาระหว่างการอบรมเชิงปฏิบัติการ 6 คน โดยเยาวชนได้เขียนโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) จำนวน 2 โครงการ ประกอบด้วย

1) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

2) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

2. การให้ข้อมูล

เยาวชนที่ได้รับผิดชอบแต่ละโครงการ ดำเนินการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นในชุมชนของตนโดยการประชาสัมพันธ์โครงการที่เยาวชนรับผิดชอบผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน และหลังการประกอบศาสนพิธีในวันอาทิตย์ เพื่อเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมโครงการและขอความช่วยเหลือระหว่างดำเนินการ รวมถึงการร่วมตอบข้อซักถาม หรือข้อสงสัย สร้างความเข้าใจและให้ความรู้แก่คนในชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น

3. การสนับสนุน

เยาวชนสามารถนำเสนอโครงการที่วางแผนไว้ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อขอรับทุนสนับสนุนทุนในการดำเนินการได้เป็นอย่างดี โดยได้รับการสนับสนุนทุนในการดำเนินโครงการจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนเป็นจำนวนเงิน 1,500 บาท

4. การควบคุมและประเมินผล

เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินการที่วางแผนไว้ในโครงการที่รับผิดชอบจนสำเร็จทั้งสิ้น 2 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง และ 2) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน จากนั้นผู้วิจัยได้เชิญเยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เข้าร่วมประเมินโครงการร่วมกับ วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ และผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยใช้เครื่องมือแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แยกรายละเอียดตามโครงการดังนี้

4.1 โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

เยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วนและหมู่บ้านแม่สะแมงเป็นผู้นำในการดำเนินโครงการ โดยเริ่มจากการที่เยาวชนประสานงานกับวิทยากรเพื่อให้ความรู้ เรื่อง ผ้าทอกะเหรี่ยง แล้วจึงเชิญชวนผู้สนใจเข้าศึกษาดูงาน และศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ณ กลุ่มทอผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านห้วยไก่ป่า ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้ เผยแพร่ ปรับปรุง และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงภายในชุมชน แล้วจึงสรุปผลการดำเนินงาน ในการดำเนินโครงการครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 16 คน ที่มาจากหมู่บ้านหนองม่วนและหมู่บ้านแม่สะแมง

ผลการประเมินการดำเนินโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการดำเนินโครงการ ศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ความคิดเห็นส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. การประชาสัมพันธ์โครงการ	3.76	0.83	มาก
2. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	3.62	0.59	มาก
3. การชี้แจงเพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนการศึกษาดูงาน	4.10	1.18	มาก
4. ความสะดวก ปลอดภัย ในการศึกษาดูงาน	3.86	0.79	มาก
5. ความเหมาะสมอาหารว่างและอาหารกลางวัน	3.67	0.86	มาก
6. ความเหมาะสมของสถานที่ในการศึกษาดูงาน	3.05	0.92	ปานกลาง
7. ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน	3.33	0.91	ปานกลาง
8. การนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ภายในชุมชน	3.62	0.79	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	**3.63**	**0.86**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินโครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.63) โดยเฉพาะในเรื่องของการชี้แจงเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการศึกษาดูงาน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.10) ส่วนความเหมาะสมของสถานที่ในการศึกษาดูงานอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.05)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากผู้ร่วมแบบประเมินผลการดำเนินโครงการ พบว่า

1) ควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพหรือวิถีชีวิตของคนในชุมชน

2) ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการศึกษาดูงานเกี่ยวกับอาชีพ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนตัวอย่างที่เป็นเผ่าปกาเกอะญอ

3) ควรจัดโครงการเพื่อพัฒนาความรู้ให้แก่คนในชุมชนเป็นประจำ

4) ควรสนับสนุนให้เด็กและผู้ใหญ่เห็นความสำคัญเรื่องการพัฒนาตนเองและการพัฒนาอาชีพความเป็นอยู่

4.2 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่นาจาง ตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเริ่มจากการที่เยาวชนประสานงานกับวิทยากร ให้ความรู้ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน แล้วจึงเชิญชวนผู้สนใจเข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันและเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชน โดยมีการติดตามเป็นระยะจากวิทยากรหลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 1 เดือนแล้วจึงสรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งการดำเนินโครงการในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 19 คน ที่มาจากหมู่บ้านแม่นาจาง

ผลการประเมินการดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินการดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความคิดเห็นส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. เนื้อหาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับชุมชน	3.57	0.69	มาก
2. ความเหมาะสมของรูปแบบและวิธีการฝึกอบรม	3.89	0.79	มาก
3. ความสามารถในการถ่ายทอด สื่อสาร ให้ความเข้าใจ	3.96	1.23	มาก
4. ความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม	3.04	1.14	ปานกลาง
5. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่, ถ่ายทอดความรู้ในชุมชน	3.68	1.02	มาก
6. การให้คำปรึกษาของวิทยากรตรงตามประเด็นและชัดเจน	3.64	0.70	มาก
7. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	3.50	0.88	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	**3.61**	**0.92**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินโครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.61) โดยเฉพาะในเรื่องของความสามารถในการถ่ายทอด สื่อสาร

ให้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.96) ส่วนความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.04)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินโครงการ พบว่า

1) ควรมีการประเมิน และมอบรางวัลให้กำลังใจกับครอบครัวที่ตั้งใจดำเนินกิจกรรม

2) ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้แก่ชุมชนบ่อยขึ้น

สรุปกระบวนการวิจัยในระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นได้ว่า

1. กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ส่งผลให้เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ มีความสามารถ ดังนี้

1.1 การวางแผน เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การเสียสละ การมีจิตสาธารณะ ได้รับการพัฒนาตนเอง และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลังดำเนินการ

1.2 การให้ข้อมูล เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การใช้ศิลปะในการพูดให้เกิดการร่วมมือตามที่เยาวชนดำเนินการ การทำให้ผู้อื่นปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ การทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

1.3 การสนับสนุน เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การพูดเพื่อจูงใจ และการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนดำเนินโครงการ

1.4. การควบคุมและประเมินผล เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นไปในทิศทางเดียวกันจนงานประสบผลสำเร็จ การบูรณาการประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินการในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพ

2. เยาวชนปกาเกอะญอได้ดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งตนเอง) จนสำเร็จทั้งสิ้น 2 โครงการ ได้แก่

2.1 โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

2.2 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

การอภิปรายผล

จากการวิจัย การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถอภิปรายผลจำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า

1.1. แนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ชุมชนมีมติเห็นด้วยที่จะสร้างภาวะผู้นำให้เยาวชนมีความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ

สามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การสนับสนุน และ 4) การควบคุมและประเมินผล อาจเป็นเพราะกระบวนการสร้างภาวะผู้นำจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือกันเพื่อวางแผนขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ การให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้อง การขอความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินโครงการอย่างมีเหตุผล และมีการควบคุมในระหว่างการดำเนินการจนประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้ แล้วจึงประเมินผลเพื่อหารือถึงปัญหา อุปสรรค ข้อผิดพลาด และแนวทางการพัฒนาเพื่อให้การดำเนินโครงการในครั้งถัดไปประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพ และมีประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของเอแดร์ (Adair International, 2017, p.5) ที่กล่าวว่า การสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ต้องประกอบด้วย 1) การกำหนดภารกิจ 2) การวางแผน 3) การวิเคราะห์การดำเนินงาน 4) การควบคุม 5) การสนับสนุน และ 6) การประเมิน ทั้งยังเป็นไปในทำนองเดียวกับการศึกษาของ Khamphirapang et al. (2017) พบว่า การเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ 1) จัดกลุ่ม 2) เสริมสร้าง 3) กำกับติดตาม และ 4) ประเมินผล

1.2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ร่วมกันเลือกเรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการ ได้แก่เรื่อง การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วนและหมู่บ้านแม่สะแมงรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่สะแมง และการให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่นาจางรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่นาจาง ทั้งนี้เพราะ ทุกชุมชนต่างมีความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตน การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของการตัดสินใจและต้องการทราบผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น นำไปสู่การให้ความร่วมมือในการดำเนินงานจนสำเร็จด้วยความเต็มใจ การนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่เหมาะสมในการดำเนินงาน พร้อมที่จะเผชิญปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่ต้องประสบ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเพื่อให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการใช้ชีวิต พร้อมปรับตัวให้เข้ากับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท พอมี พอกิน พอใช้ พัฒนาตนเองและชุมชนอยู่เสมอเป็นพื้นฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการพึ่งพาตนเองของยูเนสโก (Unesco, 2008) ได้แก่ 1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) การทำบัญชีครัวเรือน อีกทั้ง Tongleart & Waraegsiri (2017) ที่กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนาความร่วมมือ และการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน ควรให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านต่าง ๆ ร่วมกันปรึกษาหารือถึงแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันและร่วมพัฒนาชุมชนให้ตรงกับความต้องการของชุมชน เช่นเดียวกับ Yosrungroch & Chunnua (2018) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาโดยองค์กรภาครัฐกับวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยง พบว่า

ควรดำเนินงานโครงการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพโดยพึ่งพาตนเอง และด้านสาธารณสุข รวมทั้งงานวิจัยของ De Vera, Corpus, & Ramos (2016) เรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเยาวชน พบว่า มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย แต่เรื่องที่มีความเห็นตรงกันคือการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาเยาวชน ถึงแม้ว่าโครงการพัฒนาเยาวชนต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายในกระบวนการพัฒนา แต่ก็เป็นเรื่องจำเป็นอย่างมากที่จะต้องพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่เยาวชน กล่าวโดยสรุปได้ว่าการพัฒนาเยาวชนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย จึงจะสำเร็จและต้องพัฒนาเยาวชนให้มีความเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับ Northam & Magor-Blatch (2016) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การสำรวจการพัฒนามาตรฐานชุมชนที่มีปัญหาโดยใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนา โดยมี กระบวนการ คือ 1) การปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา ทำให้ได้ 2) สร้างคู่มือที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนโดยเยาวชน และ 3) การดำเนินการนำร่องในการพัฒนาชุมชน

2. การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ผลการวิจัยพบว่า

กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งนี้ ทำให้เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก มีความสามารถ 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน โดยเยาวชนสามารถร่วมมือกันกำหนดแผนดำเนินงาน บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบ ในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้เยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่องการเสียสละ ความสามัคคี มีจิตสาธารณะ ได้พัฒนาตนเอง รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลังดำเนินการ 2) การให้ข้อมูล โดยเยาวชนได้ทักษะในการพูดเพื่ออธิบายวิธีการ และรายละเอียดของการดำเนินโครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชน ทำให้เยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่องการใช้ศิลปะในการพูดให้เกิดการร่วมมือตามที่เยาวชนดำเนินการ ทำให้ผู้อื่นจะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ สามารถทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม 3) การสนับสนุน โดยเยาวชนรู้เทคนิคการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุน เพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินโครงการ ทำให้เยาวชนเยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่องการพูด เพื่อจูงใจและการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนดำเนินโครงการ รวมถึง 4) การควบคุมและประเมินผล ทำให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนา เพิ่มเติมการดำเนินงานในครั้งต่อไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้เยาวชนเยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นไปในทิศทางเดียวกันจนงานประสบผลสำเร็จ การบูรณาการประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินการในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพ โดยได้ดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนร่วมในพื้นที่วิจัยจนสำเร็จจำนวน 2 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ทำให้ผู้เข้าร่วมการศึกษาดูงานสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ เผยแพร่ปรับปรุง พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของคนในชุมชนเพื่อใช้เอง หรือเพื่อจำหน่าย และ 2) โครงการอบรม

เชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานอย่างเหมาะสมโดยดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ ผลการดำเนินงานช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เกิดความตระหนักในเรื่องของรายรับ - รายจ่าย ลดปัญหาการใช้จ่ายเงินในครัวเรือน มีการทำบัญชีครัวเรือน บันทึกรายรับ รายจ่ายของครอบครัวอย่างมีเหตุผลทั้งนี้ชุมชนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี อีกทั้งยังได้นำความรู้จากการทำบัญชีครัวเรือนมาบูรณาการร่วมกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง เห็นได้จากการสรุปผลการดำเนินโครงการ ซึ่งทำให้เยาวชนได้ทราบถึงต้นทุน กำไร การตั้งราคาผลิตภัณฑ์อย่างมีเหตุผล และการสรุปค่าใช้จ่ายเพื่อเปรียบเทียบการใช้งบประมาณในระหว่างดำเนินโครงการ มีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ที่สามารถย้อนกลับมาดูภายหลัง และเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษารายละเอียดการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ได้อีกด้วย ทั้งยังสามารถเป็นตัวอย่างให้แก่ชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันและมีความต้องการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะการทำบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ช่วยเตือนความจำ ทำให้รู้รายละเอียดการใช้จ่ายเงินของตนเองหรือครอบครัว เป็นข้อมูลในการวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ อีกทั้งยังสามารถบูรณาการร่วมกับการทำงานต่าง ๆ ได้เหมาะสม เช่น การบันทึกรายรับรายจ่ายของชุมชน กองทุนหมู่บ้าน หรือการดำเนินการต่าง ๆ ที่มีการใช้งบประมาณในการดำเนินการด้วยความสุจริต เป็นต้น เช่นเดียวกับ ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ (Servant leadership) ของยุคล์ (Yukl, 2006, p.404) อาจเพราะ โครงการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เยาวชนได้รับผิดชอบมีความใส่ใจผู้ร่วมโครงการและความต้องการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชน โดยคำนึงถึงความแตกต่างในแต่ละหน้าที่ของบุคคล ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม มีการมอบอำนาจให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการในชุมชนของตนเพื่อร่วมกันพัฒนา ด้วยความจริงใจ สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ รัชกาลที่ 9 (Office of the Royal Development Projects Board, 2016, p.2) อาจเพราะการทำบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมการใช้จ่ายเงินอย่างพอเพียง อีกทั้งคนไทยทุกคนควรทำความเข้าใจแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง และนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้การใช้ชีวิตเป็นไปอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง มั่นคงและยั่งยืน กระทั่งสามารถสร้างความสุขให้กับชีวิตในที่สุด

บทสรุป

กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การประสานงาน และ 4) การควบคุมและประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผน ทำให้เยาวชนที่ผ่านการอบรม มีความรู้ สามารถกำหนดเป้าหมายเพื่อจัดทำแผนโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ภายในชุมชนของตนเองได้

2. การให้ข้อมูล เป็นการให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องที่เยาวชนจะดำเนินการ นำไปสู่การให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมโครงการที่เยาวชนได้เขียนไว้ในขั้นตอนการวางแผน การอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชน นำไปสู่การดำเนินโครงการจนสำเร็จ

3. การสนับสนุน ทำให้เยาวชนได้รู้วิธีประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอแผนโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนโครงการ ทำให้เยาวชนได้รู้จักมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ รู้จักกาลเทศะและการนอบน้อมถ่อมตน

4. การควบคุมและประเมินผล จะทำให้เยาวชนรู้จักกำหนดแผนการทำงานของการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเอาไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ สามารถติดตามผลการดำเนินโครงการที่ตนรับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอน และดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จทุกขั้นตอน อีกทั้งยังเป็นการทำให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นในครั้งต่อไป ให้สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล และเยาวชนสามารถอธิบายข้อสงสัย หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างดำเนินโครงการได้

ทั้งนี้กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้เกิดโครงการเพื่อพัฒนาชุมชน จำนวน 2 โครงการ ได้แก่

1. โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง
2. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

ข้อเสนอแนะ

1. สามารถนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนในครั้งนี้ไปศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนของชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เช่น ชนเผ่าม้ง ละว้า ลีซอ มูเซอ เป็นต้น

2. ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในหลาย ๆ เรื่อง ตามความเหมาะสม เพราะจะเป็นความภาคภูมิใจในการดำเนินการพัฒนาชุมชน เกิดความรัก ความผูกพันที่มีต่อชุมชน ต้องการพัฒนาชุมชนด้วยความเต็มใจ ต้องการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้มีความรู้ความสามารถ ส่งผลให้เป็นชุมชนมีการพัฒนาอยู่เสมอ ทันต่อสถานการณ์ของโลก

3. ควรนำเอากระบวนการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นองค์ความรู้ให้กับการพัฒนากลุ่มเป้าหมายอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานและหาข้อเสนอแนะที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อชุมชนมากที่สุด

4. ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการทั้งการร่วมคิด ร่วมดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น เพื่อการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

5. หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่นและภาคเอกชนควรร่วมมือกัน โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนอย่างจริงจัง และให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องตามความเหมาะสม

6. ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาเยาวชน ให้มีทักษะการแก้ปัญหาของชุมชน ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างอิสระ โดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีอยู่เข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมและมีเหตุผล

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

จากกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งพาตนเอง) ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้ทราบว่า คนในชุมชนต่างมีความต้องการพัฒนาชุมชน แต่ไม่มีผู้นำในการลงมือพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง โดยการพัฒนาชุมชนไม่ได้เป็นหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่นแต่เพียงฝ่ายเดียว เยาวชนเองสามารถเป็นผู้นำในการริเริ่ม วางแผนการทำงาน ประสานงาน ขอความร่วมมือจากคนในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองได้ ทั้งยังได้รับการช่วยเหลือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้นำชุมชนภายในชุมชนเดียวกันกับเยาวชน เกิดเป็นเครือข่ายความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาชุมชน ทำให้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่น (ด้านการพึ่งตนเอง) ในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนการวิจัยแผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ตามทิศทางยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม : ประเภทบัณฑิตศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2562

References

Adair International, Ltd. (2017). *ADAIR International Action Centred Leadership. Leadership Funtions. 1-10*. Retrived from http://adair-international.com/assets/free-action-centred-leadership-materials-2017-1-.pdf

De Vera, M.J., Corpus, J.E.R. & Ramos, D.D.P. (2016). Towards understanding a multi-stakeholder approach in a youth leadership development program. *International Journal of Public Leadership*, 12(2), 143-153. https://doi.org/10.1108/IJPL-12-2015-0029

Khamphirapang, C., Makmee, K., Maneelek, R., & Fussing S. (2017). The enhance model for transformational leadership of heads of policy and planning cluster under the Office of the Basic Education Commission in the 21st century. *Ganesha Journal*, *13*(2), 81–91. (In Thai)

Northam, J.C. & Magor-Blatch, L. (2016). Developing a standard for youth modified therapeutic communities. *Therapeutic Communities: The International Journal of Therapeutic Communities*, *37*(3), 140-148. https://doi.org/10.1108/TC-01-2016-0004

Office of the National Economic and Social Development Council. (2016). *The Twelfth National Economic and Social Plan (2017-2021).* Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council, Office of the Prime Minister. (In Thai)

Office of the Royal Development Projects Board. (2016). *The principles of work in His Majesty*. (11th ed.). Bangkok: Office of the Royal Development Projects Board. (In Thai)

Srisaad, B. (2013). *Preliminary research*. 9th edition. Bangkok: Suveriyasan. (In Thai)

Tongleart, T., & Waraegsiri, B. (2017). Guidelines for the development of role and function collaboration between the village headman and sub-district municipality organizations in the Upper-Northern Region. *Ganesha Journal, 13*(2), 81–91. (In Thai)

Unesco. (2008). *UNESCO and Research for Health*. Printed in France Published by UNESCO.

Yukl, K. (2006). *Leadership in organizations.* 6th ed. New Jersey: Parson Education.

Yosrungroch, K., & Chunnua, N. (2018). The Government Development Projects and Karen Culture. *Ganesha Journal, 14*(1), 217 – 230. (In Thai)

สภาพปัจจุบันและปัญหาของคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย

Current Conditions and Problems of Digital Cultural Heritage Archive in Thailand

ณัฐนนท์ จิรกิจนิมิต และศาสตรา เหล่าอรรคะ

Nadthanon Chirakitnimit and Sastra Laoakka

คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Faculty of Cultural Sciences, Maha Sarakham University

E-mail: nadthanon199@gmail.com, hugna.studio@gmail.com

(Received : March 12, 2020 Revised : June 17, 2020 Accepted : June 19, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม จำนวน 48 เว็บไซต์ เป็นเว็บไซต์ไทย จำนวน 28 เว็บไซต์ และเว็บไซต์ต่างประเทศจำนวน 20 เว็บไซต์ ใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านคลังข้อมูลดิจิทัล จำนวน 8 ราย วิเคราะห์เนื้อหาโดยพิจารณาคุณลักษณะที่ควรมี (Recommended features) ตามมาตรฐานเว็บไซต์ภาครัฐ (Government website standard) ซึ่งกำหนดโดย สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) วิเคราะห์เนื้อหาคุณลักษณะที่ควรมีเปรียบเทียบกับเว็บไซต์ด้านมรดกทางวัฒนธรรมของต่างประเทศ และวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า คลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยยังขาดคุณลักษณะที่ควรมีตามมาตรฐานในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการเยี่ยมชมเว็บไซต์เพื่อแสดงข้อมูลเชิงสถิติขาดคุณลักษณะมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการแสดงผล ด้านเครื่องมือสนับสนุน ด้านการให้บริการเฉพาะบุคคล และด้านระบบสืบค้น และเมื่อเปรียบเทียบกับคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของต่างประเทศพบว่าคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยขาดคุณลักษณะที่ควรมีมากกว่า เช่น ด้านภาษา การแชร์ข้อมูล อนิเมชัน ระบบNavigation กำหนดรูปแบบ แนะนำการใช้งาน เมนูหลัก การปฏิเสธความรับผิดชอบ ประกาศนโยบาย โดยปัญหาสำคัญของคลังข้อมูลดิจิทัลคือ ขาดความพร้อมและขาดปัจจัยเกื้อหนุนในหลาย ๆ ด้าน เช่น จุดมุ่งหมาย ขอบเขต และความชัดเจนของการพัฒนา การวางแผนการบริหารและจัดการข้อมูลที่ดี ทักษะความรู้ความสามารถของบุคลากร ค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณสนับสนุน การดูแลบริหารจัดการระบบการจัดการข้อมูลที่เป็นระบบ นโยบายการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ อุปกรณ์และเทคโนโลยี เครือข่ายความร่วมมือ

คำสำคัญ: คลังข้อมูลดิจิทัล มรดกทางวัฒนธรรม ปัญหาคลังข้อมูลดิจิทัล

Abstract

The objective of this study is to study the current conditions and problems of the digital cultural heritage archive in Thailand by collecting data from 48 websites related to cultural heritage, 28 Thai websites and 20 foreign websites, by interviewing 8 experts and digital archive experts. Data is analyzed by recommended features in accordance with the government website standard and compared with the foreign website, and analyze interview content. The result found that, digital cultural heritage archive in Thailand still lacks features that should be standardized in various aspects such as web analytic the most lacking features, followed by display feature, supporting tools, personalized e-service and the search engine. When comparing with the foreign website it is found that digital cultural heritage archive of Thailand lacks more features that should be included such as language, data sharing, animation, navigation system, formatting, recommendations, menu using, disclaimers, policy announcements. The important issue of the digital archive is lack of preparedness and supporting factors such as aim, scope and clarity of development, data planning for management, skills and knowledge of personnel, expense or budget system administration, systematic data management, government promotion policy, equipment and technology and network cooperation.

Keywords: Digital archive, Cultural heritage, Digital archive problem

บทนำ

“มรดกทางวัฒนธรรม” เป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มรดกทางวัฒนธรรมบางอย่างกลายเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่มี ความสำคัญและเป็นความภาคภูมิใจของคนในสังคมสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และกฎหมายประเทศต่าง ๆ ทั้งในแถบทวีปยุโรปและเอเชีย ได้แบ่ง ประเภทของวัฒนธรรมออกเป็นสองประเภท คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible cultural heritage) เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible cultural heritage) เช่น ภาษา ศิลปะการแสดง อย่างไรก็ตามแม้ว่ามรดกทางวัฒนธรรมทั้งสองประเภทจะมีความหลากหลายในตัวเองแต่ก็ไม่สามารถแบ่งแยกเนื้อหางานทั้งสองประเภทได้ชัดเจนเด็ดขาด เนื่องจากมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ล้วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาโดยตลอด โดยเฉพาะงานจับต้องได้ซึ่งเป็นรูปธรรมนั้นมีพื้นฐานมาจากแนวความคิด ความเชื่อและทักษะเทคนิคอันเป็นลักษณะนามธรรมของงานจับต้องไม่ได้ (Sittirit, 2016) โดยในปัจจุบันมีการนำมรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ มาจัดทำหรือพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล (Digitization) จัดทำเป็นเว็บไซต์เป็น

คลังข้อมูลดิจิทัลต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ช่วยส่งเสริมทางการเรียนรู้ การศึกษา หรือการอนุรักษ์สืบสาน สร้างความตระหนักถึงการมีอัตลักษณ์ มีความภาคภูมิใจ เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง ดังนั้นการศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย รวมถึงปัญหาหรือข้อจำกัดต่าง ๆ จะช่วยให้เข้าใจและเห็นภาพปัจจุบันของคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยได้ชัดเจนมากขึ้น สามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อวางแนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพหรือลักษณะของมรดกทางวัฒนธรรม บริบททางสังคม และความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างมีคุณภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบผสานวิธี (Mix method) โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเอกสาร (Documentary research) และการการศึกษาเชิงคุณภาพ (Quantitative study) โดยการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยเพื่อวิเคราะห์ถึงความเป็นมาตรฐาน โดยอาศัยมาตรฐานที่กำหนดตามมาตรฐานเว็บไซต์ภาครัฐ (Government website standard) ในด้านคุณลักษณะที่ควรมี (Recommended features) ซึ่งประกอบด้วย 8 คุณลักษณะคือ การแสดงผล (Display feature) รูปแบบการนำเสนอข้อมูล (Presentation feature) ระบบสืบค้นข้อมูล (Search engine) เครื่องมือสนับสนุนการใช้งาน (Supporting tool) เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการเยี่ยมชมเว็บไซต์ (Web analytic) การให้บริการเฉพาะบุคคล (Personalized e-service) การทำให้เนื้อหาเว็บสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (Web accessibility) ส่วนล่างของเว็บไซต์ โดยการตรวจสอบถึงการมีอยู่ของคุณลักษณะ (Feature) และการทดสอบประสิทธิภาพ (Efficiency test) ในการใช้งานต่าง ๆ ว่าสามารถใช้งานได้จริงและมีประสิทธิภาพหรือไม่ โดยศึกษาจากคลังข้อมูลดิจิทัลที่เป็นเว็บไซต์ของประเทศไทย จำนวน 28 แห่ง (รายละเอียดแสดงในภาคภนวก) เช่น คลังข้อมูลวัฒนธรรมดิจิทัล คลังข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม คลังข้อมูลจังหวัดลำพูน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน คลังข้อมูลดิจิทัลเชียงใหม่ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ระบบคลังข้อมูลดิจิทัลกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษกจันทบุรี สำนักศิลปากรที่ 7 เชียงใหม่ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศมรดกศิลปวัฒนธรรม ศูนย์ข้อมูลอนุรักษ์อยุธยา สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ คลังข้อมูลพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอินทร์บุรี คลังข้อมูลงานวิจัยไทย มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม คลังภูมิปัญญาดิจิทัลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเปรียบเทียบกับคลังข้อมูลดิจิทัลที่เป็นเว็บไซต์ของต่างประเทศ จำนวน 20 แห่ง เช่น UNESCO, BBC., The British Museum, World Monuments Fund, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, The National Archives, Ancient Origins, National Archives, Discover Greece, Visit Derry, Collector Antiquities, Artemis Gallery, Israel Antiquities Authority, Medusa Ancient Art, Archived website, Science and policy for people and nature, The Portable Antiquities Scheme Website, Indigenous knowledge

wisdom centre etc. จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านคลังข้อมูลดิจิทัลถึงสภาพปัญหาของคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยที่เกิดขึ้น ผลที่ได้นำเสนอในรูปแบบของตาราง กราฟ และการบรรยาย

ผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะที่ควรมี (Recommended features) ของเว็บไซต์ทั้ง 28 แห่งตามมาตรฐานเว็บไซต์ภาครัฐ (Government website standard) ซึ่งกำหนดโดย สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พบว่า เว็บไซต์คลังข้อมูลดิจิทัลส่วนใหญ่ยังขาดความเป็นมาตรฐานในด้านต่าง ๆ คือ ด้านเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการเยี่ยมชมเว็บไซต์เพื่อแสดงข้อมูลเชิงสถิติ ขาดคุณลักษณะมากที่สุด เช่น จำนวนผู้ใช้บริการ ความพึงพอใจ จำนวนรายการที่ให้บริการ ร้อยละ 46.43 รองลงมาคือ ด้านการแสดงผล ร้อยละ 42.86 (หมวดเพิ่ม/ลดขนาด ร้อยละ 71.43 และหมวดภาษา ร้อยละ 64.29) ด้านเครื่องมือสนับสนุน จำนวน 10 เว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 35.71 (หมวดแนะนำการใช้งาน ร้อยละ 67.86 และหมวดระบบ Navigation ร้อยละ 57.14) ด้านการให้บริการเฉพาะบุคคล จำนวน 6 เว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 21.43 (หมวดจัดเก็บข้อมูลการใช้งาน ร้อยละ85.71 หมวดใช้งานครั้งล่าสุด ร้อยละ 67.86 หมวดบริการส่งข้อมูล ร้อยละ 53.57 และหมวดกำหนดรูปแบบ ร้อยละ 42.86) และด้านระบบสืบค้น จำนวน 5 เว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 17.86

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน ร้อยละ ของเว็บไซต์ในประเทศไทยที่ขาดคุณลักษณะที่ควรมี ตามมาตรฐานเว็บไซต์ภาครัฐเวอร์ชัน 2.0 (N = 28)

คุณลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. การแสดงผล	**12**	**42.86**
1.1 ภาษา	18	64.29
1.2 เพิ่ม/ลดขนาด	20	71.43
2. รูปแบบการนำเสนอ	**1**	**3.57**
2.1 การแชร์ข้อมูล	10	35.71
2.2 เสียงและวีดิโอ	16	57.14
2.3 แผนที่	15	53.57
2.4 อนิเมชั่น	24	85.71
3. ระบบสืบค้น	**5**	**17.86**
4. เครื่องมือสนับสนุน	**10**	**35.71**
4.1 ระบบ Navigation	16	57.14
4.2 แนะนำการใช้งาน	19	67.86
5. เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล	**13**	**46.43**

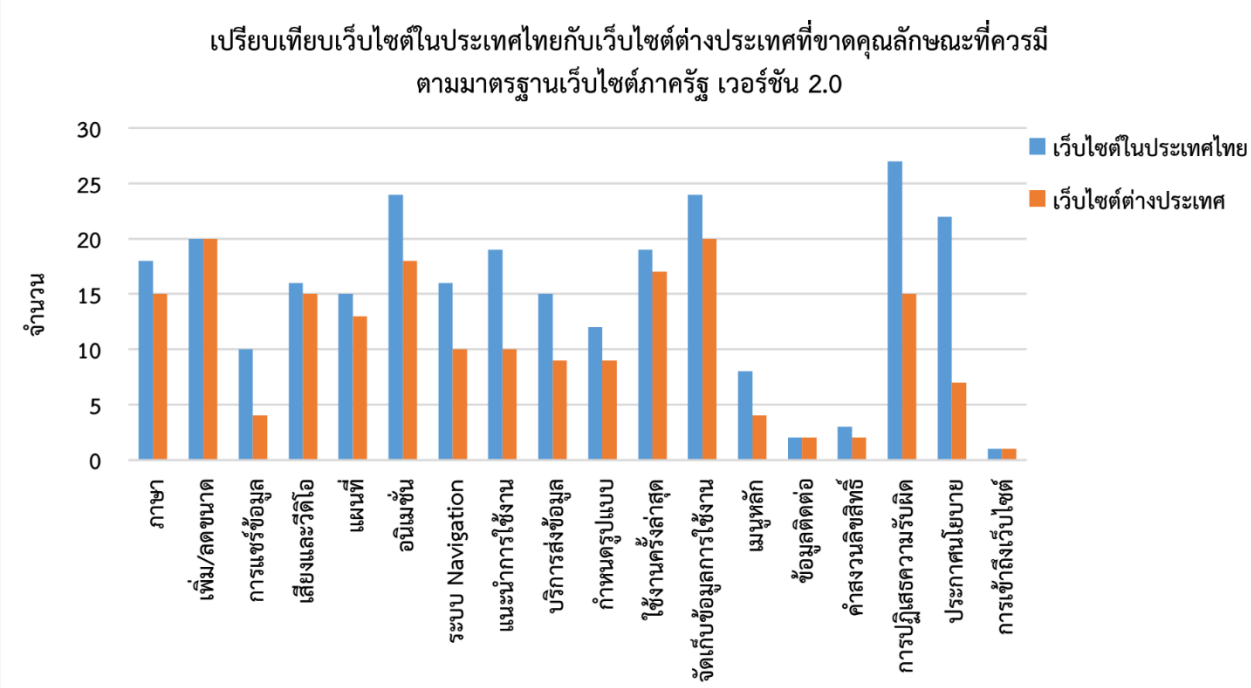
คุณลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
6. การให้บริการเฉพาะบุคคล	**6**	**21.43**
6.1 บริการส่งข้อมูล	15	53.57
6.2 กำหนดรูปแบบ	12	42.86
6.3 ใช้งานครั้งล่าสุด	19	67.86
6.4 จัดเก็บข้อมูลการใช้งาน	24	85.71
7. การเข้าถึงเว็บไซต์	**1**	**3.57**
8. ส่วนล่างของเว็บไซต์	**1**	**3.57**
8.1 เมนูหลัก	8	28.57
8.2 ข้อมูลติดต่อ	2	7.14
8.3 คำสงวนลิขสิทธิ์	3	10.71
8.4 การปฏิเสธความรับผิด	27	96.43
8.5 ประกาศนโยบาย	22	78.57
8.6 การเข้าถึงเว็บไซต์	1	3.57

สำหรับผลการสำรวจข้อมูลเว็บไซต์ต่างประเทศเบื้องต้นจำนวน 20 เว็บไซต์ พบว่า เว็บไซต์ต่างประเทศที่ขาดคุณลักษณะที่ควรมี ตามมาตรฐานเว็บไซต์ภาครัฐ เวอร์ชัน 2.0 มากที่สุด คือ ด้านเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการเยี่ยมชมเว็บไซต์เพื่อแสดงข้อมูลเชิงสถิติ เช่น จำนวนผู้ใช้บริการ ความพึงพอใจ จำนวนรายการที่ให้บริการ เป็นต้น โดยมีจำนวน 17 เว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 85.0 รองลงมาคือ ด้านการแสดงผล จำนวน 15 เว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 75.0 (หมวดเพิ่ม/ลดขนาด ร้อยละ 100.0 หมวดฟังก์ชันสำหรับผู้พิการ ร้อยละ 95.0 หมวดภาษา ร้อยละ 75.0) ด้านการให้บริการเฉพาะบุคคล จำนวน 8 เว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 40.0 (หมวดจัดเก็บข้อมูลการใช้งาน ร้อยละ100.0 หมวดใช้งานครั้งล่าสุด ร้อยละ 85.0 หมวดบริการส่งข้อมูล และหมวดกำหนดรูปแบบ มีร้อยละเท่ากัน 45.0) ด้านเครื่องมือสนับสนุน จำนวน 3 เว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 15.0 (หมวดดาวน์โหลดแอพ ร้อยละ 95.0 หมวดการสั่งซื้อ ร้อยละ 80.0 หมวดดาวน์โหลดไฟล์ ร้อยละ 65.0 หมวดระบบ Navigationและหมวดแนะนำการใช้งาน มีร้อยละเท่ากัน 50.0) และด้านระบบสืบค้น จำนวน 2 เว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 10.0

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน ร้อยละ ของเว็บไซต์ต่างประเทศที่ขาดคุณลักษณะที่ควรมี ตามมาตรฐานเว็บไซต์ภาครัฐ เวอร์ชัน 2.0 (N = 20)

คุณลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. การแสดงผล	**15**	**75.0**
1.1 ภาษา	15	75.0
1.2 เพิ่ม/ลดขนาด	20	100.0
1.3 ฟังก์ชันสำหรับผู้พิการ	19	95.0
2. รูปแบบการนำเสนอ	**1**	**5.0**
2.1 การแชร์ข้อมูล	4	20.0
2.2 เสียงและวีดิโอ	15	75.0
2.3 แผนที่	13	65.0
2.4 อนิเมชั่น	18	90.0
2.5 360 องศา	18	90.0
3. ระบบสืบค้น	**2**	**10.0**
4. เครื่องมือสนับสนุน	**3**	**15.0**
4.1 ระบบ Navigation	10	50.0
4.2 แนะนำการใช้งาน	10	50.0
4.3 ดาวน์โหลดไฟล์	13	65.0
4.4 ดาวน์โหลดแอพ	19	95.0
4.5 การสั่งซื้อ	16	80.0
5. เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล	**17**	**85.0**
6. การให้บริการเฉพาะบุคคล	**8**	**40.0**
6.1 บริการส่งข้อมูล	9	45.0
6.2 กำหนดรูปแบบ	9	45.0
6.3 ใช้งานครั้งล่าสุด	17	85.0
6.4 จัดเก็บข้อมูลการใช้งาน	20	100.0
7. การเข้าถึงเว็บไซต์	**1**	**5.0**
8. ส่วนล่างของเว็บไซต์	**0**	**0.0**
8.1 เมนูหลัก	4	20.0
8.2 ข้อมูลติดต่อ	2	10.0
8.3 คำสงวนลิขสิทธิ์	2	10.0
8.4 การปฏิเสธความรับผิด	15	75.0
8.5 ประกาศนโยบาย	7	35.0
8.6 การเข้าถึงเว็บไซต์	1	5.0

จากการสำรวจข้อมูลเปรียบเทียบเว็บไซต์ในประเทศไทยกับเว็บไซต์ต่างประเทศ พบว่า โดยส่วนใหญ่เว็บไซต์ในประเทศไทยขาดคุณลักษณะที่ควรมีตามมาตรฐานเว็บไซต์ภาครัฐมากกว่าเว็บไซต์ต่างประเทศ ถึง 16 เรื่อง เช่น ด้านภาษา การแชร์ข้อมูล อนิเมชัน ระบบNavigation กำหนดรูปแบบ แนะนำการใช้งาน เมนูหลัก การปฏิเสธความรับผิดชอบ และประกาศนโยบาย

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบจำนวนเว็บไซต์ในประเทศและต่างประเทศไทยที่ขาดคุณลักษณะที่ควรมี
(Source: Researcher, 2020)

ผลจากการเก็บข้อมูลถึงสภาพและปัญหาของคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านคลังข้อมูลดิจิทัล พบว่า คลังข้อมูลดิจิทัลฯ มีการจัดระบบสารสนเทศ คลังข้อมูล ฐานข้อมูล หรือโปรแกรมประยุกต์ที่ได้ค่อนข้างมีคุณภาพ มีระบบการทำงานที่ประสิทธิภาพ เนื้อหาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เนื้อหามีความเหมาะสมในระดับค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะที่ควรมีตามมาตรฐานในด้านต่าง ๆ นั้น พบว่า ยังมีคุณลักษณะที่ยังขาดไปหรือไม่สามารถใช้งานได้ทั้งด้านเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการเยี่ยมชมเว็บไซต์เพื่อแสดงข้อมูลเชิงสถิติ ด้านการแสดงผล ด้านเครื่องมือสนับสนุน ด้านการให้บริการเฉพาะบุคคล และด้านระบบสืบค้น และเมื่อเปรียบเทียบกับคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของต่างประเทศพบว่า คลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยขาดคุณลักษณะที่ควรมีมากกว่า ลักษณะดังกล่าวเนื่องเพราะการพัฒนาคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยยังขาดความพร้อมและขาดปัจจัยเกื้อหนุนในหลาย ๆ ด้าน เรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยดังนี้ จุดมุ่งหมาย ขอบเขต และความชัดเจนของการพัฒนา การวางแผนการบริหารและจัดการข้อมูลที่ดี ทักษะความรู้ความสามารถของบุคลากร ค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณสนับสนุน การดูแลบริหารจัดการระบบ การจัดการข้อมูลที่เป็นระบบ นโยบายการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ อุปกรณ์และเทคโนโลยี เครือข่ายความร่วมมือ

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาที่พบว่า คลังข้อมูลดิจิทัลฯ มีการจัดระบบสารสนเทศ คลังข้อมูล ฐานข้อมูล หรือโปรแกรมประยุกต์ที่ค่อนข้างมีคุณภาพ มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เนื้อหาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เนื้อหามีความเหมาะสมในระดับค่อนข้างมาก ลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Poungpakeesiri, Chumkin & Poungpakeesiri (2016) Rahupa (2011) Anapanurasa (2012) Buachthaisong (2017) Chatuporn (2014) Chunlapoon (2016) Ploywattanawong (2016) Juychum & Mettarikanon (2017) Montr et al. (2017) และ Buachthaisong (2014) ที่ต่างก็ได้พัฒนาระบบสารสนเทศ คลังข้อมูล ฐานข้อมูล หรือโปรแกรมประยุกต์ที่มีคุณภาพ มีการทำงาน มีประสิทธิภาพ มีประโยชน์ หรือมีความเหมาะสมต่อเนื้อหาและการใช้งาน ในระดับมาก หรือระดับดี ถึงระดับมากที่สุดหรือดีมาก และผู้ใช้งานมีความคิดเห็น หรือความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาถึงสภาพและปัญหาของคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยที่พบว่าขาดคุณลักษณะที่ควรมีตามมาตรฐานในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการเยี่ยมชมเว็บไซต์เพื่อแสดงข้อมูลเชิงสถิติ ด้านการแสดงผล ด้านเครื่องมือสนับสนุน ซึ่งไม่เป็นไปตามมาตรฐานของสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (Digital Government Development Agency, 2019) ที่กำหนดมาตรฐานเว็บไซต์ภาครัฐในด้านคุณลักษณะที่ควรมี (Recommended features) เช่น รูปแบบการนำเสนอข้อมูล (Presentation feature) ระบบสืบค้นข้อมูล (Search engine) การทำให้เนื้อหาเว็บสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (Web accessibility ฯลฯ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกับคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของต่างประเทศพบว่าคลังข้อมูลฯ ของประเทศไทยขาดคุณลักษณะที่ควรมีมากกว่า ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในการใช้งานต่าง ๆ เช่น สืบค้นข้อมูลได้ยาก ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ รูปแบบการนำเสนอไม่หลากหลาย ขาดความน่าสนใจ ไม่ทราบจำนวนผู้เข้าเยี่ยมหรือใช้ประโยชน์ ติดต่อหน่วยงานหรือผู้ให้บริการไม่ได้ และส่งผลกระทบถึงประสิทธิภาพประสิทธิผล รวมถึงประโยชน์จากการใช้งานคลังข้อมูลฯ ซึ่งสภาพที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่พร้อมและขาดปัจจัยเกื้อหนุนในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความชัดเจนของการพัฒนา การวางแผนการบริหารและจัดการข้อมูลที่ดี ทักษะความรู้ความสามารถของบุคลากร ค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณสนับสนุน การดูแลบริหารจัดการระบบ การจัดการข้อมูลที่เป็นระบบ นโยบายการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ อุปกรณ์และเทคโนโลยี เครือข่ายความร่วมมือ โดยผลจากการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ควรมี (Recommended Feature) ซึ่งคุณลักษณะ (Feature) เหล่านี้มีผลต่อการพัฒนาคลังข้อมูลดิจิทัลทั้งสิ้น สอดคล้องกับ Pruulmann-Vengerfeld & Aljas (2009) ที่กล่าวว่าการแปลงเป็นดิจิทัล (Digitization) จะช่วยทั้งในด้านการอนุรักษ์ (Preservation) ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก (Opening access) และการช่วยกระตุ้นให้ผู้สนใจสามารถมีส่วนร่วมหรือมีกิจกรรมร่วมกับมรดกทางวัฒนธรรมมากขึ้น โดยพิพิธภัณฑ์ควรมีการพัฒนา ปรับปรุงรายการ (Cataloguing) หรือรายละเอียดข้อมูล (Metadata) เพื่อนำเสนอแก่ผู้ชมให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับ Steiner & Koch (2015) ที่กล่าวว่าการจัดการเนื้อหาและการควบคุมคุณภาพที่ดีในการดำเนินงานคือ การต้องมีผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดเป้าหมายและขอบเขตงาน การใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมชัดเจน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

คลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยยังขาดคุณลักษณะที่ควรมีตามมาตรฐานในด้านต่าง ๆ และเมื่อเปรียบเทียบกับคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของต่างประเทศพบว่า คลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยขาดคุณลักษณะที่ควรมีมากกว่า โดยปัญหาสำคัญของคลังข้อมูลดิจิทัลคือขาดความพร้อมและขาดปัจจัยเกื้อหนุนในหลาย ๆ ด้าน เช่น จุดมุ่งหมาย ขอบเขต และความชัดเจนของการพัฒนา การวางแผนการบริหารและจัดการข้อมูลที่ดี ทักษะความรู้ความสามารถของบุคลากร ค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณสนับสนุน การดูแลบริหารจัดการระบบ การจัดการข้อมูลที่เป็นระบบ นโยบายการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ อุปกรณ์และเทคโนโลยี เครือข่ายความร่วมมือ ดังนั้นควรมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน หรือภาคประชาสังคมในการพัฒนาคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยให้มีคุณลักษณะที่ควรมีตามมาตรฐานในด้านต่าง ๆ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการในการใช้งานจากสังคม

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ความรู้สำคัญได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ คลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่ดำเนินการในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังขาดคุณลักษณะที่ควรมีตามมาตรฐานในหลายด้าน แสดงให้เห็นถึงทัศนะ กระบวนการคิด การดำเนินงาน และระบบการบริหารจัดการข้อมูลที่มีต่อดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่ยังไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับความต้องการ การใช้งานยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการกำกับดูแลที่เหมาะสม ขาดข้อมูลที่จำเป็นและสำคัญ ไม่สนองตอบต่อจุดมุ่งหมายหรือเป้าประสงค์ของการดำเนินงาน ทำให้ขาดความมีประสิทธิผลต่อการใช้งานหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านนโยบาย ด้านการปฏิบัติดำเนินงาน ด้านการดูแลและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบการใช้งานโดยรวม และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือผลกระทบสำคัญต่อสังคม ชุมชน หรือท้องถิ่นเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นหน่วยงาน องค์กร ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรงควรเร่งดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อจัดการกับลักษณะที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ในปัจจุบัน

References

Anapanurasa, S. (2012). The design and development of ceramic database from Pong Takob archaeological site, Amphoe Wang Muang, Changwat Saraburi. *Damrong Journal of The Faculty of Archaeology Silpakorn University*, *11*(2), 110-126. (In Thai)

Buachthaisong, S. (2014). *Development of digital achieves database system of Rambhaibarni Rajabhat University*. (Master of Arts Program, Burapha University). (In Thai)

Buachthaisong, S. (2017). Cultural and local wisdom digital database of Sisaket. *RSU Library Journal*, *23*(2), 99-115. (In Thai)

Chatuporn, U. (2014). The research to relevant factors for the expanding an experience of museum visitors from an application with social media. *Thai Journal of Science and Technology*, *23*(2), 333-348. (In Thai)

Chunlapoon, P. (2016). Developing a database of local wisdom learning resources for student learning in the Border Patrol Police Schools in Border Patrol Police-Subdivision 24, Udon Thani Province. *Journal of the Thai Library Association, 9*(2), 70-86. (In Thai)

Digital Government Development Agency (Public Organization). (2019). *Government website standard version 2.0.* Bangkok: Digital Government Development Agency (Public Organization). (In Thai)

Juychum, D., & Mettarikanon, D. (2017). Database development on the wisdom, arts and cultures in the three Southern border provinces. *Humanities and Social Sciences Journal of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University*, *11*(1), 1-3. (In Thai)

Montri, W., Klinhnu, J., Chaikumwang, S., & Fongmanee, S. (2017). The development of database on mobile devices about local wisdoms, cultures and traditions in Nanglea sub-district, Mueang, Chiang Rai. *Research Journal Kasalongkham*, 11(special), 35-48. (In Thai)

Ploywattanawong, L. (2016). *The wisdom cultural heritage information systems of Suphan Buri.* Phanakornsriayuttaya**:** Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. (In Thai)

Poungpakeesiri, P., Chumkin, S., & Poungpakeesiri, N. (2016). The Development of folk wisdom information system, Nanokkok Sub-district, Lablae District, Uttaradit Province. *Documents of Academic Conference "The 1st Rajabhat Nakorn Sawan Research Conference"*. 22-23 August 2016. Nakorn Sawan, Rajabhat Nakorn Sawan University, 2559, 277-290.

Pruulmann-Vengerfeld, P., & Aljas, A. (2009). Digital cultural heritage–challenging museums, archives and users. *Journal of Ethnology and Folkloristics*, *3*(1), 109-127.

Rahupa, M. (2011). *The development of website and database on antique: A case of Ban Chiang National Museum.* (Master of Arts Thesis, Sukhothai Thammathirat Open University). (In Thai)

Sittirit, S. (2016). Tangible and intangible: Similarities among the diversities of the cultural heritage. *Journal of Humanities and Social Sciences Suratthani Rajabhat University, 8*(2), 141-160. (In Thai)

Steiner, E., & Koch, C. (2015). A Digital Archive of Cultural Heritage Objects: Standardized Metadata and Annotation Categories. *New Review of Information Networking*, *20*(1-2), 255-260. DOI: 10.1080/13614576.2015.1112171.

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่

Farmers Participation in Water Resource Management in Main Rice Planting Area of Chiang Mai Province

ปรมินทร์ นาระทะ

Porramin Narata

คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Faculty of Agricultural Production, Maejo University

ศันสนีย์ กระจ่างโฉม

Sansanee Krajangchom

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Social Research institute, Chiang Mai University

E-mail: porramin_narata@hotmail.com, mm_sansanee@yahoo.com

(Received : February 26, 2020 Revised : May 24, 2020 Accepted : June 2, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประชากรศาสตร์ การใช้น้ำเพื่อปลูกข้าวของเกษตรกรชาวนา และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 392 คน ใช้เครื่องมือในการศึกษา คือ แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และใช้ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรชาวนาโดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า กำหนดค่าน้ำหนัก 5 ระดับตามวิธีการของลิเคิร์ท และวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาเชิงลึก

ในการศึกษาด้านประชากรศาสตร์ของเกษตรกรชาวนาพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีประสบการณ์ในการจัดการทรัพยากรน้ำในการปลูกข้าวอยู่ในช่วง 21-30 ปี และมีรายได้จากการปลูกข้าวมากกว่า 50,000บาทต่อปี มีพื้นที่ทำนาน้อยกว่า 4 ไร่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานที่มีการจัดสรรน้ำตามรอบเวรเข้าสู่พื้นที่นำนาอย่างทั่วถึงผ่านฝายทดน้ำเข้าสู่หนองและบึงในพื้นที่ของเกษตรกรเพื่อกักเก็บไว้ในในการทำนา ซึ่งจะมีการทำนาจำนวน 2 ครั้งต่อปี

เมื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมคิดเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุดคืออำเภอแม่อาย โดยมีระดับการมีส่วนร่วมให้ความคิดหรือข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมจัดทำแผนเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในระดับมากคือพื้นที่อำเภอฝาง โดยมี

การวางแผนการปลูกพืชและกิจกรรมที่ต้องใช้น้ำในชุมชนในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในระดับมากคือพื้นที่อำเภอฝาง โดยมีส่วนร่วมมากที่สุดในการเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานและร่วมทำงานเกี่ยวกับการจัดการน้ำในพื้นที่ ด้านการมีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผลเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุดได้แก่พื้นที่อำเภอแม่อาย โดยมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลไม่ให้เกิดการลักลอบรับน้ำก่อนกำหนด หรือปิดกั้นทางน้ำในระดับมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์เกษตรกรที่มีส่วนร่วมในระดับมากได้แก่พื้นที่อำเภอฝางโดยมีส่วนร่วมระดับมากที่สุดในการมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรน้ำในพื้นที่

โดยการมีส่วนร่วมที่ส่งผลให้การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการปลูกข้าวให้สำเร็จได้นั้นเกษตรกรต้องมีส่วนร่วมคิดโดยคำนึงถึงทรัพยากรน้ำต้นทุน การสำรวจพื้นที่ จำนวนครั้งในการปลูกข้าว และมีส่วนร่วมวางแผนการใช้น้ำให้สอดคล้องและมีส่วนร่วมปฏิบัติในการจัดสรรน้ำตามแผน การดูแลรักษา ภายหลังการจัดสรรน้ำเสร็จสิ้นจะต้องมีส่วนร่วมในการประเมินการใช้น้ำและปัญหาเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการคิดในขั้นตอนแรก อันจะส่งผลให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ในการได้รับน้ำเพื่อใช้ในการปลูกข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของเกษตรกรชาวนา การจัดการทรัพยากรน้ำ พื้นที่ปลูกข้าวหลัก

Abstract

This research was aimed to study the demography, using water to grow rice and the participation in water resource management of farmers in the main rice planting area and used Qualitative research methodologies were used defined 392 samples. Instruments used in the study were questionnaires and data analysis using descriptive statistics. Weighted average be used to study the participation in water resource management of farmers and used rating scale by defined 5 level of weight follow Likert method. In-depth content analysis.

In the studied of farmer demographic found most of them were male, had experience in water resources management in rice growing during 21-30 years and had income from rice growing 50,000 baht per year. There had areas for rice growing less than 4 rai in the irrigation area which were water allocation follow duty cycle in to the rice growing areas thoroughly passing water dam entering to marshes in the area of farmers be kept for rice growing 2 times per year.

When studying the participation of farmers in each point were found that, In terms of thinking participation, the farmers had highest level of participation was Mae Ai District. With the highest level of participation in giving ideas or information through various

channels. In terms of making plans participation, the farmers had high level of participation was Fang District. The farmers had high level of planning plantings and require the water for farming activities in the community. In terms of working participation, the farmers had high level of participation was Fang District. With the most participation in being a committee or working group and working together on water management in the area. In terms of monitoring and evaluation participation, the farmers had highest level of participation was Mae Ai District. By the farmers had the highest level participating in the surveillance to prevent the smuggling of water ahead of schedule or blocking the waterway. In terms of getting benefit participation, the farmers had high level of participation was Fang District. By the farmers had highest level in a feeling ownership of water resources in the area.

By the participating that resulting to water resources management for rice growing successful, farmers must thinking participation in costs of water resources, area survey, amount of times in rice growing and planning participation in using water and making participation in allocate water follow plan, and caring after allocate water must be assessment participation in using water and problems that need to be resolved that will made the farmer getting benefit in using water for rice growing effectively.

Keywords: Farmers participation, Water resource management, Main rice planting area

บทนำ

ข้าวเป็นพืชที่แสดงถึงความมั่นคงทางอาหารที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตของคนในประเทศ โดยทั่วทุกภาคจะมีแหล่งพื้นที่ปลูกข้าว ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนในการผลิตข้าวจึงเข้ามามีบทบาทเมื่อมีปัจจัยในการการปลูกข้าวที่เพียงพอก็แสดงให้เห็นถึงมีความยั่งยืนของข้าวที่ใช้บริโภคในแต่ละปี โดยปัจจัยต่าง ๆ ที่จะทำให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการไม่ว่าจะเป็นที่ดินและแหล่งน้ำ โดยเฉพาะแหล่งน้ำที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ใช้ในการปลูกข้าวมีความสำคัญเนื่องจากต้นพืชต้องการน้ำในการเจริญเติบโต และการปลูกข้าวนั้นจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรน้ำมาก ซึ่ง Khao Sa-ard (2001) กล่าวว่าการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งเป็นสถานการณ์ที่รัฐต้องเผชิญกับปัญหาการจัดสรรน้ำและการพิจารณาว่ากลุ่มใดควรได้สิทธิในการใช้น้ำก่อนและในปริมาณเท่าใดจากการตัดสินใจของรัฐในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในภาคเกษตรกรรมได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากมีการขอให้เกษตรกรลดพื้นที่ทำนาปรังลง แต่ทรัพยากรน้ำที่เป็นพื้นฐานของปัจจัยในการผลิตนั้นกลับมีอยู่อย่างจำกัดและลดลงตามสภาพอากาศ หรืออุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน จึงต้องให้ความสำคัญในการจัดการทรัพยากรน้ำดังกล่าวเพราะการมีทรัพยากรน้ำที่เพียงพอก็จะส่งผลให้สามารถ

ดำเนินการเพาะปลูกในแต่ละฤดูกาล และส่งผลต่อความยั่งยืนทางอาหารคือข้าวที่เป็นอาหารหลักในการบริโภคของประชาชนในประเทศ

ในภาคเหนือจะมีลักษณะการได้รับน้ำจากพื้นที่ต้นน้ำปล่อยให้ไหลลงสู่พื้นที่ต่ำ ในการที่จะได้น้ำใช้ในการปลูกข้าวในแต่ละพื้นที่นั้นนอกเหนือจากการที่ได้รับน้ำที่ได้มาจากธรรมชาติน้ำฝนแล้ว ก็ยังได้รับน้ำชลประทานที่ปล่อยมาจากแหล่งเก็บกักน้ำหรือเขื่อนมายังคลองส่งน้ำ ซึ่งในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำจากแหล่งดังกล่าว เนื่องจากการส่งน้ำโดยอาศัยปล่อยน้ำผ่านคลองส่งน้ำชลประทานนี้เอง มีเกษตรกรมากมายที่รอใช้น้ำจากคลองเดียวกัน โดย Surarerk (1980) กล่าวว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ต้นทางส่งน้ำจะเกิดการแย่งหรือขโมยน้ำด้วยการทำปูมปิดกั้นลำเหมืองทดน้ำเข้านาเกษตรกรทางปลายน้ำจึงเดือดร้อนเพราะขาดน้ำหรือได้ไม่พอ ภาครัฐจึงส่งเสริมการจัดการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนที่ใช้น้ำในพื้นที่เดียวกันจึงมีความสำคัญที่เข้ามามีบทบาทเพื่อให้ได้ใช้น้ำในการปลูกข้าวอย่างเท่าเทียมกัน แต่ในการดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัยการจัดการร่วมกันของคนในพื้นที่อย่างมีหลักการและมีประสิทธิภาพ

พื้นที่ใช้น้ำในการปลูกข้าวของจังหวัดเชียงใหม่มีการจัดการน้ำในระบบเหมืองฝายที่ได้รับการส่งน้ำมาตามคลองชลประทานผ่านคลองสายใหญ่เข้าคลองไส้ไก่ก่อนส่งเข้าสู่พื้นที่ปลูกข้าวของเกษตรกร โดยการจัดส่งน้ำเข้าคลองไส้ไก่นี้เองต้องอาศัยการจัดรอบเวรน้ำอย่างเหมาะสมตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในแต่ละปี รวมถึงความต้องการการใช้น้ำของเกษตรกรที่มีการคำนวณจากปริมาณพื้นที่กับความต้องการในการใช้น้ำในฤดูกาลนั้นเพื่อจัดสรรน้ำให้ตรงกับความต้องการ แต่ในบางปีปริมาณน้ำต้นทุนในธรรมชาติมีไม่เพียงพอจึงต้องอาศัยการจัดการน้ำอย่างมีส่วนร่วมให้กับพื้นที่ปลูกข้าวอย่างเหมาะสม เพราะจำนวนพื้นที่ปลูกข้าวมีผลกับการใช้น้ำด้วย การจัดการทรัพยากรน้ำโดยอาศัยการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านของคนในชุมชนจึงมีความสำคัญที่จะส่งผลต่อความยั่งยืนของการปลูกข้าวหลักในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประชากรศาสตร์ และการใช้น้ำเพื่อปลูกข้าวของเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบประชากรศาสตร์ และการใช้น้ำเพื่อปลูกข้าวของเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่
2. ได้ทราบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อไปในอนาคต

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยศึกษาในด้านข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ ประสบการณ์ในการปลูกข้าว เขตพื้นที่ทำนา ความพอเพียงของปริมาณน้ำใช้ในการทำนา จำนวนครั้งในการปลูกข้าวต่อปี และระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร 5 ด้าน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมจัดทำแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึกจากการประชุมกลุ่มย่อยแบบสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยในเชิงปริมาณในประเด็นของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นฐานความมั่นคงทางอาหาร โดยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร กำหนดประชากรเป้าหมาย คือ เกษตรกรชาวนาในพื้นที่ปลูกข้าวหลัก 5 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่เรียงตามลำดับ ได้แก่ อำเภอแม่อาย อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอฝาง และอำเภอพร้าว (Strategy and information group, Chiang Mai provincial agricultural extension ffice, 2016) โดยทั้ง 5 อำเภอดังกล่าวได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ลุ่มน้ำสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ลุ่มน้ำปิงตอนบน ลุ่มน้ำกก และลุ่มน้ำฝาง รวมทั้งสิ้น 18,518 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างในกรณีทราบจำนวนประชากร (Finite population) Sincharu (2010) ได้กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรทั้งหมด 392 ครัวเรือนดังแสดงในตารางที่ 1 โดยมีสูตรการคำนวณ และแสดงการเทียบสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างใน 5 อำเภอ ดังนี้

สูตร $n = \frac{N}{1+N(e)^2}$

แทนค่าโดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e = ค่าร้อยละความคาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

แทนค่าจากสูตร $n = \frac{18,518}{1+18,518(.05)^2}$

$= 391.54$ หรือ 392 ครัวเรือน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนเกษตรกรชาวนาทั้งหมดของ 5 อำเภอ และกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรชาวนา (ครัวเรือน) โดยการเทียบสัดส่วน

ลำดับ	อำเภอ	จำนวนเกษตรกรชาวนาทั้งหมด (ครัวเรือน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรชาวนาเทียบสัดส่วน (ครัวเรือน)
1	แม่อาย	4,223	89
2	สันกำแพง	3,912	83
3	ดอยสะเก็ด	3,850	82
4	ฝาง	3,700	78
5	พร้าว	2,833	60
	รวม	**18,518**	**392**

2. เครื่องมือ การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการดำเนินการศึกษาใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามโดยส่วนที่ 1 จะศึกษาข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ตามวิธีการของ Sincharu (2010) เพื่อวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคล สภาพครัวเรือนของเกษตรกรชาวนา ในส่วนที่ 2จะสอบถามการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) ได้แก่ 1 คือระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด 2 คือระดับการมีส่วนร่วมน้อย 3 คือระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง 4 คือระดับการมีส่วนร่วมมาก และ 5 คือระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด นอกจากนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลการมีส่วนร่วมเชิงลึกจะมีการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ตามวิธีการของ Khuwaranyoo (2011) โดยมีข้อคำถามเป็นประเด็นหลักเพื่อนำไปใช้ในการประชุมกลุ่มย่อยแบบสนทนากลุ่ม (Focus group interview) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึก (In-depth content analysis) จากการประชุมกลุ่มย่อย ประมวลผล สรุปตีความข้อมูล แล้วทำการตรวจสอบโดยการแยกประเด็นต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์อธิบายร่วมเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยที่ได้จากเชิงปริมาณให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น (Naruthum, 2008)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ และการใช้น้ำเพื่อปลูกข้าวของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรเป็นเพศชาย (ร้อยละ63.17) มีอายุอยู่ในช่วง51-60 ปี (ร้อยละ40.92) สถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ91.45) การศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ72.93) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่า 3 คน (ร้อยละ37.02) โดยประสบการณ์ในการปลูกข้าวของเกษตรกรในแต่ละอำเภอที่มากที่สุดเรียงตามลำดับมีดังนี้ อำเภอดอยสะเก็ด 31 ถึง 40 ปี (ร้อยละ39.28) อำเภอฝาง (ร้อย

ละ34.21) อำเภอสันกำแพง (ร้อยละ 39.13) อำเภอพร้าว (ร้อยละ26.79) ทั้ง 3 อำเภอดังกล่าวประสบการณ์ในการปลูกข้าวอยู่ในช่วงเดียวกันคือ 21-30 ปี และอำเภอแม่อาย 11 ถึง 20 ปี (ร้อยละ31.82) โดยภาพรวมประสบการณ์ในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการปลูกข้าวของเกษตรกรรวมทุกอำเภอมากที่สุดอยู่ในช่วง 21-30 ปี (ร้อยละ 28.98) เมื่อเก็บเกี่ยวได้ผลผลิตข้าวนำออกจำหน่ายพบว่าเกษตรกรทั้ง 5 อำเภอมีรายได้จากการปลูกข้าวมากกว่า 50,000 บาทต่อปี (ร้อยละ33.52) และพบว่ามีรายได้จากอาชีพเสริมอยู่ในระหว่าง 2,001 – 4,000 บาทต่อเดือน

เมื่อศึกษาพื้นที่ทำนาทั้งหมดของเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำนาน้อยกว่า 4 ไร่ (ร้อยละ27.96) และมีเขตพื้นที่ทำนาส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทานได้แก่ อำเภอแม่อาย อำเภอฝาง และอำเภอพร้าว (ร้อยละ 57.88) ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำนาอยู่ในเขตชลประทานทั้งหมดคืออำเภอสันกำแพง (ร้อยละ100.00) และอำเภอดอยสะเก็ดส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำนาอยู่ในเขตชลประทาน (ร้อยละ93.22) เมื่อพิจารณาถึงความเพียงพอของปริมาณน้ำที่ใช้ในการทำนาพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอฝางมีน้ำเพียงพอต่อการทำนา (ร้อยละ60.42) โดยมี 2 อำเภอที่พบว่าเกษตรกรมีน้ำไม่เพียงพอต่อการทำนา ได้แก่ อำเภอแม่อาย (ร้อยละ62.92) และอำเภอพร้าว (ร้อยละ62.65)

ในส่วนของแหล่งน้ำที่ใช้ทำนาพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรร้อยละ 43.81 ใช้น้ำจากฝายทดน้ำชลประทาน เมื่อแยกพิจารณาตามอำเภอพบว่า เกษตรกรในอำเภอแม่อาย (ร้อยละ65.17) และเกษตรกรในอำเภอฝาง (ร้อยละ57.89) ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากหนอง/บึงในการทำนา ส่วนเกษตรกรในอำเภอสันกำแพง(ร้อยละ 59.49) และเกษตรกรในอำเภอพร้าว (ร้อยละ79.76) จะใช้น้ำจากฝายทดน้ำชลประทานในการทำนา ส่วนเกษตรกรในอำเภอดอยสะเก็ด (ร้อยละ80.00) ส่วนใหญ่จะอาศัยน้ำฝนในการทำนา โดยจำนวนครั้งที่ปลูกข้าวได้ในรอบ 1 ปีพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรสามารถปลูกข้าวได้ปีละ 2 ครั้ง (ร้อยละ52.04) เมื่อแยกพิจารณาตามอำเภอพบว่า พื้นที่ที่เกษตรกรสามารถปลูกข้าวได้ 1 ครั้งต่อปีได้แก่อำเภอพร้าว (ร้อยละ100.00) และอำเภอฝาง (ร้อยละ65.38) ส่วนพื้นที่ที่เกษตรกรสามารถปลูกข้าวได้ปีละ 2 ครั้ง ได้แก่ อำเภอสันกำแพง (ร้อยละ90.67) อำเภอดอยสะเก็ด (ร้อยละ68.33) และอำเภอแม่อาย (ร้อยละ61.80) ตามลำดับ

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรชาวนาในการจัดการทรัพยากรน้ำพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่

ในส่วนของการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเพื่อใช้ในการทำนาของเกษตรกร ได้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำออกเป็นด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ได้แก่ 1)ร่วมคิด 2) ร่วมจัดทำแผน 3) ร่วมปฏิบัติ 4) ร่วมติดตามและประเมินผล 5) ร่วมรับผลประโยชน์ เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้านของแต่ละพื้นที่สามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมคิดในการจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่าเกษตรกรที่มีส่วนร่วมคิดในระดับมากที่สุด ได้แก่ พื้นที่อำเภอแม่อาย (ค่าเฉลี่ย 4.39) รองลงมาคืออำเภอฝาง (ค่าเฉลี่ย 4.22) ส่วนพื้นที่ที่มีส่วนร่วมคิดในระดับปานกลาง คืออำเภอสันกำแพง(ค่าเฉลี่ย 2.89) อำเภอพร้าว (ค่าเฉลี่ย 3.02) และอำเภอดอยสะเก็ด (ค่าเฉลี่ย 3.00) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยอำเภอแม่อายมีระดับการมีส่วนร่วมให้ความคิดหรือข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.46) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยในการมีส่วนร่วมคิดในการจัดการทรัพยากรน้ำแต่ละด้าน ของพื้นที่ปลูกข้าวหลัก 5 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่

การมีส่วนร่วมคิด ในการจัดการทรัพยากรน้ำ	อำเภอ แม่อาย	อำเภอ สันกำแพง	อำเภอ ดอยสะเก็ด	อำเภอ ฝาง	อำเภอ พร้าว
1. ให้ความคิดเห็นหรือข้อมูลข่าวสาร ผ่านช่องทางต่าง ๆ	4.46	2.73	3.07	4.34	3.01
2. ประชุมเกี่ยวกับการจัดการน้ำ	4.40	2.90	3.11	4.25	2.96
3. วิเคราะห์ปัญหาจากการใช้น้ำ	4.31	2.97	2.93	4.17	3.10
4. ให้ข้อมูลด้านความต้องการใช้น้ำ	4.40	2.95	2.89	4.11	3.01

ด้านการมีส่วนร่วมจัดทำแผนในการจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่าเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับมากได้แก่พื้นที่อำเภอฝาง (ค่าเฉลี่ย 3.99) รองลงมาคืออำเภอแม่อาย (ค่าเฉลี่ย 3.93) ส่วนพื้นที่ที่มีส่วนร่วมคิดในระดับปานกลาง คืออำเภอดอยสะเก็ด (ค่าเฉลี่ย 2.68) รองลงมาคืออำเภอพร้าว (ค่าเฉลี่ย 2.89) และพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับน้อยคืออำเภอสันกำแพง (ค่าเฉลี่ย 2.55) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย พบว่าอำเภอฝางมีการวางแผนการปลูกพืชและกิจกรรมที่ต้องใช้น้ำในชุมชนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.02) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยในการมีส่วนร่วมวางแผนในการจัดการทรัพยากรน้ำแต่ละด้าน ของพื้นที่ปลูกข้าวหลัก 5 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่

การมีส่วนร่วมวางแผน ในการจัดการทรัพยากรน้ำ	อำเภอ แม่อาย	อำเภอ สันกำแพง	อำเภอ ดอยสะเก็ด	อำเภอ ฝาง	อำเภอ พร้าว
1. วางแผนส่งน้ำ จัดรอบเวรใช้น้ำ	3.96	2.33	2.69	4.00	2.89
2. ร่างกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ และกติกาการใช้น้ำ	3.88	2.68	2.78	3.95	2.83
3. วางแผนการปลูกพืชและกิจกรรมที่ต้องใช้น้ำในชุมชน	3.93	2.63	2.69	4.02	2.87
4. หาแนวทางป้องกันภัยจากน้ำ	3.95	2.55	2.56	4.00	2.96

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยในการมีส่วนร่วมปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรน้ำแต่ละด้าน ของพื้นที่ปลูกข้าวหลัก 5 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่

การมีส่วนร่วมปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรน้ำ	อำเภอแม่อาย	อำเภอสันกำแพง	อำเภอดอยสะเก็ด	อำเภอฝาง	อำเภอพร้าว
1. เป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงาน และร่วมทำงานเกี่ยวกับการจัดการน้ำในพื้นที่	4.12	2.71	2.76	4.34	2.99
2. ควบคุมการเปิด-ปิดน้ำในคูส่งน้ำ	3.88	2.58	2.47	4.25	2.96
3. ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติกติกาการใช้น้ำ	3.88	2.89	2.71	4.17	3.46
4. สละแรงงานตนเองเพื่อสร้าง และบำรุงระบบส่งน้ำ	3.88	2.89	2.91	4.11	3.47
5. สละเงินทุนของตนเองเพื่อสร้างและบำรุงระบบส่งน้ำ	3.79	2.82	2.62	3.69	3.46

ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่าเกษตรกรที่มีส่วนร่วมปฏิบัติในระดับมากได้แก่พื้นที่อำเภอฝาง (ค่าเฉลี่ย 4.11) รองลงมาคืออำเภอแม่อาย (ค่าเฉลี่ย 3.91) ส่วนพื้นที่ที่มีส่วนร่วมปฏิบัติในระดับปานกลาง คืออำเภอสันกำแพง (ค่าเฉลี่ย 2.78) อำเภอพร้าว (ค่าเฉลี่ย 2.72) และอำเภอดอยสะเก็ด (ค่าเฉลี่ย 2.69) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยอำเภอฝางมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดในการเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงาน และร่วมทำงานเกี่ยวกับการจัดการน้ำในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 4.34) ดังแสดงในตารางที่ 4

ด้านการมีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผลในการจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่าเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผลในระดับมากที่สุดได้แก่พื้นที่อำเภอแม่อาย (ค่าเฉลี่ย 4.23) รองลงมาคืออำเภอฝาง (ค่าเฉลี่ย 4.21) ส่วนพื้นที่ที่มีส่วนร่วมปฏิบัติในระดับปานกลาง คืออำเภอดอยสะเก็ด (ค่าเฉลี่ย 2.64) อำเภอสันกำแพง (ค่าเฉลี่ย 2.74) และอำเภอพร้าว (ค่าเฉลี่ย 2.90) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพื้นที่อำเภอแม่อาย มีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผลในการสอดส่องดูแลไม่ให้เกิดการลักลอบรับน้ำก่อนกำหนดหรือปิดกั้นทางน้ำในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.38) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยในการมีส่วนร่วมติดตาม และประเมินผลในการจัดการทรัพยากรน้ำแต่ละด้าน ของพื้นที่ปลูกข้าวหลัก 5 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่

การมีส่วนร่วมติดตาม และประเมินผลในการจัดการทรัพยากรน้ำ	อำเภอแม่อาย	อำเภอสันกำแพง	อำเภอดอยสะเก็ด	อำเภอฝาง	อำเภอพร้าว
1. เป็นผู้แทนของชุมชนในการติดตามประเมินผลการใช้น้ำ	4.19	2.52	2.62	4.22	2.83
2. รายงานสภาพน้ำและความก้าวหน้าการปลูกพืช	4.16	2.77	2.62	4.05	2.84
3. ให้ความเห็น / รายงานปัญหาการส่งน้ำ และการดูแลรักษา	4.20	2.62	2.53	4.25	2.86
4. สอดส่องดูแลไม่ให้เกิดการลักลอบรับน้ำก่อนกำหนด หรือปิดกั้นทางน้ำ	4.38	3.03	2.80	4.33	3.06

ด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่าเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ในระดับมากได้แก่พื้นที่อำเภอฝาง (ค่าเฉลี่ย 4.05) รองลงมาคือ อำเภอแม่อาย (ค่าเฉลี่ย 3.93) ส่วนพื้นที่ที่มีส่วนร่วมรับประโยชน์ในระดับปานกลาง คืออำเภอพร้าว (ค่าเฉลี่ย 3.13) อำเภอสันกำแพง (ค่าเฉลี่ย 3.08) และอำเภอดอยสะเก็ด (ค่าเฉลี่ย 3.00) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพื้นที่อำเภอฝางพบว่ามีส่วนร่วมรับประโยชน์ระดับมากที่สุดในการมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรน้ำในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 4.27) ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยในการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรน้ำแต่ละด้าน ของพื้นที่ปลูกข้าวหลัก 5 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่

การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรน้ำ	อำเภอแม่อาย	อำเภอสันกำแพง	อำเภอดอยสะเก็ด	อำเภอฝาง	อำเภอพร้าว
1. มีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรน้ำในพื้นที่	4.12	3.00	2.87	4.27	2.91
2. ได้รับการจัดสรรน้ำสำหรับทำการเกษตรอย่างเพียงพอ	3.96	3.14	2.98	4.22	3.14
3. ได้รับการจัดสรรน้ำสำหรับทำการเกษตรอย่างเป็นธรรม	3.94	3.22	2.87	4.08	3.24
4. ลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องการใช้น้ำในชุมชน	3.90	3.12	2.89	4.09	3.10
5. ในชุมชนมีผลกระทบจากภัยที่เกิดจากน้ำลดน้อยลงเช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น	3.74	2.89	3.24	3.78	3.19
6. เกิดความสามัคคีระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ	3.89	3.12	3.16	3.91	3.19

เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ปลูกข้าวหลัก 5 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ที่มากที่สุดพบว่า อำเภอแม่อายมีส่วนร่วมคิด (ค่าเฉลี่ย 4.39) และมีส่วนร่วมประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 4.23) ในระดับมากที่สุด และอำเภอฝางมีส่วนร่วมวางแผน (ค่าเฉลี่ย 3.99) มีส่วนร่วมปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.11) และมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.05) ในระดับมาก

นอกจากนั้นในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรในพื้นที่ปลูกข้าวหลัก 5 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ในแต่ละประเภทได้แก่ 1) เกษตรกรมีภาพรวมของการมีส่วนร่วมคิดในประเด็นต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.53) 2) เกษตรกรมีภาพรวมของการมีส่วนร่วมจัดทำแผนในประเด็นต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.24) 3) เกษตรกรมีภาพรวมของการมีส่วนร่วมปฏิบัติในประเด็นต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.37) 4) เกษตรกรมีภาพรวมของการมีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผลในประเด็นต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.39) 5) เกษตรกรมีภาพรวมของการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในประเด็นต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.45) ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม 5 ด้านของเกษตรกรชาวนา 5 อำเภอในการจัดการทรัพยากรน้ำพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่

การมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรน้ำ	**ร่วมคิด**	**ร่วม วางแผน**	**ร่วม ปฏิบัติ**	**ร่วม ประเมินผล**	**ร่วมรับ ผลประโยชน์**
อำเภอแม่อาย	**4.39 (มากที่สุด)**	3.93 (มาก)	3.91 (มาก)	**4.23 (มากที่สุด)**	3.93 (มาก)
อำเภอสันกำแพง	2.89 (ปานกลาง)	2.55 (น้อย)	2.78 (ปานกลาง)	2.74 (ปานกลาง)	3.08 (ปานกลาง)
อำเภอดอยสะเก็ด	3.00 (ปานกลาง)	2.68 (ปานกลาง)	2.69 (ปานกลาง)	2.64 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
อำเภอฝาง	4.22 (มากที่สุด)	**3.99 (มาก)**	**4.11 (มาก)**	4.21 (มากที่สุด)	**4.05 (มาก)**
อำเภอพร้าว	3.02 (ปานกลาง)	2.89 (ปานกลาง)	2.72 (ปานกลาง)	2.90 (ปานกลาง)	3.13 (ปานกลาง)
ภาพรวมของการมีส่วนร่วม	3.53 (มาก)	3.24 (ปานกลาง)	3.37 (ปานกลาง)	3.45 (มาก)	3.45 (มาก)

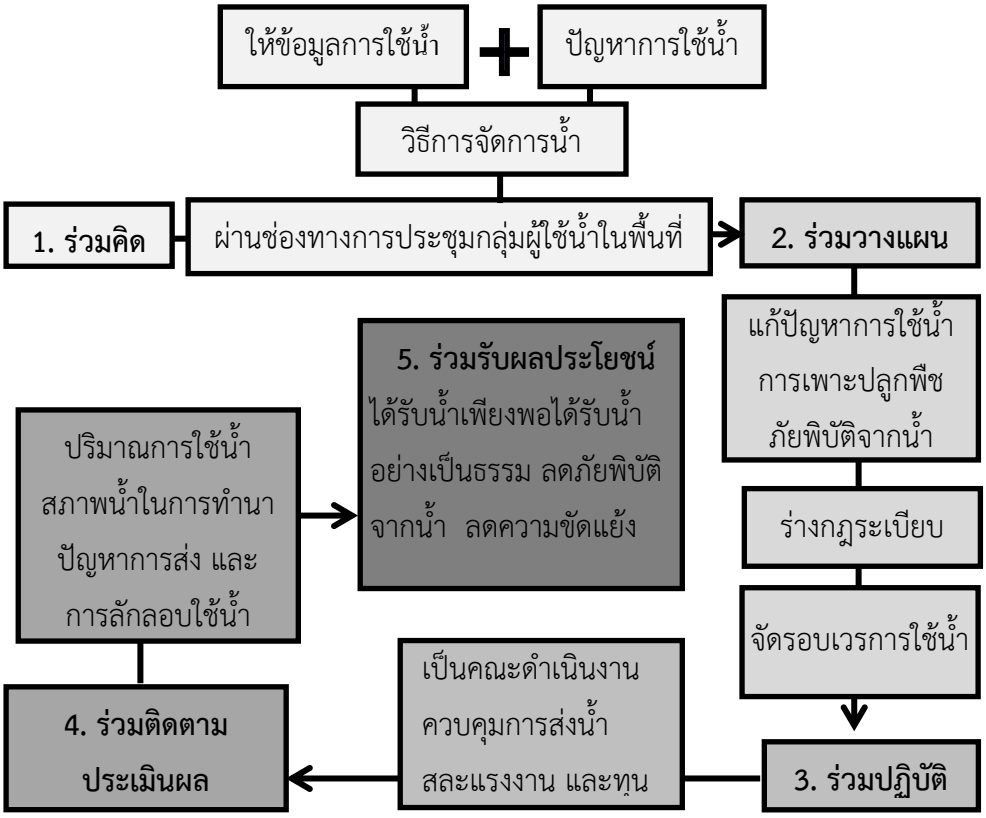

ภาพที่ 1 การลงพื้นที่เพื่อสำรวจพื้นที่จัดการน้ำเข้าสู่พื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่และการสนทนากลุ่มผู้ใช้น้ำ

(Source: Researcher, 2020)

จะเห็นได้ว่าการที่เกษตรกรจะสามารถดำเนินการจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำในทุกพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 5 อำเภอ จำเป็นจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมใน 5 ขั้นตอนดังภาพที่ 2ซึ่งได้แก่ การ

ร่วมคิดซึ่งเกษตรกรจะต้องร่วมให้ข้อมูลการใช้น้ำและปัญหาในการใช้น้ำให้กลุ่มทราบเพื่อหาวิธีการจัดการและแก้ปัญหาโดยผ่าช่องทางการประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิก จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้เข้าสู่ขั้นตอนการวางแผนเพื่อที่จะแก้ปัญหาจัดวางระบบและป้องกันภัยพิบัติของการใช้น้ำโดยร่างเป็นกฎระเบียบและจัดรอบเวรการใช้น้ำ กลุ่มเกษตรกรจะมีการประชุมเพื่อร่างกฎระเบียบกติกาและลงมติภายในกลุ่มเกษตรกรเพื่อยอมรับกติการ่วมกัน โดยสมาชิกจะไม่ละเมิดกติกาที่ตั้งไว้ร่วมกันดังกล่าว ซึ่งเป็นพื้นฐานของการลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นเบื้องต้น (Jongpiambowonchai, 2017, p.53) โดยสมาชิกต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติในการดูและรักษาขั้นตอนการส่งน้ำเป็นคณะกรรมการ คณะดำเนินงานต่าง ๆ จนกระทั่งมีการติดตามประเมินผลปริมาณน้ำที่ใช้ในรอบปี และปัญหาเพื่อเข้าสู่กระบวนการร่วมคิดแก้ไขในฤดูกาลต่อไป ส่งผลให้เกษตรกรได้รับน้ำใช้ทำนาอย่างทั่วถึง

ภาพที่ 2 กระบวนการของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรในพื้นที่ปลูกข้าวหลัก
(Source: Researcher, 2020)

การอภิปรายผล

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่ เกษตรกรต้องรวมตัวกันเป็นองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน มีการเลือกตัวแทนในการประสานงานกับกรมชลประทาน มีกระบวนการทำงานร่วมกันจะทำให้เกษตรกรร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่จะมุ่งจัดการให้กับชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง

ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมทั้ง 5 อำเภอพบว่า อำเภอแม่อายมีส่วนร่วมคิดโดยการร่วมให้ความคิดหรือข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ซึ่งเกษตรกรจะมีการจัดทำเวทีชาวบ้านเพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามาร่วมรับฟังสถานการณ์ของปริมาณน้ำในแต่ละปีร่วมกันกับเจ้าหน้าที่เพื่อกำหนดกิจกรรม และรอบเวรของการใช้น้ำในชุมชน ซึ่งเกษตรกรในชุมชนที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดรอบเวร หรือความไม่เป็นธรรมในการจัดรอบเวรน้ำในขั้นตอนใดก็จะสามารถแสดงความคิดเห็นในการทำเวทีชาวบ้าน และมีการลงมติภายหลังที่มีการตกลงรอบเวรเพื่อให้เกษตรกรได้รับการจัดสรรน้ำตามรอบเวรที่เป็นธรรมมากที่สุด แต่ยังมีการร่วมคิดวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้น้ำของแต่ละฤดูกาลเนื่องจากเกษตรกรปฏิบัติตามกติกาที่ร่วมกันกำหนดของรอบเวรการได้รับน้ำที่กำหนดไว้ ในประเด็นการมีส่วนร่วมคิดของอำเภอสันกำแพง เนื่องจากชุมชนที่ทำการเกษตรของอำเภอสันกำแพงส่วนน้อยที่มีกลุ่มเกษตรกรที่มีการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรที่เข้มแข็งเพราะมีชุมชนที่เป็นชุมชนกึ่งเมืองที่หันไปประกอบอาชีพอื่นมากกว่าอาชีพเกษตรกรรมจึงทำให้มีพื้นที่รับน้ำเพื่อปลูกข้าวบางส่วน การมีส่วนร่วมคิดในการจัดการน้ำจึงเกิดในเฉพาะชุมชนเล็ก ๆ ที่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมปลูกข้าวเช่น ตำบลออนใต้ ที่เป็นชุมชนเข้มแข็งและมีการจัดระดมความคิดจากเวทีชาวบ้านซึ่งก็เป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ แต่พบว่ามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาในการใช้น้ำเนื่องจากการเป็นชุมชนกึ่งเมืองที่ทำให้พื้นที่การเกษตรลดลงไปมากรวมถึงพื้นที่ของคลองส่งน้ำหลายสายก็ถูกปรับเปลี่ยนไปเช่นเดียวกัน จึงต้องมีการร่วมคิดของเกษตรกรเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากสภาวะของการขาดน้ำเพื่อการเกษตรต่อไปในอนาคต

อำเภอดอยสะเก็ดมีส่วนร่วมคิดในการร่วมให้ข้อมูลความต้องการใช้น้ำของชุมชน เนื่องจากพื้นที่ของอำเภอดอยสะเก็ดอยู่ติดกับเขื่อนแม่กวงอุดมธาราและเป็นพื้นที่ต้นคลองส่งน้ำที่ได้รับการผันน้ำจากเขื่อนทำให้พื้นที่ของการเกษตรได้รับน้ำอย่างเพียงพอกับการเกษตรจึงให้ความสำคัญค่อนข้างน้อยกับการร่วมคิดวางแผนในการรับน้ำ ในส่วนของอำเภอฝางมีส่วนร่วมคิดหรือให้ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เนื่องจากพื้นที่การเกษตรได้รับน้ำน้อยเกษตรกรจึงมีการจัดตั้งกลุ่มของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในแต่ละพื้นที่โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำจะมีการจัดรอบเวรน้ำภายในกลุ่มย่อยซึ่งจะเป็นการตกลงทำความเข้าใจกับสมาชิกภายในกลุ่มย่อยก่อนหลังจากนั้นจะนำข้อสรุปการใช้น้ำแจ้งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำหลักในการใช้น้ำพื้นที่เดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Cohen & Uphoff (1980) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจเป็นการกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ หลังจากนั้นเลือกนโยบายและผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง โดยการตัดสินใจจะดำเนินการตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น ช่วงดำเนินการวางแผน รวมไปถึงช่วงการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ร่วมกัน

การมีส่วนร่วมในการวางแผนจะเห็นว่าพื้นที่อำเภอฝางมีการวางแผนกิจกรรมการใช้น้ำเพื่อการทำนาร่วมกันในชุมชนจะต้องมีการวางแผนโดยคำนึงถึงเกษตรกรผู้ใช้น้ำสายเดียวกัน สอดคล้องกับ Narata (2014)

ที่กล่าวว่าคณะกรรมการของกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการแนะนำให้มีการวางแผนในการจัดการน้ำก่อนการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตรเสมอจะช่วยให้สมาชิกเกษตรกรใช้น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอำเภอฝางเป็นพื้นที่สูงที่มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอจึงต้องมีการจัดการน้ำโดยใช้ระบบเหมืองฝาย (Royal irrigation department, Public participation promotion division, 2011) ได้อธิบายว่ามีการแต่งตั้งหัวหน้าเหมืองฝาย ที่เรียกกันว่า “แก่เหมือง” โดยจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกผู้ใช้น้ำ เป็นระบบที่เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรที่มีวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อให้ได้น้ำชลประทานใช้ในการเกษตรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐาน โดยมีขอบเขตพื้นที่คลอบคลุมพื้นที่คูน้ำ 1 สาย มีโครงสร้างของกลุ่มประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่ม ผู้ช่วย และสมาชิกผู้ใช้น้ำ พื้นที่หนึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานไม่ควรเกิน 1,000 ไร่ หน้าที่ภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำจะมีการดำเนินกิจกรรม การวางแผนการส่งน้ำในคลองและคูน้ำในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก ปฏิบัติตามแผนการส่งน้ำ ดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำ รายงานปัญหาร่วมกับแก้ไขปัญหาการใช้น้ำ และข้อพิพาทจากการใช้น้ำโดยยึดถือและปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้น้ำของกลุ่มส่งผลให้การจัดสรรน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิผลมากขึ้น ในการจัดสรรน้ำให้เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และประหยัด ลดปัญหาในการใช้น้ำระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง รวมถึงสอดคล้องกับการศึกษาของ Duangchit (2015) ที่ได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการบริหารจัดการระบบชลประทานในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แตง โดยใช้หลักการบริหารจัดการระบบการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการชลประทานภาครัฐและการบริหารจัดการชลประทานระบบเหมืองฝายร่วมกับวัฒนธรรมประเพณี วิถีชุมชนของล้านนามาใช้ โดยวางแผนการใช้น้ำอย่างเห็นอกเห็นใจกันแบบเครือญาติที่นำไปสู่ความร่วมมือในระบบเหมืองฝายที่ทุกคนรู้สึกได้ถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน สอดคล้องกับ Rinsri (2014) กล่าวว่าการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพนั้นควรสร้างคุณธรรมในจิตใจและดำเนินงานจัดการน้ำแบบเครือข่ายที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติในส่วนของอำเภอพร้าวเป็นพื้นที่ห่างไกลจากแหล่งต้นน้ำที่เกษตรกรจะใช้ในการเกษตรได้อย่างเต็มที่จึงต้องดำเนินการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากการส่งน้ำตามรอบเวรเพื่อลดปัญหาการเสียน้ำโดยเปล่าประโยชน์ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องร่วมกันดูแลจัดการการใช้น้ำร่วมกันตลอดรอบเวรการส่งน้ำในแต่ละครั้งซึ่งสอดคล้องกับ Khao Sa-ard (2001) ได้ศึกษาแนวนโยบายการจัดการน้ำสำหรับประเทศไทย โดยได้กล่าวถึงการจัดการน้ำในแปลงนาว่า ในฤดูแล้งน้ำที่ส่งมาในพื้นที่ใช้น้ำชลประทานอาจไม่เพียงพอ หรือส่งมาไม่ตรงกับเวลาที่พืชต้องการ เพราะเกษตรกรมีความคิดว่าน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างเสรีและไม่เสียค่าใช้จ่าย ยกเว้นกรณีที่มีการสูบน้ำเอง จึงทำให้ไม่มีการประหยัดน้ำและไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่เดียวกัน โดยเฉพาะในคลองสายเดียวกันมีการกักน้ำไว้เผื่อขาด ส่งผลให้เกิดปัญหาในการแย่งน้ำใช้ตามมาซึ่งแสดงถึงการขาดการจัดการน้ำร่วมกันก่อนที่จะถึงฤดูกาลส่งน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับ Cohen & Uphoff (1980) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติว่าเป็นการดำเนินงานที่กำหนดตามแผนมาร่วมการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลในงานด้วยวิธีการใดก็ตาม เช่น การสนับสนุนทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการให้การช่วยเหลือต่างๆ

การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโดยในพื้นที่อำเภอแม่อายนั้นมีการสอดส่องดูแลไม่ให้เกิดการลักลอบรับน้ำก่อนกำหนด หรือปิดกั้นทางน้ำเนื่องจากเป็นพื้นที่ค่อนข้างขาดแคลนน้ำในการทำนาดังนั้น

เกษตรกรจะต้องใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าตามที่กำหนดไว้ในรอบเวรการใช้น้ำทำให้เกษตรกรบางคนที่ได้รับไม่เพียงพอเกิดการเปิดคูน้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตจึงต้องมีการกำกับติดตามการใช้น้ำในระหว่างที่มีการจัดสรรน้ำเสมอ ซึ่งต่างจากพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ดซึ่งเป็นพื้นที่ได้รับน้ำอย่างเพียงพอและเกิดปัญหาในการขาดน้ำใช้เพื่อการทำนาน้อยจึงขาดการมีส่วนร่วมในการรายงานสภาพน้ำและปัญหาจากการใช้น้ำ ซึ่งสอดคล้องกับ Cohen & Uphoff (1980) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยผู้ปฏิบัติงานจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นของการดำเนินงานด้วยการประเมินโดยอาศัยพื้นฐานจากแผนที่ร่วมกันคิดแต่แรกและการกำหนดความคาดหวังเป้าหมายของการดำเนินการไว้เพื่อแสดงถึงการดำเนินการที่บรรลุตามเป้าประสงค์นั้น

การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ในพื้นที่อำเภอฝางและอำเภอแม่อายเกษตรกรมีความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของทรัพยากรน้ำในพื้นที่เนื่องจากการขาดแคลนน้ำใช้ทำให้เกษตรกรเห็นคุณค่าของการใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพในการทำนาให้มากที่สุดจึงส่งผลให้ได้รับการจัดสรรน้ำสำหรับทำการเกษตรอย่างเพียงพอในแต่ละปีได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Cohen & Uphoff (1980) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ว่าเป็นผลตอบแทนทั้งในรูปธรรมและนามธรรมที่ทำให้ผู้ร่วมดำเนินกิจกรรมงานนั้นได้รับความพึงพอใจทั้งในรูปของตัวบุคคลและในรูปของกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกันในการปฏิบัติในงานนั้นร่วมกัน รวมถึงการรับผลของการดำเนินการที่ไม่เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ซึ่งก็ต้องรับผลของการดำเนินการนั้นร่วมกัน

จากการวิเคราะห์จุดเด่นของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ปลูกข้างหลักของพื้นที่ 5 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ ในส่วนของอำเภอแม่อายเกษตรกรจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมคิดและการมีส่วนร่วมประเมินผลเนื่องจากผลที่ได้จากการประเมินการจัดการน้ำที่พบจะต้องนำมาคิดเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างเป็นระบบ แต่ในส่วนของอำเภอฝางที่อยู่ใกล้เคียงกันจะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ส่งผลให้สมาชิกเกษตรกรได้รับผลประโยชน์คือการได้น้ำใช้ร่วมกันนั่นเอง ในส่วนของอำเภอพร้าว อำเภอสันกำแพง และอำเภอดอยสะเก็ดจะมีส่วนร่วมในการร่วมคิดที่มุ่งเน้นไปในเรื่องของการรับผลประโยชน์เป็นหลัก หากเกษตรกรให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมเพื่อวางแผนปฏิบัติและประเมินผลที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาก็จะส่งผลให้การจัดการน้ำเป็นไปตามความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพได้

บทสรุป

ในประเด็นของการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน โดยการมีส่วนร่วมคิดในการจัดการน้ำเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอพร้าว ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมคิดในการบริการจัดการน้ำเพื่อเพาะปลูกข้าวหลักให้มากขึ้น ซึ่งอำเภอสันกำแพงควรเพิ่มช่องทางการมีส่วนให้เกษตรกรร่วมคิดและในส่วนอำเภอพร้าวควรเพิ่มการจัดประชุมเกี่ยวกับการจัดการน้ำของเกษตรกรในพื้นที่ ด้านการมีส่วนร่วมวางแผนเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันกำแพงต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการทรัพยากรน้ำให้มากขึ้นโดยเฉพาะการวางแผนการจัดรอบเวรการส่งน้ำให้กับเกษตรกร ในประเด็นการมีส่วนร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ เกษตรกรในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ดถึงแม้ว่าจะเป็นพื้นที่ไม่มีปัญหาในการได้รับการจัดสรรน้ำจึงมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวน้อยแต่ก็ควรมีส่วนร่วมให้มากขึ้นเพื่อเตรียมการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการใช้น้ำต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การจัดการทรัพยากรน้ำโดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรชาวนาจะช่วยทำให้การตัดสินใจในชุมชนมีแรงสนับสนุนที่มาจากคนในชุมชนเองที่เป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน การคัดค้านเรื่องปัญหาต่างๆก็จะลดน้อยลง เนื่องจากความคิดเห็นส่วนใหญ่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งจะลดปัญหาการร้องเรียน การไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยเกษตรกรและผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถร่วมกันร่างระเบียบหรือข้อบังคับ และร่วมกันวางแผนการใช้น้ำที่มาจากการลงมติของสมาชิกที่ใช้น้ำพื้นที่เดียวกัน

มีการถอดบทเรียนกระบวนการดำเนินการจัดการภายในกลุ่มผู้ใช่น้ำในพื้นที่ที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากว่ามีกระบวนการและวิธีการที่สามารถเป็นแนวทางในการจัดการน้ำให้กับพื้นที่อื่น

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

จากการวิจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ปลูกข้าวหลักทั้ง 5 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ จะทำให้ทราบว่าเกษตรกรในแต่อำเภอควรเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมในด้านที่ตนเองอยู่ในระดับที่น้อยให้มากขึ้น เมื่อการวิจัยเสร็จสิ้นจะมีการสะท้อนข้อมูลให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำได้ทราบถึงประเด็นที่ตนเองมีส่วนร่วมน้อย เพื่อที่กลุ่มจะได้นำประเด็นดังกล่าวไปดำเนินการจัดระบบของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำภายในกลุ่มให้ดียิ่งขึ้นโดยมีการจัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับประเด็นดังกล่าวเพิ่มเพิ่มศักยภาพของการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

นอกจากนั้นในส่วนพื้นที่ที่มีระดับของการมีส่วนร่วมมาก สามารถเรียนรู้กระบวนการของการมีส่วนร่วมในประเด็นดังกล่าวเพื่อเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำในพื้นที่นำไปปรับใช้โดยการเข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่ถึงกระบวนการขั้นตอนการจัดการภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง”การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรชาวนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นฐานความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ปลูกข้าวหลักของจังหวัดเชียงใหม่”ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมไปถึงการให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลการวิจัยจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหลักทั้ง 5 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ จึงขอขอบคุณผู้ให้การสนับสนุนดังกล่าวที่ทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

References

Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and evaluation.* Rural Development Committee Center for International Studies. New York: Cornell University Press.

Duangchit, P. (2015). Irrigation system management by integrated Buddhist principles: A case study of Mae- Taeng operation and maintenance project, Chiang Mai Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal, 16*(2), 61-74. (In Thai)

Jongpiambowonchai, I. (2017). A model of integrated Buddhist participation in irrigation management of water-users organization in the Lower Northern Basin. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal, 18*(1), 43-58. (In Thai)

Khao Sa-ard, M. (2001). *Water sector profile and strategy for Thailand. A research project in water resource management*. Bangkok: Thailand Research Fund. (In Thai)

Khuwaranyoo, T.N. (2011). *Holistically integrative research*. Bangkok: Chulalonkorn University Press. (In Thai)

Narata, P. (2014). The Member's attitude to the performance of the Mae Taeng irrigation water user association committee, Chiang Mai. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal, 15*(2), 61-69. (In Thai)

Naruthum, C. (2008). *Development of participatory agriculture*. Bangkok: Thammasat University. (In Thai)

Rinsri, K. (2014). Buddhism integrated water resources management: A case study of the Ping River Conservation Organization, Chiang Mai Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal, 15*(2), 47-59. (In Thai)

Royal Irrigation Department, Public Participation Promotion Division. (2011). Participatory Irrigation Management (PIM), the Operation and Maintenance. (2nd ed.). Bangkok: Royal Irrigation Department. (In Thai)

Royal Irrigation Department, Public Participation Promotion Division. (2011). Water management and administration organization of irrigation water users for farmers. (2nd edition). Bangkok: Royal Irrigation Management. (In Thai)

Sincharu, T. (2010). *Statistical research and analysis with SPSS*. (11th ed). Bangkok: SR Printing Mass Products Co., Ltd. (In Thai)

Strategy and Information Group, Chiang Mai Provincial Agricultural Extension Office. (2016). Statistics of Cropping in 2014/2015 of Chiang Mai Province. Retrieved from http://www.chiangmai.doae.go.th/Stat_Plan.html (In Thai)

Surarerk, W. (1980). Problems and conflict resolution in water management and water use, for cultivation in the fields of the Royal Irrigation System and the irrigation system. Chiang Mai: Faculty of Social Sciences Chiang Mai University. (In Thai)

อิทธิพลเชิงสาเหตุของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทและผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน

The causal factors of leader-member exchange, in-role job performance and innovative job performance that affecting job satisfaction of employees

วัลลี พุทโสม

Wanlee Putsom

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก

Faculty of Business Administration, Asia-Pacific International University

จิระภา จันทร์บัว

Jirapa Junbua

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University

E-mail: wanlee@apiu.edu, jirapa_tuckky@hotmail.com

(Received : March 2, 2020 Revised : May 20, 2020 Accepted : June 9, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบอิทธิพลเชิงสาเหตุของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน และ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 113 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) และการวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างตัวแปร (Path analysis) โดยใช้โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural equation modeling: SEM) ผลการวิจัยพบว่าทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การทดสอบความกลมกลืนของโมเดลการวิจัยและข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าค่าส่วนใหญ่มีความสอดคล้องตามทุกเกณฑ์ และการทดสอบสมมติฐานพบว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานตามบทบาท ผลการปฏิบัติตามความคิดสร้างสรรค์ และความพึงพอใจ ส่วนผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึง

พอใจในการทำงาน และพบว่าผลการปฏิบัติงานตามบทบาทมีอิทธิพลเชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์แต่ไม่มีอิทธิพลกับความพึงพอใจในการทำงาน

คำสำคัญ: การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ ความพึงพอใจในการทำงาน

Abstract

The purposes of this research are 1) to study the model of causal influence of leader-member exchange (LMX), in-role job performance, innovative job performance and job satisfaction of employees, and 2) to study factors affecting job satisfaction of employees. There were 1 1 3 respondents. The statistics used in this study are frequency, percentage, Correlation Coefficient, and Path Analysis using Structural Equation Modeling (SEM). The results showed that all variables are statistically significant related. The model fit indies and the theoretical validity of the model was consistent with all criteria. Hypothesis testing found that leader-member exchange has a positive influence on in-role job performance, innovative job performance and job satisfaction. Innovative job performance has a positive influence on job satisfaction. In addition, in-role job performance has a positive influence on innovative job performance but has no influence on job satisfaction.

Keywords: Leader-member exchange, In-role job performance, Innovative job performance, Job satisfaction

บทนำ

การจัดตั้งองค์การขึ้นมานั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ คน เงิน การจัดการ และวัสดุอุปกรณ์ โดยปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินงาน เพื่อให้องค์การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ คือ คน ซึ่ง เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด โดยทางด้านการจัดการพิจารณาบุคลากรขององค์การเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำและผู้ตาม ทฤษฎีในลักษณะของการอธิบายปรากฏการณที่เกิดขึ้นในบริบทองค์การ หรือในลักษณะเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัยสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานและหาข้อสรุป ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับผู้ตาม (Leader-member exchange : LMX) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่อธิบายกระบวนการของภาวะผู้นำและผลที่ตามมา (Outcomes) โดยมีรากฐานมาจากทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory) และทฤษฎีบทบาท (Role theory) ฐานคิดของทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้นำจะปฏิบัติกับผู้ตามแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงก่อให้เกิดคุณภาพของการแลกเปลี่ยน (Quality of exchange) ที่แตกต่างกัน ผู้ตามที่อยู่ในกลุ่มที่มีคุณภาพการแลกเปลี่ยนสูงจะได้รับความไว้วางใจ ความชอบพอการสนับสนุน

ต่างๆ จากผู้นำและผู้ตามมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความพยายามในการทำงานตลอดจนความจงรักภักดีเพื่อตอบสนองความคาดหวังจากผู้นำได้ให้ความสัมพันธ์ที่พิเศษแกตน ขณะที่ผู้ตามในกลุ่มที่มีคุณภาพการแลกเปลี่ยนจะถูกคาดหวังจากผู้นำให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไวและไดรับค่าตอบแทนตามมาตรฐานการทำงาน (Graen & Scandura, 1987; Gerstner & Day 1997) สำหรับตัวแปรผลลัพธ์นั้น ผู้วิจัยสนใจตัวแปรความพึงพอใจในงาน (Job satisfaction) ซึ่งเป็นตัวแปรผลลัพธ์พื้นฐานของภาวะผู้นำและตัวแปรทั้งสองยังเป็นตัวแปรตามที่มีการศึกษาความสัมพันธ์กับการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและผู้ตามเป็นส่วนใหญ่ (Schriesheim, Castro & Cogliser, 1999)

ผลการปฏิบัติงานของพนักงานต้องสอดคล้องกับแนวคิดของผู้นำที่ต้องการให้เกิดผลปฏิบัติงานที่น่าพึงพอใจ ผู้ตัดสินใจต้องตัดสินใจให้การปฏิบัติงานสอดคล้องกับแนวคิดที่ต้องการของผู้นำ คำถามสำคัญที่ว่า ทำไมพนักงานสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่งานได้เป็นอย่างดี และทำไมพนักงานจึงมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของตนเอง ทฤษฎีเป้าหมายใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement goal theory) และงานวิจัยให้ข้อเสนอแนะว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่ดีและส่งผลลัพธ์กับผู้นำเชิงบวกมากกว่าความสัมพันธ์ที่ไม่ดี (Gerstner & Day, 1997; Krishnan, 2005; Uhl-Bien, 2006) จากการศึกษาทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก (Leader-member exchange theory) พบว่า พนักงานแต่ละบุคคลสร้างความสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนทางสังคมที่พิเศษกับผู้บังคับบัญชาของตนเอง และลักษณะของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกโดยทั่วไป พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานและทัศนคติในการปฏิบัติงาน (Gerstner & Day, 1997; Graen & Uhl-Bien, 1995) ปัจจัยที่มีนัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมาจากความน่าสนใจของงาน ความช่วยเหลือของผู้นำ การพึ่งพาระหว่างพนักงาน และความสัมพันธ์เชิงบวกในสถานที่ปฏิบัติงาน (Clark, 2005; Skalli, Theodossiou & Vasileiou, 2008)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกและผลการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาปัจจัยด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกและผลการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการบูรณาการตัวแปรร่วมกันระหว่างการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก (LMX) ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ และความพึงพอใจในการทำงานผลการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารบุคลากรในมหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ตามให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังสามารถนำงานวิจัยที่ได้เป็นแนวทางอ้างอิงสำหรับการศึกษาด้านภาวะผู้นำ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน รวมถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานที่มีลักษณะการดำเนินงานคล้ายคลึงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย สำหรับการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ได้แก่

การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก (Leader Member Exchange : LMX)

การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก (Leader member exchange) เป็นทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนาขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 จนถึงปัจจุบัน ในตำราด้านภาวะผู้นำยังกล่าวถึงทฤษฎีดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและมีการนำไปประยุกต์ใช้ในสาขาวิชาต่างๆ เช่น การบริหารธุรกิจและจิตวิทยาอุตสาหกรรม เป็นต้น การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก (Leader member exchange) คือ การเน้นการปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก โดยมีพื้นฐานมาจากความเชื่อใจและความไว้วางใจ ด้วยการเป็นมิตรและให้ความช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันนำมาซึ่งสัมพันธภาพที่ดี Graen & Uhl-Bien (1995) ให้ความหมายของคำว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก คือ รูปแบบที่ใช้อธิบายการพัฒนาสัมพันธ์ภาพการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพแบบคู่ที่เกิดขึ้นระหว่างพันธมิตรและองค์การ เช่น ผู้นำและผู้ตาม สมาชิกในทีมลูกจ้าง เครือข่ายพันธมิตรและเครือข่ายผู้สนับสนุน สภาพการทำงานที่มั่นคง มีบรรยากาศที่ดีในการทำงาน มีความปลอดภัยสูง ได้รับเงินเดือนค่าจ้างผลตอบแทนเพียงพอแก่การยังชีพ เป็นรูปแบบของการบริหารที่มีประสิทธิภาพและให้ความยุติธรรมได้รับผลประโยชน์เกื้อกูลและสวัสดิการที่ดีจะทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจ มีความรู้สึกและทัศนคติที่ดีต่อองค์การที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการปฏิบัติงานและจะส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกยังหมายถึง การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อทำให้เกิดการทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน โดยเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาโดยมุ่งความสำเร็จสูงสุดขององค์การที่มาจากการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาที่เรียกว่าการแลกเปลี่ยนรายคู่ (Dyadic exchange) ซึ่งเกิดจากการเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน (In-groups) และนอกกลุ่ม (Out-groups) และผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีสถานภาพเป็นกลุ่มเดียวกันจะส่งผลต่อระดับการปฏิบัติการ (Performance ratings) ที่สูงขึ้น การเข้า-ออกงาน (Turnover) น้อยลงและการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริหารที่อยู่ในระดับเหนือกว่ามากขึ้น (Scandura, Grean & Novak, 1986) นอกจากนี้ Graen & Scandura (1987) กล่าวว่าผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาจะปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแตกต่างกันไปโดยจะแบ่งผู้ใต้บังคับบัญชาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ใต้บังคับบัญชาที่อยู่ใน

กลุ่มเดียวกัน (In-groups) ได้แก่ ผู้ใต้บังคับบัญชาที่ความสนิทสนมกันมาก หรือความสัมพันธ์กันดี (High-quality relationship) และผู้ใต้บังคับบัญชาที่อยู่นอกกลุ่ม (Out-groups) ได้แก่ ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความสนิทสนมกันน้อยหรือความสัมพันธ์กันไม่ดีนัก (Low-quality relationship)

ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท (In-role job performance)

ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท (In-role job performance) หมายถึง ประสิทธิภาพขององค์การเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย สิ่งที่มีความสำคัญประการหนึ่ง คือ องค์การประกอบด้วยบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเองเป็นอย่างดีหรือมีผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ (In-role performance) ผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจากภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากองค์การ Turnley และคณะ (Turnley et al., 2003) มีงานวิจัยที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งต่อผลการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ เช่น การวิเคราะห์งานวิจัยของ Rhoades, Eisenberger & Armeli (2001) ที่ระบุการเพิ่มขึ้นของการรับรู้หรือการสนับสนุนขององค์การจะช่วยเพิ่มผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของพนักงาน และจากการศึกษาของ Eisenberger et al. (2002) ศึกษาเชิงทฤษฎีพบว่าการรับรู้ถึงการสนับสนุนขององค์การผ่านความรู้สึกจะเกิดการตอบแทนที่เพิ่มผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ และผลการปฏิบัติงานที่นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่จะช่วยลดพฤติกรรมด้านลบของพนักงาน งานวิจัยเชิงประจักษ์อื่นที่ศึกษาถึงการวิเคราะห์เส้นทางในโมเดลเชิงสาเหตุพบว่า การรับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานของพนักงาน และมีลักษณะเป็นตัวแปรคั่นกลางความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับนโยบายระดับต่างๆ ขององค์การกับผลการดำเนินงานของพนักงาน และผลการปฏิบัติงานตามบทบาท (In-role performance) ได้ถูกมองว่าเป็นความต้องการอย่างเป็นทางการของผลลัพธ์และพฤติกรรมที่ตอบสนองโดยตรงกับเป้าหมายขององค์การ (Motowidlo & Van Scotter, 1994) การปฏิบัติงานตามบทบาทประกอบด้วย การปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์และหน้าที่งานอย่างมีประสิทธิภาพขององค์การ (Behrman & Perreault, 1984) ผลงานทางด้านปริมาณ คุณภาพและเวลาของบุคคลที่ได้รับมอบหมายตามตำแหน่งงานจะเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่โดยจะส่งผลการปฏิบัติงานในรูปของผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์และตามเป้าหมายขององค์การ ผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจากภาระหน้าที่ที่ไดรับมอบหมายจากองค์การ (Turnley et al., 2003) มีงานวิจัยที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่งาน เช่น การวิเคราะห์งานวิจัยของ Rhoades, Eisenberger & Armeli (2001) ที่ระบุการเพิ่มขึ้นของการรับรูถึงการสนับสนุนจากองค์การจะช่วยเพิ่มผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของพนักงาน

ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ (Innovative job performance)

ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ (Innovative job performance) หมายถึง ผลการทำงานที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างดียิ่ง ตามแนวคิดทฤษฎีของ Gibbons (1998) มองว่าเป็นกลไกในการสร้างนวัตกรรมใหม่ให้ประสบความสำเร็จในองค์การนั้นจะต้องมีการเชื่อมโยงกับทีมงาน และองค์ความรู้ต่างๆ ภายในและภายนอกองค์การ การกำหนดเป้าหมายและกระตุ้นให้แต่ละกลุ่มเกิดความมุ่งมั่นที่จะทำงานในส่วนของตนให้สอดคล้องประสานกับทีมงานอื่นๆ เพื่อเป้าหมายเดียวกัน และหน้าที่ในการสร้างและจัดการ

ทีมงานแห่งการสร้างนวัตกรรมนี้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารสูงสุดขององค์การ ซึ่งนักออกแบบองค์การจะต้องเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ยังมองว่าเป็นความสนใจค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สามารถโน้มน้าวให้ความคิดใหม่ๆ หรือนวัตกรรมที่คิดค้นขึ้นเป็นที่ยอมรับจนนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน และการทำงาน เพื่อเป็นการสร้างประโยชน์ในกระบวนการทำงานใหม่อย่างมีเป้าหมายและสร้างคุณค่าให้แก่การปฏิบัติงาน (De Jong & Den Hartog, 2010)

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction)

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction) คือ การเก็บสะสมความรู้สึกของแต่ละบุคคลในการยึดติดกับสิ่งที่ได้รับ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อความพอใจในการปฏิบัติงานและความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน หรือการขาดงานโดยไม่มีเหตุผล การแสดงออกถึงความคับข้องใจ ความเฉื่อย ขวัญและกำลังใจที่ต่ำลง อัตราการเข้าออกงานสูง การปรับปรุงคุณภาพและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Robbins, Judge & Millett, 2015) และเป็นอารมณ์เชิงบวกหรือความรู้สึกพอใจต่อสถานการณ์ที่เป็นผลมาจากการประเมินที่เกิดจากประสบการณ์หรือการปฏิบัติงาน (Locke, 1976) หรือเป็นสถานะด้านอารมณ์ความรู้สึกในการประเมินงานที่ทำรวมถึงปฏิกิริยาความรู้สึกต่องานและทัศนคติต่องาน ประกอบด้วย 1) ความพึงพอใจภายใน หมายถึง ความพึงพอใจในด้านการได้รับ ความนับถือจากผู้ร่วมงาน โอกาสของความสำเร็จในการทำงาน รายได้ที่ได้รับ 2) ความพึงพอใจภายนอก หมายถึง ความพึงพอใจในสวัสดิการ มิตรภาพของผู้ร่วมงาน ความเป็นอิสระในงานที่ทำการได้รับโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และ 3) ความพึงพอใจในสังคม หมายถึง ความพึงพอใจในด้านที่บุคคลอื่นๆ ปฏิบัติต่อเราโอกาสในการได้มีส่วนในการตัดสินใจ ระดับความมั่นคงในงานที่ทำ (Schnake, 1983, p.796) ดังนั้นพนักงานที่เป็นผู้นำและผู้ตามจะต้องแสดงพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานกับหลากหลายกลุ่มที่เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำไปสู่การประเมินผลการปฏิบัติงานที่บ่งบอกถึงผลการปฏิบัติงานของตนเอง ถ้าพนักงานแสดงออกทางพฤติกรรมถึงความสามารถของตนเองจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพราะผลกระทบของผลการปฏิบัติจะส่งผลต่อความพึงพอใจหรือก่อให้เกิดอารมณ์เชิงบวกต่อผู้ปฏิบัติงานนั้นเอง จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้มีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าเป็นความพึงพอใจของแต่ละบุคคลในการดำเนินงานตามบทบาทสำคัญตามการปฏิบัติงานแบบรวบยอด และผลการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล ความพึงพอใจของพนักงานมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานขององค์การในภาพรวม (Humphrey, Nahrgang & Morgeson, 2007) ส่วน Pagan & Malo (2009) และ Wu & Griffin (2012) กล่าวว่าเป็นการประเมินตนเองและคุณค่าที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ Belkic & Savic (2013) มองว่าเป็นความอยู่ดีมีสุขและความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลที่ได้จากการปฏิบัติงาน และ Chen et al. (2015) กล่าวว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานมีความสัมพันธ์กับสุขภาพและความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน สุดท้าย Park et al. (2016) บอกว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องมีความเข้าใจทั้งการสนับสนุนให้เกิดการจ้างงานกับคุณภาพชีวิตใน

ภาพรวมของแต่ละบุคคลที่เป็นพนักงานขององค์การ ดังนั้นงานวิจัยในครั้งนี้ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่าเป็นผลการปฏิบัติงานในภาพรวมของของพนักงานแต่ละบุคคลในการปฏิบัติงานในองค์การเพื่อให้ตนเองเกิดคุณค่า มีความอยู่ดีมีสุขและความมั่นคงในการปฏิบัติงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก (Leader member exchange) ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท (In-role job performance) ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ (Innovative job performance) และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction) เป็นการศึกษาอธิบายโดยใช้สถิติพรรณนาถึงความสัมพันธ์ของแต่ละประเด็นที่กระจัดกระจายไม่ได้รวมอยู่ภายในโมเดลเดียวกันของ Janssen & Van Yperen (2004) ที่ได้ทำการทดสอบตัวแปรทั้ง 4 ตัวนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 (H1) การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก (Leader-member exchange: LMX) มีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานตามบทบาท (In-role job performance) ของพนักงาน

สมมุติฐานที่ 2 (H2) การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก (Leader-member exchange: LMX) มีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ (Innovative job performance) ของพนักงาน

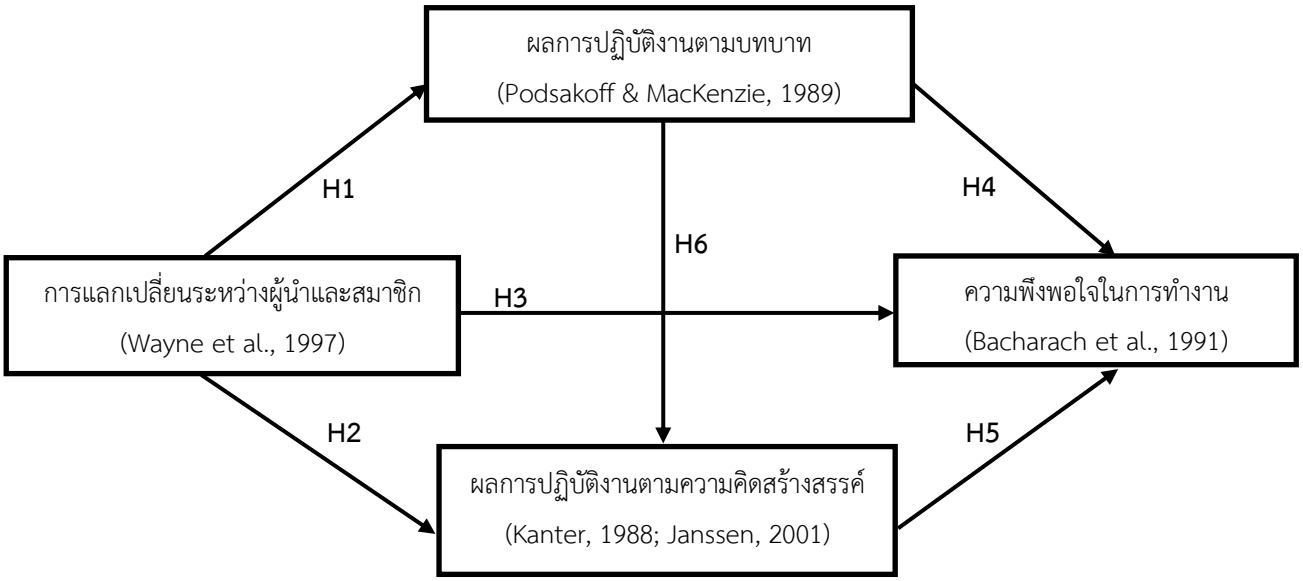
สมมุติฐานที่ 3 (H3) การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก (Leader-member exchange: LMX) มีอิทธิพลทางบวก ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction) ของพนักงาน

สมมุติฐานที่ 4 (H4) ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท (In-role job performance) มีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction) ของพนักงาน

สมมุติฐานที่ 5 (H5) ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ (Innovative job performance) มีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction) ของพนักงาน

สมมุติฐานที่ 6 (H6) ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท (In-role job performance) มีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ (Innovative job performance) ของพนักงาน

ภาพที่ 1 สรุปการศึกษาในครั้งนี้จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction) ของพนักงานในมหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก และตัวแปรอิสระ คือ การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก (Leader member exchange) ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท (In-role job performance) และผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ (Innovative job performance) มาใช้ประกอบการศึกษา

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานของมหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จำนวน 170 คน (มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก, 2562) สาเหตุที่ผู้วิจัยสนใจเลือกกลุ่มประชากรนี้เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกและผลการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เนื่องจากมหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิกเป็นองค์การนานาชาติ (International organization) ที่มีพนักงานและนักศึกษาที่เกี่ยวข้องสองชาติหรือมากกว่าสองชาติขึ้นไป (Royal society of Thailand, 2010) โดยมหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิกเป็นองค์การทางศาสนาดำเนินงานในรูปแบบของมูลนิธิ ด้วยเหตุที่เป็นองค์การนานาชาติจึงทำให้องค์การต้องว่าจ้างพนักงานที่มีความหลากหลาย (Diversity) ทั้งด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม โดยผู้บริหารระดับสูงเป็นชาวต่างชาติ และมีพนักงานจาก 36 ประเทศทั่วโลก ดังนั้นมหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิกจึงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการศึกษา (Asia-Pacific International University, 2018)

กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Yamame, 1973) กรณีหากทราบขนาดของประชากร ณ ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ .05 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ คือ 119.30 หรือ 120 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 120 ชุด แต่หลังจากตรวจสอบความครบถ้วนของการตอบแบบสอบถามพบว่ามีจำนวนแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์

จำนวน 7 ชุดและมีจำนวนแบบสอบถามที่ครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 113 ชุด ดังนั้นอัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม (Response rates) คิดเป็นร้อยละ 94.17 และระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน 2562 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling) จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 100-150 ถือเป็นขนาดที่ค่อนข้างน้อยแต่เป็นขนาดตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์สมการโครงการสร้างได้ ซึ่งได้รับการยืนยันจาก Tinsley & Tinsley (1987); Anderson & Gerbing (1988); Ding, Velicer & Harlow (1995) และ Tabachnick & Fidell (2011) เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะคำถามจะเป็นแบบให้เลือกตอบ (Check list) จำนวน 6 ข้อ และเลือกข้อที่เหมาะสมที่สุด โดยมีรายละเอียดการวัดระดับข้อมูล ดังนี้ (1) ข้อมูลนามบัญญัติ (Nominal scale) ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส และตำแหน่งงาน และ (2) ข้อมูลเรียงลำดับ (Ordinal scale) ได้แก่ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน มีทั้งหมด 26 คำถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้ (1) การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิก (Leader-member exchange) ตัวแปรนี้ใช้การประเมินทั้งหมด 7 ข้อคำถาม ซึ่งเป็นคำถามที่มาจากชุดของแบบสอบถามที่ปรับปรุงมาจาก leader-member exchange questionnaire พัฒนาและนำมาใช้ในการวิจัยก่อนหน้านี้ (Wayne, Shore, & Liden, 1997) และข้อคำถามเหล่านี้ได้รับการทดสอบค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 (2) ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท (In-role job performance) ตัวแปรนี้มีข้อคำถามทั้งหมด 5 ข้อ เป็นแบบสอบถามที่พัฒนาโดย Podsakoff & MacKenzie (1989) และข้อคำถามเหล่านี้ได้รับการทดสอบค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 (3) ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ (Innovative job performance) ตัวแปรนี้มีข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อ เป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมาโดย Janssen (2001) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในสถานที่ทำงาน และของ Kanter (1988) ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ข้อคำถาม 3 ข้อแรกเป็นคำถามเกี่ยวกับการเกิดแนวคิด ข้อคำถาม 3 ข้อถัดไปเป็นการส่งเสริมแนวคิด และข้อคำถาม 3 ข้อสุดท้ายเกี่ยวข้องกับความเป็นจริงของแนวคิด) และข้อคำถามเหล่านี้ได้รับการทดสอบค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และ (4) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction) ตัวแปรนี้มีทั้งหมด 5 ข้อคำถาม ซึ่งพัฒนาโดย Bacharach, Bamberger & Conley (1991) เป็นการวัดระดับความพึงพอใจของการปฏิบัติงานโดยทั่วไปโดยเน้นความเหมาะสมระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ถึงความเป็นจริงตามมุมมองอย่างกว้างๆ ของงานที่ปฏิบัติในภาพรวม (Bacharach, Bamberger & Conley, 1991) และข้อคำถามเหล่านี้ได้รับการทดสอบค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 และเนื่องจากกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิกซึ่งมีทั้งพนักงานชาวไทยและชายต่างชาติ ผู้วิจัยจึงได้ใช้แบบสอบถามแบบสองภาษา โดยผ่านการแปลภาษาและตรวจสอบความถูกต้องโดย

ชาวต่างชาติเจ้าของภาษาและชาวไทยที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษเพื่อยืนยันความตรงของข้อคำถามที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บข้อมูล ติดต่อและขออนุญาตจากมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลที่เข้าร่วมการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้ตอบแบบสอบถามว่าจะเก็บรักษาความลับของข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมไปใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น โดยจะวิเคราะห์ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาไม่อคติและนำไปวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น และไม่เผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างเคร่งครัด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่า Cronbach's alpha coefficient โดยยอมรับความเชื่อมั่นรายข้อมากกว่าหรือเท่ากับ 0.80 สถิติพื้นฐานในการบรรยายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) ซึ่งใช้ทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างตัวแปร (Path analysis) ประมวลผลวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง (Structural equation modeling: SEM) เพื่อทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์มาตรฐานดังนี้ p-value น้อยกว่า 0.05, ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) น้อยกว่า 2.00, ค่า Goodness of fit index (GFI) มากกว่า 0.95, ค่า Adjusted goodness of fit index (AGFI) มากกว่า 0.95, ค่า Norm fit index (NFI) มากกว่า 0.95, ค่า Comparative fit index (CFI) มากกว่า 0.95, ค่า Root mean square error of approximation (RMSEA) น้อยกว่า 0.05 และค่า Standard root mean square residual (SRMR) น้อยกว่า 0.05 (Wiratchai, 1999)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 71 คนคิดเป็นร้อยละ 62.80 และเพศชายจำนวน 42 คนคิดเป็นร้อยละ 37.20 โดยสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทจำนวน 60 คนคิดเป็นอัตราร้อยละ 53.10 ระดับปริญญาตรีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 30.10 และระดับปริญญาเอก 19 คนคิดเป็นร้อยละ 16.80 ซึ่งมีอายุระหว่าง 35-44 ปีมากที่สุดจำนวน 32 คนคิดเป็นอัตราร้อยละ 28.30 รองลงมามีอายุ 25-34 ปีและ 45-54 ปีจำนวนเท่ากัน คือ 27 คน คิดเป็นร้อยละ 23.90 มีอายุมากกว่า 55 ปีจำนวน 26 คนคิดเป็นร้อยละ 23.00 และมีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 25 ปีจำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 0.90 ผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพสมรสจำนวน 69 คนคิดเป็นร้อยละ 61.10 และโสดจำนวน 44

คนคิดเป็นร้อยละ 38.90 เป็นผู้มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 55.80 มีประสบการณ์ 3-9 ปีจำนวน 40 คนคิดเป็นร้อยละ 35.40 นอกจากนี้ยังตำแหน่งงานเป็นผู้บริหารและอาจารย์จำนวน 62 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 54.90 และเป็นบุคลากรสายสนับสนุนจำนวน 51 คนคิดเป็นร้อยละ 45.10

ตารางที่ 1 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและค่า VIF

	Inrole	Innovation	Jobsat	LMX	VIF
Inrole	1.00				1.798
Innovation	0.525**	1.00			1.547
Jobsat	0.380**	0.358**	1.00		
LMX	0.630**	0.548**	0.432**	1.00	1.859

หมายเหตุ: Inrole คือ ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท, innovation คือ ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์, Jobsat คือ ความพึงพอใจในการทำงาน และ LMX คือ การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิก

การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลเพื่อนำไปใช้วิเคราะห์โดยโมเดลสมการโครงสร้าง ตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงทั้งหมด 4 ตัวแปรตามกรอบงานวิจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเดลการวัด (Measurement model) ระหว่างตัวแปรทั้งหมด 4 คู่ มีค่าระหว่าง 0.358 ถึง 1.00 เมื่อเปรียบเทียบค่า Correlation ที่ทำการวิเคราะห์จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กับค่า Correlation ที่วิเคราะห์จากโปรแกรม LISREL เมื่อนำผลมาทำการเปรียบเทียบกันพบว่า มีค่าแตกต่างเกิน 0.05 มี 1 ค่า เท่านั้น ดังนั้นค่าที่แตกต่าง 1 ค่า คิดเป็นร้อยละ 10 ของตัวแปรทั้งหมด โมเดลจึงเป็นไปตามเงื่อนไข คือ ไม่เกินร้อยละ 20 ส่วนค่าอื่นนั้นมีค่าตรงกัน นอกจากนี้การวิเคราะห์ Correlation ของตัวแปรการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิก ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ และความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และค่าความสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 (Wanichbancha, 2014) อีกทั้งยังมีการทดสอบค่า VIF พบว่า มีตัวแปรอิสระมีค่าอยู่ระหว่าง 1.547-1.859 ซึ่งน้อยกว่า 3.30 แสดงว่า ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน (Songsrirote, 2014) ดังนั้นข้อมูลจึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เพื่อวิเคราะห์สมการโครงสร้างต่อไป

ตารางที่ 2 การตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

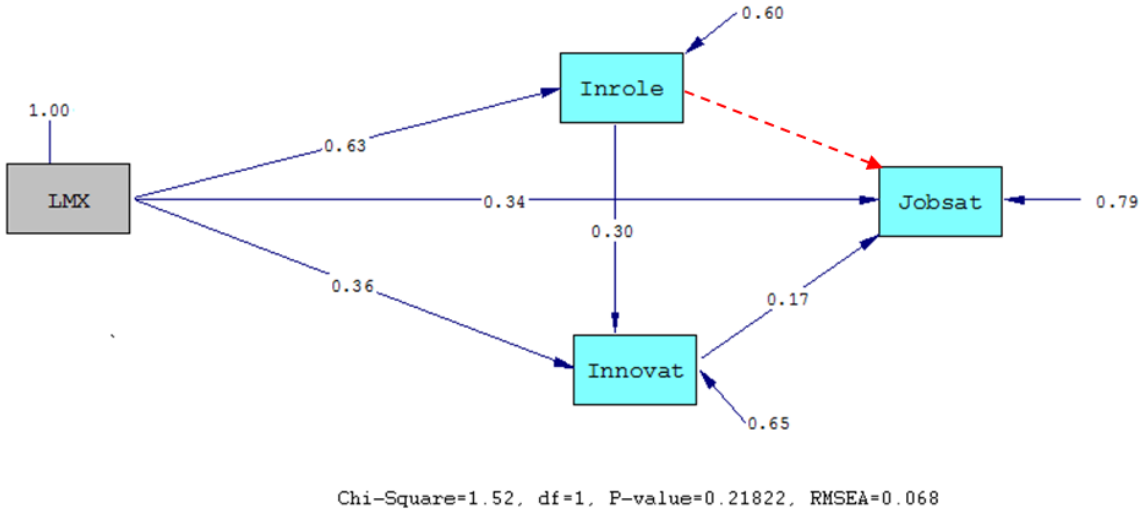
Goodness-of-Fit Statistics						
χ^2/df	GFI	AGFI	NFI	CFI	RMSEA	SRMR
1.516	0.993	0.934	0.989	0.996	0.067	0.0243

จากตารางที่ 2 แสดงดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องพบว่า ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่า χ^2/df เท่ากับ 1.516 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่า Goodness of Fit Index (GFI) เท่ากับ 0.993 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.95 ค่า Norm Fit Index (NFI) เท่ากับ 0.989 ซึ่งค่ามากกว่า 0.95 ค่า Comparative Fit Index (CFI) เท่ากับ 0.996 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.95 และค่า Standard Root Mean Square Residual (SRMR) เท่ากับ 0.0243 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ส่วนค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความแตกต่าง (RMSEA) เท่ากับ 0.067 ซึ่งมากกว่า 0.05 และค่า Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.934 ซึ่งน้อยกว่า 0.95 ตามเกณฑ์พิจารณาเพียง 2 ค่า แต่เมื่อพิจารณาค่าอื่นๆ ซึ่งมีความสำคัญ เช่น χ^2/df พบว่าเป็นไปตามเกณฑ์จึงดำเนินวิเคราะห์ในลำดับไป

ตารางที่ 3 ผลลัพธ์ของโมเดลสมการโครงสร้างสำหรับโมเดลการวิจัย

สมมติฐาน	Causal Path	Path Coefficient	ผลลัพธ์
H1	LMX⟶ In-role	Direct Effect = 0.630*	ยอมรับ
H2	LMX⟶ Innovation	Direct Effect = 0.360*	ยอมรับ
		Indirect Effect = 0.188*	
H3	LMX⟶Jobsat	Direct Effect = 0.337*	ยอมรับ
		Indirect Effect = 0.095*	
H4	In-role ⟶Jobsat	Direct Effect = 0.052	ปฏิเสธ
H5	Innovation⟶Jobsat	Direct Effect = 0.173*	ยอมรับ
H6	In-role ⟶ Innovation	Direct Effect = 0.298*	ยอมรับ

นัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .01 (t-value > 1.69)

ภาพที่ 2 สมการโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

จากตารางที่ 3 และภาพที่ 2 แสดงให้เห็นค่าคงที่ (Path coefficient) และ t – value ของแต่ละเส้นทาง พบว่ายอมรับสมมติฐานที่ 1 คือ การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานตามบทบาท (DE = 0.630) หมายความว่า ถ้าพนักงานมีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกมาใช้มากขึ้นจะทำให้ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทเพิ่มมากขึ้น สมมติฐานที่ 2 คือ การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ (DE = 0.360, IE = 0.188) หมายความว่าถ้าพนักงานมีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกมากขึ้นแนวโน้มผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์จะเพิ่มมากขึ้น สรุปได้ว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกมีผลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานและมีผลทางอ้อมผ่านผลการปฏิบัติงานตามบทบาท จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 3 การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (DE = 0.337, IE = 0.095) หมายความว่าถ้าพนักงานมีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกมากขึ้นจะทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจะเพิ่มมากขึ้น สรุปได้ว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกมีผลทางตรงต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานและมีผลทางอ้อมผ่านผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3

สมมติฐานที่ 4 ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (DE = 0.052) หมายความว่า ถ้าพนักงานมีผลการปฏิบัติงานตามบทบาทมากขึ้นจะไม่ส่งผลทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสูงขึ้น จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 4

สมมติฐานที่ 5 คือ ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (DE = 0.173) หมายความว่า ถ้าพนักงานมีผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์มากขึ้นจะทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 5 และสมมติฐานที่ 6 คือ ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ (DE = 0.298) หมายความว่า ถ้าพนักงานมีผลการปฏิบัติงานตามบทบาทมากขึ้นจะทำให้ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ 6

ดังนั้นผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของการวิจัย คือ ทำให้ทราบถึงรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ซึ่งพบว่าทำให้ทราบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรทุกตัว ยกเว้นตัวแปรผลการปฏิบัติงานตามบทบาทที่ไม่พบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าอิทธิพลเชิงสาเหตุของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิก ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน

การสรุปและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกของ Wayne et al. (1997) ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทของ Podsakoff & MacKenzie (1989) ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ของ Janssen (2001) และที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในสถานที่ทำงานของ Kenter (1988) และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ Bacharach, Bamberger & Conley (1991) ซึ่งโมเดลการวัดระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยเน้นความเหมาะสมระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ถึงงานที่ปฏิบัติในภาพรวม โดยนำพัฒนาร่วมกับโมเดลผลการปฏิบัติงานและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ Jannssen & Van Yperen (2004) เมื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในมหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วนรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาประกอบด้วยการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิก ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท และผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 แต่ข้อค้นพบเพิ่มเติมของงานวิจัยในครั้งนี้ พบว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกมีผลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานและมีผลทางอ้อมผ่านผลการปฏิบัติงานตามบทบาท และพบว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกมีผลทางตรงต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานและมีผลทางอ้อมผ่านผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ และพบว่าผลการปฏิบัติงานตามบทบาทมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 แสดงว่าผลการปฏิบัติงานตามบทบาทควรต้องได้รับอิทธิพลจากผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์จึงจะส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วยพนักงานที่มาจากหลากหลายตำแหน่งงานและหลากหลายเชื้อชาติในมหาวิทยาลัยจึงทำให้ต้องพึ่งพาการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกในการปฏิบัติงาน นอกจากพนักงานในมหาวิทยาลัยฯ ยังให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่งานของตนเองเป็นอย่างดี พนักงานมีการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดการบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่ได้รับมอบหมายดียิ่งขึ้น ดังนั้นการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและสมาชิกกับผลปฏิบัติงานตามบทบาทและผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ส่งผลต่อความพึงพอใจของพนักงานในมหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งเป็นผลทำให้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกตามทฤษฎีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบของงานวิจัยนี้สามารถนำมาใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคตได้หลากหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและผู้ตาม ผลการปฏิบัติงานตามบทบาท ผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์ และความพึงพอใจในการทำงาน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียว คือ มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก ถึงแม้ว่าจะมีความหลากหลายของผู้ตอบแบบสอบถาม แต่การวิจัยเพียงหน่วยงานเดียวและเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับบุคคล (Individual level) สำหรับตัวแปรการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและผู้ตาม ซึ่งอาจมีความเที่ยงและความเชื่อมั่นไม่เพียงพอที่จะทำให้ผลการวิจัยมีความเป็นสามัญกาล (Generalization) ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตควรเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่าหนึ่งหน่วยงาน รวมถึงควรมีการวิจัยในระดับทีมงาน (Team level) หรือระดับองค์การ (Organizational level) เพื่อเป็นการยืนยันความเที่ยง ความเชื่อมั่น และความเป็นสามัญกาล

2. กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 113 ราย ซึ่งมีขนาดค่อนข้างน้อยสำหรับการวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง แต่ได้รับการยืนยันจากวรรณกรรมในอดีตว่าสามารถนำมาใช้ได้ ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ หรือเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานอื่น เช่น บริษัทหรือธุรกิจที่มุ่งเน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมกับตัวแปรที่นำมาใช้ศึกษา

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งมีเพียง 4 ตัวแปร ดังนั้นงานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดขององค์การ เช่น ความเชื่อถือไว้วางใจที่บุคลากรมีต่อองค์การ (Organizational trust) การจัดการความประทับใจ (Impression management) ความผูกพันต่อองค์การ (Organizational commitment) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Individual characteristics) คุณลักษณะของงาน (Tasks characteristics) หรือคุณลักษณะขององค์การ (Organizational characteristics) เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ข้อค้นพบเดิมของการศึกษาในอดีตส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในบริบทที่หลากหลายทั้งภาคการผลิตและบริการ และผลการศึกษาพบว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก (LMX) ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทและผลการปฏิบัติตามความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การ จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้ใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในฐานข้อมูลระดับโลกและได้รับการยอมรับในระดับสากลมาใช้ อีกทั้งเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากงานวิจัยในอดีตซึ่งผลการวิจัยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่พบว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกกับพนักงานที่มุ่งผลการปฏิบัติงานตามบทบาทไม่ส่งผลทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน แต่การแลกเปลี่ยนระหว่าง

ผู้นำกับสมาชิกกับผลการปฏิบัติงานตามบทบาทจะต้องสนับสนุนให้พนักงานเกิดผลการปฏิบัติงานตามความคิดสร้างสรรค์จึงจะทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และข้อค้นพบยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดองค์การในปัจจุบัน คือ องค์การที่มีพนักงานจากหลากหลายประเทศหรือองค์การแบบนานาชาติควรเน้นผลการปฏิบัติตามความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติซึ่งจะสร้างความสามารถทางการแข่งขันและความยั่งยืนในการจัดการองค์การ

References

Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, *103*(3), 411-423.

Asia-Pacific International University (2018). Number of employees of Asia-Pacific International University. Retrieved from https://sarra.apiu.edu/Secured/Statistics/StudentStatPage.aspx (In Thai)

Bacharach, S. B., Bamberger, P., & Conley, S. (1991). Work home conflict among nurses and engineers: Mediating the impact of role stress on burnout and satisfaction at work. *Journal of Organizational Behavior*, *12*(1), 39-53.

Belkic, K., & Savic, C. (2013). *Job stressors and mental health: A proactive clinical perspective*. London: World Scientific Publishers.

Behrman, D. N., & Perreault Jr, W. D. (1984). A role stress model of the performance and satisfaction of industrial salespersons. *Journal of Marketing*, *48*(4), 9-21.

Chen, I. H., Brown, R., Bowers, B. J., & Chang, W. Y. (2015). Work to family conflict as a mediator of the relationship between job satisfaction and turnover intention. *Journal of Advanced Nursing*, *71*(10), 2350-2363.

Clark, A. (2005). What makes a good job? Evidence from OECD countries. In *Job quality and employer behavior* (pp. 11-30). Palgrave Macmillan, London.

De Jong, J., & Den Hartog, D. (2010). Measuring innovative work behavior. *Creativity and Innovation Management*, *19*(1), 23-36.

Ding, L., Velicer, W. F., & Harlow, L. L. (1995). Effects of estimation methods, number of indicators per factor, and improper solutions on structural equation modeling fit indices. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, *2*(2), 119-143.

Eisenberger, R., Stinglhamber, F., Vandenberghe, C., Sucharski, I. L., & Rhoades, L. (2002). Perceived supervisor support: contributions to perceived organizational support and employee retention. *Journal of Applied Psychology*, *87*(3), 565-573.

Gerstner, C. R., & Day, D. V. (1997). Meta-Analytic review of leader–member exchange theory: Correlates and construct issues. *Journal of applied psychology*, *82*(6), 827-844.

Gibbons, R. (1998). Incentives in organizations. *Journal of Economic Perspectives*, *12*(4), 115-132.

Graen, G. B., & Uhl-Bien, M. (1995). Relationship-based approach to leadership: Development of leader-member exchange (LMX) theory of leadership over 25 years: Applying a multi-level multi-domain perspective. *Leadership Quarterly*, *6*(2), 219–247.

Graen, G. B., & Scandura, T. A. (1987). Toward a psychology of dyadic organizing. *Research in organizational behavior*, *9,* 175-208.

Humphrey, S. E., Nahrgang, J. D., & Morgeson, F. P. (2007). Integrating motivational, social, and contextual work design features: A meta-analytic summary and theoretical extension of the work design literature. *Journal of Applied Psychology*, *92*(5), 1332–1356.

Janssen, O. (2001). Fairness perceptions as a moderator in the curvilinear relationships between job demands, and job performance and job satisfaction. *Academy of Management Journal*, *44*(5), 1039-1050.

Janssen, O., & Van Yperen, N. W. (2004). Employees' goal orientations, the quality of leader-member exchange, and the outcomes of job performance and job satisfaction. *Academy of Management Journal*, *47*(3), 368-384.

Kanter, R. M. (1988). *When a thousand flowers bloom: Structural, collective, and social conditions for innovation in organizations: Knowledge Management and Organizational Design*. Boston, Mass: Butterworth-Heinemann.

Krishnan, V. R. (2005). Leader-member exchange, transformational leadership, and value system. *Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies, 10*(1), 14-21.

Locke, E. A. (1976). *The nature and causes of job satisfaction*. In M. Dunnette (Ed.), Handbook of industrial and organizational psychology (pp. 1297–1349). Chicago: Rand-McNally.

Motowidlo, S. J., & Van Scotter, J. R. (1994). Evidence that task performance should be distinguished from contextual performance. *Journal of Applied psychology*, *79*(4), 475-480.

Pagan, R., & Malo, M. (2009). Job satisfaction and disability: Lower expectations about jobs or a matter of health? *Spanish Economic Review, 11*(1), 51–74.

Park, Y., Seo, D. G., Park, J., Bettini, E., & Smith, J. (2016). Predictors of job satisfaction among individuals with disabilities: An analysis of South Korea's National Survey of employment for the disabled. *Research in Developmental Disabilities*, *53*, 198-212.

Podsakoff, P. M., & MacKenzie, S. B. (1989). *A second generation measure of organizational citizenship behavior*. Unpublished manuscript, Indiana University, Bloomington.

Rhoades, L., Eisenberger, R. & Armeli, S. (2001). Affective commitment to the organization: the contribution of perceived organizational support. *Journal of Applied Psychology, 86*(5), 825-836.

Robbins, S. P., Judge, T. A., & Millett, B. (2015). *OB: the essentials*. Pearson Higher Education: AU.

Royal Society of Thailand. (2010). *International.* Retrieved from http://www.royin.go.th/?knowledges=o (In Thai)

Schnake, M. E. (1983). An Empirical Assessment of the Effects of Affective Response in the Measurement of Organizational Climate. *Personnel Psychology, 36*(4), 791-807.

Scandura, T. A., Graen, B., & Novak, M. A. (1986). When manager decide not to decide autocratically "An investigation of leader member exchange decision influence. *Journal of Applied Psychology,71*(4), 579-584

Schriesheim, C. A., Castro, S. L., & Cogliser, C. C. (1999). Leader-member exchange (LMX) research: A comprehensive review of theory, measurement, and data-analytic practices. *The Leadership Quarterly*, *10*(1), 63-113.

Skalli, A., Theodossiou, I., & Vasileiou, E. (2008). Jobs as Lancaster goods: Facets of job satisfaction and overall job satisfaction. *The Journal of Socio-Economics*, *37*(5), 1906-1920.

Songsrirote, N. (2014). *Application in regression analysis*. (3rd ed.). Bangkok: Charunsanitwong Printing Co., Ltd. (In Thai)

Tabachnick, B., & Fidell, L. (2011). Multivariate Analysis of Variance (MANOVA). *International Encyclopedia of Statistical Science*. Springer: Berlin Heidelberg.

Tinsley, H. E., & Tinsley, D. J. (1987). Uses of factor analysis in counseling psychology research. *Journal of Counseling Psychology*, *34*(4), 414-424.

Turnley, W. H., Bolino, M. C., Lester, S. W., & Bloodgood, J. M. (2003). The impact of psychological contract fulfillment on the performance of in-role and organizational citizenship behaviors. *Journal of Management*, *29*(2), 187-206.

Uhl-Bien, M. (2006). Relational leadership theory: Exploring the social processes of leadership and organizing. *The Leadership Quarterly, 17*(6), 654-676.

Wanichbancha, K. (2014). *Structural equation analysis (SEM) with AMOS.* Bangkok: Chulalongkorn Univeristy Printing House. (In Thai)

Wayne, S. J., Shore, L. M., & Liden, R. C. (1997). Perceived organizational support and leader-member exchange: A social exchange perspective. *Academy of Management journal*, *40*(1), 82-111.

Wiratchai, N. (1999). Lisrail Model: *Analytical statistics for research.* (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn Univeristy Printing House. (In Thai)

Wu, C. H., & Griffin, M. A. (2012). Longitudinal relationships between core self-evaluations and job satisfaction. *Journal of Applied Psychology*, *97*(2), 331-342.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introduction analysis*. Harper and Row.

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

Administrative Success Factors of Local Administrative Organizations in Chiang Mai Province

ชัยรัตน์ นทีประสิทธิพร

Chairat Nateeprasittiporn

ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Chiang Mai University

E-mail: chairat_tha@hotmail.com

(Received : February 21, 2020 Revised : May 14, 2020 Accepted : June 2, 2020)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จจนได้รับรางวัลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากหน่วยงานทั้ง 30 แห่งเข้าร่วมประชุมชี้แจง และทำกิจกรรมกลุ่ม (Focus group) ถูกแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อม 3) คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ สตรีและครอบครัว 4) ด้านธุรกิจชุมชน และการท่องเที่ยว 5) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น และไม่มีผู้เลือก 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการจัดการการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า รางวัลที่หน่วยงาน ได้รับมากที่สุดคือด้านการบริหารจัดการหน่วยงานส่วนปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลในการบริหารงานทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบงาน ด้านค่านิยมร่วม ด้านพนักงาน ด้านผู้นำ และด้านทักษะ นอกจากนี้ปัจจัยความสำเร็จสามารถแบ่งงานตามภารกิจออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านที่หน่วยงาน ต้องเป็นผู้ก่อตั้งและสนับสนุนให้เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มแรก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ สตรี และครอบครัว และด้านที่ หน่วยงาน เข้าไปสนับสนุนในสิ่งที่มีอยู่แล้ว ซึ่งพื้นที่นั้นจำเป็นต้องมีทรัพยากรที่พร้อมอยู่แล้ว ได้แก่ ด้านธุรกิจ และท่องเที่ยว และด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญา นอกจากนี้ยังพบข้อแตกต่างจากงานวิจัยอื่นที่ว่าปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือการที่ หน่วยงานนั้นมีทัศนคติต่อการจัดให้มีประกวดแข่งขัน หรือแม้กระทั่งการตรวจสอบจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนนั้นไม่ใช่เป็นการตรวจสอบ แต่เป็นแรงกระตุ้นให้ หน่วยงาน ต้องตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ของตน

บทความนี้มีข้อเสนอแนะว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่ต้องการประสบผลสำเร็จควรปฏิบัติ ดังนี้ 1) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งในระยะสั้น และระยะยาวโดยอิงกับยุทธศาสตร์ชาติ และ2) ผู้บริหารท้องถิ่นในฐานะผู้นำต้องมีความสามารถในการแปลงวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ ขององค์กรมาสู่การปฏิบัติงาน และบุคลากรใต้บังคับบัญชาได้

คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ การบริหารงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

Abstract

The objective of this qualitative research was to investigate the success factors for receiving administrative awards of Local Administration Organizations (LAOs) in Chiang Mai province. The simple random sampling method was applied to select the samples from 30 agencies to participate in the orientation and focus group activities. The activities were divided into five groups: administration; health and environment; life quality, the elderly, women and families; community enterprises and tourism; and arts & culture, traditions and local wisdom. Two groups were not selected, which were infrastructure and educational management.

The research results revealed that the awards most of the agencies received were on administration. The seven contributing success factors consisted of strategy, structure, system, shared values, staff, style, and skills. Moreover, the success factors based on their missions were categorized into two aspects. The first one was based on what LAOs initiated and supported from the beginning, which included administration, health and environment, and the quality of life, the elderly, women and families. The second one was based on available local resources that LAOs could support and promote, which comprised businesses, tourism, arts and culture, traditions, and wisdom. Another factor found in this study was the attitude of Organizations that competition or inspection from state and private sectors was not an examination but a stimulation to always be on guard and prepared for change and innovative creation in order to respond to the needs of people in their respective administrative areas. It is recommended from this study that LAOs wishing to become successful should define their short and long-term visions, missions and local development strategies based on the national strategies, and that local administrators as leaders must be able to translate the visions, policies and strategies of their organizations into practice for their subordinates to implement.

Keywords: Success factors, Administration, Local administration organizations in Chiang Mai

บทนำ

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบอบประชาธิปไตย โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ฉบับปี พ.ศ. 2540, 2550 และปัจจุบัน 2560 บัญญัติไว้ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยมีเจตนารมณ์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ (Puang-ngam, Chatchawan & Aromlert, 2010) นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจการปกครองกล่าวคือ เป็นองค์กรที่รับมอบภารกิจบางอย่างจากรัฐมาดำเนินการจัดทำเอง โดยภารกิจที่จัดทำนั้นเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับท้องถิ่น และเป็นกิจการที่ท้องถิ่นสามารถจัดทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ารัฐ เนื่องจากเป็นกิจการที่มีลักษณะเฉพาะ ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่นแต่ละแห่ง ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าใจปัญหาและจัดทำภารกิจได้ดีกว่าส่วนกลาง มีอิสระในการบริหารจัดการโดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากส่วนกลาง และภูมิภาคมีขอบเขตขึ้นอยู่กับรัฐเป็นผู้กำหนด อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้วัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจหน้าที่เป็นเกณฑ์ (Prawprayarat, 2010) ซึ่งถูกกำหนดอยู่ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2552 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 (Tambon Council and Tambon Administrative Authority Act, 1994) และตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (Local Government Promotion Foundation, 1999) ตามภารกิจหลักของ หน่วยงาน ออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านการพัฒนาการเมืองและการบริหาร 6) ด้านการส่งเสริมการศึกษา และ 7) ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

อย่างไรก็ตาม มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนหนึ่งเท่านั้น ที่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ โดยพัฒนาการบริหารจัดการภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง (ดังจะเห็นได้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านั้นได้รับรางวัลในการบริหารจัดการที่ดีจากกระทรวงมหาดไทยและสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ในขณะเดียวกันก็มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ กล่าวคือ ยังไม่มีการพัฒนาการบริหารจัดการภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดีพอจึงส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความพึงพอใจของประชาชนในท้องถิ่น (The Thailand Research Fund, 2010)

ในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ประกอบกับการพัฒนาของประเทศได้ทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญขึ้นเป็นลำดับ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงรูปแบบการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยที่มีอยู่ ให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนไป เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เพราะกิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ ไม่

เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่นซึ่งจะมีสภาพแตกต่างกันออกไป (Nokhunthod, 2013) ดังนั้นเมื่อหน่วยงานใดมีการบริหารจัดการที่ดี นำตนเองไปสู่การเป็นต้นแบบได้ จึงมีการให้รางวัลเพื่อเป็นสิ่งตอบแทน และเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับบุคลากรในท้องถิ่นนั้น ๆ สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นอันดับ 1 ของภาคเหนือ และเป็นอันดับ 2 ของประเทศ มีองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น 211 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 1 แห่ง เทศบาลนครจำนวน 1 แห่ง เทศบาลเมืองจำนวน 4 แห่ง เทศบาลตำบลจำนวน 116 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 89 แห่ง ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการจึงมีความหลากหลายไปตามสภาพภูมิประเทศ และความต้องการของชุมชน แต่มีหน่วยงาน หลายแห่งที่มีการบริหารจัดการที่ดีจนได้รับรางวัลในหลาย ๆ ด้าน ดังนั้นบทความนี้จึงนำเสนอปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆโดยนิยามจากความสำเร็จคือการได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่นับเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของความสำเร็จ หรือความเป็นเลิศ ทั้ง 7 ด้านย้อนหลัง 10 ปี (พ.ศ. 2551-2560) โดยนำปัจจัยพื้นฐานด้านการบริหาร 7S's McKinsey (Waterman, Peters & Phillips, 1980) ซึ่งประกอบด้วยด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบงาน ด้านค่านิยมร่วม ด้านพนักงาน ด้านผู้นำ และด้านทักษะ มาเป็นแนวทางในการศึกษาของหน่วยงานที่ได้รับรางวัล ตามเกณฑ์ที่ถูกกำหนดจากผู้พิจารณาหลากหลายหน่วยงาน โดยมีตัวชี้วัดในการให้รางวัล ตัวอย่างเช่น รางวัลพระปกเกล้า ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีตัวชี้วัดที่ค่อนข้างครอบคลุมการบริหารงาน ได้แก่ หลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจน นวัตกรรมการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารงาน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล การตอบสนองปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันทุจริตคอรัปชั่น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีความหมายในกระบวนการจัดทำและติดตามประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการริเริ่มและเสนอแนะโครงการ การมีส่วนร่วมของผู้ด้อยโอกาสในสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการของสภาท้องถิ่น นวัตกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น ดังนั้นองค์กรที่ได้รับรางวัลเหล่านี้อาจเป็นต้นแบบให้ อปท .ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ต้องการพัฒนาการบริหารจัดการ และการตอบสนองความต้องการของประชาชนตามหลักการกระจายอำนาจมากยิ่งขึ้นได้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลความสำเร็จในการบริหารงานโดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาดังนี้

ประชากรและตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดประชากรของการศึกษาโดยกำหนดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสิ้น 25 อำเภอ รวม 211 แห่ง

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของหน่วยงาน ใช้การคัดเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ดังนี้

2.1 คัดเฉพาะ หน่วยงาน ที่ได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่าง ๆ ในแต่ละด้านทั้ง 7 ด้าน จากการสำรวจโดยขอความอนุเคราะห์ผ่านสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ไปยังทุกท้องถิ่นทั้งจังหวัดเชียงใหม่ และจากข้อมูลปฐมภูมิในเว็ปไซต์ของหน่วยงาน

2.2 จากข้อมูล หน่วยงาน ได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหมด 54 แห่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2561 ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น รางวัลพระปกเกล้าทองคำ รางวัลพระปกเกล้า ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รางวัล หน่วยงาน ที่มีการจัดการดีเด่น โครงการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดการดี รางวัลพระปกเกล้าทางด้านการเสริมสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม เป็นต้น 2) ด้านสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อม เช่น รางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่น ด้านการจัดระบบบริการสุขภาพ รางวัล หน่วยงาน ที่มีการจัดการดีเด่น โครงการโรงพยาบาลสร้างสุข 3 ดี 4 เสา รางวัล หน่วยงานต้นแบบที่มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ รางวัลระดับดีเด่น ด้านการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า รางวัลศูนย์เด็กเล็กคุณภาพ – ปลอดโรค โครงการลดเมืองร้อนด้วยมือเรา รางวัลชนะเลิศการประกวดหน่วยงาน ปลอดการเผา เป็นต้น 3) คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ สตรีและครอบครัว เช่น รางวัล หน่วยงาน ดีเด่นด้านสตรีและครอบครัว รางวัล หน่วยงาน ที่ทำงานบูรณาการด้านสังคม โครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ รางวัลองค์กรต้นแบบจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ และอุบัติเหตุ ระดับอำเภอ รางวัลต้นแบบโครงการส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง ด้านเมืองสะอาดน่าอยู่และปลอดภัย รางวัล หน่วยงาน ที่ทำงานบูรณาการด้านสังคม โครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ รางวัลศูนย์พัฒนาสังคมแบบมีส่วนร่วม (CC) โครงการผู้สูงอายุ เป็นต้น 4) ด้านธุรกิจชุมชน และการท่องเที่ยว ได้แก่ รางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่น รางวัลต้นแบบชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รางวัลกองทุนดีเด่นที่มีศักยภาพสูงและเป็นศูนย์การเรียนรู้ 5) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ รางวัลศูนย์เรียนรู้ชุมชนดีเด่นระดับจังหวัด รางวัลหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในโครงการวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยว ต้นไม้ใหญ่ รุกขมรดกของแผ่นดินใต้ร่มพระบารมี “นางนาสารภีศรีเชียงใหม่” โล่เกียรติคุณยกย่องเชิดชูเกียรติด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟู ดูแลและสนับสนุนด้านทรัพยากรธรรมชาติในการสืบสานตำนานต้นไม้ และ 6) ด้านการจัดการศึกษา ได้แก่ รางวัลโล่เกียรติคุณ ผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนหางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ จนทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทาน รางวัลสถานศึกษาที่จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาดีเด่น และรางวัลหน่วยงานที่มีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางด้านการศึกษาดีเด่น เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดตัวอย่าง โดยการเชิญ หน่วยงานทั้งหมดเข้าร่วม ซึ่งในวันที่จัดการประชุมมีจำนวนหน่วยงานที่ยินดีเข้าร่วม Focus group 30 แห่ง ดังนั้นจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยให้หน่วยงานทั้ง 30 แห่งเป็นตัวแทน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล นักวิเคราะห์นโยบาย และแผน เป็นต้น เพื่อเข้าร่วมประชุมชี้แจง และทำกิจกรรมกลุ่ม (Focus group) ศึกษาปัจจัยแห่ง

ความสำเร็จจนได้รับรางวัลด้านต่าง ๆ ในรอบ 10 ปี โดยการวิเคราะห์ SWOT analysis แบ่งกลุ่มตามแบบสำรวจที่ตอบกลับมาทั้ง 7 ด้าน โดยมี 2 ด้านที่ไม่มีผู้ใดเลือกอยู่ตามกลุ่ม ได้แก่ ทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ไม่มีหน่วยงานได้รับรางวัล) และการจัดการศึกษา (ไม่มีหน่วยงานได้รับรางวัล และให้ข้อมูลได้) จากนั้นนำผลจากการทำ SWOT analysis ทั้ง 5 กลุ่มมาแยกด้านตามแนวคิดของ The McKinsey 7S framework แล้วนำเสนอกลุ่มของตนเองให้อีก 4 กลุ่มฟัง จากนนั้นผู้วิจัยสรุปชี้แจงผลการวิเคราะห์ให้ทุกกลุ่มฟังอีกครั้งหนึ่งเพื่อทวนความถูกต้องของข้อมูล โดยจัดขึ้น ณ โรงแรมดิอิมเพลส จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็นดังนี้

1. แบบสำรวจศักยภาพที่โดดเด่น (แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ที่ได้รับรางวัลทั้ง 7 ด้านย้อนหลัง 10 ปี เพื่อให้ หน่วยงานต่าง ๆ ส่งกลับมาภายในระยะเวลาที่กำหนด
2. แบบวิเคราะห์ SWOT analysis โดยนำมาหาค่าเฉลี่ยร่วมกันในปัจจัยแห่งความสำเร็จ เพื่อสรุปเชิงสถิติสนับสนุนผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสำรวจ และแบบตอบรับเข้าร่วมกิจกรรมไปยัง หน่วยงานทั้ง 211 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ข้อมูลหน่วยงาน ที่เคยได้รับรางวัลกลับมา 54 แห่งคัดเฉพาะ อปท, ที่สนใจให้ข้อมูลและร่วมกิจกรรม 30 แห่ง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนรางวัลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ได้รับระหว่าง ปี พ.ศ. 2551-2561

ลำดับที่	ชื่อหน่วยงาน	การบริหารจัดการ อปท	สุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อม	คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ สตรีและครอบครัว	ธุรกิจชุมชน และการท่องเที่ยว	ศิลปะวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิ..	โครงสร้างพื้นฐาน	จัดการศึกษา	รวม
1	อบต.ออนเหนือ			1					1
2	อบต.แม่ทา	1							1
3	ทต.ป่าแดด		1						1
4	ทต.เวียงฝาง		1	1					2
5	อบต.ห้วยทราย	1							1
6	อบต.กื้ดช้าง					1			1
7	ทต.เหมืองแก้ว		1						1
8	ทต.หนองป่าครั่ง		2	5					7
9	อบต.บ่อสลี		4						4
10	อบต.บ้านกลาง	4							4
11	ทต.สันป่าตอง		2	1					3
12	ทต.เวียงพร้าว		5	2					7
13	อบต.ดอนแก้ว	6	8	3		1			18
14	ทต.หนองผึ้ง	13	5		1				19
15	ทต.ไชยปราการ			1					1
16	ทต.จอมทอง	1							1
17	อบต.ข่วงเปา			1					1
18	ทต.เชิงดอย	1		1					2
19	ทต.ลวงเหนือ					1			1
20	ทต.ป่าไผ่			2					2
21	ทต.หนองควาย	1							1
22	ทต.ยางเนิ้ง	1							1
23	ทต.สุเทพ	1		1					2

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนรางวัลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ได้รับระหว่าง ปี พ.ศ. 2551-2561 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ หน่วยงาน	การบริหารจัดการ อปท	สุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อม	คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ สตรี และครอบครัว	ธุรกิจชุมชน และการท่องเที่ยว	ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญา	โครงสร้างพื้นฐาน	จัดการศึกษา	รวม
24	ทต.ริมเหนือ		1						1
25	ทต.เชียงดาว				1				1
26	อบต.ห้วยแก้ว				1				1
27	ทต.บ้านแหวน			1					1
28	ทต.แม่ท่าช้าง	1							1
29	ทต.สันผักหวาน	1							1
30	ทต.ยุหว่า	1							1
รวม		**33**	**30**	**20**	**3**	**3**	**0**	**0**	**89**

จากข้อมูลที่คัดโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) หน่วยงานที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม (Focus group) ทั้ง 30 แห่ง พบว่า มีหน่วยงาน หลายแห่งที่ได้รับรางวัลเดิมในหลายปีจนกลายเป็นจุดเด่นของ หน่วยงาน นั้น ๆ นอกจากนี้ยังมี หน่วยงานบางแห่ง ที่มีความโดดเด่นจนได้รับรางวัลในหลายด้านอีกด้วย เช่น อบต. ดอนแก้ว และ ทต. หนองผึ้ง ที่ได้รับรางวัลด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ส่วนค่าเฉลี่ยในด้านที่ หน่วยงาน ได้รับรางวัลมากที่สุด และมีจำนวน หน่วยงาน ที่ได้รับรางวัลมากที่สุดถึงจำนวน 33 รางวัล คือ ด้านการบริหารจัดการ หน่วยงาน รองลงมาคือด้าน สุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมจำนวน 30 รางวัล ส่วนด้านที่ หน่วยงาน ไม่ได้รับรางวัลใดเลยคือด้าน ทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดการศึกษา

ปัจจัยที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จ

ผลจากการศึกษาสรุปปัจจัยที่ทำให้ หน่วยงาน ประสบความสำเร็จสู่การได้รับรางวัลทั้ง 7ด้านที่กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ Swot แล้วให้ค่าคะแนนตามความสำคัญ และจัดอันดับออกมาเป็นปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาสู่การได้รับรางวัล และประสบผลสำเร็จโดยการทำกิจกรรมกลุ่ม (Focus group) ได้ดังนี้ คือ

1. ด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลจากการวิจัยสรุปว่าปัจจัยที่ทำให้ หน่วยงาน ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการองค์กร ปัจจัยแรก คือ บุคลากร ทั้งในระดับผู้นำ และผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าหากผู้นำมีแนวคิด นโยบายและวิสัยทัศน์ที่ดี มีการเชื่อมโยงที่ถูกต้อง ไม่เอาความคิดตนเองเป็นหลัก โดยฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จะสามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ ในส่วนของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่ทำหน้าที่เป็นผู้สานต่อนโยบายการบริหารของผู้นำ ซึ่งหมายถึงบุคลากรท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ หากมีวิสัยทัศน์ ทัศนคติในการทำงานที่ดี ไม่คิดลบต่อการทำงาน ต่อเพื่อนร่วมงานก็จะก่อให้เกิดความสำเร็จในการรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา ปัจจัยที่ 2 ระบบการบริหารจัดการ กลุ่มตัวอย่างกล่าวว่า ถึงแม้ว่าจะมีบุคลากรที่ดีมากแค่ไหนถ้าหากว่าไม่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี ก็ไม่สามารถก่อให้เกิดความสำเร็จได้ ในระบบการบริหารจัดการเป็นเรื่องของการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การใช้ระเบียบกฎหมายในการปฏิบัติงาน แนวคิด กระบวนการในการทำงานร่วมไปถึงการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน ที่จะต้องสอดคล้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ปัจจัยที่ 3 ชุมชนและเครือข่าย คือการมีส่วนร่วมของชุมชน และการให้ความร่วมมือของเครือข่ายไม่ว่าจะเป็น ภาคเอกชน หรือในส่วนของราชการ ต้องมีการปรับการเชื่อมโยงการให้ข้อมูล และเชื่อมโยงในการปฏิบัติงานร่วมกัน ถึงจะเกิดผลสำเร็จ ปัจจัยที่ 4 งบประมาณ เป็นปัจจัยนำเข้าที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จได้ หรือหากไม่มีงบประมาณของ หน่วยงาน โดยตรง แต่สามารถขอรับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ บางโครงการอาจต้องใช้งบประมาณที่มาก หน่วยงาน ดังนั้นควรหาวิธีการบูรณการร่วมกัน ในเรื่องการขอรับงบประมาณ ปัจจัยที่ 5 กฎหมาย / ระเบียบ / นโยบายรัฐ กลุ่มตัวอย่างมองว่ากฎหมาย ระเบียบ บางตัวสามารถช่วยให้งาน หรือองค์กรประสบความสำเร็จได้ หรือแม้กระทั่ง หน่วยงานตรวจสอบ ที่มีส่วนในการสร้างความสำเร็จให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย นอกจากเข้ามาควบคุมดูแลการทำงานของหน่วยงานแล้ว อีกนัยยะหนึ่งยังเป็นแนวทางในการทำงานหรือบรรทัดฐานที่คอยกระตุ้นเสริมในหน่วยงาน ทำงานสำเร็จได้เช่นกัน

2. ด้านสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อม

ผลจากการวิจัยสรุปว่าปัจจัยที่ทำให้ หน่วยงาน ประสบความสำเร็จในด้านสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อม ปัจจัยแรก คือ วิสัยทัศน์และนโยบายของผู้บริหารหรือผู้นำขององค์กร ทิศทางนโยบายของผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับด้านนี้เพียงใด หากผู้บริหารให้ความสำคัญมากก็จะถูกกำหนดเป็นนโยบายลำดับต้น ๆ ปัจจัยที่ 2 คือบุคคลากร ความสามารถและศักยภาพของบุคคลากร การทำงานเป็นทีม ร่วมมือกันทำงานตามภารกิจหน้าที่ของตนในองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ปัจจัยที่ 3 เรื่องของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เป็นเรื่องของความร่วมมือของคนในชุมชนในการดูแลเรื่องสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมทั้ง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ หรือสมาชิกในครัวเรือนต่าง ๆ ปัจจัยที่ 4 เรื่องทัศนคติ เป้าหมายร่วมหรือประโยชน์ร่วมที่ทุกคนจะได้รับ การสร้างทัศนคติให้ตรงกัน คิดไปทางเดียวกัน การร่วมกันคิดร่วมทำย่อมได้ประโยชน์ร่วมกัน ปัจจัยที่ 5 บริบทของพื้นที่ของผู้นำชุมชน เนื่องจากแต่ละชุมชนมีแกนนำกลุ่มทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงสภาพพื้นที่มีทั้งที่ราบและพื้นที่สูง ทำให้บริบทของชุมชนมีอิทธิพลต่อความสำเร็จ หากดึงผู้นำหรือแกนนำเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสภาพแวดล้อมชุมชนได้ก็

จะทำให้เกิดความร่วมมือได้ง่ายขึ้น ปัจจัยที่ 6 เรื่องความต่อเนื่องของการดำเนินกิจกรรม การติดตาม การให้คำแนะนำ หากโครงการ กิจกรรมที่ทำไปแล้วขาดความต่อเนื่อง ก็ทำให้งานนั้นมีปัญหาในการเข้าถึงชุมชนในครั้งต่อ ๆไป และที่สำคัญต้องทำความเข้าใจกับทุกบริบท ทั้งผู้ปฏิบัติงาน และชุมชน ว่าแต่ละคนมีบทบาทในชุมชนอย่างไรบ้าง

3. ด้านคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ สตรีและครอบครัว

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในด้านผู้สูงอายุ ปัจจัยที่แรก ความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ทั้งความร่วมมือภายในองค์กรคือภายใน เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าการดำเนินการในเรื่องของคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ของตนจะต้องมีความร่วมมือกันก่อนถึงจะทำให้โครงการให้สำเร็จได้ รวมไปถึงหน่วยงานภายนอกที่สามารถขอการสนับสนุนในเรื่องโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมากขึ้น เช่น สสส. พม. เพราะฉะนั้นในเรื่องของความร่วมมือจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ปัจจัยที่ 2 คือผู้บริหารที่ให้ความสำคัญ และมีนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งหากผู้บริหารให้ความสำคัญ จะเป็นเหมือนแรงขับให้ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องกระตือรือร้นในการดำเนินโครงการและกิจกรรมไปด้วย ปัจจัยที่ 3 ความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม หากการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุนั้นมีความต่อเนื่องมีงบประมาณสนับสนุนก็สามารถที่จะจัดทำกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างในปัจจุบันโรงเรียนผู้สูงอายุในหน่วยงาน หลายแห่งที่มีการดำเนินการได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถที่จะมาแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ใช้ชีวิตในวัยเกษียณได้อย่างมีความสุข ปัจจัยที่ 4 แกนนำในชุมชน กลุ่มตัวอย่างกล่าวว่านอกจากความสำคัญข้างต้นทั้ง 3 ข้อที่กล่าวมาในเรื่องของแกนนำที่เข้มแข็งของแต่ละชุมชน ปฏิเสธไม่ได้ว่าคนจากหลายๆ พื้นที่ หลายๆกลุ่มที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นในเรื่องของกลุ่มผู้สูงอายุที่มักก็มีหัวหน้าหรือแกนนำในชุมชนนั้นๆ ที่จะดำเนินการด้านผู้สูงอายุมีส่วนสำคัญ ในการที่จะทำให้การดำเนินการด้านผู้สูงอายุนั้นประสบความสำเร็จ เพราะว่าการสร้างกลุ่มให้แข็งแรงก็สามารถที่จะผลักดันโครงการต่าง ๆ หรือกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จได้

4. ด้านธุรกิจชุมชน และการท่องเที่ยว

ในหน่วยงาน ที่ประสบความสำเร็จด้านธุรกิจชุมชนมีการนำเสนอว่า ปัจจัยแรก ในพื้นที่ของตนมีกิจกรรมที่หลากหลาย สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาด้วยผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมที่หลากหลายเช่น ขี่ช้างท่องเที่ยว ล่องแพ น้ำตก แม่น้ำ ธรรมชาติ ป่า เขา และบางพื้นที่เป็นต้นกำเนิดประวัติศาสตร์เช่น ต้นเปาที่นำไปทำกระดาษสา เป็นต้น ประวัติศาสตร์อันเป็นต้นกำเนิดผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้น ปัจจัยที่ทำให้ หน่วยงาน ประสบความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจชุมชนและการท่องเที่ยว คือความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ หน่วยงาน จะต้องดึงศักยภาพตรงจุดนี้ให้เป็นที่รู้จักและเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ผลิตภัณฑ์ และแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือผู้บริหารท้องถิ่นที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดนโยบายที่สนับสนุนกิจกรรมภายในท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก

5. ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านสังคม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ปัจจัยความสำเร็จประการแรกคือ แต่ละท้องถิ่น หรือแต่ละหน่วยงาน มีอัตลักษณ์ มีความโดดเด่นเฉพาะของท้องถิ่น เช่น ทักษะฝีมือ วัฒนธรรม เครื่องแต่งกาย ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่สวยงาม สิ่งเหล่านี้จะทำให้ท้องถิ่นนั้นเป็นที่น่าสนใจ และสามารถเป็นจุดขายทั้งการท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ชุมชนได้ ปัจจัยที่ 2 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการรวมตัวเป็นกลุ่มเครือข่าย ก็จะทำให้การทำกิจกรรมได้ง่ายขึ้น และมีความเชื่อมโยงกันทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ปัจจัยที่ 3 มีการประชาสัมพันธ์ ในหลายช่องทาง จัดงานนิทรรศการท่องเที่ยวก็จะทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก ปัจจัยที่ 4 เป็นศูนย์เรียนรู้ และแหล่งศึกษาดูงาน โดยจัดให้มีที่พัก มีอาหารครบวงจร

6. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ตามภารกิจของหน่วยงานที่ต้องดูแลด้านด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีภารกิจที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทาง 2) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร 3) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น 4) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ 5) การสาธารณูปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ 6) การสาธารณูปการ และ 7) การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร

ซึ่งหากพิจารณาจากภารกิจ และรางวัลที่ได้รับถูกจัดหมวดหมู่ไปกับกับการบริหารจัดการหน่วยงาน ตัวอย่าง รางวัลพระปกเกล้า ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ และด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการที่หน่วยงานต่าง ๆไม่จัดให้มีรางวัลเฉพาะทางด้านนี้ อาจเนื่องมาจากความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ ทั้งขนาด และงบประมาณที่ได้รับ ซึ่งจะมีผลต่อการเปรียบเทียบ และเกิดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ขึ้นได้ รวมทั้งอาจเกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากฝ่ายบริหารในการหาเสียงก็เป็นไปได้ในการใช้งบประมาณกับการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน

7. ด้านการจัดการศึกษา

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกฉบับได้ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกรูปแบบในการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น กล่าวคือ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 50-57 บัญญัติว่าให้ราษฎรในเขตเทศบาลได้รับการศึกษาเป็นหน้าที่ที่ต้องทำของเทศบาลตำบล เทศบาลเมืองและเทศบาลนคร ส่วนการจัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษาเป็นหน้าที่ที่อาจจัดทำของเทศบาลเมืองและเทศบาลนคร

จากการเก็บข้อมูลพบว่าในจังหวัดเชียงใหม่มีหน่วยงานบางแห่งเคยได้รับรางวัลในด้านนี้ เช่น รางวัลโล่เกียรติคุณ ผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนหางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ จนทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทาน ประจำปี 2550 หน่วยงานผู้มอบรางวัล จังหวัดเชียงใหม่ของเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2551 รวมถึงรางวัลสถานศึกษาที่จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาดีเด่น 2558 และรางวัลหน่วยงานที่มีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางด้านการศึกษาดีเด่น ปีการศึกษา 2561 ของเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งองค์กรดังกล่าวไม่สะดวกเข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม ดังนั้น หน่วยงานที่ต้องการแบบอย่างการได้รับรางวัลหรือประสบความสำเร็จในด้านนี้อาจศึกษาดูงานจากหน่วยงานดังกล่าวเพื่อเป็นต้นแบบได้ แต่ทั้งนี้พบว่า

หน่วยงานที่ได้รับรางวัลด้านนี้ในรอบ 10 ปี น้อยมากอาจเนื่องจากรางวัลในการบริหารจัดการศึกษามักจัดขึ้นโดยกระทรวง หรือหน่วยงานทางด้านการศึกษา รางวัลที่ได้รับ หรือการเข้าประกวดจึงเป็นรางวัลที่เฉพาะด้านไม่ได้ผ่านหน่วยงานส่วนท้องถิ่น และเป็นรางวัลส่วนบุคคล เช่น ครูต้นแบบ ประกวดโครงการของนักเรียนแข่งขันกล่าวสุนทรพจน์ เป็นต้น ซึ่งจากการทำกิจกรรมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มาจากส่วนท้องถิ่นไม่สามารถให้ความคิดเห็นทางด้านนี้ได้ ซึ่งหากต้องการศึกษาทางด้านนี้โดยเฉพาะต้องศึกษาไปที่โรงเรียนที่สังกัดส่วนท้องถิ่น

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยปัจจัยแห่งความสำเร็จสู่การได้รับรางวัลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีความสอดคล้องกับ Worakalyakun (2013) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลนครรังสิต จ.ปทุมธานี พบว่า ปัจจัยด้านกลยุทธ์ ปัจจัยด้านโครงสร้าง ปัจจัยด้านระบบงาน ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านพนักงาน ปัจจัยด้านค่านิยมร่วม และปัจจัยด้านทักษะ ผลจากการวิจัยยังพบว่าปัจจัยผู้นำเป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งที่จะพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Ta-in (2008) และ Taburan (2017) ที่พบว่าผู้บริหารท้องถิ่น เป็นผู้มีส่วนในการกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนา มีการกำหนดโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายในและการจัดระบบงานเพื่อรองรับภารกิจตามอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบให้สามารถแก้ไขปัญหาขององค์กรในภาพรวมให้มีศักยภาพบรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารงาน หากมีภาวะผู้นำที่ดี มีการวางแผนการจัดองค์การ การนำและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลต่อปัจจัยในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นด้วย นอกจากนี้ยังมีงานที่กล่าวถึง ปัจจัยแห่งความสำเร็จของ Chatameena, Warasai & Jindapol (2008) ที่ศึกษาและถอดบทเรียนการบริหารงานของหน่วยงาน 2 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก โดยผลการวิจัยพบว่า มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลให้การบริหารจัดการในระดับองค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จ ดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ในการพัฒนา หน่วยงาน 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจและถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่บุคลากรในองค์กรผู้บริหารขององค์กรทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ 3) การส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการ 4) ผู้บริหารท้องถิ่นมีภาวะความเป็นผู้นำผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะความเป็นผู้นำสูง 5) บุคลากรในองค์กรมีความรู้ความสามารถและมีความรับผิดชอบองค์กร 6) การบริหารงานมีความคล่องตัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงานได้อย่างคล่องตัว โดยมีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อลดขั้นตอนในการทำงานให้สั้น และ 7)การรับฟังความคิดเห็นจากภายนอก ซึ่งคล้ายกับแนวคิดของ Thanchai, Jamkrajang & Samranwet (1999) ที่กล่าวถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่ 1) การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เพื่อให้ได้โครงการที่ประชาชนต้องการและพึงพอใจมากที่สุด 2) การร่วมมือกันทำงานอย่างใกล้ชิดระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือให้ประชาชนจัดทำโครงการ เพื่อของบประมาณอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) การแปลงวิสัยทัศน์ นโยบายและยุทธศาสตร์สู่การ

ปฏิบัติงานอย่างแท้จริง เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพ 4) การติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ5) ความเพียงพอของงบประมาณ ซึ่งการดำเนินงานจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมและเพียงพอ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่า นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นแล้วจากงานวิจัยนี้ผู้ศึกษาค้นพบว่ามีอีกปัจจัยหนึ่งที่งานชิ้นอื่น ๆ ไม่ได้กล่าวถึงว่า เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ หน่วยงาน คือ การที่ หน่วยงาน มีทัศนคติที่ว่าการให้มีโครงการจัดประกวด รวมถึงการตรวจสอบจากองค์กรต่าง ๆ เช่น จากสถาบันพระปกเกล้า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.) อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการบริหารงาน (อสต.) หรือแม้กระทั่งจากประชาชนในพื้นที่สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้หน่วยงาน ต้องตื่นตัว พัฒนาตนเอง และคิดนวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้สามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการพิจารณารางวัลของผู้พิจารณา ควรคำนึงถึงผลที่มีต่อประชาชนในพื้นที่อีกด้วยว่าเมื่อได้รางวัลแล้วส่งผลอย่างไรกับชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหรือไม่ เพราะหากมีการบริหารจัดการในหน่วยงานที่ดีจนได้รับรางวัล แต่คุณภาพชีวิต และความสุขของคนในท้องที่กลับไม่ดีขึ้นก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ส่วนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มีที่ใดโดดเด่น หน่วยงานที่ต้องการประสบผลสำเร็จควรศึกษาดูงานจาก หน่วยงานอื่นที่ประสบผลสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรของตน เช่น จังหวัดอื่น ๆ หรือจากต่างประเทศ ต่อไป

บทสรุป

ผลการวิจัยพบว่าจำนวน หน่วยงาน ที่ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่รางวัลที่ได้รับคือด้านการบริหารจัดการภายในองค์กรในด้านต่าง ๆ นั่นแสดงถึงการให้ความสำคัญทั้งของผู้ให้รางวัลเองซึ่งมักจัดขึ้นโดยสถาบันพระปกเกล้า (เป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับว่ามีความเป็นกลาง และน่าเชื่อถือระดับประเทศ) ที่มองว่าการบริหารงานของหน่วยงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะเป็นจุดเริ่มต้นในการบริการสาธารณะ เมื่อมีการบริหารจัดการภายในที่ดีแล้วก็จะสามารถบริหารจัดการงานอื่น ๆ ได้ราบรื่นขึ้น และสำหรับผู้ปฏิบัติเอง ที่พยายามพัฒนาองค์กรของตนให้มีความน่าเชื่อถือ ทันสมัย และถือเป็นการประชาสัมพันธ์องค์กรของตนให้เป็นที่รู้จักอีกด้วย

เมื่อนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้ หน่วยงาน ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ตามแนวคิด7S ของ McKinsey ซึ่งประกอบด้วยด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบการปฏิบัติงาน ด้านบุคลากร ด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ด้านการบริหารจัดการ และด้านค่านิยมร่วม พบว่าปัจจัยที่หน่วยงาน แต่ละแห่งเห็นว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญและสอดคล้องกันในแต่ละด้านมากที่สุด ได้แก่ ในด้านระบบการปฏิบัติงาน (System) ที่เกี่ยวข้องกับลำดับขั้นบังคับบัญชา การแบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบจะทำให้การทำงานนั้นง่ายขึ้น รวมถึงการที่ หน่วยงาน มีช่องทางในการเข้าถึงระบบบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูล และมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอีกด้วย และในประเด็นที่สำคัญเช่นกันคือค่านิยมร่วม (Shared values) การที่องค์กรมีวิสัยทัศน์ขององค์กรร่วมกัน ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยให้คนในพื้นที่เข้ามามีส่วน

ร่วมในการทำโครงการและดำเนินกิจกรรม จะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ ถัดมาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการของผู้นำ (Style) คือการที่ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา มีวิสัยทัศน์ให้ความสำคัญกับการพัฒนางานมองเห็นว่านโยบายใดสำคัญต่อพื้นที่จะเป็นแรงผลักดันให้โครงการ และกิจกรรมประสบผลสำเร็จได้ และด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญรองลงมาในระดับเท่ากัน ได้แก่ กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) กลยุทธ์ขององค์กรที่มีความชัดเจน ครอบคลุม และมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของส่วนกลาง โครงสร้างองค์การ (Structure) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร บุคลากร (Staff) จัดการคน ทีมงานมีความสามัคคี ให้ความร่วมมือในการทำงาน ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสุดท้าย (Skill) การที่มีบุคลากรมีความรู้ ทักษะและความชำนาญเฉพาะ เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ

จากการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้ หน่วยงาน ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ แล้วสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ หน่วยงาน ต้องเป็นผู้ก่อตั้งและสนับสนุนให้เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มแรก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ สตรี และครอบครัว เนื่องจากด้านต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นด้านที่ไม่สามารถเกิดขึ้นเองได้ หน่วยงาน มีหน้าที่ตามภารกิจที่จะต้องเป็นผู้ทำให้เกิด หรือดียิ่งขึ้นในพื้นที่ของตนเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดีอย่างยั่งยืน และด้านที่ หน่วยงาน ต้องเข้าไปสนับสนุน ซึ่งพื้นที่นั้นจำเป็นต้องมีทรัพยากรที่พร้อมอยู่แล้ว หน่วยงานจึงสามารถเข้าไปสนับสนุน ได้แก่ ด้านธุรกิจ และท่องเที่ยว และด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญา เนื่องจากด้านต่าง ๆ เหล่านี้ หน่วยงาน ไม่สามารถบังคับ ให้ทำธุรกิจ หรือสร้างศิลปวัฒนธรรมขึ้นมาเองใหม่โดยขาดการเริ่มต้นจากชุมชนได้ ดังนั้น หน่วยงาน จึงเป็นผู้เข้าไปสนับสนุน ด้านบุคลากร ความรู้ งบประมาณ ฯลฯ และเอื้อประโยชน์ตามระเบียนแบบแผน รวมถึงข้อกฎหมายอย่างถูกวิธีจึงจะเป็นการส่งเสริมให้ประสบผลสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่ต้องการประสบผลสำเร็จเช่นเดียวกับองค์กรที่ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งในระยะสั้น และระยะยาวโดยอิงกับยุทธศาสตร์ชาติ

2. ผู้บริหารท้องถิ่นในฐานะผู้นำต้องมีความสามารถในการแปลงวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ ขององค์กรมาสู่การปฏิบัติงาน และบุคลากรใต้บังคับบัญชาได้

3. ประเด็นเรื่องความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาทางด้านนี้โดยเฉพาะ

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

1. ได้ทราบปัจจัยที่เป็นต้นแบบแห่งความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการริเริ่มกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ และติดตาม ประเมินผลโครงการดังกล่าวได้อย่างใกล้ชิด

References

Chatameena, W., Warasai, W. & Jindapol, R. (2008). *Factors of Accomplishment in Project Management and operation of Phrae provincial administration organization*. Bangkok: Thailand Research Fund. (In Thai)

Local Government Promotion Foundation. (1999). *Act establishing plans and procedures for decentralization to local government organizations.* Bangkok: Pimlak. (In Thai)

Nokhunthod, P. (2013). *Factors affecting management of legal government organization: A case study of Kham Nakhon Ratchasima Province.* (Thesis Construction and Infrastructure Management Institute of Engineering Suranaree University of Technology). (In Thai)

Prawprayarat, K. (2010). Leadership behavior of administrators in local administrative organization Nong Khae District, Saraburi Province. (Thesis in Civil Engineering Graduate school Suranaree University of Technology).

Puang-ngam, K., Chatchawan, S., & Aromlert, T. (2010). *Assessment report of selection project of the local administrative organizations with good governance for award year 2011.* . Bangkok: Charansanitwong Printing. (In Thai)

Taburan, N. (2017). Factors affecting management of legal government organization Ban Ta Khun district, Surat Thani Province*. Governance Journal, 6*(2), 415-430. (In Thai)

Ta-in, R. (2008). *Factors affecting accomplishment of management of local administrative organization awarded good management: A case study of Donkaew local administrative organization, Mae Rim, Chiang Mai.* (Master Thesis of Public Administration. Chiang Mai: Chiang Mai University). (In Thai)

Tambon Council and Subdistrict Administrative Organization Act B.E. 1994 Amendment to No. 6 B.E. 2552. (2009). *Royal Gazette*. Volume 126, section 84 Kor, dated 6 November 2009. (In Thai)

Pathumthani Province. *Academic Service Journal, 24*(1), 144-158. (In Thai)

Thanchai, W., Jamkrajang, K., & Samranwet, W. (1999). *Participation of the people in local government*. Research report, Bangkok: Thammasat University Democratic Study Center. (In Thai)

The Thailand Research Fund . (2010). *Factors of success in the management of local government organization.* The Policy-Research Platform (PRP) Project. The Thailand Research Fund (TRF). Retrieved from http://prp.trf.or.th/trf-policy-brief (In Thai)

Waterman, R. H., Peters, T.J. & Phillips, J. R.. (1980). Structure is not organization. *Business Horizons, 23*(3), 14-26.

Worakalyakun, M. (2013) . Success in the management of Rangsit City Municipality, Pathumthani Province. *Academic Service Journal, 24*(1), 144-158. (In Thai)

อิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

The Influence of Service Marketing Mix and the Perception of Corporate Image Affects the Loyalty of Customers of Resort and Homestay in Phetchaburi Province

กฤตชน วงศ์รัตน์

Kritchana Wongrat

สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Department of Business Administration, Faculty of Management Science,

Phetchaburi Rajabhat University

E-mail: kritchawong@yahoo.com

(Received : February 3, 2020 Revised : April 26, 2020 Accepted : May 12, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาดบริการ การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรและความจงรักภักดีของลูกค้า 2) ศึกษาอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้า และ 3) ศึกษาอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ ลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์ จำนวน 400 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ส่วนประสมทางการตลาดบริการ การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรและความจงรักภักดีของลูกค้า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) อิทธิพลส่วนประสมทางการตลาดบริการ ได้แก่ ด้านสถานที่การจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการบริการส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีประสิทธิภาพการทำนายร้อยละ 65.50 และ 3) อิทธิพลส่วนประสมทางการตลาดบริการ และการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีประสิทธิภาพการทำนายร้อยละ 71.20

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้พบว่ากลยุทธ์ส่วนประประสมทางการตลาดบริการมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์ที่ต้องพัฒนาให้มีคุณภาพตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้าและ

การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจเพื่อให้เกิดความจงรักภักดีของลูกค้าส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาดบริการ การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กร ความจงรักภักดีของลูกค้า

Abstract

This study was aimed at 1) Study the influence of service marketing mix, perception of corporate image and loyalty of customers; 2) Study the influence of service marketing mix that affects loyalty of customers and 3) Study the influence of service marketing mix and the perception of the corporate image that affects loyalty of customers of resort and homestay in phetchaburi province. The research samples were 400 customers selected by using simple random sampling. The research instrument was a questionnaire. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis. The research results were as follows: 1) Service marketing mix, the perception of the corporate image and loyalty of customers was totally a high level. 2) Influence of service marketing mix including place, price, promotion and process has a positive effect on loyalty of customers with the level of .01 statistically significance. All of them could predict efficiency of 65.50 percent. and 3) Influence of service marketing mix and corporate image has a positive effect on loyalty of customers with the level of .01 statistically significance. All of them could predict efficiency of 71.20 percent

From this research, it was found that the service marketing mix strategy is important for the resort and homestay, which must be development to be of quality to meet the needs and satisfaction of customers. And creating a good image of the business to achieve customer loyalty resulting in frequent re-se of the service.

Keywords: Service marketing mix, Corporate image, Loyalty of customers

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศได้เป็นจำนวนมาก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมการบริการชนิดหนึ่งที่สำคัญของประเทศที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนเงินหลายล้านล้านบาท เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในหลายประเทศที่พึ่งพารายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากในปี 2562 ทั้งนี้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็พยายามเร่งส่งเสริมและกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยวางยุทธศาสตร์การทำตลาดปี 2562 ที่เป็นการทำงานเชิงรุกภายใต้แนวคิด Go strategy เพื่อเจาะตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ในต่างประเทศและเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวระดับบนและกลุ่มที่มีความสนใจเฉพาะสำหรับกลยุทธ์การตลาดภายในประเทศจะเน้นกระตุ้นการใช้จ่ายไปยังเมืองรองและส่งเสริมการท่องเที่ยววันธรรมดาให้มากขึ้น (Economic Research Center Business and the foundation economy savings bank, 2018) การเติบโตของธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์และห้องชุดมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องทุกปีอัตราการเติบโตปี 2557 – 2560 เฉลี่ยอยู่ที่ 13.98 % โดยมีการจัดตั้งใหม่ของธุรกิจในปี 2561 (ม.ค.-ส.ค.) เพิ่มขึ้น 35.66 % มีมูลค่าทุนจดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจ 4,066 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 57.18 % เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2560 ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทำให้ธุรกิจขยายตัวเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น (Department of Business Development, 2018) จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันตกที่มีชื่อเสียงในฐานะที่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น หาดชะอำ หาดปึกเตียน หาดเจ้าสำราญ แหลมหลวง แหลมเหลว เขื่อนแก่งกระจาน พระนครคีรีหรือเขาวัง พระรามราชนิเวศ เป็นต้น มีแม่น้ำเพชรบุรีไหลยาวลงสู่ทะเลและมีน้ำตกที่เป็นภูมิทัศน์อันสวยงามสอดคล้องกับกระแสความนิยมของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจและมีความต้องการที่จะมาพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งพักผ่อนแบบรีสอร์ทและโฮมสเตย์ของจังหวัดเพชรบุรีที่มีอยู่จำนวนหลายร้อยกว่าแห่ง โดยเป็นแหล่งที่พักที่เน้นการเข้าไปสัมผัสกับความเป็นธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้านในชุมชน แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีมีการแข่งขันกันมากยิ่งขึ้นทำให้ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารของธุรกิจต่างพยายามหาจุดเด่นของที่พักเพื่อสร้างความดึงดูดใจแก่ลูกค้ามากที่สุด รวมถึงวิธีการบริหารจัดการจะต้องปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาให้ทันกับโลกธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้ประกอบการหรือผู้บริหารต่างก็ใช้กลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจ

ส่วนประสมทางการตลาดบริการเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ธุรกิจนำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างความได้เปรียบและความแตกต่างจากคู่แข่งขัน หากธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์นำปัจจัยกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินธุรกิจด้านการตลาดบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายองค์กรซึ่งประกอบด้วย สินค้าหรือบริการ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ลักษณะกายภาพและกระบวนการบริการ (Kotler, 2005) มาเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้า หากธุรกิจสามารถบริหารจัดการกลยุทธ์การตลาดด้วยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและเกิดความไว้วางใจต่อธุรกิจย่อมส่งผลต่อ

ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีอันจะนำไปสู่พฤติกรรมการใช้บริการซ้ำส่งผลให้เกิดความจงรักภักดีต่อธุรกิจและลูกค้าจะกลับมาใช้บริการซ้ำอย่างสม่ำเสมอ

ภาพลักษณ์องค์กรเป็นเครื่องมือในการวางกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่มีค่ามากสำหรับธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์เนื่องจากจะช่วยให้ธุรกิจสามารถบรรลุเป้าหมายในระยะยาวทางด้านการตลาด ซึ่งภาพลักษณ์องค์กรเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเลียนแบบได้ง่ายจึงเป็นสิ่งที่ยากที่สุดสิ่งหนึ่งของการดำเนินธุรกิจเพราะเป็นผลที่เกิดจากการพัฒนาภาพลักษณ์ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ด้วยเหตุนี้องค์กรใหม่ๆ จึงต้องประสบกับความยากลำบากในการเจาะตลาด นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเฝ้าระวังไม่ให้ภาพลักษณ์องค์กรถูกบิดเบือนจากปัจจัยภายนอกที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้จะทำให้เกิดภาพลักษณ์ในเชิงลบได้ ซึ่งเป็นเรื่องยากในการปรับภาพลักษณ์ให้กลับมาดีดังเดิมหรือไปในทางที่องค์กรต้องการได้ ผู้บริหารในองค์กรจะต้องตรวจสอบหาสาเหตุที่เกิดขึ้นจริงในองค์กรปัจจุบันให้ได้เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปรับปรุงปัญหาต่อไป แต่ถ้าหากองค์กรมีภาพลักษณ์ในลักษณะทางที่ดีภาพที่เกิดขึ้นในใจของลูกค้าที่มีต่อองค์กรก็ส่งผลให้เกิดเป็นภาพในด้านดี (Kim & Lee, 2010) การที่ธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์จะรักษาฐานลูกค้าไว้ให้ได้นั้นจำเป็นจะต้องสร้างภาพลักษณ์องค์กรที่ดีในสายตาลูกค้าอยู่เสมอ ดังนั้นภาพลักษณ์องค์กรเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อธุรกิจเพราะจะเป็นกระบวนการให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดีกับธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์ที่เพิ่มขึ้น

ความจงรักภักดีเป็นระดับความสัมพันธ์ของลูกค้าที่มีต่อองค์กรธุรกิจ การที่ลูกค้ายังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์นั้นเป็นเพราะลูกค้าเชื่อมั่นว่าธุรกิจสามารถเสนอสิ่งต่าง ๆ ให้ลูกค้าอย่างรู้ใจโดยไม่ต้องรอให้ธุรกิจบอกกล่าว สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพอใจให้กับลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นความผูกพันที่ลูกค้ามีให้กับธุรกิจที่ตนเชื่อมั่นและไว้วางใจ ไม่ว่าธุรกิจคู่แข่งจะเป็นอย่างไรก็ตาม ลูกค้าที่จงรักภักดีต่อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ จะเชื่อมั่นว่าธุรกิจที่ลูกค้าไว้ใจจะรู้จักลูกค้าดีที่สุดจนเกิดพฤติกรรมและทัศนคติของลูกค้าที่มีความจงรักภักดีต่อตราสินค้าและซื้อสินค้าหรือบริการอย่างต่อเนื่องในอนาคตโดยมีพฤติกรรมซื้อยี่ห้อเดียวกันซ้ำ ๆ จนทำให้ลูกค้าต้องการซื้อสินค้าซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง (Hosseini, Zainal & Sumarjan, 2015) ดังนั้นปัญหาของธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีคือความจงรักภักดีของลูกค้าที่ยังมีไม่มาก ผู้บริหารหรือเจ้าของธุรกิจจึงต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการสร้างกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพจำทำให้เกิดภาพลักษณ์องค์กรที่ดีของธุรกิจก็ย่อมส่งผลให้เกิดความจงรักภักดีของลูกค้าเพิ่มขึ้นโดยจะต้องรักษาฐานลูกค้ากลุ่มเดิมให้มีความจงรักภักดีเพื่อให้เกิดการใช้บริการซ้ำอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา อิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาส่วนประสมการตลาดบริการและภาพลักษณ์องค์กรให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้าจนทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำอย่างต่อเนื่องและมีการบอกต่อมากยิ่งขึ้นจนนำไปสู่ความจงรักภักดีของธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการ การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรและความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้

แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ

ส่วนประสมทางการตลาดบริการ(Service marketing mix) ประกอบด้วย 7 P's ตามแนวคิดของ Kotler & Keller (2016), Kotler & Armstrong (2014) ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์(Product) 2) ด้านราคา (Price) 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) 4) ด้านการส่งเสริม (Promotions) 5) ด้านบุคลากร (People) 6) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical evidence / Environment) และ 7) ด้านกระบวนการ (Process)

แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กร (Corporate image)

การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate image) ตามแนวคิดของ Kotler (2000), Leblance & Nguyen (1996, Cite in Chaiyagul, 2012) ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์แนวคิดภาพลักษณ์องค์กรเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ปัจจุบันของธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 2 ด้านได้แก่ 1) ด้านองค์กร คือความเกี่ยวข้องกับรูปลักษณะต่าง ๆ ของบริษัท เช่น ชื่อเสียงบริษัท โลโก้ ราคา การบริการ ระดับคุณภาพของการโฆษณาที่สามารถสังเกตได้ และ 2)ด้านบริการ คือการให้บริการระกอบด้วยสิ่งที่ถือว่าเป็นทั้งแกนหลักและส่งเสริมการบริการหลักจะเกี่ยวกับหลักการและเหตุผลที่ว่าทำไมลูกค้าเลือกใช้บริการของธุรกิจ

แนวคิดเกี่ยวกับความจงรักภักดีของลูกค้า (Loyalty of customer)

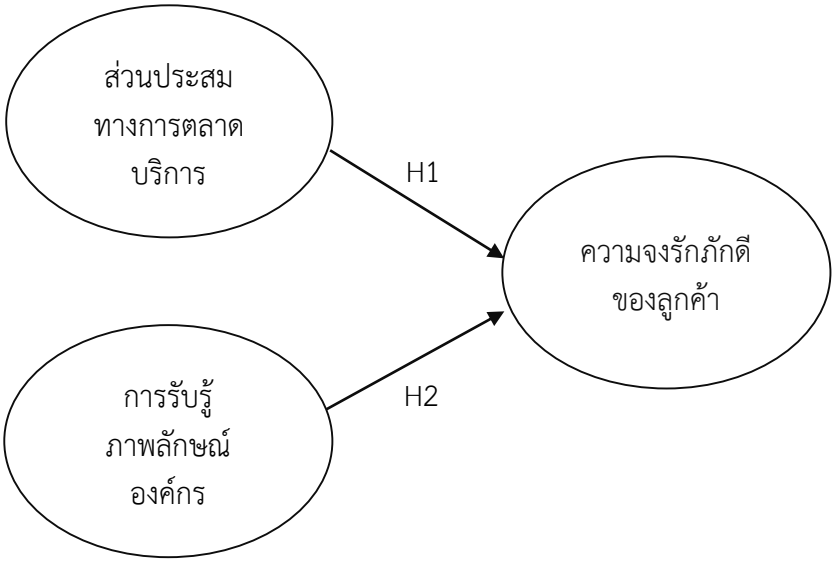
ความจงรักภักดีของลูกค้า (Loyalty of customer) ตามแนวคิดของ Jacoby & Chestnut (1978), Zeithaml, Berry & Parasuraman (1996), Pong & Yee (2001) และ Mongkolsiri (2004) โดยการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดความจงรักภักดีของลูกค้า มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยของธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ 1) การเป็นอันดับแรกในใจ 2) การยอมรับและความน่าเชื่อถือ 3) ความพึงพอใจและความรู้สึกที่ดี 4) ตอบสนองความต้องการ 5) ชื่อเสียง ภาพลักษณ์และบรรยากาศ และ 6) การแนะนำบอกต่อ

ซึ่งการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาส่วนที่เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรจะส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าอย่างไร จึงนำไปสู่สมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานที่ 1 อิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

สมมติฐานที่ 2 อิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์ในจังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเลือกมาจากลูกค้าหรือผู้ใช้บริการที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์ในจังหวัดเพชรบุรี ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากวัตถุประสงค์การวิจัย (Objective) กรอบแนว คิดการวิจัย (Conceptual framework) และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางการสร้างคำถามของแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีรายละเอียดประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบ Check list

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กร จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ จำนวน 35 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความจงรักภักดีของลูกค้า จำนวน 9 ข้อ

ประกอบด้วยแบบสอบถามโดยใช้มาตาส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert scale

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha) โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.7 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอ โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach's alpha แoefficient) ผลลัพธ์ค่าแอลฟาที่จะแสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถาม โดยจะมีค่าระหว่าง $0 < \alpha < 1$ ค่าที่ได้ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.902-0.928 (Kanchanawasi, Pitayanon & Srisuko, 2008)

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบแบบสอบถามแต่ละรายการ จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้แก่

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ค่าร้อยละ (Percentage) (Srisaard, 2013) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) (Lomax & Hahs, 1992)

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) ค่าสหสัมพันธ์เพื่อใช้ทดสอบมาตรฐาน โดยใช้และทดสอบสมมติฐานด้านการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรด้วยการถดถอยพหุคูณ (Kerlinger & Pedhazur, 1973)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องอิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีสามารถวิเคราะห์และอธิบายผลการวิจัยดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 50.5 และเป็นเพศหญิง จำนวน 198 คิดเป็นร้อยละ 49.5 อายุส่วนใหญ่ของลูกค้า อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 สถานภาพการสมรสส่วนใหญ่เป็นโสด จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 198 คนคิดเป็นร้อยละ 49.5 รายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่ลูกค้า มีรายได้ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 38.9 อาชีพส่วนใหญ่ของลูกค้าเป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 จำนวนครั้งที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์ต่อปีของลูกค้า น้อยกว่า 4 ครั้ง/ปี จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.75

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กรของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาพลักษณ์องค์กรของรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กร	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. รีสอร์ทและโฮมสเตย์มีชื่อเสียงอยู่ในความทรงจำและความประทับใจของลูกค้า	4.27	0.53	มาก
2. รีสอร์ทและโฮมสเตย์ได้รับการยอมรับในการเลือกใช้บริการของลูกค้า	3.86	0.73	มาก
3. รีสอร์ทและโฮมสเตย์สร้างความน่าเชื่อถือให้ลูกค้าเชื่อมั่นในคุณภาพการบริการ	3.91	0.81	มาก
4. รีสอร์ทและโฮมสเตย์มีโลโก้หรือชื่อที่พักที่เป็นเอกลักษณ์เมื่อนึกถึงทุกครั้ง	3.90	0.76	มาก
5. รีสอร์ทและโฮมสเตย์ที่ให้บริการด้วยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะความเป็นวิถีชีวิตชุมชน	3.75	0.76	มาก
6. รีสอร์ทและโฮมสเตย์มีช่องทางที่สามารถติดต่อหาข้อมูลได้สะดวก 24ชั่วโมง	3.80	0.73	มาก
7. รีสอร์ทและโฮมสเตย์ให้บริการด้วยความถูกต้องแม่นยำและรวดเร็ว	3.82	0.76	มาก
8. รีสอร์ทและโฮมสเตย์มีการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า	3.81	0.72	มาก
9. รีสอร์ทและโฮมสเตย์มีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม เช่นการบริจาคเงิน บริจาคสิ่งของ ฯ	3.67	0.78	มาก
ภาพรวมเฉลี่ย	**3.86**	**0.54**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรของรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 1) รีสอร์ทและโฮมสเตย์มีชื่อเสียงอยู่ในความทรงจำและความประทับใจของลูกค้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากรองลงมาคือ ข้อ 3) รีสอร์ทและโฮมสเตย์สร้างความน่าเชื่อถือให้ลูกค้าเชื่อมั่นในคุณภาพการบริการ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานส่วนประสมทางการตลาดบริการของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม

ส่วนประสมทางการตลาดบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. ด้านผลิตภัณฑ์	3.87	0.61	มาก
2. ด้านราคา	3.86	0.64	มาก
3. ด้านสถานที่การจัดจำหน่าย	3.82	0.72	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.64	0.61	มาก
5. ด้านพนักงาน	3.79	0.62	มาก
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.78	0.51	มาก
7. ด้านกระบวนการบริการ	3.80	0.54	มาก
ภาพรวมค่าเฉลี่ย	**3.80**	**0.54**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการของรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านราคา ด้านสถานที่การจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการบริการ ด้านพนักงาน ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

ความจงรักภักดีของลูกค้า	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. เมื่อท่านต้องการมาพักท่านจะนึกถึงรีสอร์ทและโฮมสเตย์แห่งนี้เป็นอันดับแรก	3.91	0.75	มาก
2. ท่านคิดว่ารีสอร์ทและโฮมสเตย์แห่งนี้เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ	3.74	0.71	มาก
3. ท่านมีความรู้สึกที่ดีต่อรีสอร์ทและโฮมสเตย์แห่งนี้	3.67	0.81	มาก
4. ท่านมีความพึงพอใจที่ได้ใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์แห่งนี้	3.76	0.75	มาก
5. ท่านมีความพึงพอใจในสภาพบรรยากาศของรีสอร์ทและโฮมสเตย์	3.69	0.83	มาก
6. ท่านคิดว่ารีสอร์ทและโฮมสเตย์สามารถตอบสนองความต้องการของท่านได้เป็นอย่างดี	3.67	0.79	มาก
7. ภาพลักษณ์และประวัติของรีสอร์ทและโฮมสเตย์ส่งผลต่อความจงรักภักดีของท่าน	3.66	0.72	มาก
8. ชื่อเสียงของรีสอร์ทและโฮมสเตย์ส่งผลต่อความจงรักภักดีของท่าน	3.69	0.77	มาก
9. เมื่อมีโอกาสท่านจะแนะนำให้คนที่รู้จักมาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์แห่งนี้อย่างแน่นอน	3.64	0.77	มาก
ภาพรวมเฉลี่ย	**3.71**	**0.57**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นึกถึงรีสอร์ทและโฮมสเตย์แห่งนี้เป็นอันดับแรก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีความพึงพอใจที่ได้ใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์แห่งนี้

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 อิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความเหมาะสมของสมการถดถอยเชิงพหุคูณของตัวแปรโดยรวมของส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธี stepwise

Model	R	R Square	Adjust R Square	Std.Error of the Estimate
1	.788[a]	0.721	0.720	0.35973
2	.798[b]	0.736	0.734	0.35293
3	.800[c]	0.740	0.737	0.35134
4	.803[d]	0.745	0.741	0.34953
5	.803[e]	0.745	0.742	0.34925
6	.810[f]	0.755	0.751	0.34442

f. Predictors: (Constant), สถานที่การจัดจำหน่าย, ราคา, การส่งเสริมการตลาด, กระบวนการบริการ

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรอิสระ 4 ตัว มีความสัมพันธ์กับความจงรักภักดีของลูกค้า ที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีโดยความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันเท่ากับ .810 และสามารถอธิบายค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจได้ 75.5 % (Adjust R Square = 0.751) ด้วยความคลาดเคลื่อนของการประมาณ 0.34442 (หมายถึงความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการพยากรณ์โดยเฉลี่ย)

ตารางที่ 5 แสดงผลการตรวจสอบตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการแต่ละด้านที่สามารถทำนายความจงรักภักดีของลูกค้า

Model	SS	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	77.852	4	19.463	164.069	.000**
Residual	40.926	345	0.119		
Total	118.779	349			

g. Predictors: (Constant), สถานที่การจัดจำหน่าย, ราคา, การส่งเสริมการตลาด, กระบวนการบริการ

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยรวมกับความจงรักภักดีของลูกค้า มีค่า F ที่ทดสอบ คือ 164.069 และค่า Sig. เป็น .000 ซึ่งมีค่า < .01 กล่าวคือ มีตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการอย่างน้อย 1 ตัว ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้า

ตารางที่ 6 แสดงผลค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรส่วนประสมการตลาดบริการโดยรวมที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้า โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ตัวแปร	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน Beta	t	Sig.
	β	SE			
ค่าคงที่(a)	1.012	0.134		7.566	.000**
ด้านสถานที่การจัดจำหน่าย	0.580	0.056	0.712	10.437	.000**
ด้านราคา	0.222	0.056	0.243	3.997	.000**
ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.239	0.052	0.249	3.129	.000**
ด้านกระบวนการบริการ	0.326	0.099	0.305	3.282	.001**
$R = 0.810$ $R^2 = 0.755$ Adjust $R^2 = 0.751$					
$F = 164.069$ $SE = 0.344$					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี โดยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis) ด้วยการใช้เทคนิควิธีนำเข้าแบบ Stepwise ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ส่วนประสมการตลาดบริการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่การจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการบริการ มีอิทธิพลทางบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี มีค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ 1.012 และสามารถพยากรณ์ความจงรักภักดีของลูกค้า ได้ร้อยละ 75.5 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ ± 0.34 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการในรูปแบบคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$\hat{Y}_{total} = 1.012 + 0.580(X_{13}) + 0.326(X_{17}) + 0.239(X_{14}) + 0.222(X_{12})$$

สมมติฐานที่ 2 อิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความเหมาะสมของสมการถดถอยเชิงพหุคูณของตัวแปรโดยรวมของส่วนประสมทางการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กร โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธี stepwise

Model	R	R Square	Adjust R Square	Std.Error of the Estimate
1	0.771[a]	0.694	0.693	0.37225
2	0.782[b]	0.712	0.709	0.36457

a. Predictors: (Constant), ส่วนประสมทางการตลาดบริการ

b. Predictors: (Constant), ส่วนประสมทางการตลาดบริการ, การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กร

จากตารางที่ 7 พบว่า ตัวแปรอิสระ 2 ตัว มีความสัมพันธ์กับความจงรักภักดีของลูกค้า ที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีโดยความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันเท่ากับ 0.782 และสามารถอธิบายค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจได้ 71.20 % (Adjust R Square = 0.709) ด้วยความคลาดเคลื่อนของการประมาณ 0.36457 (หมายถึง ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการพยากรณ์โดยเฉลี่ย)

ตารางที่ 8 แสดงผลการตรวจสอบตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่สามารถทำนายความจงรักภักดีของลูกค้า

Model	SS	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	72.659	2	36.329	273.336	.000**
Residual	46.120	347	0.133		
Total	118.779	349			

c. Predictors: (Constant), ส่วนประสมทางการตลาดบริการ, การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กร

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 8 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรโดยรวมกับความจงรักภักดีของลูกค้า มีค่า F ที่ทดสอบ คือ 273.336 และค่า Sig. เป็น .000 ซึ่งมีค่า < .01 กล่าวคือ มีตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรอย่างน้อย 1 ตัว ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้า

ตารางที่ 9 แสดงผลค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรส่วนประสมการตลาดบริการและภาพลักษณ์องค์กรโดยรวมที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้า โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ตัวแปร	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	Sig.
	β	SE	Beta		
ค่าคงที่(a)	0.363	0.147		2.471	.001**
ส่วนประสมทางการตลาดบริการ	0.614	0.066	0.567	9.282	.000**
ภาพลักษณ์องค์กร	0.265	0.067	0.243	3.978	.000**
R = 0.782 R^2 = 0.712 Adjust R^2 = 0.709					
F = 273.336 SE = 0.364					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 9 การวิเคราะห์ส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี โดยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis) ด้วยการใช้เทคนิควิธีนำเข้าแบบ Stepwise ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรส่งผลทางบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาพักรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี มีค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ 0.363 และสามารถพยากรณ์

ความจงรักภักดีของลูกค้า ได้ร้อยละ 71.2 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ ± 0.364 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการในรูปแบบคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$\hat{Y}_{total} = 0.363 + 0.614(x_1) + 0.265(x_2)$$

การอภิปรายผล

1) ส่วนประสมทางการตลาดบริการของรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านราคา ด้านสถานที่การจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการบริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านพนักงาน และด้านการส่งเสริมการตลาด ทั้งนี้เนื่องมาจากธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์เป็นธุรกิจประเภทการให้บริการจะต้องมีรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้านความพึงพอใจและความคาดหวัง คุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือบริการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ธุรกิจจะต้องรับผิดชอบต่อความรู้สึกของลูกค้า โดยบริการเหนือความคาดหวังของลูกค้ากล่าวคือสามารถสร้างความรู้สึกและความประทับใจที่ดีให้เกิดขึ้นกับลูกค้า ดังนั้นผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดโดยเฉพาะส่วนประสมทางการตลาดบริการ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด พนักงาน ลักษณะทางกายภาพและกระบวนการบริการ ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ธุรกิจบริการจะต้องนำมาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและเตรียมรับกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ดังนั้นธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีจำเป็นจะต้องมีการปรับตัวและพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดบริการให้มีคุณภาพเพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืนของธุรกิจในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Takoonmukthong (2016) ที่ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณภาพบริการและความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยว ราคาความคุ้มค่า ช่องทางจัดจำหน่าย การสื่อสารการตลาด พนักงานบริการ กระบวนการติดต่อ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรของรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่า ลูกค้าให้ความสำคัญกับรีสอร์ทและโฮมสเตย์ที่มีชื่อเสียงอยู่ในความทรงจำและความประทับใจของลูกค้า และการให้บริการด้วยความถูกต้องแม่นยำและรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องมาจากธุรกิจการให้บริการต่างตระหนักถึงความสำคัญอย่างสูงต่อการสร้างภาพลักษณ์องค์กร โดยเฉพาะการสร้างธุรกิจให้มีชื่อเสียงสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าโดยพยายามพัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์อย่างเป็นระบบ จากเดิมที่อาศัยการประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือหลักเปลี่ยนมาเป็นการประยุกต์และผสมผสานกลยุทธ์การสื่อสารหลากหลายรูปแบบ โดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ อย่างเป็นเอกภาพ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานสู่เป้าหมายภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ของธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thoatrakol (2018) ที่ศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์และคุณค่าที่มีอิทธิพลต่อผลประกอบการของโรงแรมราคาประหยัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อภาพรวมของภาพลักษณ์ของโรงแรมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาองค์ประกอบย่อย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อประสบการณ์ทางตรงอยู่ในระดับมากที่สุด

ความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่า ลูกค้าที่มาใช้บริการจะนึกถึงเป็นอันดับแรกและมีความพึงพอใจที่ได้ใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์แห่งนี้ ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยที่จะส่งผลทำให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดีต่อสินค้าและบริการ คือปัจจัยด้านการบริหารจัดการของธุรกิจในเชิงกลยุทธ์ โดยธุรกิจจะต้องให้บริการที่มีคุณภาพ การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม และการนำกลยุทธ์การบริหารความสัมพันธ์ของลูกค้ามาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และปัจจัยด้านคุณลักษณะทางจิตวิทยาของลูกค้า เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า และความเชื่อมั่นในตราสินค้า ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะเป็นการสร้างความจงรักภักดีให้กับลูกค้าอย่างยาวนาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rittham (2015) ที่ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความน่าเชื่อถือขององค์กรกับความจงรักภักดีของลูกค้าของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารธุรกิจโรงแรมมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีความจงรักภักดีของลูกค้าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการซื้อซ้ำเป็นปกติ ด้านการซื้อข้ามสายผลิตภัณฑ์และการบริการ ด้านการบอกต่อบุคคลอื่น และด้านการมีภูมิคุ้มกันในการถูกดึงดูดไปหาคู่แข่งขัน

2) อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการ ได้แก่ด้านสถานที่การจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาดและด้านกระบวนการบริการส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮม สเตย์จังหวัดเพชรบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอิทธิพลทำให้ความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจคำนึงถึงกลยุทธ์ทางการตลาดโดยเฉพาะปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์ โดยเฉพาะด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กล่าวคือ ทำเลที่ตั้ง ความสะดวกและความปลอดภัยของสถานที่ที่ลูกค้าให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านราคาและด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนด้านการบริการไม่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลูกค้ามองเห็นว่าธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์ทุกแห่งมีการให้บริการและมีมาตรฐานการบริการที่ไม่แตกต่างกันมาก แต่จะคำนึงถึงการส่งเสริมการจัดจำหน่าย การกำหนดราคาการบริการและการส่งเสริมการตลาดที่ให้ส่วนลดซึ่งจะมีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่เกิดการมาใช้บริการซ้ำ เกิดความผูกพันต่อธุรกิจ มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจการบริการ มีการจำจำตราสินค้า และมีการแนะนำบอกต่อคนอื่นๆ ให้มาใช้บริการ ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dararuang, Kao-un & Chongketkorn (2018) ที่ศึกษาเรื่อง การรับรู้คุณภาพการให้บริการและส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการโรงแรมในอำเภอเมืองนครสรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่า ตัวแปรสำคัญ 11 ตัวแปรจากคุณภาพการให้บริการและส่วนประสมการตลาดส่งผลความจงรักภักดีของลูกค้าที่เข้าใช้บริการโรงแรมในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 48.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอิทธิพลทำให้ความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากส่วนประสมทางการตลาดบริการเป็นเครื่องมือและกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจบริการ หากธุรกิจบริการมีการใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพจะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและเกิดภาพลักษณ์ที่ดีในมุมมองของลูกค้าที่จะนำไปสู่การสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจอันจะนำไปสู่ความจงรักภักดีของลูกค้าที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำอีก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chokratsamesiri (2015) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์ต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการโรงแรมราคาประหยัดในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่าส่วนประสมทางกรตลาดในกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านสถานที่ตั้ง ด้านลักษณะทางกายภาพและด้านกระบวนการมีความสัมพันธ์กับความจงรักภักดีในการเลือกใช้บริการโรงแรมราคาประหยัดในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dumlak et al. (2015) ที่ศึกษาเรื่อง บุพปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ที่พบว่า ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวปลายทางส่งผลทางตรงต่อความจงรักภักดีต่อจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตของนักท่องเที่ยวที่ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทสรุป

สรุปสาระสำคัญของผลงานวิจัย

1) จากการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี พบว่าลูกค้ามีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์สามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริการด้านส่วนประสมทางการตลาดให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมซึ่งจะทำให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดีต่อธุรกิจเพิ่มขึ้น

2) จากการศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรของธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี พบว่าลูกค้ามีความคิดเห็นต่อการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริการด้านภาพลักษณ์องค์กรให้มีคุณภาพและเกิดความเชื่อมั่นไว้วางใจการบริการมากยิ่งขึ้นอันจะนำไปสู่ความจงรักภักดีของลูกค้าเพิ่มขึ้น

3) องค์กรธุรกิจบริการอื่นๆ เช่น โรงแรม เกสเฮ้าส์ โรงพยาบาล ธนาคาร เป็นต้น สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปพิจารณาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริการในกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดและภาพลักษณ์องค์กรให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการรับรู้คุณค่าตราสินค้า คุณภาพการบริการ การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรี หรือธุรกิจโรงแรมในจังหวัดอื่นๆ

2) ควรศึกษาความสามารถทางนวัตกรรมบริการ การจัดการโลจิสติกส์ การจัดการห่วงโซ่แห่งคุณค่าที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

3) การทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่จะนำมายืนยันและสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณให้เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีซึ่งเป็นธุรกิจด้านการบริการในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อเป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน รวมถึงองค์ความรู้ด้านภาพลักษณ์องค์กรที่ธุรกิจต้องสร้างให้เกิดความน่าเชื่อถือและการยอมรับของลูกค้าที่มาใช้บริการที่จะส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่จะกลับมาใช้บริการรีสอร์ทและโฮมสเตย์จังหวัดเพชรบุรีอันจะนำไปสู่ความเจริญเติบโตและยั่งยืนของธุรกิจในอนาคต

References

Economic Research Center Business and the foundation economy savings bank. (2018). *Industry situation Travel 2018 - 2019.* Retrieved from https://www.gsb.or.th/getatt achment/75c08f31-a88f-4518-bd59-20b073e9ad43/6_travel_12_61_detail.aspx (In Thai)

Chaiyagul, C. (2012). *Corporate Image, Brand Equity and Customer Satisfaction in Service Marketing Mix as Influences of Loyalty Levels: Thailand Post CO., LTD. Customers.* (Master of Business Administration, Major Field: Business Administration, Faculty of Business Administration, Kasetsart University). (In Thai)

Chokratsamesiri, N. (2015). *Marketing Mix Factors Relating to the Loyalty of Consumers for Budget Hotel in Muang District Nakhon Phathom Province*. (Master of Business

Administration, Major Field: Business Administration, Graduate School, Silpakorn University). (In Thai)

Dararuang, K., Kao-un, S., & Chongketkorn, C. (2018). *Perceived Service Quality and the Marketing Mix Affecting the Hotels Customers' Loyalty, Muang District, Nakhonsawan Province*, *Dusit Thani College Journal, 12*(special), 57-70. (In Thai)

Department of Business Development. (2018). *Hotel, resort and condominium business*. Retrieved from https://www.dbd.go.th/download/document_file/Statisic/2561/T26/T26_201808.pdf (In Thai)

Dumlak, k., Plangcharoensri, K., Sriprachan, W., & Phangniran, B. (2015). Antecedents Affecting on Tourists' destination loyalty of Phuket Province. *Journal of the Association of Researchers*, *20*(2), 81-93. (In Thai)

Hosseini, R. S., Zainal, A., & Sumarjan, N. (2015). The Effects of Service Performance of Hotel Customers on Quality of Experience and Brand Loyalty in Iran. *Procedia-Social and Behavioral Science, 201*, 156 – 164. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.08.163

Jacoby, J., & Chestnut, R. (1978). *Brand Loyalty: Measurement and Management.* NewYork: John Wiley and Sons.

Kanchanawasi, S., Pitayanon, T., & Srisuko, D. (2008). *Proper Research Statistic Selection*. (5th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing. (In Thai)

Kerlinger, F. N., & Pedhazur, E. J. (1973*). Multiple regression in behavioral research*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Kim, Y. E., & Lee, J. W. (2010). *Relationship Between Corporate Image and Customer Loyalty in Mobile Communications Service Markets*. *Africa Journal of Business Management, 4*(18), 4035 – 4041.

Kotler, P. (2000). *Marketing Management*. (10th ed.). New Jersey: Prentice-Hall Inc.

Kotler, P. (2005). *Marketing Management.* (12th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Kotler, P., & Armstrong, G. (2014). *Principle of Marketing*. (15th ed.). USA: Pearson Education.

Kotler, P., & Keller, K. (2016). *Marketing Management*. (15th ed.). NewJersey: Pearson Education.

Lomax, R. G., & Hahs, D. L. (1992). *Statistical Concepts: A Second Course*. UK: Routledge.

Mongkolsiri, S. (2004). *Brand Management*. Bangkok: Higher Press Co-Publishing Brand Age. (In Thai)

Pong, L. T., & Yee, T. P. (2001). *An integrated model of service loyalty*. In International Conferences Brussels. Belgium.

Rittham, A. (2015). *Relationships between Organizational Reliability and Customer Loyalty of Hotel Business in Thailand*. (Master of Economic, Major Field: Business Economics, Faculty of Accounting and Management, Mahasarakham University). (In Thai)

Srisaard, B. (2013). *Fundamental research*. (7th ed.). Bangkok: Chomromdek. (In Thai)

Takoonmukthong, A. (2016). Service Marketing Mix Strategies Influencing Perceptions of Service Quality and Loyalty of Foreign Tourists in Thailand Health Tourism Business. *RMUTT Global Business and Economics Review, 11* (2), 115-128. (In Thai)

Thoatrakol, N. (2018). The influence of Brand image and Value toward Organizational Performance in Budget hotel in Mueang District, Chiang Mai. *MUT Journal of Business Administration, 15*(2), 1-20. (in Thai)

Zeithaml, V. A., Berry, L. L., & Parasuraman, A. (1996). The behavioral consequences of service quality. *Journal of Marketing, 60*(2), 31-46. https://doi.org/10.1177/002224299606000203

แนวทางการพัฒนาพัทยาสู่เมืองแห่งการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่

Guildlines for Development Pattaya to Sustainable Shopping Tourism City of Mainland Chinese Tourist

วัชรวิชญ์ วิยาภรณ์

Watcharawit Wiyaporn

สาขาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

Tourism Department, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Krungthep

E-mail: watcharawit.w@mail.rmutk.ac.th

(Received: March 11, 2020 Revised: June 14, 2020 Accepted: July 23, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ในเมืองพัทยา รวมทั้งเพื่อหาแนวทางการพัฒนาพัทยาสู่เมืองแห่งการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ เก็บรวมรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวจำนวน 400 ราย และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ Chi-square ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 20-29 ปี การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา–ปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ 4,001-8,000 หยวน และผลการวิจัยด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวพบว่า ส่วนใหญ่มีการเดินทางมาไทยเป็นครั้งแรก มีจำนวนการเดินทาง 1 ครั้ง/ปี ใช้เวลาเดินทาง 4-6 วัน/ครั้ง มีจุดประสงค์ของการเดินทางคือมาพักผ่อนในวันหยุดกับเพื่อน จัดการเดินทางด้วยบริษัททัวร์โดยเครื่องบินและพักโรงแรม โดยเดินทางมาเที่ยวในพัทยา 1-3 ครั้งภายใน 3ปี มีการเดินทางในครั้งล่าสุดและครั้งนี้ 1-3 วันเท่ากัน นิยมหาข้อมูลจาก เว็บไซต์/ออนไลน์/โซเชียล มีค่าใช้จ่ายการเดินทาง 2,001-4,000 หยวน และหาข้อมูลขณะอยู่ในพัทยาจากสื่อออนไลน์/โซเชียลมีเดียโดยใช้แอพพลิเคชั่น Wechat นิยมสินค้า คือ ของแห้งและเดินทางไปห้างสรรพสินค้า เช่น เทอร์มินอล 21 พัทยา เซ็นทรัล พัทยา สำหรับความคาดหวังและความพึงพอใจของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มาจับจ่ายใช้สอยนั้นโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยพบว่า ความคาดหวังมากที่สุดคือ ด้านสถานที่ เช่น ความกว้าง/ใหญ่/ทันสมัย/เดินสบาย/สะดวก รองลงมาคือด้านสินค้า ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการ เรียงตามลำดับ ส่วนความพึงพอใจมากที่สุดคือ ด้านสินค้า เช่น คุณภาพและคุณค่าของสินค้า รองลงมาคือด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด

เรียงตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐานมีข้อสรุปที่ว่า ลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด นอกจากนี้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยผลของงานวิจัยนี้จะเป็นข้อเสนอแนะที่สำคัญสำหรับใช้ในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองพัทยาได้ต่อไป

คำสำคัญ: พัทยา การท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยอย่างยั่งยืน นักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่

Abstract

This study aimed to study on shopping behaviors and satisfaction of mainland Chinese tourist in Pattaya and to finding guildlines for development Pattaya to sustainable shopping tourism city of mainland Chinese tourist. Data was conducted from 400 samples by using descriptive statistics such as percentage, mean, standard deviation and hypothesis testing by chi-square statistic. The results showed that the most of tourist samples were female, 20-29 years old, secondary-bachelor education, private sector employee, income 4,001-8,000 CNY. The resulted of tourism behavior found that the most of samples are 1st visit in Thailand, travel once time a year, travel 4-6 days per time, purpose of travel was leisure in holiday and travel with friends, managing trip by tour agent, travel by plane and hotel stays, while visited to Pattaya 1-3 times within 3years, last visited and now stays are 1-3 days same, finding data from website/online/social media, travel expense 2,001-4,000 CNY and finding data while stay in Pattaya from online/social media, using application is Wechat. The popular product is dried food, popular shopping place is department store such as Terminal 21 Pattaya and Central Pattaya. For expectation and satisfaction of marketing mix factors affected to come shopping that overall are high level which showed that most expectation is place factor such as vast/ huge/ modernity/ comfort/ convenient and followed factors by physical evidence, price, people, promotion and process respectively. For most satisfaction is product factor such as product quality and value and followed factors by place, people, physical evidence, process, price, and promotion respectively. The hypothesis testing results found personal factors have the relationship with shopping behaviors and marketing mix. Besides marketing mix factors have the relationship with shopping behaviors at the .05 statistically significant level. This resulted will be important suggestion for planning and development tourism in Pattaya area.

Keywords: Pattaya, Sustainable shopping tourism, Mainland Chinese tourist

บทนำ

องค์การการท่องเที่ยวโลก (United nations world tourism organization, 2019) คาดการณ์ว่าในปี 2563 จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางระหว่างประเทศจำนวน 1.6 พันล้านคนและเพิ่มเป็น 1.8 พันล้านคน ในปี 2573 ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาจะมีบทบาทมากขึ้นในตลาดการท่องเที่ยวโลก โดยคาดการณ์ว่าภายในปี 2573 เองจะมีส่วนแบ่งตลาดด้านการท่องเที่ยวมากถึงร้อยละ 57 ของการท่องเที่ยวโลกทั้งหมด คิดเป็นนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศถึง 1 พันล้านคน เมื่อเปรียบเทียบกับ พ.ศ. 2558 ที่มีร้อยละ 45 และในปี พ.ศ. 2523 ที่มีเพียงร้อยละ 30 ตามลำดับ ซึ่งถือว่าเป็นสัญญาณทางบวกทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2560 (Tat intelligence center, 2018) พบว่าประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 10 ของโลก หรือมีจำนวนนักท่องเที่ยว 35.4 ล้านคน ในขณะที่รายได้ของประเทศไทยจากการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 4 ของโลก หรือมีรายได้อยู่ที่ 57.5 พันล้านดอลลาร์ โดยจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ทางการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของประเทศไทยมาจากกลุ่มประเทศ BRIC ซึ่งประกอบด้วยบราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน เนื่องจากเป็นกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีประชากรจำนวนมาก และมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว กล่าวได้ว่าเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มที่น่าจับตามองและมีแนวโน้มที่จะสร้างรายได้สูงให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนที่นิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยจากมณฑลที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาก มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงซึ่งปัจจุบันครองส่วนแบ่งตลาดประมาณ 40% ของจำนวนนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางเข้าไทยทั้งหมด เช่น นครเซี่ยงไฮ้ มณฑลฝูเจี้ยน มณฑลหูเป่ย์ มณฑลอานฮุย มณฑลเจ้อเจียง มณฑลเจียงซี มณฑลหูหนาน เป็นต้น (Prachachart online business, 2015)

สำหรับภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวและสงครามทางการค้าระหว่างประเทศของจีนนั้นไม่มีผลต่อการท่องเที่ยวของไทย เมื่อพิจารณาจากจำนวนและค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2557-2561 ที่ยังคงเพิ่มขึ้นในอัตราสูงขึ้นในแต่ละปี ประกอบกับจากสถิตินักท่องเที่ยวจีนเดินทางมาไทย ระบุว่า แนวโน้มการเดินทางของนักท่องเที่ยวจีนจะยังคงมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2560 2561 และปี 2562 มีนักท่องเที่ยวจีนมาไทยจำนวน 9.8 ล้านคน 10.5ล้านคน และ 11ล้านคนตามลำดับ (Ministry of Tourism, Tourism and Sports, 2019) ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวจีนเองก็ยังมีการกระจายการเดินทางไปยังประเทศต่างๆ มากขึ้น เช่น ฟิลิปปินส์ กัมพูชา เป็นต้น ด้วยเหตุผลหลายประการ อาทิ มาตราการเพื่ออำนวยกว่าสะดวกด้านวีซ่าและการเดินทาง และการออกแผนการตลาดร่วมกับพันธมิตรของจีน (Kasikorn Research Center, 2019) อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวยอดนิยมอันดับหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของนักท่องเที่ยวจีน ปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจีนเดินทางมาเที่ยวไทย คือ ความชื่นชอบในความเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของไทย รวมทั้งความนิยมในอาหารทะเลที่ขึ้นชื่อของไทย โดยจังหวัดที่มีชื่อเสียงทางทะเลที่สำคัญที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจีนได้มากที่สุดประจำปี พ.ศ.2561ที่ผ่านมา คือ ชลบุรี หรือที่รู้จักกันดีในกลุ่มนักท่องเที่ยวในชื่อว่า เมืองพัทยา ซึ่งนักท่องเที่ยวจีนเองมีจำนวนถึง 3.2 ล้านคน และเติบโตเพิ่มขึ้น 13.2% จากปี พ.ศ. 2560

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นนั้นทำให้เราต้องตระหนักถึงความสำคัญของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีอัตราการเติบโตที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีและเดินทางเข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการจับใจใช้สอยที่นำมาซึ่งตัวเลขทางด้านรายได้เป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะเมืองพัทยา เนื่องมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวจีนในเมืองพัทยาถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนที่สูงที่สุดคือ 41% เมื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ รวมทั้งเพื่อหาแนวทางที่จะทำให้ตัวเลขทางด้านรายได้จากการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยของจังหวัดที่ติดทะเลไทยให้อยู่ในระดับที่สูงมากยิ่งขึ้นจนสามารถนำไปขยายผลใช้ในพื้นที่อื่นๆที่เกียวข้องต่อไปได้ ทั้งนี้การวิจัยภายใต้หัวข้อ “แนวทางการพัฒนาพัทยาสู่เมืองแห่งการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่” ในครั้งนี้ จึงมีความจำเป็นเพื่อให้ทราบและเข้าใจพฤติกรรมและความพึงพอใจด้านการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวจีนในพัทยาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลโดยตรงกับนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนเพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลปัจจุบันในการวางแผนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการจับจ่ายใช้สอยของเมืองพัทยาสำหรับดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีนได้ในอนาคตและยั่งยืน

การวิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีต่อไปนี้เป็นแนวทางในการศึกษา คือ ทฤษฎีพฤติกรรมการตัดสินใจโดยความสามารถของมนุษย์ในการแก้ปัญหานั้นมีมากน้อย เมื่อเทียบกับปัญหาที่ต้องการแก้ไขอย่างมีเหตุผล ฉะนั้น ในการตัดสินใจของตนนั้นจะต้องอยู่ในสภาพที่มีข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์และไม่สามารถหาทางเลือกรวมทั้งไม่สามารถประเมินทางเลือกได้ทุกทาง และไม่สามารถบอกได้ว่าทางเลือกไหนจะให้ประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ มีข้อจำกัดทางการให้เหตุผล ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุนี้จึงจะประเมินทางเลือกต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งมีทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งที่พอใจและยอมรับได้ และทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการซึ่งจะใช้ส่วนประสมการตลาด (Marketing mix) หรือ 7Ps โดยประกอบด้วย 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ด้านราคา (Price) 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) 4) ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) 5) ด้านบุคคล (People) 6) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical evidence) 7) ด้านกระบวนการ (Process) ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด (Kotler, 1997)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ในพัทยาโดยรวบรวมเป็นฐานข้อมูลมาใช้ในการวางแผนที่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางการพัฒนาพัทยาสู่เมืองแห่งการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวรวมถึงเข้าใจพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวแบบการจับจ่ายใช้สอยในเมืองพัทยา

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนในการปรับนโยบายทบทวนแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองพัทยาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ในปัจจุบันรวมถึงสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมหรือใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิงต่อไป

3. นำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพัทยาสู่เมืองแห่งการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยมีความครอบคลุมเนื้อหาอย่างสมบูรณ์มากที่สุดและผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ในการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับระดับความคิดเห็น IOC (Item-objective congruence index) จากนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจนได้ค่ามากกว่า 0.8 แล้ว จากนั้นนำมาทดสอบด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) และด้านความสอดคล้อง (Internal consistency) จนได้ค่า Cronbach's alpha มีความเชื่อมั่นที่ 0.82 ซึ่งเป็นค่ามาตรฐานที่ยอมรับได้

ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวจีนแผนดินใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพัทยา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ที่มาท่องเที่ยวสำหรับการจับจ่ายใช้สอยในพัทยา จำนวน 400 คน (Yamane, 1970) และแจกแบบสอบถามพบปะโดยตรงเฉพาะสถานที่เน้นการขายสินค้าที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ทั้งหมด 4 ประเภทหลักแบบกำหนดโค้วต้าสถานที่ประเภทละ 100 ชุด ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ร้านสินค้าปลอดภาษี เช่น ดิวตี้ฟรี คิงพาวเวอร์ พัทยา คอมเพล็กซ์ 2) ห้างสรรพสินค้า เช่น เทอร์มินอล 21 พัทยา เซ็นทรัล พัทยา 3) ห้างค้าปลีก เช่น เทสโก้โลตัส บิ๊กซี แม็คโคร 4) ตลาดนัด เช่น วอคกิ้งสตรีท ตลาดนัดท้องถิ่นอื่นๆ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอย (Linear regression) โดยทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferrential statistics) คือ การทดสอบสถิติไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 20 - 29 ปี มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา – ปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ 4,001-8,000 หยวน

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	175	43.8
หญิง	225	56.3
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	20	5.0
20-29 ปี	230	57.5
30-39 ปี	135	33.8
40-49 ปี	15	3.8
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า	29	7.3
สูงกว่ามัธยมปลาย-ปริญญาตรี	262	65.5
สูงกว่าปริญญาตรี	103	27.3
อาชีพ		
พนักงานบริษัทเอกชน	173	43.3
นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	96	24.0
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/อิสระ	57	14.3
อื่น ๆ	74	18.5
รายได้		
ต่ำกว่า 4,000 หยวน	124	31.0
4,001-8,000 หยวน	191	47.8
8,001-12,000 หยวน	65	16.3
12,001-16,000 หยวน ขึ้นไป	20	5.1
รวม	**400**	**100**

(Source: Wiyaporn, 2020)

2. พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวจีน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เดินทางมาไทยเป็นครั้งแรก เดินทางมาท่องเที่ยวต่างประเทศ 1 ครั้ง/ปี มีจำนวนการเดินทาง 4-6 วัน/ครั้ง มีจุดประสงค์หลักของการเดินทาง คือ พักผ่อน/วันหยุด/ท่องเที่ยว มีบุคคลที่ร่วมเดินทางคือ เพื่อน มีการจัดการเดินทางด้วยบริษัททัวร์ มีวิธีการเดินทางเข้ามาในพัทยาด้วยเครื่องบินเป็นหลัก ส่วนใหญ่พักในโรงแรมเป็นหลัก เดินทางมาเที่ยวพัทยา 1-3 ครั้ง มีจำนวนวันที่พักในพัทยาครั้งล่าสุดคือ 1-3 วัน และครั้งนี้ 1-3 วัน ส่วนใหญ่มีวิธีการจัดการ / หาข้อมูลด้านการจับจ่ายใช้สอยจากเว็บไซต์ / ออนไลน์ / โซเชียลมีเดีย มากที่สุด มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว 2,001-4,000 หยวน มีแหล่งข้อมูลในช่วงที่อยู่ในพัทยาจากสื่อออนไลน์/โซเชียลมีเดีย ใช้แอพพลิเคชั่น WeChat มากที่สุด สินค้าที่ซื้อส่วนใหญ่ คือ สินค้าประเภทของแห้งของฝาก โดยนิยมซื้อจากห้างสรรพสินค้าเทอร์มินอล 21 พัทยา เซ็นทรัล พัทยามากที่สุด

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวจีน

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การเดินทางมาไทย		
ครั้งนี้เป็นครั้งแรก	238	59.80
2 ครั้งขึ้นไป	162	40.20
การเดินทางครั้งต่อปี		
1 ครั้ง/ปี	198	49.50
2 ครั้ง/ปี	118	29.50
3 ครั้ง/ปี	45	11.25
4 ครั้ง/ปีขึ้นไป	39	9.750
การเดินทางวันต่อครั้ง		
1-3 วัน/ครั้ง	29	7.290
4-6 วัน/ครั้ง	249	62.25
7-9 วัน/ครั้งขึ้นไป	122	30.55
จุดประสงค์หลัก		
พักผ่อน/วันหยุด/ท่องเที่ยว	300	75.00
ธุรกิจ/ดูงาน	31	7.80
จับจ่าย/ซื้อของ	28	7.00
อื่น ๆ	41	10.20

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวจีน (ต่อ)

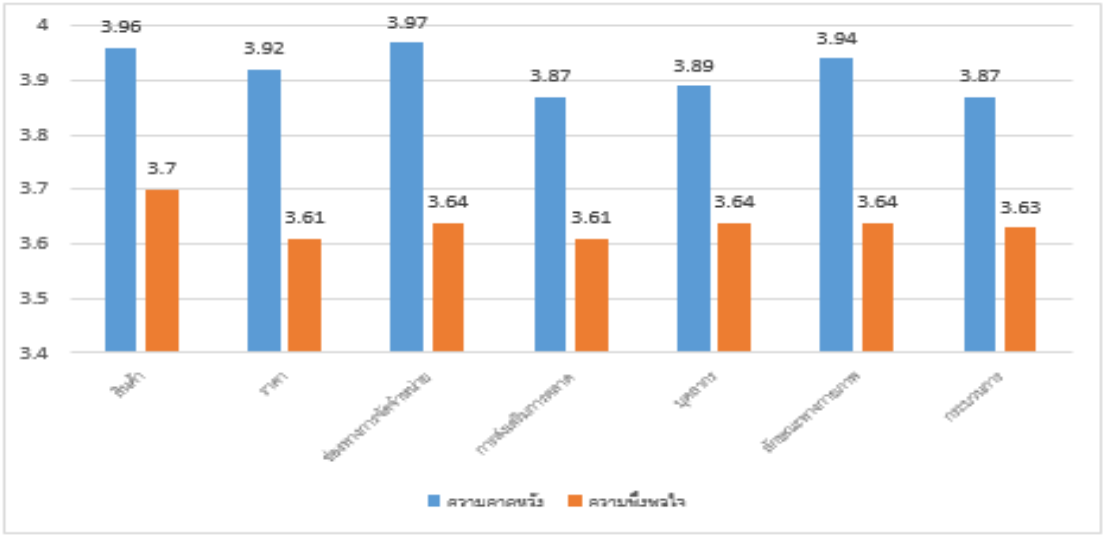
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
บุคคลที่ร่วมเดินทาง		
เพื่อน	126	31.50
ครอบครัว/ญาติ	104	26.00
คนรัก/คู่สมรส	87	21.80
อื่น ๆ	209	20.70
การจัดการเดินทาง		
บริษัททัวร์	208	52.00
จัดการด้วยตัวเองทั้งหมด	108	27.00
วิธีการเดินทาง		
เครื่องบิน	278	69.50
รถเช่า	46	11.50
อื่น ๆ	76	19.00
ที่พัก		
โรงแรม	335	83.80
Airbnb	41	10.30
อื่น ๆ	24	6.00
จำนวนครั้งที่มาเที่ยวพัทยาภายใน 3 ปี		
1-3 ครั้ง ภายใน 3 ปี	345	86.30
4-7 ครั้งขึ้นไป ภายใน 3 ปี	55	13.80
จำนวนวันที่อยู่ในพัทยาครั้งล่าสุด		
1-3 วัน	112	69.10
4-7 วันขึ้นไป	50	30.90
จำนวนวันที่มีเที่ยวพัทยาครั้งนี้		
1-3 วัน	257	64.20
4-7 วันขึ้นไป	143	35.70
วิธีการจัดการ/หาข้อมูลด้านการจับจ่ายใช้สอย		
เว็บไซต์/ออนไลน์/โซเชียลมีเดีย	162	40.50
บริษัทนำเที่ยว/ไกด์	92	23.00
ศูนย์ตัวแทนการท่องเที่ยวในประเทศตน	76	19.00
อื่น ๆ	70	17.50

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวจีน (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว		
ไม่เกิน 2,000 หยวน	125	31.30
2,001-4,000 หยวน	208	52.00
4,001-6,000 หยวนขึ้นไป	67	16.70
แหล่งข้อมูลในช่วงที่อยู่ในพัทยา		
สื่อออนไลน์/โซเชียลมีเดีย	200	50.00
เว็บไซต์การท่องเที่ยว	97	24.30
ศูนย์ท่องเที่ยว/ทัวร์	65	16.30
อื่น ๆ	38	9.40
แอพพลิเคชั่นที่ใช้มากที่สุด		
WeChat	253	63.30
Weibo	92	23.00
อื่น ๆ	55	13.70
ประเภทสินค้าที่ซื้อ		
ของแห้ง / ของฝาก	193	48.30
ของกิน / ของสด	62	15.50
เสื้อผ้า / เครื่องแต่งกาย	46	11.50
อื่น ๆ	99	24.70
สถานที่จับจ่ายใช้สอยที่ชื่นชอบ		
ห้างสรรพสินค้าเทอร์มินอล 21 พัทยา	139	34.80
เซ็นทรัลพัทยา		
ห้างค้าปลีกเทสโก้ โลตัส,บิ๊กซี,แม็คโคร	118	29.50
ร้านสินค้าปลอดภาษี ดิวตี้ฟรี คิงพาเวอร์	97	24.30
อื่น ๆ	46	11.90
รวม	**400**	**100.00**

(Source: Wiyaporn, 2020)

3. ความคาดหวังและความพึงพอใจที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอย พบว่า ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวจีน ด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุดคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย รองลงมาคือ ด้านสินค้า ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านส่งเสริมการขายและด้านกระบวนการ ตามลำดับ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ด้านสินค้า รองลงมาคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านราคาและด้านส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

ภาพที่ 1 ความคาดหวังและความพึงพอใจที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอย (Source: Wiyaporn, 2020)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 ด้านสินค้า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุดคือ คุณภาพสินค้าและคุณค่าของสินค้าที่ได้รับคุ้มค่าเงิน รองลงมาคือ สินค้ามีป้ายแสดงรายละเอียดของสินค้าอย่างชัดเจน เช่นภาษาจีน/อังกฤษ สินค้ามีให้เลือกมากมาย มีสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ บริการมีคุณภาพ ความน่าเชื่อถือของสินค้าและความเป็นของแท้ทำในไทย ตามลำดับ ส่วนความพึงพอใจพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ประเด็นคุณภาพสินค้า รองลงมาคือ สินค้ามีป้ายแสดงรายละเอียดของสินค้าอย่างชัดเจน เช่นภาษาจีน/อังกฤษ สินค้ามีให้เลือกมากมาย คุณค่าของสินค้าที่ได้รับคุ้มค่าเงิน ความน่าเชื่อถือของสินค้า มีสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ บริการมีคุณภาพ ความเป็นของแท้ทำในไทย ตามลำดับ

3.2 ด้านราคา ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุดคือ ประเด็นสินค้ามีราคาที่เหมาะสมและไม่ต้องต่อรองราคาได้ รองลงมาคือ ราคาไม่แตกต่างกันในแต่ละร้าน ตามลำดับ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ราคาไม่แตกต่างกันในแต่ละร้าน รองลงมาคือ ไม่ต้องต่อรองราคาได้ และสินค้ามีราคาเหมาะสม ตามลำดับ

3.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุดคือ สถานที่เลือกซื้อสินค้ามีความกว้าง/ใหญ่/ทันสมัย/เดินสบาย/สะดวก รองลงมาคือ มีการจัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่/สะดวกในการเลือกซื้อสินค้า บริเวณร้านไม่แออัด เป็นศูนย์กลางการเลือกซื้อสินค้าและมีป้ายบอกทางไปยังร้านค้า เช่นภาษาจีน/อังกฤษ และประเด็นความหลากหลายของสถานที่เลือกซื้อสินค้า ตามลำดับ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ มีป้ายบอกทางไปยังร้านค้า เช่นภาษาจีน/อังกฤษ รองลงมาคือ ประเด็นมีการจัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่/สะดวกในการเลือกซื้อสินค้า สถานที่เลือกซื้อสินค้ามีความกว้าง/ใหญ่/ทันสมัย/เดินสบาย/สะดวก บริเวณร้านไม่แออัด ความหลากหลายของสถานที่เลือกซื้อสินค้า และ เป็นศูนย์กลางการเลือกซื้อสินค้า ตามลำดับ

3.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุดคือ มีการจัดโปรโมชั่น รองลงมาคือ มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ประเด็นมีการจัดโปรโมชั่น รองลงมาคือ ประเด็นมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่นกัน

3.5 ด้านบุคลากร ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุดคือ พนักงานมีความซื่อสัตย์ รองลงมาคือ พนักงานขายบริการดี/ยิ้มแย้มแจ่มใส/เป็นมิตร และพนักงานสื่อสารภาษาได้ เช่น ภาษาจีน/อังกฤษ ตามลำดับ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ประเด็นพนักงานสื่อสารภาษาได้เช่น ภาษาจีน/อังกฤษ รองลงมาคือ พนักงานมีความซื่อสัตย์ และพนักงานขายบริการดี/ยิ้มแย้มแจ่มใส/เป็นมิตร ตามลำดับ

3.6 ด้านลักษณะทางกายภาพ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุดคือ มีบู๊ทแลกเปลี่ยนเงินตรา รองลงมาคือ มีอินเทอร์เนท/ไวไฟไว้ให้บริการแก่ลูกค้า และความรู้สึกว่าร้านค้ามีความปลอดภัย ตามลำดับ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ความรู้สึกว่าร้านค้ามีความปลอดภัย รองลงมาคือ มีบู๊ทแลกเปลี่ยนเงินตรา และมีอินเทอร์เนท/ไวไฟไว้ให้บริการแก่ลูกค้า ตามลำดับ

3.7 ด้านกระบวนการ นักท่องเที่ยวชาวจีนมีความคาดหวังต่อส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว ด้านกระบวนการเกี่ยวกับรูปแบบการชำระเงินออนไลน์ โดยระดับความคาดหวัง สูงกว่าความพึงพอใจ

4. เหตุผลที่เลือกจับจ่ายใช้สอยในพัทยา พบว่า อันดับแรก คือ สินค้ามีคุณภาพ รองลงมา คือ ราคามีความเหมาะสม ร้านค้าตั้งอยู่ในย่านที่เดินทางได้ง่ายและสะดวก พนักงานบริการดี มีการจัดโปรโมชั่นต่างๆ มีอินเทอร์เนท/ไวไฟ ไว้ให้บริการแก่ลูกค้า มีขั้นตอน/ระบบ/กระบวนการการจัดการที่ดีและรวดเร็ว ตามลำดับ

5. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าจะกลับมาท่องเที่ยวหรือไม่ (ร้อยละ 59.30) ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่คาดว่าจะกลับมาท่องเที่ยวแน่นอน (ร้อยละ 40.80) โดยมีเหตุผลที่จะกลับมาพัทยา เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยว รองลงมาคือ ราคา/ความคุ้มค่า และการผจญภัย/กิจกรรม/กีฬา ตามลำดับ

6. ผลการทดสอบสมมติฐาน

6.1 สมมติฐานที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

6.1.1 เพศของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านวัตถุประสงค์ในการเดินทาง ผู้ร่วมเดินทาง แหล่งข้อมูลในพัทยา สินค้าที่ซื้อและสถานที่ซื้อ

6.1.2 อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านวัตถุประสงค์ในการเดินทาง ผู้ร่วมเดินทาง รูปแบบการจัดการเดินทาง ที่พัก จำนวนครั้งที่เที่ยวพัทยาใน 3 ปี จำนวนวันที่พักในพัทยาครั้งล่าสุด จำนวนวันที่พักในพัทยาครั้งนี้ วิธีการจัดการ/หาข้อมูล แหล่งข้อมูลในพัทยา แอพพลิเคชั่นที่ใช้ และสถานที่ซื้อ

6.1.3 ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านผู้ร่วมเดินทาง รูปแบบการจัดการเดินทาง ที่พัก จำนวนวันที่พักในพัทยาครั้งนี้ ค่าใช้จ่าย แหล่งข้อมูลในพัทยา แอปพลิเคชันที่ใช้ สินค้าที่ซื้อและสถานที่ซื้อ

6.1.4 อาชีพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านวัตถุประสงค์ในการเดินทาง ผู้ร่วมเดินทาง รูปแบบการจัดการเดินทาง ที่พัก จำนวนวันที่พักในพัทยาครั้งล่าสุด วิธีการจัดการ/หาข้อมูล ค่าใช้จ่าย แหล่งข้อมูลในพัทยา สินค้าที่ซื้อและสถานที่ซื้อ

6.1.5 รายได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านวัตถุประสงค์ในการเดินทาง ผู้ร่วมเดินทาง รูปแบบการจัดการเดินทาง ที่พัก จำนวนครั้งที่เที่ยวพัทยาใน 3 ปี จำนวนวันที่พักในพัทยาครั้งล่าสุด วิธีการจัดการ/หาข้อมูล ค่าใช้จ่าย สินค้าที่ซื้อและสถานที่ซื้อ

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1

พฤติกรรมการท่องเที่ยว	ลักษณะส่วนบุคคล				
	เพศ	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	รายได้
1. วัตถุประสงค์ในการเดินทาง	✓	✓	-	✓	✓
2. ผู้ร่วมเดินทาง	✓	✓	✓	✓	✓
3. รูปแบบการจัดการเดินทาง	-	✓	✓	✓	✓
4. รูปแบบการเดินทางหลัก	-	-	-	-	-
5. ที่พัก	-	✓	✓	✓	✓
6. จำนวนครั้งที่เที่ยวพัทยาใน 3 ปี	-	✓	-	-	✓
7. จำนวนวันที่พักในพัทยาครั้งล่าสุด	-	✓	-	✓	✓
8. จำนวนวันที่พักในพัทยาครั้งนี้	-	✓	✓	-	-
9. วิธีการจัดการ/หาข้อมูล	-	✓	-	✓	✓
10. ค่าใช้จ่าย	-	-	✓	✓	✓
11. แหล่งข้อมูลในพัทยา	✓	✓	✓	✓	-
12. แอปพลิเคชันที่ใช้	-	✓	✓	-	-
13. สินค้าที่ซื้อ	✓	-	✓	✓	✓
14. สถานที่ซื้อ	✓	✓	✓	✓	✓

(Source: Wiyaporn, 2020)

6.2 สมมติฐานที่ 2 ลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

6.2.1 เพศของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

6.2.2 อายุมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และลักษณะทางกายภาพ

6.2.3 ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการ

6.2.4 อาชีพมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

6.2.5 รายได้มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านสินค้า

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	**เพศ**	**อายุ**	**การศึกษา**	**อาชีพ**	**รายได้**
1. ด้านสินค้า	-	-	✓	-	✓
2. ด้านราคา	-	-	-	-	-
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	-	✓	✓	✓	-
4. ด้านส่งเสริมการขาย	-	✓	✓	-	-
5. ด้านบุคลากร	-	-	-	-	-
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ	-	✓	✓	-	-
7. ด้านกระบวนการ	-	-	✓	-	-

(Source: Wiyaporn, 2020)

6.3 สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยทางด้านการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

6.3.1 ความพึงพอใจด้านสินค้าของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านผู้ร่วมเดินทาง รูปแบบการจัดการเดินทาง รูปแบบการเดินทางหลัก ที่พัก จำนวนวันที่พักในพัทยาครั้งนี้ วิธีการจัดการ/หาข้อมูล ค่าใช้จ่าย แหล่งข้อมูลในพัทยา แอปพลิเคชันที่ใช้ สินค้าที่ซื้อและสถานที่ซื้อ

6.3.2 ความพึงพอใจด้านราคาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านจำนวนครั้งที่เที่ยวพัทยาใน 3 ปี และสถานที่ซื้อ

6.3.3 ความพึงพอใจด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านวัตถุประสงค์ในการเดินทาง ผู้ที่ร่วมเดินทาง จำนวนครั้งที่เที่ยวพัทยาใน 3 ปี และสถานที่ซื้อ

6.3.4 ความพึงพอใจด้านส่งเสริมการขายความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านวัตถุประสงค์ในการเดินทาง ผู้ร่วมเดินทาง รูปแบบการจัดการเดินทาง จำนวนครั้งที่เที่ยวพัทยาใน 3 ปี วิธีการจัดการ/หาข้อมูล ค่าใช้จ่าย และสถานที่ซื้อ

6.3.5 ความพึงพอใจด้านบุคลากรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านจำนวนครั้งที่เที่ยวพัทยาใน 3 ปี

6.3.6 ความพึงพอใจด้านลักษณะทางกายภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านผู้ร่วมเดินทาง จำนวนครั้งที่เที่ยวพัทยาใน 3 ปี แอพพลิเคชั่นที่ใช้และสินค้าที่ซื้อ

6.3.7 ความพึงพอใจด้านกระบวนการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านผู้ร่วมเดินทาง รูปแบบการเดินทางหลัก จำนวนครั้งที่เที่ยวพัทยาใน 3 ปี วิธีการจัดการ/หาข้อมูล แหล่งข้อมูลในพัทยาและสินค้าที่ซื้อ

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	**สินค้า**	**ราคา**	**ช่องทางการจัดจำหน่าย**	**ส่งเสริมการขาย**	**บุคลากร**	**ลักษณะกายภาพ**	**กระบวนการ**
1. วัตถุประสงค์ในการเดินทาง	-	-	✓	✓	-	-	-
2. ผู้ร่วมเดินทาง	✓	-	✓	✓	-	✓	✓
3. รูปแบบการจัดการเดินทาง	✓	-	-	✓	-	-	-
4. รูปแบบการเดินทางหลัก	✓	-	-	-	-	-	✓
5. ที่พัก	✓	-	-	-	-	-	-
6. จำนวนครั้งที่เที่ยวพัทยาใน 3 ปี	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7. จำนวนวันที่พักในพัทยาล่าสุด	-	-	-	-	-	-	-
8. จำนวนวันที่พักในพัทยาครั้งนี้	✓	-	-	-	-	-	-
9. วิธีการจัดการ/หาข้อมูล	✓	-	-	✓	-	-	✓
10. ค่าใช้จ่าย	✓	-	-	✓	-	-	-
11. แหล่งข้อมูลในพัทยา	✓	-	-	-	-	-	✓
12. แอปพลิเคชัน	✓	-	-	-	-	✓	-
13. สินค้าที่ซื้อ	✓	-	-	-	-	✓	✓
14. สถานที่ซื้อ	✓	✓	✓	✓	-	-	-

(Source: Wiyaporn, 2020)

การอภิปรายผล

1. พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวชาวจีนในพัทยา

จากผลการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่ที่เข้ามาจับจ่ายใช้สอยในพัทยาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายถึงวัยกลางคน มีการศึกษาไม่เกินปริญญาตรี เป็นพนักงานบริษัทเอกชนและนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวชาวจีนกลุ่มนี้ลักษณะแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมออกท่องเที่ยวด้วยตนเองมากขึ้น ชอบค้นหาและชอบความแปลกใหม่และปัจจุบันนักท่องเที่ยวจีนเองมักเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่มากขึ้นและผลการศึกษายังพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ 4,001-8,000 หยวน และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว 2,001-4,000 หยวน ในสัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มรายได้และค่าใช้จ่ายในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีอายุน้อยและมีสถานะเป็นนักเรียน/นักศึกษาอยู่ จึงทำให้มีรายได้ไม่สูงเท่าที่ควร นอกจากนี้ผลการวิจัยยังระบุว่าสินค้าในพัทยาที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีน ได้แก่ ของกินที่มีจำหน่ายในท้องถิ่น สินค้าประเภทงานฝีมือ/หัตถกรรม สินค้าของตกแต่งบ้านที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายแบรนด์ที่ผลิตในประเทศไทยเครื่องสำอางแบรนด์ในประเทศไทยอาจเป็นเพราะคนจีนมีลักษณะพฤติกรรมที่หาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าก่อนการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวโดยนิยมซื้อสินค้าที่แปลกใหม่ น่าสนใจและไม่มีจำหน่ายที่เมืองจีนจากแหล่งที่น่าเชื่อถือได้เท่านั้น ดังจะเห็นได้จากสินค้าที่มีสัญลักษณ์ “Made in Thailand” และผลไม้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในไทย เช่น มะม่วง ทุเรียน เป็นต้น มักจะเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากกลุ่มนักท่องเทียวจีน เนื่องจากคุณภาพและราคามีความเหมาะสม

2. ความคาดหวังและความพึงพอใจที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวจีนในพัทยาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังต่อไปนี้

2.1 ความคาดหวังสูง-ความพึงพอใจสูง ได้แก่ ด้านสินค้า โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานของสินค้า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีการนำเสนอสินค้า ที่สอดคล้องหรือเป็นไปตามความต้องการของตลาดเป้าหมายแสดงออกถึงความสำเร็จของการเดินทางโดยการซื้อของฝากของที่ระลึกมาฝากคนที่บ้าน จึงทำให้เกิดความพึงพอใจในระดับสูง (Parasakul, 2015) อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่ยังมีระดับความพึงพอใจในระดับต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ ผู้ที่มีการศึกษา ม.ปลายหรือต่ำกว่า และมีรายได้ 4,001-8,000 บาท ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มดังกล่าวเดินทางมาเพื่อจับจ่ายใช้สอยเป็นหลักและมักจะซื้อของกิน/ของสดในสัดส่วนที่สูง ซึ่งเป็นสินค้าที่ควบคุมคุณภาพได้ยาก จึงอาจทำให้มีความพึงพอใจในระดับต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ

2.2 ความคาดหวังสูง-ความพึงพอใจต่ำ ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับสถานที่เลือกซื้อสินค้ามีความกว้าง/ใหญ่/ทันสมัย/เดินสบาย/สะดวก ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องของการบริการหรือการกระจายสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคที่ต้องบริหารจัดการเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความสะดวกในการเลือกซื้อหรือใช้บริการให้มากที่สุด หากลูกค้าไม่สะดวกอาจทำให้ล้มเลิกความตั้งใจแล้วเปลี่ยนไปซื้อยี่ห้ออื่นหรือสถานที่จำหน่ายหรือที่ให้บริการอื่นที่มีความสะดวกกว่า ด้านลักษณะทางกายภาพ คือ มีบู๊ทแลกเปลี่ยนเงินตราและมีอินเทอร์เนท/ไวไฟไว้ให้บริการแก่ลูกค้า ซึ่งกลุ่มที่มีความพึงพอใจในระดับที่

ต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ ได้แก่ ผู้ที่มาอายุ 30-39 ปี มีการศึกษา ม.ปลายถึง ป.ตรี และมีอาชีพค้าขาย/ส่วนตัว/อิสระ โดยนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางค่อนข้างต่ำ ซื้อสินค้าเน้นซื้อของกินของสดเป็นหลัก หาข้อมูลจากทัวร์หรือศูนย์ท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้ไม่ได้ศึกษาหาข้อมูลด้วยตนเอง จึงทำให้เกิดความพึงพอใจในระดับต่ำเมื่อต้องใช้บริการแหล่งจำหน่ายที่อาจไม่เป็นไปตามที่ตนเองคาดหวังไว้ ซึ่งลักษณะทางกายภาพเหล่านี้เป็นสิ่งที่เป็นคุณค่าให้กับลูกค้าและช่วยสื่อให้ลูกค้ารับรู้ถึงภาพลักษณ์และคุณภาพของการบริการที่ดี อีกทั้งเป็นตัวช่วยในการดึงดูดลูกค้าทำให้ลูกค้ามองเห็นภาพการให้บริการได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนด้านราคา คือ ราคาที่เหมาะสมและไม่ต้องต่อรองราคาได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มีระดับความพึงพอใจสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ คือนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 40-49 แต่กลุ่มที่มีความพึงพอใจระดับที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ คือผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า ป.ตรี ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักหาข้อมูลของราคาสินค้าก่อนการเดินทางมาแล้วคาดหวังว่าจะสามารถซื้อสินค้าได้ในราคานั้นซึ่งไม่ตรงตามราคาสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน รวมทั้งผู้ประกอบการควรตั้งราคาให้เหมาะสมไม่ถูกหรือแพงจนเกินไป บางครั้งการตั้งราคาสูงอาจเป็นการจูงใจให้ผู้บริโภคบางกลุ่มที่ชอบซื้อสินค้า เพราะต้องการได้รับความภูมิใจจากการซื้อหรือการใช้สินค้าราคาแพง ๆ ราคาจึงเป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจซื้อ (Kotler, 1997)

2.3 ความคาดหวังต่ำ-ความพึงพอใจต่ำ ได้แก่ ด้านบุคลากรโดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับพนักงานมีความซื่อสัตย์ และพนักงานขายบริการดี/ยิ้มแย้มแจ่มใส/เป็นมิตร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เดินทางมาไทยเป็นครั้งแรก จึงทำให้ไม่ได้คาดหวังทักษะในการให้บริการของพนักงานขายในไทยทำให้ไม่เกิดความประทับใจ เช่น ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ หรือ จีน เป็นต้น ด้านกระบวนการให้บริการโดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการชำระเงินออนไลน์ ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาดโดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับมีการจัดโปรโมชั่นและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีความพึงพอใจให้บริการในระดับที่สูงกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ นักท่องเที่ยวที่อายุต่ำกว่า 20 ปี แต่กลุ่มที่มีความพึงพอใจในระดับต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ ผู้ที่มีการศึกษา ม.ปลายหรือต่ำกว่า ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวส่วนใหญ่มักจะซื้อของกิน/ของสดเป็นหลัก ซึ่งค่อนข้างมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายในระดับที่ต่ำกว่าสินค้าในกลุ่มอื่นๆ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงจับจ่ายใช้สอยในพัทยา ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมักจะเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงจับจ่ายใช้สอยมากว่าเพศชาย โดยมักจะเดินทางมาร่วมกับเพื่อน ในขณะที่เพศชายมักจะเดินทางมาคนเดียว เพศหญิงมีสัดส่วนการเข้าชมเว็ปไซต์ด้านการท่องเที่ยวในสัดส่วนที่สูงกว่าเพศชาย โดยเพศหญิงนิยมซื้อของกิน/ของสดจากห้างค้าปลีก เทสโก้ โลตัส บิ๊กซี แม็คโคร ในขณะที่เพศชายมักจะซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายจากร้านสินค้าปลอดภาษี

2. อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาจับจ่ายใช้สอยในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งมักจะเดินทางร่วมกับเพื่อนโดยจัดการการเดินทางด้วยตนเองเป็นส่วนมาก รวมทั้งหา

ข้อมูลด้วยตนเองผ่านเว็ป/ออนไลน์/โซเชียลอีกด้วย และซื้อสินค้าจากร้านค้าปลอดภาษี ในขณะที่ผู้ที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไปจะเดินทางมาร่วมกับคนรักหรือครอบครัว/ญาติโดยใช้บริการบริษัททัวร์ต่างๆ ทั้งด้านการจัดการและการหาข้อมูล ใช้บริการโรงแรม มักจะซื้อสินค้าจากห้างค้าปลีก เทสโก้โลตัส บิ๊กซี แม็คโคร

3. การศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเดินทางมาร่วมกับเพื่อน ใช้บริษัททัวร์ พักโรงแรมในครั้งนี้ 1-3 วัน มีค่าใช้จ่าย 2,001-4,000 หยวน แต่กลุ่มที่จบ ม.ปลายมักจะเดินทางมาร่วมกับญาติ/ครอบครัว นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่การศึกษาต่ำกว่า ม.ปลาย พักในครั้งนี้ 4 วันขึ้นไป มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 2,000 หยวน มีแหล่งข้อมูลจากบริษทนำเที่ยวและไกด์ มักใช้แอปพลิเคชัน Weibo โดยมักจะเดินทางมาร่วมกับลูกหลาน ส่วนกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่า ม.ปลาย/ปริญญาตรีขึ้น พัก Airbnb พักในครั้งนี้นาน 4 วันขึ้นไป ซื้อของกินของสดและซื้อที่ห้างสรรพสินค้าเทอร์มินอล 21 พัทยา เซ็นทรัล พัทยา กลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่มักจัดการเดินทางด้วยตนเอง รวมทั้งศึกษาหาข้อมูลจากแหล่งสื่อออนไลน์/โซเชียลต่างๆ

4. อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างแต่ละอาชีพที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ได้แก่ กลุ่มราชการ/รัฐวิสาหกิจที่เดินทางมาเพื่อจับจ่ายใช้สอยเป็นหลักในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มอื่นๆ โดยซื้อจากห้างสรรพสินค้าเทอร์มินอล 21 พัทยา เซ็นทรัล พัทยา แต่อาจมีการใช้จ่ายในระดับต่ำคือน้อยกว่า 2,000 หยวน กลุ่มพ่อบ้าน/แม่บ้าน ที่มักเดินทางมากับครอบครัว ซื้อของกินของสดจากห้างค้าปลีก และใช้บริการบริษัททัวร์ และกลุ่มค้าขาย/ส่วนตัว/อิสระ มักเดินทางมากับครอบครัว/ญาติ และจะจัดการเดินทางด้วยตนเอง ใช้บริการ Airbnb และซื้อจากห้างสรรพสินค้าเทอร์มินอล 21 พัทยา เซ็นทรัล พัทยา

5. รายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกันในแต่ละระดับความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 4,000 หยวนเป็นกลุ่มที่มีวันที่พักครั้งล่าสุด 4 วันขึ้นไป และมักจะมีการใช้จ่ายต่ำกว่า 2,000 หยวน โดยมักซื้อของกินของสดจากห้างสรรพสินค้าเทอร์มินอล 21 พัทยา เซ็นทรัล พัทยา ส่วนผู้ที่มีรายได้ 4,000-8,000 เดินทางมาเพื่อจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าจากร้านสินค้าปลอดภาษี เดินทางมาคนเดียวหรือมากับคนรัก ใช้บริการ Airbnb ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 8,001 ขึ้นไปจะเดินทางมากับครอบครัว/ญาติ มีการจัดการเดินทางด้วยตนเอง แต่มักจะมีแหล่งข้อมูลจากบริษัทนำเที่ยว/ไกด์ มีจำนวนวันที่พักในครั้งนี้ 4 วันขึ้นไป และซื้อสินค้าจากห้างค้าปลีก เทสโก้โลตัส บิ๊กซี แม็คโคร

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงจับจ่ายใช้สอยในพัทยาของนักท่องเที่ยวชาวจีน ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ด้านสินค้า พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางกับญาติ มาพักในพัทยายาวนานและมีการใช้จ่ายสูงจะทำให้มีประสบการณ์ในการใช้จ่ายซื้อสินค้าค่อนข้างมาก โดยสินค้าที่จับจ่ายใช้สอยไปอาจจะมีบ้างที่คุณภาพไม่ถูกใจหรือเป็นไปตามที่คาดหวังมากนัก

2. ด้านราคา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาเพียงไม่กี่ครั้งหรือไม่บ่อยมากนักอาจจะยังเห็นว่าสินค้าที่จำหน่ายในพัทยามีราคาไม่เหมาะสมหรือผิดไปจากที่คาดหวังไว้ค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับผู้ที่เดินทางมาบ่อยแล้ว ซึ่งอาจจะคุ้นเคยกับค่าครองชีพหรือราคาจำหน่ายสินค้าในพัทยามากกว่าจึงมีความพึงพอใจสูงกว่า

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ส่วนใหญ่เดินทางมาบ่อยครั้งและมักจะจับจ่ายใช้สอยกับร้านค้าแบบwalking street พบว่ายังไม่กว้างขวางหรือยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายเท่าที่ควร

4. ด้านส่งเสริมการตลาด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีการศึกษา มีรายได้มากและไม่มีเวลาหาข้อมูลเองและเดินทางมาไม่บ่อยนัก เป็นกลุ่มที่อาจมีความต้องการข้อมูลด้านการส่งเสริมการขายมากขึ้น เพื่อให้มีข้อมูลและทำให้ง่ายต่อการตัดสินใจซื้อสินค้ามากขึ้น

5. ด้านบุคลากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มาเยือนพัทยาบ่อยครั้งกว่าย่อมมีความถี่ในการเผชิญหน้าในการรับบริการกับพนักงานผู้ให้บริการมากกว่าผู้ที่มาไม่บ่อยครั้งนัก และเห็นว่าการให้บริการของพนักงานบริการในพัทยายังต่อมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นกว่านี้

6. ด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มักจะเดินทางร่วมกับญาติหรือคนในครอบครัวบ่อยครั้ง อาจเห็นว่าแหล่งจำหน่ายสินค้าที่เป็นของใช้ ของเล่นและสมุนไพรต่างๆ อาจจะยังไม่สะดวกสบาย ไม่กว้างขวางโอโถงเท่าที่ควร และจากที่ได้เดินทางมาบ่อยครั้งอาจเห็นว่าผู้บริการในพัทยายังไม่มีการพัฒนาในประเด็นดังกล่าวเท่าที่ควร

7. ด้านกระบวนการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างอาจต้องการข้อมูลจากสื่อต่างๆ มากขึ้นทั้งสื่อออนไลน์และสื่อสาธารณะที่ยังไม่มีการสื่อสารที่มากพอ รวมถึงกระบวนการให้บริการอาจจะยังไม่มีความสะดวกสบายเพียงพอตามความคาดหวังที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะสำคัญที่ส่งผลต่อการศักยภาพเมืองพัทยาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงจับจ่ายใช้สอย

1. คุณภาพสินค้าที่จำหน่ายในร้านค้าต่างๆ ยังไม่มีการควบคุมดูแลเรื่องมาตรฐานที่รัดกุม โดยเฉพาะสินค้าบางชนิดที่คุณภาพมีความแปรปรวนง่ายตามปัจจัยต่างๆ เช่น ของสด/ของกินและของแห้ง/ของฝาก ในขณะที่สินค้าบางรายการยังไม่มีการระบุวันผลิตและวันหมดอายุที่ชัดเจน หรือการระบุส่วนประกอบต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดอาการแพ้

2. การจำหน่ายสินค้าในราคาที่สูงเกินไป พบว่า ผู้จำหน่ายสินค้าบางรายกำหนดราคาจำหน่ายสินค้าให้แก่ชาวต่างชาติสูงกว่าราคาที่จำหน่ายให้คนทั่วไปเป็นอย่างมาก โดยหวังเพียงรายได้จากการจำหน่ายเพียงชั่วครั้งชั่วคราว ซึ่งในปัจจุบันนักท่องเที่ยวสามารถสืบค้นหาข้อมูลและเผยแพร่ประสบการณ์การท่องเที่ยวลงในสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย อาจนำมาซึ่งภาพลักษณ์ด้านลบที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงจับจ่ายใช้สอยของประเทศในที่สุด

3. ปัญหาระบบคมนาคมขนส่ง ที่ขาดความคล่องตัวและยังมีปัญหาด้านการขนส่งสาธารณะ ตัวอย่างปัญหา เช่น การขาดความเชื่อมโยงของระบบขนส่งมวลชนระหว่างสนามบิน ตัวเมือง แหล่งท่องเที่ยวและแหล่งจับจ่ายใช้สอย รวมทั้ง จำนวนรถโดยสารที่มีจำนวนไม่เพียงพอ รถโดยสารมีสภาพรถเก่า ค่าบริการโดยสารยังไม่เป็นมาตรฐานและคุณภาพการให้บริการของพนักงาน ปัญหาดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาบริหารจัดการ ดังที่ (Goeldner, Ritchie & McIntosh, 2000) ได้กล่าวถึงหนึ่งในองค์ประกอบของการท่องเที่ยวว่า รัฐบาลของประเทศหรือของท้องถิ่น ทำหน้าที่จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่เอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว เช่น ถนน ท่าเรือ ท่าอากาศยาน ระบบไฟฟ้าน้ำประปา ระบบการสื่อสารที่ทันสมัย เป็นการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยวของประเทศ และเพื่อความสะดวกสบายของคนในท้องถิ่น

4. ความปลอดภัยในพื้นที่ พัทยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ค่อนข้างได้รับความนิยม จากนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติทั่วโลก นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีการจ้างงานจำนวนมากส่งผลทำให้มีแรงงานทั้งไทยและต่างชาติเดินทางเข้าทำงานในพื้นที่จำนวนมากเช่นกัน อาจทำให้มีมิจฉาชีพแฝงตัวเข้ามาก่ออาชญากรรมได้ เช่น ลักเล็กขโมยน้อยไปจนถึงการฆาตกรรมโดยความไม่ปลอดภัยในพื้นที่ดังกล่าวส่งผลต่อภาพลักษณ์หรือความเชื่อมั่นในสายตาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

5. ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว พัทยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมาอย่างยาวนาน ในแต่ละปีมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเยือนจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ทะเล หาดทราย ที่พบว่ามีการทิ้งขยะสะสมจำนวนมาก หรือความเสื่อมโทรมของสถานที่สาธารณะต่างๆ ทั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) ถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดของการเดินทางเพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว (Dhamabutra, 2016) หากแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลายให้เสื่อมโทรมลงไป ก็จะส่งผลต่อการท่องเที่ยวของพื้นที่ในระยะสั้นและระยะยาวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

6. การกระจุกตัวของรายได้จากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในเมืองพัทยานำมาซึ่งรายได้เข้าประเทศและพื้นที่จำนวนมาก มีธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและแรงงานจำนวนมากได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวดังกล่าว ทั้งธุรกิจด้านที่พัก ร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ธุรกิจด้านการขนส่งโดยสารนักท่องเที่ยวและธุรกิจบริการด้านต่างๆ อย่างไรก็ตามรายได้จากการท่องเที่ยวมักกระจุกตัวอยู่กับผู้ประกอบการขนาดใหญ่เพียงไม่กี่ราย หรือธุรกิจที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใจกลางแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น ทำให้กิจการขนาดเล็ก ผู้ประกอบการรายย่อย รวมถึงผู้ประกอบการในท้องถิ่นต่างๆ ที่ยังไม่ได้รับประโยชน์จากการเติบโตของการท่องเที่ยวในพัทยาเท่าที่ควร

7. บุคลากรด้านการท่องเที่ยวขาดทักษะความสามารถด้านภาษา บุคลากรหรือผู้ให้บริการในสถานประกอบการจำนวนมากยังขาดทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาจีน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว เช่น การอธิบายให้เข้าใจเกี่ยวกับการให้บริการ หรือการอธิบายให้ทราบถึงคุณสมบัติของสินค้าต่างๆ โดยเฉพาะในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั่วไปที่ยังไม่มีความพร้อมมากนักในการพัฒนาทักษะความสามารถของบุคลากร เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ ด้านวิชาการและองค์ความรู้

8. ผู้ประกอบการขาดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการในธุรกิจท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการดำเนินธุรกิจในลักษณะต่างคนต่างทำ ทำให้ประสบปัญหาในการให้บริการและเสียโอกาสทางธุรกิจไปอย่างน่าเสียดาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ส่งผลให้การท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยของเมืองพัทยามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น มีดังนี้

1. การวางนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองพัทยาอย่างจริงจัง โดยให้การสนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวผ่านการจัดสรรงบประมาณและกำหนดมาตรการเพื่อการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานและควรมีมาตรการผลักดัน ขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลเพื่อให้มีการดำเนินงานตามแผนดังกล่าวอย่าง

จริงจัง เนื่องจากเท่าที่ผ่านมาพบว่ามีหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ได้มีการจัดทำแผนการพัฒนาพัทยามาอย่างต่อเนื่องและหลากหลายฉบับ แต่ยังไม่มีการขับเคลื่อนให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร

2. การกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เมืองพัทยา เนื่องจากความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวที่มาพร้อมกับการเติบโตของการท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนานในเมืองพัทยา ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติในท้องทะเล พื้นที่ชายหาดและพื้นที่สาธารณะต่างๆ ดังนั้นภาครัฐควรให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในรูปแบบต่างๆ โดยการกำหนดแผนการพัฒนาและกำหนดมาตรการส่งเสริมผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. การกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงานและมาตรการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละด้านแบบตลาดเฉพาะ เนื่องจากประเทศไทยมีศักยภาพที่โดดเด่นในการรองรับการท่องเที่ยวแบบตลาดเฉพาะ (Niche market tourism) มากมายหลากหลายด้าน เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวเชิงประชุมสัมมนา เป็นต้น ดังนั้น ควรกำหนดให้มีหน่วยงานที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยวทั้งในภาพรวมและหน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเฉพาะดังกล่าว อีกทั้งควรมีหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกระจายตัวในทุกชุมชนของพื้นที่ เช่น พัทยา เพื่อทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่มีประสิทธิภาพและบูรณาการความร่วมมือร่วมกันมากยิ่งขึ้น

4. การจัดทำแผนการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ในพื้นที่เมืองพัทยาและให้มีการดำเนินการตามแผนดังกล่าวอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขปัญหาระบบการขนส่งสาธารณะที่ยังเป็นปัญหาอยู่ทั้งปัญหารถโดยสาธารณะที่เสื่อมสภาพและไม่เพียงพอต่อการให้บริการ และการพัฒนาระบบขนส่งในพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงเพื่อเพิ่มความสะดวกในการเดินทางแก่นักท่องเที่ยว โดยการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนให้มีความเชื่อมโยงระหว่างสนามบิน แหล่งท่องเที่ยว ตัวเมืองและแหล่งจับจ่ายใช้สอยต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยวเดินทางได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

5. การวิจัยและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต่างๆ และนำผลการวิจัยดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มากที่สุด เนื่องจากที่ผ่านมาภาครัฐให้ความสำคัญกับการวิจัยน้อยมาก ดังจะเห็นได้จากงบประมาณด้านการวิจัยด้านการท่องเที่ยวที่มีสัดส่วนค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับหลายประเทศทั่วโลก ทั้งยังไม่มีการนำความรู้จากผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ทั้งที่ข้อค้นพบและองค์ความรู้จากผลงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวจำนวนมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศได้เป็นอย่างดี เช่น องค์ความรู้เกี่ยวกับความชอบ ความพึงพอใจ พฤติกรรมการท่องเที่ยวและปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เป็นอย่างดี

6. การเผยแพร่หรือสื่อสารข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของประเทศไปยังแหล่งข้อมูลออนไลน์ให้มากที่สุด เพื่อเป็นการใช้ประโยชน์จากการเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามนโยบาย Thailand 4.0 และเพื่อให้สอดรับกับกระแสความนิยมในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ของผู้บริโภคในการสื่อสารและแบ่งปันประสบการณ์อย่างไร้ขีดจำกัดด้านพรมแดน เช่น การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของ

ประเทศ เพื่อยกระดับภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศ รวมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกได้สืบค้นหาข้อมูลต่างๆ ก่อนการตัดสินใจหรือก่อนเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

งานวิจัยนี้ทำให้ได้ฐานข้อมูลองค์ความรู้ที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวรวมถึงเข้าใจพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวแบบการจับจ่ายใช้สอยในเมืองพัทยา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนในการปรับนโยบาย ทบทวนแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองพัทยาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ในปัจจุบันรวมถึงสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพัทยาสู่เมืองแห่งการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายใช้สอยอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่

References

Dhamabutra, P. (2016). *Documents for teaching and learning about the elements of Bangkok tourism:* The Institute of Ecotourism, Srinakharinwirot University. (In Thai)

Goeldner, C. R., Ritchi, J. R. B., & Mcintosh, R. W., (2000). *Tourism: Principle, Practices, and Philosophies*. New York: John Wiley & Sons.

Kasikorn Research Center. (2019). Business trends. Retrieved from https://kasikornresearch.com/TH/analysis/k-econ/business/Pages/index.aspx?c=362 (In Thai)

Kotler, P. (1997). *Marketing Management: analysis, planning, implementation and control.* (9th ed.). New Jersey: A Simon & Schuster.

Ministry of Tourism, Tourism and Sports. (2019). *Tourist statistics*. Retrieved from https://www.mots.go.th/old/more_news.php?cid=411 (In Thai)

Parasakul, L. (2015). The motivations and the adttitudes effecting the satisfaction level of Chinese tourist's visiting Thialand. Retrieved from https://www.dpu.ac.th/dpurc/assets/uploads/public/bosn62ukr74skks0gk.pdf (In Thai)

Prachachart online business. (2015). *The booming Chinese tourists visiting Thailand*. Retrieved from www.terrabkk.com/news/89488/ (In Thai)

Tat Intelligence Center (2018). *Tourist Statistic.* Tourism Authority of Thailand (TATIC). Ministry of Tourism and Sports. Retrieved from www.tourismthailand.org/TATIC

United nations world tourism organization. (2019). *International tourist arrivals*. Retrieved from http://media.unwto.org/press-release

Wiyaporn, W. (2020). *The way to develop Pattaya to the city of shopping tourism for Chinese tourists. (*Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Krungthep*).* (In Thai)

Yamane, T. (1970). *Statistic: Introductory Analysis.* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ศ.ดร.กิตติชัย วัฒนานิกร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.อารี วิบูลย์พงษ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.สายสมร ลำยอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.อำนวย ขนันไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.อาวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.วิบูลย์ รัตนาปนนท์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.ธวัชชัย รัตน์ชเลศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.พัชรินทร์ ระวียัน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ธีรภัทร วรรณฤมล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.รวี ลงกานี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.ยุวดี พีรพรพิศาล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.พิศิษฐ์ สิงห์ใจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.พัชรา ตันติประภา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.เอกรัฐ บุญเชียง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.ปรุตม์ บุญศรีตัน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.นิสิต พันธมิตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.กรัณย์ ปัญโญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.เพทาย พงษ์เพียจันทร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ธนกร ช้างน้อย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ไพรัช ตระการศิรินนท์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.อรชร มณีสงฆ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.สมชาย ปรีชาศิลปกุล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.สุวรรณา เลาหะวิสุทธิ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.อุเทน ปัญโญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.ชิตชล ผลารักษ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.นงลักษณ์ เขียนงาม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.ปรีชา เจ็งเจริญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.วสันต์ จอมภักดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.วัชรพงษ์ ธัชยพงษ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.อดิศักดิ์ ธีรานุพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.เดชา ทาปัญญา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.อังคณา อินตา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.กนกพร แสนเพชร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.ไพลิน ภู่จีนาพันธุ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.บุญรอด โชติวชิรา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร. สุนทรพจน์ ดำรงพานิช มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร. สมเกียรติ อินทสิงห์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.คณิเทพ ปิตุภูมินาค มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.นันท์นภัส แสงฮอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.ธารณ์ ทองงอก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.ธนะชัย พันธ์เกษมสุข มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.วรรณพร ทะพิงค์แก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.ปฐมาวดี จงรักษ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.พนม กุณาวงค์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.นัทมน คงเจริญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.วรัทยา แจ้งกระจ่าง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.วิสุทธร จิตอารี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.สวัสดิ์ สนิทจันทร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.มนทิพย์ ตั้งเอกจิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร. สิระ สมนาม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร. พิมพ์พธู สุตานันท์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.ดร.กรด เหล็กสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.บานจิตร สายรอคำ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.รชพรรณ ฆารพันธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.สุระศักดิ์ เมาเทือก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.นิวุฒิ หวังชัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รศ.จักรภพ วงศ์ละคร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ.ดร.พหล ศักดิ์คะทัศน์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ.ดร.นิกราน หอมดวง มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ.ดร.หนึ่งหทัย ชัยอาภร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อ.ดร.พิมพ์ชนก สังข์แก้ว มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อ.ดร.รจพรรณ นิรัญศิลป์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อ.ดร.ศิวรัตน์ กุศล มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รศ.ดร.มนตรี แย้มกสิกร มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.ดร.จันทนา คชประเสริฐ มหาวิทยาลัยบูรพา
อ.ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง มหาวิทยาลัยบูรพา
อ.ดร.ธนะรัชต์ อนุกูล มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.ดร.กนกพร รัตนสุธีระกุล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.โยธิน แสวงดี มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ.ดร.เขียน วันทนียตระกูล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

รศ.ดร.โกสุม สายใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ผศ.ดร.อัจฉริยา สุริยะวงศ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รศ.ดร.สุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อ.ดร.กรรณิกา เจิมเทียนชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
อ.ดร.สุรศักดิ์ เครือหงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จเจ้าพระยา
ทพ.ดร.สุรสิงห์ วิศรุตรัตน์	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
ดร.นพ.ชูสิน สีลพัทธ์กุล	โรงพยาบาลสารภี
ผศ.ดร.บุลรัตน์ สิทธิพงศ์	โรงเรียนสิริมังคลานุสรณ์
อ.ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผศ.ดร.วรรณทนี สันติกุล	Hong Kong Polytech University
Professor Dr. Andreas Zins	Modul University, Vienna, Austria
ผศ.ดร.บุษบา สิทธิการ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
รศ.เอนก ชิตเกษร	มหาวิทยาลัยพายัพ
ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ พลสงคราม	มหาวิทยาลัยพายัพ
ผศ.ดร.เขตไท ลังการ์พินธุ์	มหาวิทยาลัยพายัพ
อ.ดร.สุวรรณา พลอยศรี	มหาวิทยาลัยพายัพ
อ.ดร.ฐิติ ฐิติจำเริญพร	มหาวิทยาลัยพายัพ
รศ.ดร.โกศล มีคุณ	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ผศ.ดร.วรรณา ศิลปอาชา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผศ.พงศ์จิรา เชิดชู	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผศ.ร.ท.หญิง ดร.เกิดศิริ เจริญวิศาล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่
ผศ.ดร.นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รศ.ดร.ไพบูลย์ ศรีชัยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.พงษ์แก้ว อุดมสมุทรหิรัญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.ดนุลดา จามจุรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.วีระ พันธุ์เสือ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.สุวิมล เฮงวัฒนา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.ศรัณย์ นักรบ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.ชลาธิป สมาหิโต	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.กิตติศักดิ์ อริยะเครือ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนคร
รศ.ดร.รจนา ชื่นศิริกุลชัย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รศ.ดร.ตระกูลพันธ์ พัชรเมธา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รศ.ดร. พรหทัย ตัณฑ์จิตานนท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รศ.ดร.พิชาภพ พันธุ์แพ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รศ.ดร.สุดารัตน์ สิทธิสมบัติ	มหาวิทยาลัยเนชั่น
อ.ดร.วารัชต์ มัธยมบุรุษ	มหาวิทยาลัยพะเยา
อ.ดร.ฤทัยภัทร พิมลศรี	มหาวิทยาลัยพะเยา
อ.ดร.รัฐภูมิ พรหมณะ	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ.ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.สุกัญญา แช่มช้อย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.ยอดพล เทพสิทธา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.วัลลภัช สุขสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รศ.ดิเรก ควรสมาคม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.ดร.ศรชัย มุ่งไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.ดร.รณิดา ปิงเมือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.ดร.พิทักษ์ เหล็กกล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.ดร.สุชาติ ลี้ตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.ดร.วีนารัตน์ แสวงกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.ดร.ประยูร อิมิวัตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.องอาจ อินทนิเวศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
อ.ดร.รักษ์ วรุณวนารักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
อ.ดร.ธิดารัตน์ สุขประภาภรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.ดร.ศุภธณิศร์ เติมสงวนวงศ์	สมาคมเครือข่ายที่ปรึกษาระดับชาติ
ศ.ดร.มนัส สุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.วรรณวดี ม้าลำพอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.เกตุมณี มากมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.สมเกตุ อุทธโยธา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.วาริพิณ มงคลสมัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.วีระศักดิ์ ชมภูคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.สามารถ ใจเตี้ย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.สนิท สัตโยภาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ประวัติ พื้นผาสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ว่าที่ร้อยตรี สกล แก้วศิริ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ยุพิน อินทะยะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รศ.พิไล เลิศพงศ์พิรุฬห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.พวงพยอม ชิดทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.กมลณัฏฐ์ พลวัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ปทมรัศมิ์ นาคนิษฐนนต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.นครินทร์ พริบไหว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.สิทธิชัย สาเอี่ยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.สุทธินันท์ ชื่นชม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.พิชญ์สินี ชมพูคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.สำเนา หมื่นแจ่ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.กมลทิพย์ คำใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ว่าที่ ร.อ.ดร.ขจร ตรีโสภณากร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.มานพ ชุ่มอุ่ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.อัตถ์ อัจฉริยมนตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.สนิท หาจัตุรัส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.สายหยุด มูลเพชร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ทัตพร คุณประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.จิติมา กตัญญู	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.จตุพร เสถียรคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.กาญจน์ณภัทร ปัญญาโกญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ศุภกฤษ เมธีโภคพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร.ชุติวลัญชน์ เสมมหาศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ.ดร. นิราภรณ์ ชัยวัง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ปิยะพร ตันณีกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
อ.ดร.ธิดารัตน์ สืบญาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
อ.ดร.ธิติ ปัญญาอินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผศ.ดร.จุฑาศินี ธัญปราณีตกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อ.ดร.ฐากร สิทธิโชค	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รศ.ดร.สุจิตรา รอดสมบุญ	ข้าราชการบำนาญ
อ.ดร.เกียรติศักดิ์ ชัยยาณะ	โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ
อ.ดร.ศรีประไพ อินทร์ชัยเทพ	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง
รศ.ดร.จตุรงค์ เหมรา	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง
ผศ.ดร.พัฒนา บุญญประภา	มหาวิทยาลัยเนชั่น
ผศ.ดร.เกยูร วงศ์ก้อม	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิจัยวิชาการเพื่อสังคม

โดยมีเป้าหมายและขอบเขต (Aim and Scope) ที่รับตีพิมพ์บทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้าน Social Sciences & Humanities โดยมีสาขาย่อย 3 สาขา ได้แก่ 1) Arts and Humanities 2) Business, Management and Accounting และ 3) Social Sciences ที่สามารถแสดงได้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่น และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในความตระหนักและการรับรู้ในปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน และท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบทางด้านงานวิจัยที่บ่งชี้สภาพการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ ชุมชนและสังคม เป็นงานวิจัยที่มีส่วนร่วมและได้รับการยอมรับของสังคม และงานวิจัยที่ใช้องค์ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น หรือสามารถคาดการณ์ ประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง และเสนอแนวทางการพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่นให้ยั่งยืน

รูปแบบของวารสาร

1. กำหนดออก ปีละ 3 ฉบับ
   ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน
   ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม
   ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม
2. บทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ บทความละ 2 ท่านต่อเรื่อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind Peer Review)
3. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้จัดทำ 2 รูปแบบ ได้แก่
   - รูปแบบตีพิมพ์ (Print) เริ่มตีพิมพ์ฉบับแรก ปี พ.ศ.2543 ถึงปี พ.ศ.2562 ISSN 1513-8410 (Print)
   - รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Online) เริ่มเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 (ปีที่ 19 ฉบับที่ 1) ISSN 2651-2068 (Online)

รูปแบบการเขียนบทความ/บทความวิจัย

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ลง “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ จะเป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิจัยวิชาการเพื่อสังคม โดยการกำหนดเป้าหมายและขอบเขต (Aims & Scope) ที่จะตีพิมพ์บทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้าน Social Sciences & Humanities โดยมีสาขาย่อย 3 สาขา ได้แก่ 1) Arts and Humanities 2) Business, Management and Accounting และ 3) Social Sciences ที่สามารถแสดงได้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในความตระหนักและการรับรู้ในปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน

การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการพิมพ์

1. **ตัวอักษร** : ใช้ตัวอักษร **Th Sarabun PSK**

   ชื่อบทความภาษาไทยใช้อักษรตัวหนา ขนาด 20 pt ชิดซ้าย

   ชื่อบทความภาษาอังกฤษอักษรธรรมดาขนาด ขนาด 20 pt ชิดซ้าย

   ชื่อผู้เขียน (ทั้งไทยและอังกฤษ) ใช้อักษรตัวหนา ขนาด 18 pt ชิดขวา

   หน่วยงานผู้เขียน (ทั้งไทยและอังกฤษ) ใช้อักษรธรรมดา ขนาด 16 pt ชิดขวา

   E-Mail และเบอร์โทร ใช้อักษรธรรมดา ขนาด 16 pt ชิดขวา

   หัวข้อหลักใช้อักษรตัวหนา ขนาด 18 pt

   เนื้อเรื่องใช้อักษรตัวปกติ ขนาด 16 pt

2. **การตั้งค่าหน้ากระดาษ** : บนและซ้าย ขนาด 1 นิ้ว ล่างและขวา ขนาด 1 นิ้ว
3. **ความยาวของเนื้อหา** : ไม่เกิน 15 หน้า รวมตารางรูปภาพ และเอกสารอ้างอิง
4. **รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในเนื้อเรื่องภาษาไทย** :
   - ชื่อวิทยาศาสตร์ คำขึ้นต้นให้ใช้อักษรตัวใหญ่ และใช้ตัวอักษรเอียง เช่น *Uglena acus*
   - ชื่อเฉพาะให้ขึ้นต้นด้วยตัวใหญ่ทุกคำ เช่น Berdmann, Lemmermann
   - ภาษาอังกฤษทั้งในและนอกวงเล็บให้ใช้ตัวเล็ก เช่น Random complete block design
   - ตัวย่อให้ใช้อักษรตัวใหญ่ทั้งหมด และควรมีคำเต็มบอกไว้ในการใช้ครั้งแรก เช่น (Random complete block design: RCBD)

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. ชื่อเรื่อง (Title) : ใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษเฉพาะตัวอักษรแรกของชื่อเรื่องเท่านั้นที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ (Capital letter) นอกนั้นใช้ตัวพิมพ์เล็ก ยกเว้นชื่อเฉพาะ

2. ชื่อผู้วิจัย : ระบุชื่อ สกุล ของผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย โดยระบุสถานที่ทำงานหรือหน่วยงานที่สังกัดและอีเมล ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และเบอร์โทรศัพท์

3. บทคัดย่อ (Abstract) : (ภาษาไทยก่อนและตามด้วยภาษาอังกฤษ, กรณีเป็นบทความภาษาอังกฤษต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย) เป็นการสรุปสาระสำคัญ ประเภทวิจัย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัยที่กระชับและชัดเจน และองค์ความรู้ใหม่ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งสิ่งที่จะส่งผลต่อสังคม ชุมชนท้องถิ่น ระบุตัวเลขสถิติที่สำคัญ ใช้ภาษารัดกุมเป็นประโยคสมบูรณ์และเป็นร้อยแก้ว ไม่แบ่งเป็นข้อๆ โดยบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษขนาด A4 และให้ระบุคำสำคัญ (Keywords) ไว้ท้ายบทคัดย่อในแต่ละภาษา

4. บทนำ (Introduction) : ให้เขียนอธิบายความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่ได้รับ

5. ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology) : อธิบายถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลองและอธิบายวิธีการศึกษาทดลอง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีดำเนินการวิจัย เครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

6. ผลการวิจัย (Results) : การเขียนเสนอผลการศึกษาควรกระชับและแสดงการวิจัยถึงผลที่ชัดเจน หากมีตาราง กราฟ หรือรูปภาพให้มีเนื้อหาหรือวิธีการอธิบายประกอบ

7. การอภิปรายผล (Discussions) : การเขียนอภิปรายผลการศึกษา เป็นการชี้แจงผลการวิจัยว่าตรงตามวัตถุประสงค์ สมมติฐานของการวิจัย สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้อื่นที่มีอยู่ก่อนหรือไม่ อย่างไร ด้วยเหตุผลใด เปรียบเทียบหรือตีความเพื่อเน้นความสำคัญของงานและสรุปให้เข้าใจง่ายที่สุด

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Suggestions) : ให้เขียนสรุปสาระสำคัญของผลงานวิจัยว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเน้นถึงปัญหาหรือข้อโต้แย้งในสาระสำคัญ ตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

9. องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น (New knowledge and the effects on society local and communities) : ให้เขียนสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นและผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

10. กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ (Acknowledgement) : อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ โดยเป็นการแสดงความขอบคุณผู้ช่วยเหลือในงานวิจัยแต่ไม่ได้เป็นผู้ร่วมในงานวิจัย

11. เอกสารอ้างอิง ควรมีไม่ต่ำกว่า 10 รายการ ควรมีการอ้างอิงในระดับนานาชาติ และควรเป็นปัจจุบันให้มากที่สุด โดยให้จัดทำเอกสารอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทุกประเภทของรายการอ้างอิง

11.1 กรณีมีการอ้างอิงภาษาไทย ให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ และวงเล็บต่อท้าย (In Thai)

11.2 กรณีมีการอ้างอิงภาษาไทย ให้ใส่การอ้างอิงภาษาไทยต่อท้ายบรรทัดมาด้วย เพื่อให้กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องในการแปลเป็นอังกฤษ

ตัวอย่างการเขียนอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อหา

รูปแบบการเขียนแบบ American Psychological Association (APA) 6th edition โดยการอ้างอิงแบบแทรกปนไปกับเนื้อหา ให้ระบุนามสกุลผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารอ้างอิง เช่น

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย เช่น ไพศาล วรคำ (2561, น.12) พิมพ์เป็น Worakham (2018, p.12)

กรณีแต่งเป็นชาวต่างชาติ เช่น Barrows, H.S. & Tamblyn, R.M. (1980)

พิมพ์เป็น Barrows & Tamblyn (1980)

รูปแบบการเขียนรายการอ้างอิงในบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

1. การเขียนเอกสารอ้างอิงให้เรียงเอกสารที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดตามลำดับอักษรตัวแรกของรายการที่อ้างอิง โดยเรียงลำดับแบบพจนานุกรม
2. มีรูปแบบการเขียนแบบ American Psychological Association (APA) 6th edition ให้จัดทำเอกสารอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทุกประเภทของรายการอ้างอิง เพื่อเตรียมเข้าสู่ Asean Citation Index (ACI) รายการอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษและวงเล็บต่อท้าย (In Thai) (กรณีมีการอ้างอิงภาษาไทย ให้ใส่การอ้างอิงภาษาไทยต่อท้ายบรรทัดมาด้วย เพื่อให้กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องในการแปลเป็นอังกฤษ)

รายละเอียดการเขียนบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

1. วารสาร (อางอิงวารสารที่มีความทันสมัย/เปนปจจุบันมากที่สุด)

รูปแบบการเขียน (General Format)

สกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/*ปีของวารสาร* (ฉบับที่), เลขหน้าเริ่มต้น-เลขหน้าสิ้นสุด.

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). Title of article. *Title of Journal*, *Volume*(Issue), Page numbers. (In Thai)

Wattanalaungarun, W., Sa-ingthong, K., & Chaiwoot, A. (2019). Study for Uniqueness in Tourism Base on Sustainable Tourism Management, Mae Rim District Chiang Mai Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal, 20*(2), 53-68. (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Elmastas, M., lsildak, O., Turkekul, I., & Temur, N. (2007). Determination of antioxidant activity and antioxidant compounds inwild edible mashroom. *Food Composition and analysis*, *20*(1), 337-345.

2. หนังสือ

ชื่อ สกุล. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อหนังสือ.* (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). *Translated Title*. Place: Publisher. (In Thai)

Rangkhakunnuwat, P. (2013). *Time Series Analysis for Economics and Business*. (4thed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Courtney, T. K. (1965). *Physical Fitness and Dynamic Health*. New York: McGrew-Hill Inc.

3. วิทยานิพนธ์ (หากเรื่องนั้นมีบทความในวารสารให้ใช้การอ้างอิงจากวารสาร)

ชื่อ สกุล. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อวิทยานิพนธ์ / การค้นคว้าแบบอิสระ.* (ระดับ, สถาบันการศึกษา). (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). *Translated Title of dissertation*. (Doctoral dissertation or Master's thesis, University). (In Thai)

Sunretphol, N. (2004). *A Development of Educational Indicators for Lifelong Learning*. (Ph.D., Srinakharinwirot University). (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Magyar, C. E. (2014). *The discourse of tourism and national heritage: A contrastive study from a cultural perspective*. (Doctorial's thesis, University of Madrid).

4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อางอิงเฉพาะขอมูลที่ทันสมัย/เปนปจจุบัน เชน สถิติจำนวนประชากร เปนตน)

ชื่อ สกุล. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อเรื่อง.* สืบค้นจาก ชื่อ website (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). *Translated Title*. Retrieved from URL (In Thai)

National Statistical Office. (2019). Survey of Working Situation of Population 2019. Retrieved from http://www.nso.go.th/sites/2014 (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Rankin, E. (2013). Residential school survivor says he was starved CBC NEWS. Retrieved from https://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/b-c-residential-school-survivor-says-he-was-starved-1.1317712

การส่งต้นฉบับ

จัดส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร
ที่เว็บไซต์ https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/index

การประเมินบทความต้นฉบับ

ต้นฉบับจะต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 2 ท่านต่อเรื่อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind peer review) สถาบันวิจัยและพัฒนาจะเป็นผู้สรรหา เพื่อรับการประเมิน กรณีมีการแก้ไขสถาบันวิจัยและพัฒนาจะส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

หมายเหตุ

1. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ใน “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

2. เนื้อหาบทความที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

3. ในกรณีเป็นบทความที่ส่งมาจากบุคคลภายนอก จะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประเมินและกลั่นกรองบทความ จำนวน 3,500 บาท ตามประกาศกองทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เรื่อง ค่าธรรมเนียมในการขอรับการตีพิมพ์บทความในวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยโอนเงินมายังบัญชีชื่อ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (กองทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา) ธนาคารกรุงเทพ สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ บัญชีเลขที่ 510-7-08700-8

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความในวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ (Publication Ethics in the Rajabhat Chiang Mai Research Journal)

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิชาการเพื่อสังคมหรือท้องถิ่นทางด้าน Social Sciences & Humanities โดยมีสาขาย่อย 3 สาขา ได้แก่ 1) Arts and Humanities 2) Business, Management and Accounting และ 3) Social Sciences เพื่อให้การเผยแพร่วารสารเป็นไปอย่างถูกต้อง จึงได้กำหนดแนวปฏิบัติและจริยธรรมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความสำหรับการดำเนินงานของวารสาร ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. วารสารขอให้ผู้เขียนบทความรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ของผู้เขียนบทความ ไม่คัดลอกผลงานวิชาการของผู้อื่น ไม่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญา และไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน หากตรวจพบว่ามีการกระทำข้างต้นให้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความในการละเมิดลิขสิทธิ์
2. บทความที่ส่งมานั้นต้องไม่อยู่ในระหว่างการส่งไปวารสารอื่นเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ หากตรวจพบว่ามีการกระทำข้างต้นกองบรรณาธิการขอยกเลิกบทความดังกล่าว
3. วารสารขอให้เขียนบทความวิจัยให้ถูกต้อง โดยยึดตามรูปแบบของวารสารที่กำหนดไว้ในคำแนะนำผู้เขียน
4. วารสารขอให้ผู้เขียนบทความมีการอ้างอิงทั้งส่วนเนื้อหาและรายการอ้างอิงท้ายบทความเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาอ้างอิง หากตรวจพบว่ามีการละเมิดลิขสิทธิ์ให้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความแต่เพียงผู้เดียวในการละเมิดลิขสิทธิ์
5. ผู้เขียนบทความที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคนต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยเรื่องนั้นจริง
6. หากมีแหล่งทุนสนับสนุนงานวิจัยให้ระบุแหล่งทุนด้วย
7. หากมีผลประโยชน์ทับซ้อนใดๆ วารสารขอให้ผู้เขียนบทความระบุรายละเอียดผลประโยชน์ทับซ้อนดังกล่าวด้วย
8. บทความที่เกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์หรือในสัตว์ทดลอง ควรผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย (ถ้ามี) โดยให้แนบหลักฐานการรับรองมาพร้อมบทความที่ส่งให้กับกองบรรณาธิการ หากมีการร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดทางจริยธรรมการวิจัยและกองบรรณาธิการได้พิจารณาแล้วเห็นว่ามีการละเมิดจริง ผู้นิพนธ์บทความจะต้องถอนบทความ
9. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ใน “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

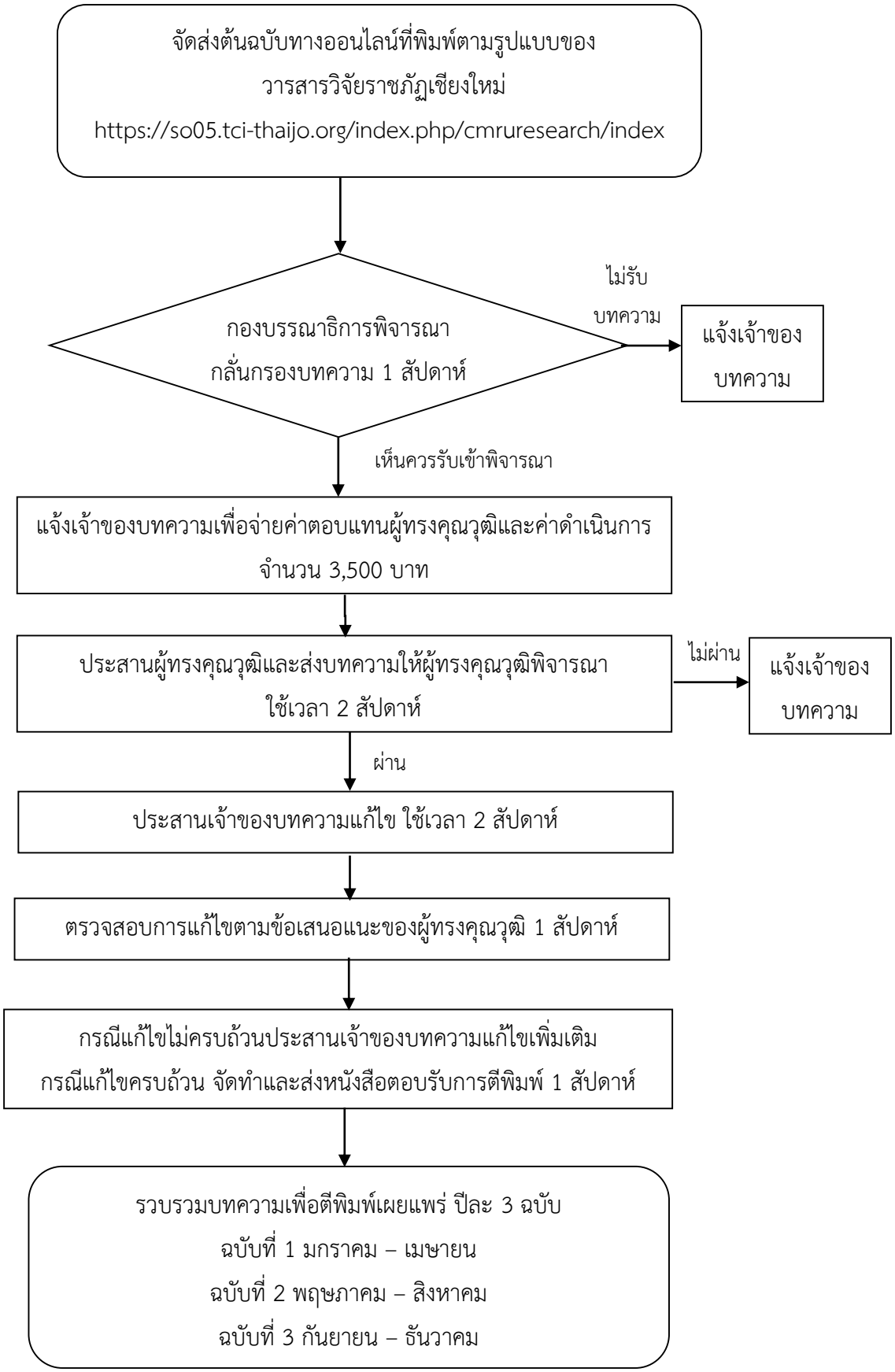
บทบาทหน้าที่ของทีมบรรณาธิการ

1. ที่ปรึกษาวารสารมีหน้าที่พิจารณาให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการดำเนินงานด้านวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่
2. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่เป็นแกนหลักเป็นหัวหน้าทีมกองบรรณาธิการในการพิจารณาและตรวจสอบบทความ พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
3. กองบรรณาธิการวารสารเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นคณะทำงานของบรรณาธิการมีหน้าที่ในการพิจารณาและตรวจสอบบทความ พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
4. หน้าที่ของทีมบรรณาธิการต่อผู้เขียนบทความและผู้ประเมินบทความ
   4.1 ไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น
   4.2 ตรวจสอบและปฏิเสธการตีพิมพ์บทความที่เคยเผยแพร่ที่อื่นมาแล้ว
   4.3 ต้องใช้หลักการพิจารณาบทความโดยอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและบทความที่พิจารณาไม่ว่าด้วยกรณีใด
   4.4 ต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความหรือผู้ประเมินบทความ ไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเองหรือผลประโยชน์อื่นๆ
   4.5 ตรวจสอบการคัดลอกผลงานทางวิชาการของผู้อื่นในบทความ หากพบการคัดลอกผลงานดังกล่าวจะต้องหยุดกระบวนการประเมินบทความ และติดต่อผู้ผู้เขียนบทความเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ
   4.6 ตรวจสอบขั้นตอนการประเมินบทความของวารสารให้เป็นความลับ มีความเป็นธรรม ปราศจากอคติ
   4.7 ตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่ผ่านกระบวนการประเมินจากผู้ประเมินบทความแล้วเท่านั้น
   4.8 ต้องไม่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบทความและผลประเมินของผู้ประเมินบทความ
   4.9 ต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ
2. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในระหว่างการประเมินบทความ
3. ต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. ต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
5. หากพบว่าบทความมีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ผู้ประเมินต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
6. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารกำหนด

ขั้นตอนการส่งบทความเพื่อขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

Rajabhat Chiang Mai Research Journal is a Journal to support academic work for society

Aim and scope (Aim and Scope) to publish articles that are beneficial to society or locality in Social Sciences & Humanities, with 3 sub-branches. 1) Arts and Humanities 2) Business, Management and Accounting and 3) Social Sciences, which can be shown that it is able to solve problems or improve society, community and locality. Moreover, it clearly brings benefits, or changing in awareness and perception of problems and solutions of community and locality, with research elements that indicate the spatial change condition of community and society. It is the participatory research and accepted by society. It is the research that uses knowledge or proficiency, which transforming in the better way, or it can be anticipated. Evaluate changing results and propose guidelines for social development, community and local to be sustainable.

Journal format

1. Issued 3 editions per year:
   1st edition January – April,
   2nd edition May - August
   3rd edition September – December
2. Published articles must be considered by 2 experts per subject. Whereas, the experts do not know the names of the authors, and the authors do not know the names of the experts (Double-blind Peer Review)
3. Chiang Mai Rajabhat Research Journal has created 2 forms:
   - Publication format (Print) published the first issue year 2000 to 2019 ISSN 1513-8410 (Print)
   - Electronic format (Online) published since 2018 (Year 19, 1st Issue), ISSN 2651-2068 (Online)

Journal template / research articles

The editorial team has established regulations of manuscript submission for the authors to use as the guidelines of submitting manuscripts for publication. "Chiang Mai Rajabhat Research Journal". The editors can review the manuscript before publication for the quality of the journal, and can be used as references. By the way, Chiang Mai Rajabhat Research Journal is the support academic work for society by setting aim and scope. To publish articles that are beneficial to society or localities in Social Sciences & Humanities with three sub- branches. There are 1) Arts and Humanities 2) Business, Management and Accounting and 3) Social Sciences, which can be shown that it is able to solve problems or improve society, community and locality. Moreover, it clearly brings benefits, or changing in awareness and perception of problems and solutions of community.

Preparation for the original article, the details are as follows

Print pattern

1. **Font:** use **Th Sarabun PSK** front

   Thai article title use bold font, font size 20pt left-aligned

   English article title use regular font, front size 20 pt left-aligned

   Author name (both Thai and English) use bold font, font size 18 pt right-aligned

   Author agency (both Thai and English) use regular font, font size 16pt right-aligned

   Email and telephone number, use regular font, font size 16 pt right-aligned

   The main topics use bold font, font size 18 pt

   Context body use regular font, font size 16 pt

2. **Page setup**: top and left, size 1 inch, bottom and right 1 inch
3. **The length of context body**: No more than 15 pages including picture tables and references.
4. **English usage patterns in Thai texts**
   - Scientific name, the first letter use capital letter, and use italics such *as Uglena acus*
   - Proper name must begin with capital letters of every word such as Berdmann, Lemmermann
   - English, both inside and outside the parentheses, use common letters such as Random complete block design
   - Abbreviations use all capital letters and should have the full word on the first use such as (Random complete block design: RCBD)

Content Sorting

1. **Title**: Use both Thai and English. The specific English title, only the first letter of the title that use capital letters. Besides, use common letters except specific name.
2. **Name of researcher**: Specify the surname of the main researcher and co-researchers by specifying the place of work or affiliated agencies, email and telephone number both Thai and English.
3. **Abstract**: (Thai first and then English, in the case of an English article, there must be an abstract in Thai). It Is a summary of the main point, type of research, research objective, research methodology. Summarize the research results in a concise, clear and a new knowledge including things that will effect society and local community. Identify important statistics. Use concise language in complete sentences and prose, not divided into sections. The abstract in both Thai and English should not exceed 1 page of A4 size paper, and specify the keywords (Keywords) at the end of the abstract in each language
4. **Introduction:** Write the background and importance of the problem. Theoretical concepts used, objectives and advantages.
5. **Methodology:** Describe the instruments and equipment used in the experiment, and describe the experimental study methods. Population and sample, research method, research instruments, data collection and data analysis.
6. **Results:** Writing a study proposal should be concise and show research results clearly.
7. **Discussion:** Writing discussions of study results is to clarify the research results whether it corrects according to the objectives, research hypothesis. It is consistent or inconsistent with previous research of others, how and for what reason. Compare or interpret to emphasize the importance of the research and summarize as easy as possible.
8. **Conclusion and suggestions:** Write a summary of the main points of the research whether it corrects to the objective or not, by focusing on the problems or argument in the main points including useful suggestions.
9. **New knowledge and the effects on society and communities:** Write a summary of the new knowledge that happened, and the effects on the society, local and communities.

10. Acknowledgement: May or may not be there. It was an expressing gratitude to those who contributed to the research, but not the participants in the research.

11. References: There should be at least 10 items. There should be international references and should be as current as possible by providing references in English all types of references list. In the case of Thai references Include Thai references at the end of the line, for the editors to review translation accuracy into English.

Reference writing example /References in content

American Psychological Association (APA) 6th edition writing format, by inserting a references to the content. Specify the surname of author, year of publication, and reference page number. The case the author is Thai such as Paisan Worakham (2561, p,12) type as Worakham (2018, p.12). The case the author is foreigner such as Barrows, H.S. & Tamblyn, R.M. (1980) type as Barrows & Tamblyn (1980).

Format for writing bibliography / reference lists

1. Writing the references, sort all references that use for referencing in the first alphabetical order of the reference list by dictionary order.
2. There is a writing style, American Psychological Association (APA) 6th edition. Provide references in English for all types of references list. To prepare to enter Asean Citation Index (ACI). Thai references list must be translated into English and the suffix parenthesis (In Thai) (In the case of Thai references include the Thai reference at the end of the line, for the editors to review translation accuracy into English.

Details of writing a bibliography / references

1. Journal (References journal that up-to-date/most current)

(General Format)

Surname, /the first letters of the name. /(Year of publication). /Title of article, /Title of journal/Year of journal (issue), Page Number Starting - Page number ending.

The case the author is Thai author

Author. (Year). Title of article. *Title of Journal*, *Volume*(Issue), Page numbers. (In Thai)

Wattanalaungarun, W., Sa-ingthong, K., & Chaiwoot, A. (2019). Study for Uniqueness in Tourism Base on Sustainable Tourism Management, Mae Rim District Chiang Mai Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal, 20*(2), 53-68. (In Thai)

The case the author is foreigner

Elmastas, M., lsildak, O., Turkekul, I., & Temur, N. (2007). Determination of antioxidant activity and antioxidant compounds inwild edible mashroom. *Food Composition and analysis*, *20*(1), 337-345**.**

2. Book

Surname. (Year of publication). Title of book. (Edition). Place: Publisher

The case the author is Thai

Author. (Year). *Translated Title*. Place: Publisher. (In Thai)

Rangkhakunnuwat, P. (2013). *Time Series Analysis for Economics and Business*. (4thed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)

The case the author is foreigner

Courtney, T. K. (1965). *Physical Fitness and Dynamic Health*. New York: McGrew-Hill Inc.

3. Thesis (If the that subject has an article in journal use references from the journal)

Surname. (Year of publication). Title of dissertation / Independent research. (Degree, University).

The case the author is Thai

Author. (Year). *Translated Title of dissertation*. (Doctoral dissertation or Master's thesis, University). (In Thai)

Sunretphol, N. (2004). *A Development of Educational Indicators for Lifelong Learning*. (Ph.D., Srinakharinwirot University). (In Thai)

The case the author is foreigner

Magyar, C. E. (2014). *The discourse of tourism and national heritage: A contrastive study from a cultural perspective*. (Doctorial's thesis, University of Madrid).

4. Electronic media (Refer to only up-to-date information/ Up-to-date such as Population statistic etc.)

Surname. (Year of publication). Title. Retrieved from the title of website

The case the author is Thai

Author. (Year). *Translated Title*. Retrieved from URL (In Thai)

National Statistical Office. (2019). Survey of Working Situation of Population 2019. Retrieved from http://www.nso.go.th/sites/2014 (In Thai)

The case the author is foreigner

Rankin, E. (2013). Residential school survivor says he was starved CBC NEWS. Retrieved from https://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/b-c-residential-school-survivor-says-he-was-starved-1.1317712

Original submission

Submit the original printed according to the journal format specification https://www.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/index

Original article assessment

Manuscripts must be reviewed by the experts (Peer Review) from outside the university in that field of study, 2 experts per subject. Whereas the experts do not know the names of the authors and the authors do not know the names of the experts (Double-blind Peer Review) The research and development institute will recruit the experts to receive an assessment if there is a correction. The Research and Development Institute will return the assessment reading results to the authors to add, edit or print the manuscript as the case may be.

Note

1. The article which was published in "Chiang Mai Rajabhat Research Journal" It is owned by Chiang Mai Rajabhat Research Journal

2. Article that appeared in the journal is the responsibility of the author. This does not include errors cause by printing techniques.

3. In case of the articles submitted by outside people. There will be a cost to perform the assessment and scrutinize articles amount 3500 baht according to the announcement of the Research and Development Institute Fund of Chiang Mai Rajabhat University. In terms of fee for publishing articles in Chiang Mai Rajabhat Research Journal, by transferring money to the account name Chiang Mai Rajabhat University (Research and Development Institute Fund) Bangkok Bank, Chiang Mai Rajabhat University branch, account number 510-7-08700-8.

Publication Ethics in the Rajabhat Chiang Mai Research Journal

Chiang Mai Rajabhat Research Journal is a journal to support the academic work for society or localities in Social Science & Humanities with three sub-branches 1) Arts and Humanities 2) Business, Management and Accounting and 3) Social Sciences in order to provide a journal. publication correctly. Therefore, established guidelines and publication ethics, publish articles for the operation of the journal are as follows:

Roles of the author of the article

1. The journal requests the author of the article to certify the submitted academic article, that was a new one by the author of the article. Did not copy other people's academic article. No copyright or intellectual property infringement, and has never been published anywhere before. If any of the above actions are detected, it is the responsibility of the author of the article for copyright infringement.
2. The submitted articles must not be in the process of submitting to other journals for considering of publication. If the above actions are detected, the editorial team may cancel the article
3. The journal requests you to write the correct research articles. Based on the format of the journal set out in the author's instructions.
4. The journal requests the author of the article to cite both the text and the end of the article when refer to the work of others. If copyright infringement is detected, it is the sole responsibility of the author of the article.
5. The author of the article whose name appears in the article. Everyone must be a real participant of doing research that subject.
6. If there are research funding sources, specify the source of funds as well.
7. If there is any conflict of interest. The journal requests the author of the article to describe the conflict of Interest as well.
8. Articles that related to human or animal research. Should be considered by the Ethics Committee (if any). The proof of certification must be attached with the article, which sent to the editor. If there is a complaint about an ethical infringement, and the editors had considered, that there is a real infringement. The author of the article must cancel the article.
9. The articles are published in "Chiang Mai Rajabhat Research Journal" is owned proprietary right of Chiang Mai Rajabhat University.

Role of the editorial team

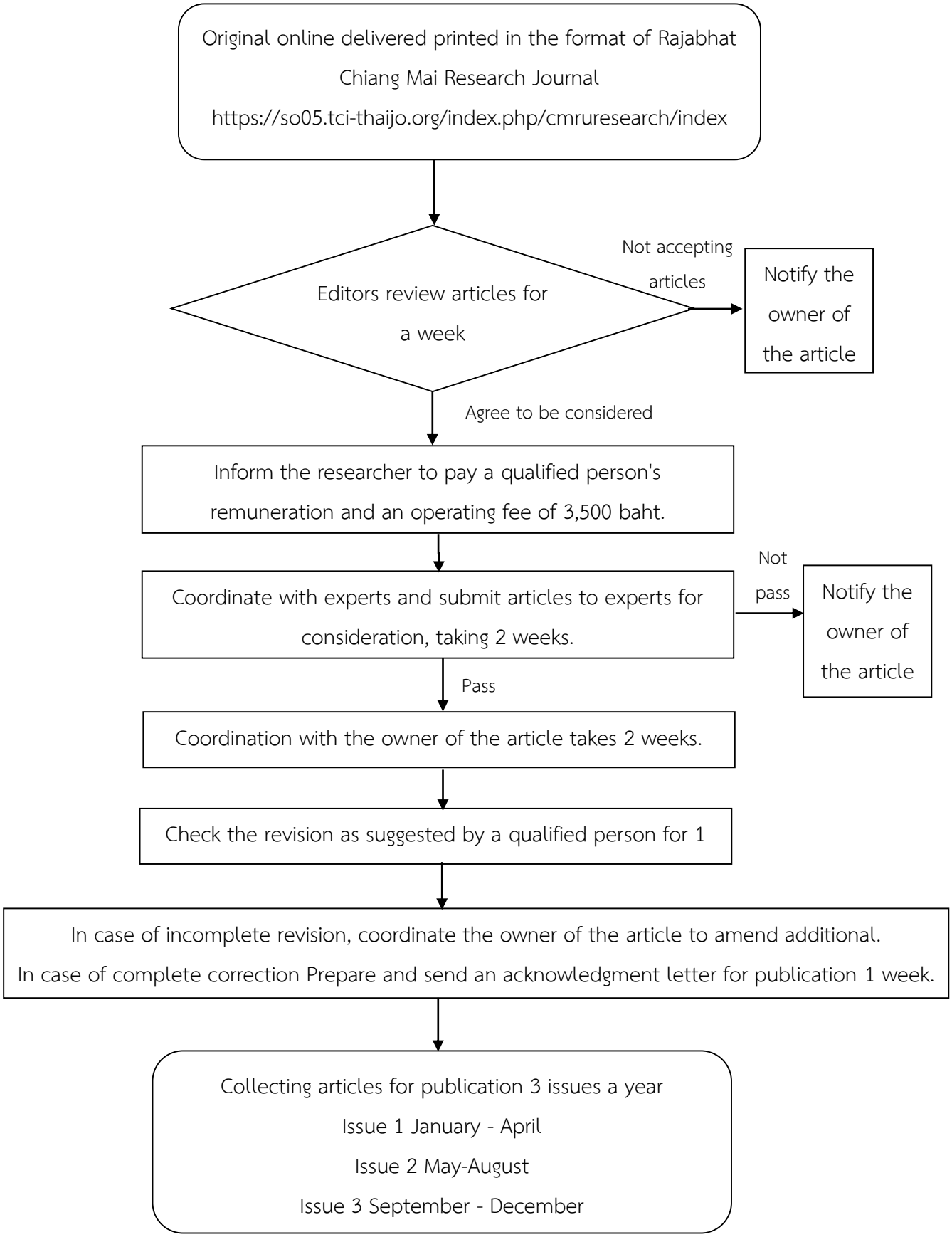
1. Journal consultants are responsible for the considering policy recommendations in operation for the Chiang Mai Rajabhat Research Journal.
2. Journal editor is the center and the main editor for considering and reviewing articles. Consider consistency of the article content with the aims and scopes of the journal. Including review and assessment quality of the articles before publication.
3. A journal editor is a group of people who act as a working group of editors. Responsible for considering and reviewing articles. Consider the consistency of the article content with the aims and scopes of the journal. Including review and assessment quality of the articles quality before publication.
4. Editorial's responsibilities to the authors of the articles and assessors
   - 4.1 Do not disclose the information of the authors of the article and reviewers to anyone else.
   - 4.2 Review and reject the publication of articles previously published elsewhere.
   - 4.3 Required using the principles of considering articles based on academic reasons, and there must not be bias to the authors of the articles and the articles that considered in any case.
   - 4.4 There must not have interests with the authors or reviewers. Either for business advantages, or for their own academic articles or other advantages.
   - 4.5 Check plagiarism of other people's academic work in the article. If plagiarism is detected, the article review process must be stopped, and contact the author of the article for clarification. To accept or reject the publication of the article.
   - 4.6 Check the journal article assessment process as a secret. It is fair and without bias.
   - 4.7 Published articles that passed the assessment process from the article reviewers only.
   - 4.8 The article contents and evaluation results of the article reviewers must not be modified or changed.
   - 4.9 The processes and procedures of the journal must be strictly followed.

Roles of the reviewers

1. The article reviewers must not have interests with the author of the article.
2. The article reviewers must maintain confidentiality, and do not disclosed the information of the article to unrelated persons during the assessment of the article
3. Must not seek the advantages from the articles they had reviewed.
4. They must realize that they are an expert, knowledgeable and understanding of the content of the article being evaluated.
5. If an article is found to be similar or duplicate, article copying other work. The reviewers must immediately notify the editor of the journal with clear evidence.

   The article reviewers must maintain an evaluation period. According to the assessment time frame set by the journal.

Process for submitting articles for publication in Rajabhat Chiang Mai Research Journal

บทความปริทัศน์ : ผลิตภัณฑ์จากการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่สู่การพัฒนาชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

โดย อาจารย์ ดร.รัชพล สัมพุทธานนท์ และ ดร.ฆนธรส ไชยสุต
บรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน ส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการตามปัญหาความต้องการของชุมชน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และได้จัดทำโครงการการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยที่มีผลลัพธ์และผลกระทบต่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สู่การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันกับเทศบาลตำบลริมเหนือ เทศบาลตำบลขี้เหล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลสะลวงและองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทราย

ชุมชนมีความต้องการให้มีการช่วยส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการตลาดในแนวทางพืชปลอดภัยและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ โดยอาจารย์และนักศึกษาคณะเทคโนโลยีการเกษตรได้ดำเนินการส่งเสริมการขยายพันธุ์ผักเชียงดา เบอร์ 4 และ 6 โดยเน้นการทำเกษตรแบบปลอดภัย อาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สำรวจตำแหน่งพิกัดการปลูกเพื่อนำมาวางแผนส่งเสริมระบบนิเวศปลูกรักษาและขยายพันธุ์ด้วยระบบเกษตรปลอดภัย ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐีเรือทองเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นผู้รับซื้อผลผลิต พัฒนาไปสู่การเป็น Smart farmer โดยอาจารย์และนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร่วมกับชุมชนพัฒนาชุดควบคุมปั๊มน้ำเพื่อการเกษตรผ่านสมาร์ทโฟน ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตและแปรรูป โดยอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรคหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร่วมกับหลักสูตรวิทยาการอาหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตรให้ความรู้ด้านการแปรรูปผักให้เป็นเครื่องดื่ม ร่วมกับชุมชนออกแบบตู้อบผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีสะอาด โดยใช้หลักการของเรือนกระจกดูดกลืนแสงอาทิตย์แล้วเปลี่ยนเป็นความร้อน ส่งเสริมการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยอาจารย์และนักศึกษาภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์

ผลจากการดำเนินงานทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาองค์ความรู้เพื่อสร้างเป็นภูมิปัญญาที่เหมาะสมและยั่งยืนในการดำเนินการเกษตรปลอดภัยได้ด้วยตนเองและจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตและการตลาดพืชผักปลอดภัยของกลุ่มเกษตรสมุนไพรอินทรีย์ ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างรายได้ของชุมชน นอกจากนั้นแล้วมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้ส่งเสริมการตลาด ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า โดยร่วมสนับสนุนสินค้าวิสาหกิจชุมชน มีการประชาสัมพันธ์และวางจำหน่ายที่ร้าน CMRU SHOP ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อาทิเช่น เครื่องดื่มขิงชงผสมหญ้าหวาน เครื่องดื่มผักเชียงดา ฟ้าทะลายโจรแคปซูล ราคา 380 บาท และเครื่องดื่มชาเห็ดหลินจือ ราคา 650 บาท

Reference : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2563). มร.ชม.ถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยสู่การพัฒนากลุ่มเกษตรอินทรีย์เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ. *วารสารพิงค์ราชภัฏ, 17*(5), 10.

หมายเหตุ : สนใจโฆษณา/ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ติดต่อกองบรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่
E-mail: research_cmru@hotmail.com โทร. 062-3104911

CMRU

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

สถาบันวิจัยและพัฒนา ชั้น B2 ตึกบริหารกลางและอำนวยการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ศูนย์แม่ริม
180 หมู่ 7 ถนนโชตนา (เชียงใหม่-ฝาง) ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม
จังหวัดเชียงใหม่ 50180

โทรศัพท์ 062-3104911 โทรสาร 0-53885950

https://www.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch

